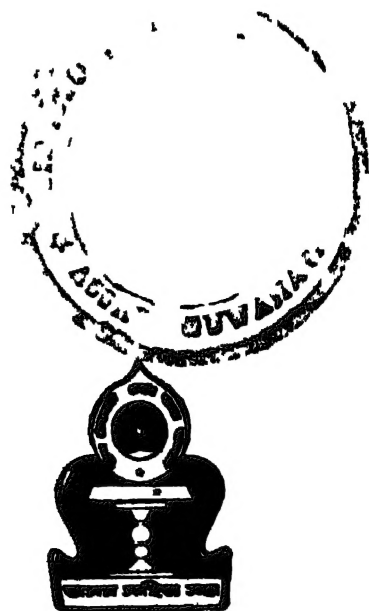

আধুনিক অসমীয়া কবিতা

ড. চন্দ্ৰ কটকী

অসম সাহিত্য সভা

ADHUNIK ASAMIYA KAVITA A historical analysis of modern Assamese poetry by, Dr. Chandra Kotoky, Lecturer in Assamese J B College, Jorhat, Assam, and published by Rajendra Mohan Sarma, Chandra Prakash Tihu, Guwahati on behalf of Sri Amal Rajkhowa, General Secretary Asam Sahitya Sabha Chandrakanta Handique Bhavan, Jorhat Assam, February, 1989
2nd Edition Price Rs 40 00

**অসম সাহিত্য সভা
আধুনিক অসমীয়া কবিতা**

প্রথম সংস্কৰণ মাৰ্চ, ১৯৮০

দ্বিতীয় সংস্কৰণ ফেব্ৰুৱাৰী, ১৯৮৯

প্রকাশক : অমল ৰাজখোৱা

প্রধান সম্পাদক, অসম সাহিত্য সভাৰ হৈ
শ্ৰীবালেন্দ্ৰ মোহন শৰ্মা, চন্দ্ৰ প্রকাশ : টিহু, গুৱাহাটী।

মূল্য : ৪০.০০ টকা

**ছপাশাল চিনে ভাৰিকা পাব্লিকেশ্যন্
নতুন দিল্লী।**

প্ৰধান সম্পাদকৰ নিবেদন :

ডক্টৰ চন্দ্ৰ কটকীৰ 'আধুনিক অসমীয়া কবিতা' প্ৰথম সংস্কৰণৰ (১৯৮০) সকলোখিনি
ক্ৰিপাৰ শেষ হোৱাত কিতাপখনৰ চাহিদাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি পুনৰুদ্ৰণৰ দিহা
কৰা হ'ল । সভাৰ বৰ্তমান অৰ্থাভাৱৰ বাবে দ্বিতীয় সংস্কৰণটি সভাৰ হৈ টিফিন
চন্দ্ৰ প্ৰকাশে প্ৰকাশ কৰাৰ দায়িত্ব লয় । চন্দ্ৰপ্ৰকাশৰ স্বাধিকাৰী শ্ৰীবাৰ্জেন
ৰোহন শৰ্মাইলৈ এই ছেগতে সভাৰ হৈ শলাগ ল'লোঁ ।

বৰ্তমান সংস্কৰণটিত কিছু পৰিৱৰ্তন আৰু পৰিৱৰ্তনৰ বিষয়ে ভবা হৈছিল যদিও ডক্টৰ
কটকীৰ চকুৰ অস্থিৰ বাবে পুনৰুদ্ৰণৰেই দিহা কৰা হ'ল । সভাই আশা প্ৰকাশ কৰে যে
ভৱিষ্যতে পুথিখনৰ পৰিৱৰ্তিত আৰু পৰিৱৰ্তিত এটি সংস্কৰণ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব ।

ডক্টৰ কটকীৰ আৰু আৰোগ্য কামনা কৰিলোঁ ।

প্ৰকাশকৰ লগত যোগাযোগ কৰি দিয়াৰ পৰা সকলো প্ৰকাৰৰ সহায় আগবঢ়োৱাৰ
বাবে সভাৰ প্ৰাক্তন প্ৰধান সম্পাদক অধ্যাপক প্ৰফুল্লচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্যক আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা
জ্ঞাপন কৰিলোঁ ।

১০ কেব্ৰুৱাৰী,

চন্দ্ৰকান্ত সন্মিকৈ ভৱন,

যোৰহাট—৭৮৫০০১

অমল ৰাজখোৱা

প্ৰধান সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

প্ৰধান সম্পাদকৰ নিবেদন

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বিষয়ে ঢেগা-চোবোকাৰ্কে আলোচনা নোহোৱাকৈ থকা নাই কিন্তু ড চন্দ্ৰ কটকীয়ে একে ঠাইতে সোটেইখিনি সামৰি এই পুথিখনি যুগুত কৰিছে। ১৯৭৭-৭৮ চনতেই এই পুথিখনি প্ৰকাশ কৰিবলৈ অসম সাহিত্য সভাই সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিছিল কিন্তু বাবেবুৰি তন্ত্ৰাবধাত যোৱা ছবছৰ যত্ন কৰাৰ অন্তত এইবেলি চূপাশাল গৰাকি ওলাই আহিছে। পুথিখনিয়ে পাঠক-পাঠিকাৰ আগত আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বিখ্যাত ৭ ল-মূলক এটা আলোচনা দাঙি ধৰিব পাৰিব বুলি আশা কৰিছোঁ।

যোৰহাট

১ মাৰ্চ, ১৯৮০

ত্ৰীলোচনা গগৈ

প্ৰধান সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

এই পুথিখন চল্লিশৰ বনকৰণৰ। বৰ্তমানলৈকে (১২৪০-৭৭) বচিভ হোৱা অসমীয়া কবিতাৰ এটি সহজ আৰু প্ৰাথমিক আলোচনা। আধুনিক কবিতা বা নতুন কবিতা নামেৰে এই কালছোৱাৰ কবিতাক চিহ্নিত কৰা হৈছে। আধুনিক অসমীয়া কবিতাই ইতিমধ্যে জটিলতাৰ দ্বাৰা অভিহিত কৰি, অনেক পৰিমাণে পাঠকসকলৰ অন্তৰত সোমাবলৈ সক্ষম হৈছে। যোৱা প্ৰায় দুহুটি বছৰ ধৰি বচিভ হোৱা এই কবিতাৰ পৰিধি বহুখণ্ড আৰু ইয়াৰ উপাদানো বহু বৈচিত্ৰ্য আৰু বহু অভিন্নৰূপে সন্নিবিষ্ট। কিন্তু দুখৰ বিষয় আজিকোপতি এই কবিতাৰ বৰাৰণ মূল্যায়ন হোৱা নাই, তাৰতীৰ লক্ষ্যতা তথা সন্নিবিষ্ট নিজৰ নিজৰ আধুনিক কবিতাৰ (অৰ্থাৎ যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ কবিতাৰ) মূল্যায়ন ইতিমধ্যে প্ৰায় সম্পূৰ্ণ হৈছে। কিন্তু আমাৰ আধুনিক কবিতাৰ এক স্বয়ংসম্পূৰ্ণ মূল্যায়ন হোৱা নাই—কেৱল আজি কেইবছৰমানৰ আগতে বৰ্ণীৰ তদানন্তৰ দৰেৰে অসমীয়া কবিতাৰ কাছিনী নাম দি আলোচনীৰ পাতত লেখা প্ৰবন্ধ এলানিত চল্লিশৰ বনকৰ অসমীয়া কবিতাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিল। ইয়াৰউপৰি দুই-চাৰিজন কলম লয়ালোচকে নতুন কবিতাৰ বিষয়ে কৰা 'দুই-এটি মূল্যায়ন আলোচনা' গুলাইছে, কিন্তু সিৰোবোৰো আলোচনীৰ পাততেই আছে। আমাৰ আধুনিক কবিতাৰ মূল্যায়নৰ অভাৱৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিৱেই, অসম সাহিত্য সভাই আমাক এই প্ৰবন্ধনিৰ বচনাকাণ্ডত প্ৰবৃত্ত কৰায়। আমাৰ এই অব্যৱনো পূৰ্ণাৰ্থ সুবি দাবী কৰিবৰ ধন নাই। তদুপৰি সমাজি কাগজৰ মহাৰ্ধৰ প্ৰতি আৰু জনা কাণ্ডৰ ব্যয় আদিলৈ চহু ৰাখি কিতাপৰ কলেৱৰ সৰু কৰিব লগা হোৱাত অনেক কথা সাধিবৰ পৰা নস'ল। সাৰাংশত এই কালছোৱাৰ কবিসকলৰ কাব্যক্ৰিয়াৰ আভাস এটা মূলতঃপৰ্বৰ বাবে পাঠকসকলে পাৰ পাব, তাৰ বাবেহে-সমস্ত কৰা হৈছে। আৰু সেইবাবে সমস্তকৰ সৰ্বমো কেৱল কবিসকলৰ কবিতাসমূহৰ সৰ্বৰ উদ্ধৃতি সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। পৰৱৰ্তী সংস্কৰণত কিতাপখন অধিক বনোৱাৰী কবি দুসিৰলৈ আৰু অধিকতৰ বিৱৰণত সাধিবৰ পৰাকৈ দুতলখন আশা কৰা হৈছে। এই 'বিৱৰণত সন্নিবিষ্ট পাঠকসকলৰ সুচিন্তিত পৰাকৈ আমাৰ কাম। প্ৰশংসকৰে

উল্লেখযোগ্য যে আধুনিক কবিতাৰ ভাষিক দিশটোৰ অনেক কথা বাদ দি, কলোথবণৰ পাঠকৰ বাবে সহজবোধ্য কৰি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে। সমাজে জটিল হুলি তাৰি থকা—আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বহুগুণটো বস-বিভাজনত চকুৰ পাঠকসকলৰ আগত দাঙি ধৰাত আমি কিমানদূৰ কৃতকাৰ্য হৈছো নেজানো—কিন্তু আশা কৰিছো সন্মত পাঠকে আপোন কৰি ল'ব পৰা সমলৰ অভাৱ ইয়াত নহ'ব।

এই গ্ৰন্থপ্ৰণয়নৰ বাবে আমাৰ দৰে অভাজনক দায়িত্ব দি অসম সাহিত্য সভাই আমাৰ প্ৰতি যি চেনেহ দেখুৱাইছে, তাৰ বাবে মই অসম সাহিত্য সভাৰ এত গভীৰভাৱে কৃতজ্ঞ। বিশেষকৈ সভাৰ চতুষ্কথাৰিংশ সন্মিলনৰ ৭ প্ৰগতি চেষ্টা আৰু ল মালিক চাহাব আৰু ১৯৭৭-৭৮ চনৰ প্ৰধান সম্পাদক সৰবৰহী সাহিত্যিক আৰু ছ ছাত্ৰৰ দেৱ—ছয়োজনৰ উদাৰ স্নেহ মই তত্ত্বাবে স্মৰিম।

অগস্ত্য ১৯৭৭ মহাবিভালয়

৩১/৪

বিনীত,

চন্দ্ৰকটকী

কৃতজ্ঞতা-স্বীকাৰ

বিভিন্ন শ্ৰেণীজনৰ উৎসাহ আৰু অল্পপ্ৰেৰণাই আমাৰ এই গ্ৰন্থৰ প্ৰণয়ন শ্ৰব কৰি তুলিছিল। তথেষ্ট সকলক জ্ঞাতাবে শ্ৰীবিহো—বিশেষকৈ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ড মুকুন্দমাধৱ শৰ্মা আৰু ড মহেশ্বৰ নেওগ, কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ড অমিয়কুমাৰ চক্ৰৱৰ্তী, আমেৰিকান অধ্যাপক আৰু কলা সমালোকে ড কেছা গ্লাউকো, অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন সভাপতি অধ্যাপক অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা, বহুল বনৰ কবি আনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱা, অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰাক্তন প্ৰধান সম্পাদক প্ৰগেন শইকীয়া, নতুন কবিতাৰ শ্ৰীকান্ত সঙ্কলয়িতা ড. মহেন্দ্ৰ বৰা আৰু শ্ৰীশ্ৰী যতিনাৰায়ণ শৰ্মাদেৱক। পাণ্ডুলিপিটো নকল কৰি দিবৰ বাবে আমাৰ কলেজৰ কেইবাজনো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আশনি কৰিছিলোঁ, তেওঁলোককো ধন্যবাদ যাচিলোঁ।

সূচীপত্র

এক/আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য ১-২, বিষয়বস্তুৰ আধুনিকতা ২-৩, যান্ত্ৰীয় দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ ৩-৪, মনোবৈজ্ঞানিক চৰ্চাৰ প্ৰভাৱ ৪, বিজ্ঞানীসকলৰ প্ৰভাৱ ৫, শিল্প আৰু কলাকাৰখানাৰ প্ৰসাৰ আৰু কবিতাৰ ওপৰত তাৰ প্ৰভাৱ ৫-৬, প্ৰাচীন ঐতিহ্য আৰু মূল্যবোধৰ অপসাৰণ ৬-৭, বোম্বাষ্টিক প্ৰেমৰ প্ৰতি অৱজ্ঞা ৭-৮, নৱবৌদ্ধিক চেতনা ৮-৯, পশ্চিমা প্ৰভাৱ ৯-১০, বিভিন্ন প্ৰভাৱ ১০-১১, আংগিকৰ নতুনত্ব ১১-১৩, কবিতা-প্ৰসিদ্ধিৰ প্ৰতি আগ্ৰহ ১৩, উদ্ধৃতিৰ সধন ব্যৱহাৰ ১৩, টংকা আৰু হাইকু ১৩, চিত্ৰকল্পৰ অভিনৱতা ১৪, ভাষা আৰু প্ৰতীক ১৪, অতি কাব্যিকতাৰ অৱসান ১৫, যজ্ঞোত্তৰ কবিতা ১৫, পত্ৰিকাৰ বৰঙনি ১৬।

দ্বাই/প্ৰগতিবাদী ধাৰা : অমূল্য বৰুৱা আৰু অন্তৰ্জোনমান

অমূল্য বৰুৱা ১৮-২৫, ভৱপ্ৰসাদ ৰাজখোৰা ২৫-২৬, জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা ২৬-৩১, বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত ৩১-৩৪, অজিত বৰুৱা ৩৪-৩৬, আৰু ছাত্ৰাৰ ৩৬-৩৮, সিদ্ধেশ্বৰ তামূলী ৩৮-৪১, প্ৰাসঙ্গিক টোকা ৪১-৪২।

তিনি/নব্য সম্প্ৰদায়

নব্য সম্প্ৰদায় ৪৩, হেম বৰুৱা ৪৪-৫৩, নৱকান্ত বৰুৱা ৫৩-৬৪, মহেন্দ্ৰ বৰা ৬৪-৭০, হৰি বৰকাকতি ৭০-৭২, বীৰেশ্বৰ বৰুৱা • বীৰেন্দ্ৰ গোহাৰী ৭২-৭৬, বীৰেন্দ্ৰ নাথ বৰকটকী ৭৬-৭৮, হোমেন বৰগোহাঞি ৭৮-৮১, চৈৱদ আৰু মালিক ৮-৮৬, বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য ৮৬-৮৮, ৰাম গগৈ ৮৮, কেশৱ মহন্ত ৮৮-৯৫, অমলেশ্বৰ গুহ ৯৫-৯৭, হেমাঙ্গ বিশ্বাস ৯৭-১০২, চিত্ৰকল্পবাদী দ্বৈৰ মহিববৰা আৰু অনেক • ১০২, মহিব বৰা ১০২-১০৬,

প্ৰহুৰ কৃষ্ণ ১০৬-১০৭, নলিনীধৰ ভট্টাচাৰ্য ১০৭-১০৮, বীৰেন বৰগোহাঞি ১০৮-১১১, নিৰ্ধলপ্ৰভা বৰদলৈ ১১১-১১২, নীলধৰি ফুকন (কণিষ্ঠ) ১১৩-১১৭, হীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত ১১৭-১২০, পৰেশমল্ল বৰুৱা ১২০, হীৰেন গোহাঞি ১২০, ভবেন বৰুৱা ১২১, হীৰেশ ভট্টাচাৰ্য ১২১-১২২।

চাৰি/বিভিন্ন কোবাচ

বিভিন্ন কোবাচ ১২৩, পৰিষ্কাৰ বৰা ১২৩-১২৫, বাহৰ বৰদলৈ ১২৫-১২৭, বাপী বৰুৱা ১২৭-১২৮, নিত্যা দত্ত ১২৮-১২৯, দিলীপ বৰুৱা ১২৯-১৩০, কলী ভালুকদাৰ ১৩-১৩১, নগেন ঠাকুৰ ১৩১-১৩২, সদা শইকীয়া ১৩২-১৩৬, বাধিকামোহন ভাগৱতী ১৩৬-১৩৭, মহেন্দ্ৰপ্ৰসাদ বৰুৱা ১৩৭, প্ৰবীণা শইকীয়া ১৩৮, দেবেন্দ্ৰপতি গোস্বামী ১৩৮-১৩৯, সুশীল শৰ্মা ১৪০, কেদৰী চৌধুৰী ১৪ ১৪২, মানিক গগ ১৪২ ১৪৪, বেণু চিৰি- ১৪৪-১৪৫, বজ্ৰ গুপ্তা ১৪৫, ইশান দত্ত ১৪৫, ববীন্দ্ৰ বৰা ১৪৬-১৪৭, বিজয়লাল চৌধুৰী ১৪৭-১৪৮, হৰেকৃষ্ণ ডেকা ১৪৮- ৪৯, মহেশ্বৰ নেওগ ১৪৯-১৫১।

পাঁচ/সমাজ সচেতন ডকণ কবিৰ দল

সমাজ সচেতন ডকণ কবিৰ দল ১৫২-১৫৩, হৰপ্ৰিয়া বাককিয়াল ১৫৩-১৫৬, দিলীপ ফুকন ১৫৬ ১৫৮, যতীন্দ্ৰকুমাৰ বৰগোহাঞি ১৫৮-১৫৯, জীৱ ৰাজ বৰ্মণ ১৫৯-১৬০, অলোক কুমাৰ বৰঠাকুৰ ১৬০, পুতুল হাজৰিকা ১৬১, বৰ্জুল হুছেইন ১৬২, অতুল শইকীয়া ১৬২, কবৰী হাজৰিকা ১৬৩, সঞ্জীৱকুমাৰ কলিতা ১৬৪, মোহনকৃষ্ণ মিশ্ৰ ১৬৪, গায়ত্ৰী কোঁৱৰ ১৬৫, গৌতমপ্ৰসাদ বৰুৱা ১৬৬, আনন্দেশ্বৰ শৰ্মা ১৬৬, মিকু সিং ৰাজপুত ১৬৭, ডকণ বৰুৱা ১৬৮, চিৰঞ্জীৱ জৈন ১৬৮-১৬৯, নাহেন্দ্ৰ পাট্টন ১৬৯-১৭২, আনিস্ দত্ত ১৭২ ১৭৩, শুভাভিৰাম চৌধাৰী ১৭৩, চৈইছকিন আহমদ ১৭৩-১৭৪, আনিছ উজ জামান ১৭৪, আচৰা আহমদ ১৭৫-১৭৬, সূতায় সাহা ১৭৬, পুলিন শৰ্মা ১৭৬-১৭৭, ৰাহ আলম ১৭৭-১৭৮, পৰমেশ শীল ১৭৮, মেঘালী ফুকন ১৭৮, কেশৱ গগৈ ১৭৮-১৭৯, জ্ঞান পূজাৰী ১৭৯-১৮০, হিঙেন শৰ্মা ১৮০-১৮৩, সাম্ৰাজিক পট্টকুৰি/এটি টোকা ১৮৩।

ছন্দ/ঘোড়া দশকৰ অসমীয়া কবিতাৰ চিত্ৰকল্প (১৯৬১-১৯৭০)

ঘোড়া দশকৰ অসমীয়া কবিতাৰ চিত্ৰকল্প ১৮৪, ছুই ১৮৪-১৮৫, তিনি ১৮৫-১৮৬, চাৰি ১৮৬-১৮৭, নিৰ্বাণ-কৌশল ১৮৭-১৯৩, পাচ ১৯৩, বাজবীতিৰ পৰা উঠুও 'ইষেক' ১৯৩-১৯৪, প্ৰকৃতি ১৯৪-১৯৭, ইষেকৰ পত্নীৰতা ১৯৭-১৯৮।

সাত/আধুনিক অসমীয়া কবিতা, দুৰ্বোধ্যতা আৰু পাঠকৰ সমস্যা

(এক)—দুৰ্বোধ্যতাৰ স্বৰূপ ১৯৯-২০৫, (ছুই)—দুৰ্বোধ্যতাৰ কাৰণ ২০৫-২০৯, (তিনি)—পাঠকৰ প্ৰস্তুতি ২০৯-২১০।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য

কুৰি শতিকাৰ চতুৰ্থ দশকটো অসমীয়া কবিতাৰ কাৰণে এটা বিশেষত্বপূৰ্ণ সময়। এই সময়ছোৱাতে অসমীয়া কবিতাত কিছুমান নব্যায়ুত্বৰ সন্ধান হয়। এই নব্যায়ুত্বটি সমূহে অসমীয়া কবিতাক পূৰ্বৰ বোম্বাষ্টিক ধাৰাব-পৰা আঁতৰাই আনি এক নতুন মৰ্যাদাৰে ৰাখিলে। বোম্বাষ্টিক যুগৰ আকাশলংঘী কল্পনাৰ দৃষ্ট উজ্জ্বল স্তিমিত হৈ আহিল আৰু তাৰ ঠাই ল'লে বাস্তৱ সচেতনতাই। কবিতাৰ বিষয়বস্তু আৰু আংগিক ছন্দোটাৰে আমূল পৰিবৰ্তন সাধিত হ'ল আৰু অসমীয়া কবিতাৰ দিগন্ত বহুধা বিস্তৃত হৈ পৰিল। নতুন নতুন ভাৱ, নিত্য নতুন অভিজ্ঞতা, আৰু মাহুহ, আৰু জগতৰ ওপৰত বাস্তৱায়ুগ দৃষ্টিভঙ্গী সোমাই পৰি অসমীয়া কবিতাৰ বোৰ'ভী স্ফুৰ্তিটি যি নতুন লহৰ তুলিলে তাৰ নামেই হ'ল নতুন কবিতা বা আধুনিক কবিতা। যুগ বিভাজনৰ স্বার্থত এই কবিতাৰ নাম দিয়া হৈছে সাম্প্ৰতিক কবিতা। উনৈছ শ চল্লিছ চনৰপৰা বৰ্তমান বছৰটোলৈকে এই যুগটোৱেই আমাৰ আলোচনাৰ বৃত্তৰ পৰিধি।

বোম্বাষ্টিক যুগত অসমীয়া কবিতাই পান্চাত্ত্যৰ আৰু বিশেষকৈ ইংৰাজী কবিতাৰ সংস্পৰ্শলৈ আহি নতুন নতুন ভাৱ-অহুত্বৰ লগত পৰিচয় হোৱাদি সাম্প্ৰতিক অসমীয়া কবিতাৰ যুগটোতো পশ্চিমা প্ৰভাৱ বিশিষ্ট ৰূপত সৃষ্টিমান হৈ উঠিল। মহাদেশীয় কবিতাৰ, বিশেষকৈ ইংলেণ্ড, আমেৰিকা আৰু কৰাচী দেশৰ কবিতাৰ প্ৰভাৱ অসমীয়া কবিতাৰ ওপৰত গভীৰ হৈ ৰহিল। যিসকল কবিৰ অক্লান্ত সাধনাৰ জৰিয়তে আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ স্তম্ভ আৰম্ভনি হ'ল তেওঁলোক হ'ল—অমূল্য বৰুৱা, হেম বৰুৱা আৰু নৱকান্ত বৰুৱা। আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ সুবঞ্জীত এই তিনিজন বৰুৱাৰ প্ৰতিভাৰ আদৰ চিৰ অগ্নান হৈ ৰ'ব। জয়ন্তী, পছোৱা আৰু বাম্বেছলু এই তিনিজন সাহিত্য পত্ৰিকাই আধুনিক অসমীয়া কাব্য আন্দোলনক সমৃদ্ধ কৰি তোলে। টি, এছ, ইলিয়ট, ভল্টিউ, বি, ইয়েটছ, অডেন, ডাইলান টমাস, মায়াকোভ্‌স্কি, বোডেলিয়াৰ, মালাৰ্বে আদি বিশ্ব বিখ্যাত প্ৰান্তৰ আধুনিক কবিসকলৰ

কাব্য চেতনাৰ সহজ উদ্ভৱ এই সময়ছোৱাৰ কবিতাত থকা পৰে। বিষয়বস্তু আৰু আংগিক উত্তৰাধিকৃত্তে বিবোৰ বৈশিষ্ট্য দেখা গৈছিল, সিবোৰক এইদৰে চুকিয়াব পাৰি

• বিষয় বস্তুৰ আধুনিকতা

(১) এক নব্য-মানবীয় দৃষ্টি-ভংগীৰ আগমন :

নতুন কবিতাৰ আটাইতকৈ আকৰ্ষণীয় দিশ হ'ল এক নব্য মানবীয় দৃষ্টি-ভংগীৰ আবিস্কাৰ। আধুনিক কবিসকলে মানুহক তাৰ মানুহ ৰূপত চিনি পাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল আৰু সেই মানুহৰে সুখ-দুখ, হাঁহি-কান্দোনৰ ভাগ ল'বৰ আৰু সিবোৰক নিজ অন্তৰৰ সংবেদন দি কবিতাত চিত্ৰিত কৰিবৰ প্ৰয়াস পাইছিল। জাতি বৰ্ণ, ভাষা, সম্প্ৰদায় আদিৰ বান্ধোনবগৰা মুক্ত হি মানুহ সেই মানুহহে আধুনিক কবিৰ কাম্য। নব্য-মানবীয় সংবেদনাই আধুনিক কবিসকলক সমগ্ৰ মানৱ জাতিকে একে চকুৰে চাবলৈ অনুপ্রাণিত কৰিছিল। নতুন কবি-দলে দেখিছিল যে অসমৰ পথাৰত হাড়ভাঙা গাটনিৰে খাটি খাটি অৱশ হৈ পৰা কৃষক আৰু মালয়ৰ ববৰ বাগিচাৰ শ্ৰমিক একে ধৰণৰেই মানুহ। খেতকাৰ প্ৰভুৰে পুৰি মৰা এটা নিগ্ৰো ল'ৰা আৰু বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্মৰ কঠিন বিভাজনত অস্পৃশ্য বুলি পৰিগণিত হৈ উৎপীড়ক দলৰ শাষণৰ বলি হোৱা এটা অসমীয়া ল'ৰাৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্যই নাই। সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰৰ এই যে মানুহ তেওঁলোকৰ মাজত কোনো মৌলিক পাৰ্থক্য নাই কিন্তু ভ্ৰাতৃ সমাজ-নীতি, উৎপীড়ক অৰ্থনীতি আৰু স্বাৰ্থাচ্ছ বাজনীতিৰ ক্ৰীড়ণক হৈ পৰা বাবে মানুহে কষ্ট ভোগে আৰু তেওঁলোকৰ ভিতৰত শোষক আৰু শোষিত দুটা শ্ৰেণীত বিভক্ত হৈ পৰে। সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰৰ আৰু বিশেষকৈ নিপীড়িত আৰু লাঞ্চিত লোকসকলৰ প্ৰতি আধুনিক কবিসকলে সহানুভূতি আগবঢ়াইছে। চতুৰ্থ দশকৰ তৰুণ অসমীয়া কবিসকলে তেওঁলোকৰ অন্তৰৰ স্নেহ বিস্তৃত কৰি কয়লাখনিৰ বহুৱা,^১ অন্ধ গলিৰ নিভৃতত থকা বেস্তা,^২ অৱশ দেহৰ বিজ্ঞাৱলা,^৩ সমাজৰ কুসংস্কাৰৰ বলি হোৱা

১। অটিনা (অন্থা বকৱা) নন্দ তালুকদাৰ সম্পাদিত। জৱাহৰী ১৯৬৪, পৃঃ ৩৯।

২। উক্ত পৃঃ ৩১।

৩। আধুনিক অসমীয়া কবিতা (যতি নাৰায়ণ শৰ্মা সম্পাদিত) ১৪ সং সংস্কৰণ।

বোড়ালী বিধবা^১ আৰু ডাউবিনড পৰি থকা গুৰুত্বা কৃষ্টিৰ বাবে কুকুৰৰ সতে
খুঁজ কৰা, সমাজৰ আৱৰ্জনা হুগি পৰিস্ফুট হোৱা মগনীয়া ল'ৰা^২
আদিকো সামৰি ল'লে। আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বাৰ্তাবহ অক্ল্য
বকুৰাই নিষ্পেষিত মানৱ সমাজক বৰ দেহৰ চকুৰে চাটুছিল। ডেঙৰেই
ডেঙৰ সগোষ্ঠীসকলক দলিত মানৱাত্মাক দেহৰ চকুৰে চাবলৈ থিকালে।
অমূল্যবকুৰাৰ পৰৱৰ্তী কবি বাম গগৈ, কেশৱ মহন্ত, বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য
আদিৰ কবিতাত এই মানুহক মানুহ ৰূপত আৱিষ্কাৰ কৰাৰ চেষ্টা অধিক
বলিষ্ঠভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। কেৱল এই দেশেৰে নহয় বিশ্বৰ বিভিন্ন দেশৰ
লাখ লাখ নিষ্পেষিত, নিপীড়িত, লাঞ্ছিত আৰু সৰ্বহাৰা মানুহৰ ছবি নতুন
কবিসকলে আঁকিছে।

(২) মাৰ্ক্সীয় দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ :

অস্তিত্ব দেশৰ আধুনিক কবিসকলৰ দৰে আধুনিক অসমীয়া কবিসকলৰ
ওপৰতো আৰ্হান দেশীয় দাৰ্শনিক কাৰ্লমাৰ্ক্স^৩ৰ প্ৰভাৱ অসীম। মাৰ্ক্সৰ দাৰ্শনিক
বক্তব্যৰে আৱাৰ ভকণ কবিসকলে নতুন বাণী লৈ আহিছিল। কাৰ্লমাৰ্ক্স
চাহাৰে কৈছিল যে Surplus Value বা সম্পত্তিৰ অ-সম বিতৰণেই সকলো
প্ৰকাৰ অশান্তি আৰু অস্তিত্বৰ মূল। উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰত শূন্যপৰিণতি শক্তিয়ে
নিজৰ কোঁশল খটাই বহুৱা শ্ৰেণীক শোষণৰ বথ চক্ৰৰ ওলত পেলাই হেঁচা
মাৰি ধৰি থাকে আৰু সেই বহুৱা শ্ৰেণীয়ে দাবিদাৰ আৰু আত্মহুগিত চৰ্তোগত
ভুগি থাকে। শূন্যপৰিণতি প্ৰক্ৰিয়াকলৰ ধনৰ যোনা কীড হৈ যোৱাৰ লগে লগে
বহুৱা শ্ৰেণীৰ দুখ-দুৰ্ভাগ্য বাঢ়ি আহে। মানে এক নতুন সাৰাজিক আৰু
বাজনৈতিক প্ৰকৃতিৰ সৈতে সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ কাৰণে সৃষ্টিৰ বাট বিচাৰিবলৈ
আৰু শূন্যপৰিণতি শোষণৰ অৱসান ঘটাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। "He pointed
out that by organizing and directing the struggle of the working
class against the capitalists and their associates, and by
interlinking with this struggle in certain quite pos- ways
the struggle of the poor peasants and tenant-farmers against
the land-lords, and carrying it forward to a veritable dicta-

১. বৰ কেশৱ কলকৰৰ "বিদ্যাসী বিদ্যা" কবিতা প্ৰতি।

২. "আধুনিক অসমীয়া কবিতা" (প্ৰতি কবিতাৰ বৰ সম্পাদিত) প্ৰতি।

torship' of these exploited classes, it would be possible to take possession of the instruments of production and change the system. It would be possible to change it in those ways necessary in order to make reasonable the effort to create a classless society in which men will receive according to need and work according to ability "৩

মার্ক্স'ৰ এই নতুন দৰ্শনে অসমীয়া কবিসকলক সহজে আকৃষ্ট কৰিলে আৰু কলমৰূপে ডেঙলোকৰ কবিতা মার্ক্সীয় দৰ্শনৰ বক্তব্য বাগেৰে বস্ত্ৰিত হৈ পৰিল। শ্ৰমিক শ্ৰেণীৰ আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ স্ন'গানসমূহ আধুনিক কবিসকলৰো স্ন'গান হ'ল আৰু পুঁজিপতি শ্ৰেণীসকলৰ প্ৰতি শত্ৰুত্ব উৎকট হ'ল। ডেঙলোকৰ অন্তৰতো জাগ্ৰত হ'ল। অমূল্য বৰুৱা, হেম বৰুৱা, কেশৱ মহন্ত, অমলেন্দ্ৰ ভূঞা, বাম গগৈ, বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, ববীন্দ্ৰ চৰকাৰ, দিলীপ ফুকন আদি কবিৰ কবিতাত মার্ক্সীয় দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ হ'ল। চতুৰ্থ দশকটোত পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ৰাষ্ট্ৰসমূহত মার্ক্স-এংগেলছৰ নতুন ইলাখোৰৰ ধ্বনি তীব্ৰভাৱে নিৰাধিত হৈছিল।

(৩) মনোবৈজ্ঞানিক চৰ্চাৰ প্ৰভাৱ :

আধুনিক যুগত মার্ক্স'ৰ দৰেই মনোবিজ্ঞানী ক্ৰয়েডৰ প্ৰভাৱো এবাৰ নোৱৰা। মনোবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত এই অষ্ট্ৰিয়ান অধ্যাপকজনে যি নতুন তথ্য আৱিষ্কাৰ কৰিলে সি পৃথিৱী জুৰি থলক লগাই তুলিলে। ক্ৰয়েডৰ মনোবিজ্ঞানৰ ভিত্তিসমূহ মানৱৰ চিন্তাবাৰ্ত্তালৈ বিশিষ্ট দান। ইয়, ইমো আৰু চুলাৰ ইমো আৰু ব্যক্তিৰ বিকাশত সিবিলাকৰ অৱধান সম্পৰ্কে ক্ৰয়েডে যি তাত্ত্বিক ব্যাখ্যা সংযোগ কৰিলে সি সৰ্বজনৰ প্ৰশংসা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। ভুল্লপৰি ডেঙৰ বহুতৰ আৰু অন্যান্য মনোবৈজ্ঞানিক ব্যাখ্যাসমূহে বিশ্বৰ পণ্ডিত শ্ৰেণীৰ দ্বাৰা জয় কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। নতুন অসমীয়া কবিতাত ক্ৰয়েডে অৱিষ্কাৰ। মনতাত্ত্বিক ব্যাখ্যাসমূহৰ প্ৰভাৱলবোৰো আৱণ্ট হ'ল। আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ ভিতৰত বোৱা myths আৰু symbols অৱলোকন ক্ৰয়েড আৰু যুগৰ মনোবৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ ওপৰত প্ৰোথিত।

৩। Max Eastman সম্পাদিত Capital and other writings—N. Y 1932, P ১৮৮ পৃষ্ঠা।

(৪) বিজ্ঞানীসকলৰ প্ৰভাৱ :

আধুনিক পৰ্য্যায় বিজ্ঞানীসকলৰপৰা নতুন অসমীয়া কবিসকলে বহুতো কথা শিকিব লগা হ'ল। বিজ্ঞানৰ প্ৰগতিৰ বাবে সুবিধা হ'ল। এক চৰম বিশ্বকৰ শক্তিকা। এই শক্তিকাতে বিজ্ঞানৰ নানান শাখাত অতিৰিক্ত উদ্ভাৱন কিছুমান হয়। স্বাভাৱিকতে এই নতুন উদ্ভাৱনসমূহে মানুহৰ চিন্তাবাৰ্য্যত পৰীক্ষাৰে ক্ৰিয়া কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু তাৰ প্ৰতিকলন আৰম্ভ হয় কলা আৰু সাহিত্য জগততো। আধুনিক কবিতাই বিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত হোৱা এই নৱ নৱ উদ্ভেদ-ধনিক সাধৰে আৱৰি ল'লে। মানুহৰ মনোজগতৰ পৰিধি বহল কথাত আৰু সৌৰজগতৰ বিভিন্ন গ্ৰহ-নক্ষত্ৰৰ মাজত এটা পাৰস্পৰিক বুজাপৰাৰ সম্ভাৱনাৰ দিক্ নিৰ্দেশ কৰি বৈজ্ঞানিকসকলে মানৱ-জাতিৰ কাৰণে এক উজ্জল ভৱিষ্যতৰ সম্ভাৱনা দাঙি ধৰিছিল। Max Plank, Bohre আৰু Einstein এই বিজ্ঞানীসকলৰ নতুন তত্ত্বই সৌৰজগত সম্পৰ্কে মানুহৰ ধাৰণাৰ আমূল পৰিৱৰ্তন আনিছিল। Einstein ৰ আপেক্ষিকতাৰ তত্ত্বই স্থান আৰু কালৰ ওপৰত মানুহৰ বিজ্ঞানৰ আশাশ্ৰয় ইংগিত কঢ়িয়াই আনিছিল। নৃতত্ত্বত ফ্ৰেজাৰৰ চিন্তাধাৰাই প্ৰাচীন পুৰুষসমূহৰ জ্ঞাত পৰিৱৰ্তন সাধিছিল। নতুন কবিসকলে বিজ্ঞানৰ এই অত্যাৱশ্যক নিজৰ কবিতাত সুবিধা পালেই সন্নিৱিষ্ট কৰিছিল। জীৱ বিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰতো gland ৰ ক্ৰমণ, Neur অব কাৰ্যকাৰিতা আৰু বংশগতিৰ নতুন তত্ত্বই নতুন কবিসকলক চিন্তাৰ ইন্ধন যোগাইছিল। আৰু এনে চিন্তাৰ প্ৰতিকলনে আধুনিক কবিতাক পৰীক্ষাৰে সন্নিৱিষ্ট কৰি তুলিছিল। কবিসকলৰ মনোজগতত বৈজ্ঞানিক জটিল পুৰুষাৱিৰে ক্ৰিয়া কৰা বাবে কবিতাৰ ভৰোখাত অৱশ্যে বাঢ়ি গৈছিল।

(৫) শিল্প আৰু কল-কাৰখানাৰ প্ৰসাৰ আৰু কবিতাৰ জগতত তাৰ প্ৰতিকলন :

অসমত ঔদ্যোগিক উন্নয়ন বা শিল্প আৰু কলকাৰখানাৰ প্ৰসাৰ আৰু প্ৰসাৰ বিভাজন কৰিবলৈ তীব্ৰৰ কৰা। এই শক্তিকাৰ তৃতীয় দশকতহে শিল্পোদ্যোগ আৰু কলকাৰখানাসমূহৰ প্ৰসাৰ হয় সুবিধা কৰা নাহি। আৰ্য্যৰ অসম দেশখন এতিয়াও শিল্পপ্ৰসাৰৰে হোৱা নাই। কিন্তু বি'কল পৰিৱৰ্তনে শিল্পৰ বিকাশ এই দেশত হৈছে সেই কল পৰিৱৰ্তনৰ জৰাজীৱিত

বহুভাববোৰ নতুন কথা, নতুন চিন্তা নতুন সমস্যা আহি পৰিছে। ঔজোগিক পৰিবেশত বিবোৰ সংঘাত আৰু সমস্যা দেশত উদ্ভৱ হয় সেইবোৰ ইয়াৰ আগলৈকে অসমত জনা হোৱা নাছিল। অসমত আগৰ দিনৰপৰা চলি থকা উজোগ আছিল চাহ উজোগ। কিন্তু চাহ বাগানৰ ঔজোগিক পৰিবেশে কৰিডাত নিজৰ ঠাই টুকুৰা উলিয়াই ল'বলৈ সমৰ্থ হোৱা নাছিল। আনহে নালাগে চাহ বাগিচাৰ ভ্ৰমিকসকলেও ডেঙলোকৰ প্ৰাণি এধানি সহায়ভূতি আশা কৰি আধুনিক কবিন্দলৈকে বাট চাই থাকিব লগা হৈছিল। অসমৰ ডেলখাৰ আৰু তৈল নগৰবোৰৰ উদ্ভাৱন অসমীয়া বাইজৰ বাবে ১ম বিশ্বযুদ্ধৰ পৰা আছিল। ডেলখৰ কুপ খনন কাৰ্যত বাৰহুত হোৱা দেত্যাৰাৰ যন্ত্ৰ-পাতিসমূহ সৰ্বসাধাৰণ অসমীয়া বাইজে পৰম বিশ্বাসৰে চাইছিল লগে লগে বিজ্ঞানৰ প্ৰগতি দেখি আনন্দিত, বিস্মিত আৰু অপহৰণকাৰী ডেল খাৰৰ দোৰকে (Derrick) নিজৰ দৈত্যাকৃতি ব্যক্তিৰ জাহিৰ কৰা দেখি কৃষিজীৱী অসমীয়া বাইজে গভীৰ দুঃখ, শোকা আৰু অনিশ্চয়তা ভোগ কৰিছিল। উৰালৰ ভাত, পুখুৰীৰ মাছ, বাৰীৰ ডামোল-পান, গোহালিৰ গৰু-গাইৰে এক অনাড়ম্বৰ স্বচ্ছন্দ জীৱন বাপন কৰি থকা অসমীয়া গাৱলীয়া লোকসকলে, চিৰ্মনিৰ খোৱা আৰু কলৰ দৰদৰণিৰ মাজেদি জন্ম লাভ কৰা নতুন ঔজোগিক জীৱন খাবাক সহজে মানি ল'ব পৰা নাছিল। নগৰ-খিলাকত ক্ৰমশঃভাৱে আগবাঢ়ি অহা কল-কাৰখানাবিলাকে নগৰবাসীৰ জীৱন বিৰক্ত কৰি তুলিছিল। গুৱাহাটী আৰু কলিকতাৰ নিচিনা মহানগৰীৰ ক্ষিপ্ৰ ঔজোগিক সম্প্ৰসাৰণ আৰু তজ্জনিত ভ্ৰমিক অশান্তি, বায়ুৰ দূষণ আদি এল এলবি সমস্যাই আধুনিক কবিসকলক ভৰাই তুলিছিল। কেইবাজনো নতুন কবিৰে কলিকতা মহানগৰীৰ লগত প্ৰত্যক্ষভাৱে জড়িত হৈ থাকি মহানগৰীৰ মাজেদি পৰিচালিত হোৱা ঔজোগিক বাতাবৰনৰ অশুদ্ধতা আৰু অশান্তিৰ ভাৱ সৈছিল। বাতাবিকতাৰেই ডেঙলোকৰ কৰিডাত কলকাৰখানাৰ ঔজোগিক বিকৃতি আৰু নগৰীয়া জীৱনৰ হাজাৰ অশান্তি ঘনীভূত হৈ পৰিছিল।

(৩) প্ৰাচীন ঐতিহ্য আৰু কল্যাণবোৰৰ অপলাবন :

হুৰি পড়িকাৰ বিজ্ঞান ডিডিক জ্ঞান-চৰ্চাই আৰ্য্যৰ প্ৰাচীন কল্যাণবোধক বৰকৈ আঘাত কৰিছিল। বিশেষকৈ ধৰ্ম, সমাজ, শ্ৰেণ আৰু জীৱন আহিব

ক্ষেত্ৰত প্ৰাচীন মূল্যবোধ আঁতৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। নতুন কবিসকলে নতুন ভাৱ চিন্তাক বিধেৰে আৱৰণি জনালে সেই একেধৰে ডেউলোকে প্ৰাচীন ঐতিহ্য আৰু মূল্যবোধক আঘাত হানিলে। ধৰ্ম, গ্ৰেহ, সমাজ আৰু নৈতিকভাৱে প্ৰাচীন বান্ধোন ধূলি ডেউলোকে সকলো কথাতে নতুন প্ৰেমৰ অৱতাৰণা কৰিলে। সনাতন প্ৰাচীন মূল্যবোধ, ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব, জাতি, ধৰ্ম, ভাষা আৰু সম্প্ৰদায়ৰ বিভাজন আদিক কটাক্ষ কৰি এই কবিসকলে নতুন মূল্যবোধৰো সৃষ্টি কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিলে। ঈশ্বৰৰ অস্তিত্বৰ প্ৰতি সন্দিহান এজন কবিয়ে দৃষ্টকণ্ঠে ঘোষণা কৰিলে—“হে ঈশ্বৰ, তুমি হোবা এলম্বোত্ৰাৰ একম্।”^১ প্ৰাচীন মূল্যবোধৰ প্ৰতি থকা বিশ্বাস ভংগৰ পাৰশ্ৰিত্তি এই কবিসকলে সন্দেহৰ মাজেদি গৈ গৈ এক অনীহা আৰু নৈৰাজ্যবাদী মনোভাৱ গ্ৰহণ কৰিলে। প্ৰাচীন মূল্যবোধৰ প্ৰতি নাশ হোৱা বিশ্বাস আৰু অনীহাই এই কবিসকলক ‘নিহিলিষ্টিক’ সম্প্ৰদায়ৰ দৰে অত্যন্ত জটিল মানসিকতা সম্পন্ন কৰি তুলিলে। ‘নক’লেও হয় যে এনে ধৰণৰ ভাৱাৱৰ্ণ পশ্চিমীয়া আধুনিক কবিতাবোৰাই উপজীৱ্য সামন্তবাদী সমাজ ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে জ্ঞান হৈ উঠা ‘চেতনা’ইও নতুন কবিসকলক অন্তৰ্ভুক্ত কৰি নৈৰাজ্যবাদী কৰি তুলিছিল। সময়কালীন সমাজে যি নেতিবাচী দৰ্শনৰ শিক্ষা দিছিল সেইয়া ডেউলোকৰ কবিতাতো প্ৰতিফলিত হৈছিল। চমুকৈ কথাত ক’বলৈ গ’লে সবহভাগ আধুনিক কবিয়েই সংঘাত আৰু সন্দেহত ভুগি ভুগি কবিতা লিখিছিল।

(৭) বোদ্ধাতিক প্ৰেমৰ প্ৰতি অৱস্থা :

বোদ্ধাতিক কবিসকলে প্ৰেমৰ মহানতাক বৰ শলাগিছিল “প্ৰেমত দুৰিছে কুমণ্ডল প্ৰেমত ফুলিছে শতদল”—বুলি কৈ ডেউলোকে প্ৰেমক অপাৰ বৰ্ণনা প্ৰদান কৰিছিল। কিন্তু আধুনিক কালৰ কবিসকলে প্ৰেমৰ মহানতা আৰু সেনপেননি ছয়োটাক উপেক্ষা কৰি বাস্তৱায়ন দৃষ্টিত প্ৰেমক বিচাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। বাবে বহনীয়া কল্পনাক বাধ দি বাস্তৱতাক সাবটি লৈ ডেউলোকে প্ৰেমৰ ক্ষেত্ৰত নতুন সংজ্ঞা আৰু সংবেদনা সৃষ্টি কৰিলে। ডেউলোকে দেখা পালে যে বোদ্ধাতিক কবিসকলে কল্পনাৰ বৰ্ণ সৌখণ্ড উঠি যি প্ৰেমৰ জন্মদাতা হৈছিল তাৰ অন্তৰালত আছিল ডেউলোকৰ জিজ্ঞাসাবাদ

১। আধুনিক অসমীয়া কবিতা (৪ম সংস্কৰণ) বৰ্ণা সম্পাদিত। নতুনত কল্পনা কৰিছে জটিল।

জিয়া আৰু শ্ৰেণীৰ স্বৰূপ। শ্ৰেণীৰ জৈৱিক দৃষ্টিটোৰ প্ৰতি কবিসকল অধিক সচেতন হ'ল আৰু শ্ৰেণীৰ স্বত্বাধীনতাৰ মূল বুনিয়াদৰে অৰ্থনৈতিক স্বচ্ছতা তাকো ডেউলোকে ঘোষণা কৰিলে। বোমাটিক শ্ৰেণীৰ দৃষ্ট 'স্বৰূপ'ৰ বিপক্ষে সচেতনভাৱে থিয় দি বাস্তৱ দৃষ্টি-ভংগীৰে শ্ৰেণীৰ বিচাৰ কৰাৰ প্ৰথম চেষ্টা চলিলে—চৈৱদ আৰু ল মালিকে ভেৰ্টৰ 'ফুল শব্দ্যৰ বাণী' নামৰ কবিতাত। কুৰি কান্তন। ফুলশব্দ্যত শোণ প্ৰথমবাৰৰ বাবে লগ পায় প্ৰমিত কেৱলীয়ে আপোন শ্ৰেণীক কৈছে

সাদিন পাচত শেষ হ'ব ছুটি,
 আঁতৰা আঁতৰি হ'ম আঁঠি দুটি,
 ভোমৰ হাতত ব'ব চকু ছাই
 মোৰ হাত ক'লা কলম জিয়াই,
 কাগজত মই আঁক পাৰি যাম
 এহাতেৰে মচি কপালৰ ঘাম,
 সেই আঁকবোৰ তুমি আৰু মোৰ
 কপালতো হ'ব লেগা,
 ছুটি দিয়ে যদি কুৰি কান্তনত
 হ'ব পুনৰায় দেখা।

(৮) নৱ বৌদ্ধিক চেতনা :

কলা, সাহিত্য, বিজ্ঞান, মনোবিজ্ঞান আদি দিশত হেঁচা পৰিবৰ্তনে মনোবৈজ্ঞানিক চেতনাক বেচি চোকা কৰি তুলিছিল। আধুনিক কবিসকলৰ মন নৱ বৌদ্ধিক চেতনাত সিক্ত হৈ একপ্ৰকাৰ ঠাট্টা আৰু সন্ধি কৰি মানস ভৈৱাৰ হৈছিল। কবি মানসৰ এনে ধৰণৰ সন্ধিত ইয়াত ইংৰাজ আধুনিক কবিসকলৰো সমস্তা হৈছিল। আধুনিক নৱ বৌদ্ধিক কবিতাৰ প্ৰতি আৰু প্ৰকৃতিৰ আলোচনাৰ প্ৰসংগত Geoffrey Bullough ই যন্তব্য কৰিছে - Biology, anthropology, Psychology, economic and Social struggles have weakened our faith in the instruments of body and mind We are organisms ill-adapted to an alien world, unsure of heaven and of our own natures yet faced with

the problem of survival and growth as intelligent civilized beings in an age when our vast new knowledge is used for purely material and even bestial ends, and when the social order is being transformed by economic pressure and inward desire”^৮

আধুনিক ইংৰাজী কবিতাৰ বিষয়ে কৰা এই মন্তব্য আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ সম্পৰ্কেও সমানে সঁচা। এই আধুনিক কবিসকলৰ সবহুতাগেই উচ্চ শিকিড তৰুণ হোৱাৰ বাবেই আধুনিক জগতৰ সংঘাত আৰু অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে ডেউলোকৰ মনত এক গভীৰ প্ৰতিক্ৰিয়া সদা-সৰ্বদা চলি আছিল।

(২) পশ্চিমা প্ৰভাৱ :

এই শতিকাৰ চল্লিছৰ কালছোৱা আধুনিক ইংৰাজী আৰু আমেৰিকান কবিতাৰ স্বৰ্ণযুগ। আধুনিক কবিতাৰ বৰেণ্য পুৰুষ ইলিয়ট, এজবা পাউণ্ড, লুই মেকনিছ, ডব্লিউ, বি, ইয়েটছ, ডাইলান টম্বছ, ডুয়োগৰাৰ্কী ছিট্ৰেল, বোভেলেয়াৰ, মালাৰ্মে আদি কবিসকলৰ কবিতাৰ এই সময়ত জন্ম জন্মকাৰ। পৃথিৱীৰ সকলো দেশতে ডেউলোকৰ কবিতাই সহৃদয়ী পাঠক এক শ্ৰেণীৰ পৃষ্ঠ-পোষকতা লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছিল। পৃথিৱীৰ কবিতাপ্ৰেমী লোকৰ মাজত এই সময়তে কৰাচী প্ৰতীকবাদী কাব্যান্দোলনৰ নেতা—অগ্ৰণী কবি বোভেলেয়াৰ, মালাৰ্মে আৰু প’ল ভেনেৰী আদিৰ কবিতাৰ প্ৰভাৱ আৰু সমাদৰ বৰকৈ বাঢ়িছিল। নতুন অসমীয়া কবিসকলে পৃথিৱীৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত গঢ় লৈ উঠা নতুন নতুন কাব্যান্দোলনৰ লগত নিজৰ পৰিচয় বঢ়াই লৈ আছিল, যুগনায়ক কবিসকলৰ বিভিন্ন কবিতাসমূহৰ অধ্যয়নেৰে ডেউলোকে নিজক পৃষ্ঠ কৰিছিল আৰু স্বাভাৱিকতেই সেই মহান কবিসকলৰ প্ৰভাৱে অসমীয়া কবিসকলকো সন্মুখ কৰি তুলিছিল। তদুপৰি পশ্চিমৰ আধুনিক কবিতাই Jean Paul Satre অৰ existentialism, Louis Arague অৰ Surrealism আৰু Ezra Pound অৰ Imagism আদি বিভিন্ন প্ৰবাহৰ লগত লগ হৈ নতুন নতুন ভাৱ চিন্তাৰ ধৰী উলিয়াইছিল। ভাৰতীয় আৰু অসমীয়া কবিতাৰ সেই সেই ভাৱচিন্তাৰ লগত জড়িত হৈ পৰি কাব্য চিন্তাত নব্যজড়ত্ব আদৰ্শ লৈছিল। অসমীয়া কবিসকলৰ বাহিৰাৱ কবি মাহাক’তকী আৰু

ইউটুচেংকো আৰু স্পেনিচ কবি পাৰলো নেকভাৰ কাব্যকৃতিৰ লগত বন্টি-
তাৰে পৰিচয় আছিল। জাপানী কবিতাৰ অতি প্ৰশস্ত কাস আৰু কেনডাচৰ
লগতো অসমীয়া কবিসকলৰ চিনাকি আছে। জাপানী কবিতাৰপৰা
কলা-কৌশলো অসমীয়া কবিয়ে শিকিছে। পশ্চিমা প্ৰভাৱবৰ্ষাৰা অসমীয়া
কবিসকল কিদৰে প্ৰভাৱাৱিত হৈছে তাৰ আলোচনাৰ প্ৰসংগত ডঃ বিৰিঞ্চি-
কুমাৰ বৰুৱাই কৈছে। "In the poetry of Hemakanta and Navakanta
one notices the adoption of images, symbols and music such
as one meets with, in the poetry of Baudelaire, Paul Vallary,
Stephene Mallarme and Rainer Maria Rilke *** Navakanta
has been influenced more deeply by S Eliot than by others
Like Eliot he also believes that poetry requires a language rich
in suggestions both to senses and intellect"

পশ্চিম প্ৰভাৱ :

(ক) নতুন কবিসকলে সাধাৰণ মানুহৰ জীৱনৰ প্ৰতি বৰ আগ্ৰহ
দেখুৱাইছিল। প্ৰাক্তনকালৰ জীৱন আৰু কাৰ্য্যৱলী ডেঙলোকৰ কবিতাৰ
জাগোচ্য বিষয় হৈ পৰিছিল। দলিত আৰু নিম্পেষিত মানুহৰ দৰ্শ-ব্যাখ্যা
তওঁ বে ডালদৈ বুজিছিল। আধুনিক অসমীয়া কবিসকলে নিজৰ
নিজৰ দৰ্শন-দৃষ্টি ব্যক্ত কৰা বুজি পাইছিল আৰু সেইবাবে সমাজৰ নিৰ্ভৰ
স্বৰূপকৈ আধুনিক কবিসকলৰ দৃষ্টি এবাই ধাব পৰা নাছিল।

(খ) আধুনিক কবিসকলে কবিতাক পৌৰাণিক যুগৰ কটকটীয়া বাতোনৰ-
পৰা মুক্ত কৰিবলৈ বিচাৰিছিল আৰু সেইবাবেই কবিতাৰ আংগিক আৰু
শিৰতন্ত্ৰ উভয় ক্ষেত্ৰত কিছুমান নতুন পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা আবশ্য হৈছিল।

(গ) আধুনিক কবিসকলে মধ্যযুগৰ জীৱনযাজ্ঞ আৰু ডেঙলোকৰ
সতীয়া নৌত্বিক চিন্তাচৰ্চাক বিজ্ঞপ হানিছিল।

(ঘ) নতুন কবিসকলে এখন নতুন পৃথিৱীৰ সপোন দেখিছে। সেই
নতুন পৃথিৱীত মানুহৰ মানুহ হিচাবে স্বীকৃতি সকলোৰে সমান অধিকাৰ
আৰু অৰ্থনৈতিক বৈষম্যৰ নিৰাকৰণ ঘাই কথা।

(৮) এই সময়তে অসমীয়া কবিতাই বাংলা কবিতাৰ বনিত সান্নিধ্যলৈ আহে। সময়কালীন অসমীয়া কবি ছাত্ৰসকলে সেইসময়ৰ বংগদেশত আৰু বিশেষকৈ কলিকতাত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি থকা আধুনিক বাংলা কবিসকল যেনে বুদ্ধদেৱ বসু, জীৱনানন্দ দাস, বিজু দে, সুধীৰ নাথ দত্ত আৰু অম্বিক চক্ৰৱৰ্তী আদি কবিসকলৰ কাব্যকৃতিৰ লগত গভীৰ যোগাযোগেৰে আন্তৰ্গত হৈ পৰে। কাৰণেই আধুনিক অসমীয়া কবিসকলৰ চিন্তাচৰ্চাৰ ওপৰত বঙালী কবিসকলৰ প্ৰভাৱো বিয়পি পৰে।

আংগিকৰ নতুনত্ব

(১) ছান্দিক কৌশলৰ পৰিৱৰ্তন :

আধুনিক কবিতাই ছন্দ কৌশল সম্পূৰ্ণৰূপে সলনি কৰি দিলে। বোম্বাষ্টিক যুগৰ অসমীয়া কবিতাত কবিতা দৈহিক গঠনৰ আধাৰ আছিল যৌগিক ছন্দসমূহ। নতুন কবিতাই যৌগিক হ্ৰস্বপৰা স্বাভাৱি আহি মুক্তক আৰু স্পন্দিত গদ্য ছন্দক নিজৰ আপোন কৰি ল'লে। প্ৰাচীন, মধ্যযুগীয় আৰু বোম্বাষ্টিক এই তিনিযুগৰ কবিতাত, ছন্দ আৰু ধ্বনিৰ যি দোলাই আছিল, বিশিষ্ট ধ্বনি মাথুৰ তৈয়াৰ কৰিবৰ বাবে যি ধৰণৰ ছান্দিক কৌশল প্ৰয়োগ কৰা হৈছিল সি লাহে লাহে লোপ পাই আহিল। আৰু কবিতাই দেহ-সজ্জাৰ বাবে অধিকতৰভাৱে গম্ভীৰ ওচৰ চাপে। তলত দুটি কাব্য-খৰছাৰ আধুনিক কবিতাত মুক্তক ছন্দ আৰু কাব্যিক গদ্য ছন্দৰ ব্যৱহাৰ দাঙি ধৰিলোঁ।

(ক) মুক্তক ছন্দ

বিজু বাভা এতিয়া কিমান বাতি,
তুমি সাৰে আছা, সাৰে আছে আশি
আৰু সাৰে আছে শ্ৰীতি
বিহ্বল জলীত চিকু, বাহীৰ ককণ নুব,
বড়ো গাভৰুৰ নাচোনৰ তাল ভাগে,
জৱতাৰ চকু ঢুকুৱ পানীৰে পূৰ

যাজ নিশা কোনে বাজ আলিযেদি,
আক্ষেপ কবি বায়
“বিকু বাজা নাই।”

(বীবেক্স কুমার ভট্টাচার্য / বিকু বাজা এতিয়া কিমান বাড়ি)

(খ) স্পন্দিত গন্ত ছন্দ

আমি অনাগত ভবিষ্যত দিন আঙুলিমুখত লেখো।
স্বপ্নব কাঠী-কাঠী গাজো। উককা নিশা। আকাশত
তবা জলে, যেন মহান, বীর চাকির জোনাকী
মোব ভেজে মোক মাতে। বৌরনে বিড়িয়াই
উকা বি.। জীবন আক বাজেটব মোহনামুগত।
(যাজ নিশা জাহাজব উকি) বিহবতী গাভক তুমি জানা।

(হেম বকরা / জাবর দিনব সপোন)

মল্লভূতির কবীট শিলত ঘ হনি থাই থাই অহা বাবে গন্তঃও এটা মধুর পরিবেশ
ভ্রমণ কবিবলৈ সক্ষম হ'ল। আক কবিতাব ভাষা আক সাধাৰণ মানুহব
মুখৰ ভাষাব মাজত ঘনিষ্ঠ আত্মীয়তা গটি উঠিল। একেসময়ৰে পৃথিবীৰ
অস্তিত্ব কাব্য সাহিত্যতে গন্তই কবিতাব মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃতি পাইছিল।
ইংৰাজী, আমেৰিকান আক সৰাচী কবিতাত আক ভাৰতবৰ্ষীয় কবিতাব
ভিত্তবত বাংলা ভাষাব কবিতাত এই গন্তাশ্রয়ী কবিতাই সহজে
স্বীকৃতি পাবলৈ সক্ষম হৈছিল। আধুনিক কালৰ এজন মহান কবি এজবা
পাউণ্ডে তীব্রভাৱে নিৰ্দেশ দিছিল যে কবিতাই গন্তকো মাধ্যম কবি ল'বই
লাগিব। তেওঁ কৈছিল “Poetry must be as well written as prose
Its language must be a fine language, departing in no way from
speech save by a heightened intensity (i e, simplicity) It
must be as simple as De Maupassant's best prose and as hard
as Stendhal's”^১।

অসমীয়া কবিতাব ভাষা আক শব্দচয়নে সাজ সলালে। পৰম্পৰাগত-
ভাৱে চলি অহা শব্দ, শব্দবাক্য, বিশেষণ আক উপমা স্বীতি আঁতৰি গৈ নতুন

১। আধুনিক বাংলা কাব্য পৰিচয় (দ্বিতীয় খণ্ড) বাতানো পৃ ৩২৫।

কল্প নতুন ধৰণৰ বিস্তাৰ, নতুন বিশ্লেষণ পদ্ধতি প্ৰয়োগে গা কৰি উঠিলে। অসমীয়া কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত ই বাজী আদি বিশেষণী ভাষাৰ আৰু সংস্কৃত, বাংলা, চিনী আদি ভাৰতীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ চৰিল। উল্লেখ্য আদি অলংকৰণৰ ক্ষেত্ৰতো বিশেষণী প্ৰভাৱ য়ৰ সন্নিবিষ্ট হৈ পৰিল। সংস্কৃত শব্দ-পৰা effect কঢ়িয়াই নি আধুনিক কালৰ কবিসকলৰ অগ্ৰণী এলিয়ট চাহাৰ্বেও ই বাজী কবিতা পোৱাইছিলগৈ। অসমীয়া কবিসকলেও সংস্কৃত ভাষাৰ লগত নতুন যোগাযোগ আৰম্ভ কৰিবৰ চেষ্টা কৰিলে। নতুন কবিসকলে শব্দৰ ব্যৱহাৰত ধুউৰ হাত ধৰি চলিছিল আৰু এই কল্পনালিমে সময়ে সময়ে ভেঙলোকৰ কবিতাৰ বাৰ্য্য গাঠনি দুৰ্বল আৰু অৰ্থবোধ দুৰ্বল কৰি তুলিলে। অৱশ্যে সকলো কবিৰ সকলো কবিতাৰ ক্ষেত্ৰত এই বস্তুবা সমানে প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰি।

(৩) কবি প্ৰসিদ্ধিৰ প্ৰতি আওহেলা।

আধুনিক অসমীয়া কবিসকলে ভেঙলোকৰ পূৰ্বগুৰ অসমীয়া কবিসকলৰ কবি প্ৰসিদ্ধি বা কবি সম্বন্ধ চেৰাই গৈ নতুন নতুন প্ৰসিদ্ধিৰ সন্ধান কৰিছিল। প্ৰাচীন কাব্যৰ জগতখনৰ লগত তেওঁলোকে প্ৰত্যক্ষ যোগাযোগ এবাই চলিছে ভাল পাইছিল। প্ৰাচীন ভাৰতীয় মহাকাব্যসমূহৰপৰা আহৰণ কৰা দুই এটি allusion জাতীয় প্ৰসিদ্ধিৰ বাহিৰে এই কবিবলে প্ৰাচীন কাব্যৰ লগত কোনো প্ৰকাৰ সম্পৰ্ক বখা নাছিল। চমু কথাত ক'বলৈ গ'লে আধুনিক কবিতা সম্পূৰ্ণৰূপে ঐতিহ্য আৰু পৰম্পৰা বিৰোধী।

(৪) উদ্ধৃতিৰ সম্বন্ধ ব্যৱহাৰ:

নতুন কবিৰ কবিতাৰ মাজত অন্তৰ্ভুক্ত কবিতাবৰণ বা অন্তৰ্ভুক্ত কৰণৰ উদ্ধৃতি দি বস্তুবা বিবৰণ অধিক সবল কৰি তোলা হৈছে। পাঠকসকলৰ মনৰ পৰিচিতি বিকৃত নহ'লে আৰু ভেঙলোকৰ নিজৰে সবলকৈ বা-খবৰ নাথাকিলে অনেক সময়ত উদ্ধৃতিসমূহে চিন্তাৰ আঁতৰ সৰল কৰক চাবি চিন্তাৰ যোগসূত্ৰভাল ছিটি পেলাবৰহে উপক্ৰম কৰিছিল।

(৫) নতুন আংগিক—টংকা আৰু হাইকু:

নতুন কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য গঠনৰ আদৰ্শ বিচাৰি আধুনিক অসমীয়া কবিৰে জাপানী কবিতাৰ উৰ্বৰ প্ৰান্ত পৰ্যন্ত গাইছে। জাপানী কবিতাৰ জৱজিৱ

টংকা আৰু হাইকুৰ ৰূপ অসমীয়া কবিয়েও গ্ৰহণ কৰে। জাপানী হাইকু বীভিৰ আৱিষ্ট গঢ় লোৱা অসমীয়া হাইকু কবিতা বীভিয়ে জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিবলৈ সমৰ্থ হয়।

(৬) চিত্ৰকল্পৰ অভিনৱতা :

আধুনিক অসমীয়া কবিয়ে চিত্ৰকল্পৰ খুউৰ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ সংযোজনা কৰিছে। কিছুমান চিত্ৰকল্পৰ অভিনৱতাই পাঠকৰ অদ্ভুত গভীৰ সূক্ষ্ম সংবেদন সৃষ্টি কৰি কাব্যানন্দৰ মহত্বৰ লোকলৈ লৈ যায়। জীৱন অটুৰ জগতৰ নতুন ব্যাখ্যা বিচাৰি বিচাৰি এই কবিদলে জাগতিক বস্তু সম্ভাৱন মাঞ্চত অভিনৱ সাদৃশ্য আৱিষ্কাৰ কৰিছে। উপমা, অলংকাৰৰ জৰিয়তে সিদ্ধ হোৱা কিছুমান চিত্ৰকল্প অতি কৌশলী হাতৰ চিনাকি। কবি মতেজ্ঞ বৰাৰ কবিতা এটাৰপৰা দুটি বাক্য উদ্ধৃতি দি ৰূপাটা ক'ব খুজিছোঁ। পূৰ্ণিমা বাতিৰ আকাশৰ দূৰণীয়া জোনক কৰিয়ে নতুন ৰূপত দেখা পাইছে।

“দেখা পালো আকাশৰ দুৱাৰ দলিত পূৰ্ণিমা বাতিৰ

দূৰণীয়া জোন, ঠিক যেন এই মাত্ৰ বাখৰুৰ পৰা

ওলাই অহা, এজনী ছোৱালী।”

বাখৰুৰ পৰা এই মাত্ৰ ওলাই অহা সন্তানাতা ছোৱালীজনীৰ দেহ-জ্যোতিৰ লগত কবিয়ে আকাশৰ জোনৰ জেউতি একীভূত হৈ যোৱা দেখিছে।

(৭) ভাষা আৰু শ্ৰেণীক :

নতুন কবিসকলৰ হাতত ব্যৱহৃত হোৱা ভাষা আৰু বিশেষকৈ শ্ৰেণীকৃত ভাষা পাঠকৰ কাৰণে বৰ ভয়ৰ বস্তু হৈ পৰিছিল। শ্ৰেণীকৃত ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে জটিলতা বৃদ্ধি পাইছিল। কনস্বৰূপে আধুনিক অসমীয়া কবিতা পাঠকসকলৰ কাৰণে দুৰ্বোধ্য হৈ যাবলৈ পৰিলে। আধুনিক অসমীয়া কবিসকলৰ কবিতাৰ দুৰ্বোধ্যতাক লক্ষ্য কৰি ড বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাই কৈছিল

“Their language has arrived at the esperanto stage Like impressionist poets, their poetry is full of symbols and images, sometimes so contrasted that it is difficult to discover their natural inter-links Anything of any country or of any time or culture may come up suddenly and uneducated reader can

never hope to find the full meaning, and references to history and geography are never without symbolism” ১১

এইবোৰ কাৰণেই আধুনিক কবিতাৰ দুৰ্বোধ্যতাৰ ভাগ বাঢ়িছে। আৰু সৰ্বসাধাৰণ পাঠকৰ আজিকোপতি ডাঙৰ অভিযোগ আধুনিক অসমীয়া কবিতা দুৰ্বোধ্য।

(৮) অতি-কাব্যিকতাৰ অন্তৰ্ধান :

আধুনিক কবিসকলে সকলো প্ৰকাৰ কাব্যগুণ সম্পন্ন কবি মিহি মিহি কলা-কৌশলেৰে নিৰ্মাণ কৰি বৰ্ণাঢ্য ব-বহনেৰে ওপচাই কবিতা লিখাৰ অৰ্থাৎ কবিতাৰ মাজতেই অতি কাব্যিকতাৰ বহণ সনা ভালপোৱা নাছিল। সকলো প্ৰকাৰ বহিঃগ আৰু বাগাড়ম্বৰ বাদ দি মিনমায় আৰ্টৰ বোপেদি তেওঁলোকে কবিতাক গঢ়ি তুলিছিল। নুপুট অলংকৰণ আৰু কৌশলী বাগাড়ম্বৰ বাদ দি তেওঁলোকে বিচাৰিছিল কবিসকলৰ এক নিজস্ব দৃষ্টিভঙ্গী। দৃষ্টিৰ প্ৰখৰতাও তেওঁলোকে অধিক মূল্য আৰোপ কৰিছিল। অল্পভূতিতকৈ বুদ্ধিক তেওঁলোকে বিশিষ্ট আসন দিছিল। অল্পভূতিৰ আভিলষাত ইহাৰকাৰ কবি হুৰা কুলি-কেতেকীৰ উন্নতা ভাৱ তেওঁলোকে ভাল নাপাইছিল। আগৰ কবিসকলৰ কাব্যিক আভিলষাক বাদ দি নতুন কবিদলে কবিতাক একপ্ৰকাৰ যুক্তিও দান কৰিছিল। সেই যুক্তি হ’ল কল্পনাৰ কেনিল উজ্জ্বল, শব্দচয়নৰ বৰ্ণাঢ্য বীতি, অলংকৰণৰ কৌশলী মায়াজালবন্দৰ যুক্তি।

মুছোস্তব কবিতা :

আধুনিক অসমীয়া কবিতা দৰাচলতে দ্বিতীয় মহামুছোস্তব কবিতা। দ্বিতীয় মহাসমৰে বৃটিছ ভাৰতৰ অন্তৰাত্মা পৰ্বন্ত কঁপাই তুলিছিল। ভাৰতবৰ্ষ বিশেষকৈ অসমৰ ওপৰত এই যুদ্ধৰ প্ৰভাৱ আছিল গধুৰ। ভাৰতে নিজে এই যুদ্ধ বিচৰা নাছিল যদিও, পৰিস্থিতিয়ে ভাৰতকো টানি আঁতুৰি নি যুদ্ধত প্ৰযুক্ত কৰাইছিল। অসমে এই যুদ্ধক বৰ ওচৰৰ পৰা পাইছিল। স্বৰূপাৰ্ণভ অসমো দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ এখন থলী হৈ পৰিছিল। তহানীন্তন অসমৰ জিমাপুৰ আৰু কহিয়া এই দুই ঠাইত জাপানী আৰু বৃটিছ সৈন্তৰ তমাময়া যুদ্ধ হৈছিল। লাখ লাখ সৈন্তৰ সমাবেশ, বস্তবাহানিৰ ছুই-ছাই দাব, নৈতিক

আৰু সামাজিক অধঃপতন, বুদ্ধাধীতি, বিদেশী সৈনিকৰ অভ্যুত্থান, দেশৰ অভ্যুত্থানৰ ভাৰতীয় আৰু ইংৰাজ সকলৰ মাজত চলি থকা অসহযোগী কলন আদিয়ে সেই সময়ত অসমৰ জাতীয় জীৱনৰ গাঁকি লবাইছিল। তদুপৰি জাপানৰ হিবোচিমা আৰু নাগাচাকিঙে নিৰ্দেশ কৰা আণবিক বোমাই মাৰাত্মক বুদ্ধান্তৰ ধ্বংসকাৰী শক্তিৰ দৃষ্টান্ত দিছিল। বিজ্ঞান আৰু শিল্পৰ প্ৰসাৰে এই দুৰ্বোগৰ মাজেদিয়েই বৃদ্ধি পায়। তদুপৰি দুৰ্ভিক্ষ, অনাটনে সাধাৰণ জ্ঞেয়ী মানুহৰ জীৱন বিপৰ্যন্ত কৰি তুলিছিল। স্বদেশৰ মুক্তি বিচাৰি ব্যাকুল হোৱা উলটিয়াবসকলৰ ওপৰত বৃটিছ ৰাজশক্তিৰ অভ্যুত্থান এই মুহূৰ্ততে অসহনীয় হৈ পৰিছিল। এই সকলো দুৰ্বোগৰ মাজেদিও অসমীয়া মানুহৰ জীৱনলৈ আধুনিকতা আহিল। সেই আধুনিকতা কবিতাবোৰে ভোগ্য সম্পদ হৈ পৰিল।

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ সৃষ্টিত জয়ন্তী, পছোৱা আৰু ৰাজেশ্বৰ এই তিনিখন সাহিত্য পত্ৰিকাৰ বৰঙনি আটাইতকৈ বেচি। অম্বুলা বৰুৱা, হেম বৰুৱা আৰু নৱকান্ত বৰুৱা এই তিনি জন অগ্ৰণী কবিৰ বিৰামহীন চেষ্টাত আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা হ'ল। জয়ন্তীৰ বোকাচাঙে উঠি প্ৰতিয়া আধুনিক কবিতা অসমীয়া কাব্য বাণীৰ মন্দিৰৰ সমুখত নামিলহি। সেই মুহূৰ্তত বহুতে আধুনিক কবিতাক বিজ্ঞপাত্মক সঁহাৰিহে জনাইছিল। আধুনিক অসমীয়া কাব্য আন্দোলন যে এদিন সকল হৈ উঠিব এনে ধাৰণা বহুৰ নাইছিল। গভাঞী প্ৰকাশভংগী আৰু দুৰ্বোধ্য শাস্ত্ৰিক ইন্দ্ৰজালে পাঠকক দূৰ কৰি তুলিছিল। প্ৰতীক, অনেকাৰ্থমূলক শব্দৰ ব্যৱহাৰ, উচ্চুতিৰ কাৰচাজি বন্ধনীৰ ভিতৰত সংযোজিত বহুশব্দৰ ইংগিত আদিয়ে পাঠকসকলক বৰ বিযোৰত পেলাইছিল। কিন্তু পাঠকসকলে অনেক সময়ত কবিসকলক কল্হাৰে সমালোচনা কৰি নিজৰ মৰ্ম বেদনা প্ৰকাশ কৰিছিল। নানান প্ৰতিকূল অৱস্থাৰ মাজেদিও কবিসকল একান্তভাৱে কাব্য চৰ্চাত বত হৈ থাকিল। সময় আগবঢ়াব লগে লগে পাঠকৰ দৃষ্টিভংগীৰো পৰিৱৰ্তন হ'ল। ৰাজেশ্বৰৰ জগতে (আৰু এইছোৱা কালতে আব্বাহন নতুনকৈ ওলাই আধুনিক কবিতাৰ কৰ্মক্ষেত্ৰৰূপ হৈ পৰিছিল।) পাঠকসকলৰ দৃষ্টিভংগী অনেক দূৰ সলনি হ'ল আৰু ভাবপৰা লাহে লাহে আগবাঢ়ি আহি আধুনিক অসমীয়া কবিতাই এতিয়া এতদূৰৈ নিজৰ আসন লাভ কৰিছে আৰু সৰ্ব-

ভাৰতীয় আৰু মহাদেশীয় আধুনিক কবিতাৰ সমকক্ষ বস্তু হুগি সহায়ক
লভিছে।

কোৱা বাহুল্য যে উপবোধ সকলো বৈশিষ্ট্য একেদিনাই আধুনিক
অসমীয়া কবিতাত সংঘটিত হোৱা নাছিল। বিভিন্ন কবিৰ হাতত বিভিন্ন
সময়ত এই বৈশিষ্ট্যবোৰ গঢ় লৈ উঠি আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ স্বৰ্ণসৌধ
গঢ়াত সহায় কৰিছে। এই আন্দোলনৰ পূৰ্ণ বিকাশৰ বাবে কমেও জিহ্ন
বহুৰ কাল লাগিছিল। ১৯৩৮ৰপৰা ১৯৬৮ চনলৈকে এই জিহ্ন বহুবেই
আধুনিক অসমীয়া কাব্যৰ প্ৰকৃতিৰ্ণত গঠনৰ সময়। পৰৱৰ্তী অধ্যায়সমূহত
আমি জয়ন্তী যুগতে আৰম্ভ হৈ আজিৰ দিনলৈকে চলি থকা আধুনিক কবিতাৰ
সমগ্ৰ যুগটোৰ কাব্য কৰ্মৰ মূল্যাংকণ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছোঁ।

প্ৰগতিবাদী ধাৰা :

অমূল্য বৰুৱা আৰু অন্তৰ্জাতকাল

অমূল্য বৰুৱাৰ কবিতাত নব্য মানৱতাবাদৰ যি সুৰ বাজি উঠিল, সিৱেই আধুনিক অসমীয়া কবিতাত প্ৰগতিবাদী চিন্তাৰ বাটবহ।^১ অমূল্যই তেওঁৰ কবিতাত মানুহৰ সামাজিক প্ৰগতি বিচাৰিছিল আৰু লাহুত আৰু অপমানিত মানৱাত্মাৰ মুক্তি দাবী কৰিছিল। মানৱীয় দমনৰ উদ্ধাৰ নৈতিক চেতনাবে সজীৱিত অমূল্যৰ অন্তৰাত্মাই সমাজ গাঁঠনিৰ ক্ষিপ্ৰ পৰিৱৰ্তন বিচাৰি ব্যাকুল হৈছিল। সমাজৰ অভ্যুত্থানৰ বলি, পুঁজিপতি শোষণৰ অন্ধ কামনাৰ দুৰ্ঘৰ সন্নিৱী বেষ্টা, নিজৰ দেহৰ বস্ত্ৰপাত্ৰেৰে প্ৰভুৰ পুঁজি লুকাই কৰা কল্যাণনিৰ বহুৱা আৰু এটুকুৰা কটিৰ কাৰণে ডাঙৰিঙা কুকুৰৰ সৈতে হুঁজ কৰা ভিক্টৰী ল'ৰা-ছোৱালীৰ দুৰ্দশা দেখি অমূল্য বৰুৱা অস্তিত্ব হৈছিল আৰু এইদল মানুহৰ বাবে এক উন্নততৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ আন্তৰ্জাতকাল বোধ কৰিছিল। সমাজৰ শ্ৰেণী বৈষম্য, পুঁজিপতি দ্বালালৰ শোষণ সামাজিক অসাম্য আৰু অনীতিৱেই যে এদলক চিৰদিন ধৰি বঞ্চিত আৰু লাহুত কৰি আহিছে সেইকথা জানি কবি অমূল্যই মনত গভীৰ ব্যথা অনুভৱ কৰিছিল। বেষ্টা নামৰ কবিতাত বেষ্টা জনীক তাইৰ সেই অসং জীৱিকাৰ বাট ল'বলৈ জেপৰ টকাৰে অনুপ্ৰাণিত কৰা ৰায় চাহেব শৰ্মা, পান বাহাদুৰ ইকবাল আৰু ই এ টি কুকুনক দোষী সাব্যস্ত কৰি তেওঁ অভিযোগ তুলিছে। তথাকথিত অভিজাত ধনীক শ্ৰেণীৰ আলিত নৈতিকতাই নগৰে-চহৰে পতিভালয় বিলাকৰ জন্ম দিছে। উৎপাদনৰ অসম বিতৰণৰ কাৰণে এদল লোকৰ হাতত অধিক পৰিমাণৰ আয় জমা হৈ গৈ এদল ধনী আৰু আনদল দুখীয়া এই দুই শিৱিৰত সমাজখন ভাগ হৈ পৰিছে। নিজৰ দাবিত্যাগ আৰু পেটৰ জ্বালা উপশমৰ বাবে অমূল্য বৰুৱাৰ বেষ্টা জনীয়ে অভিজাত পুঁজিপতি শোষণৰ অভ্যুত্থান নিৰ্বিবাদে মানি লৈছে। বেষ্টাৰ জীৱনৰ এই কাকণ্যক্ষয় ছবি কবি অমূল্যই গভীৰ সংবেদন দি আঁকিছে

“সমাজৰ বাস্তৱতা কক্ষ্যুত,
 তৰ্হনতিক সমস্তাত জলাকলা
 পৰমুখাপেক্ষী মৰিখলৈ ধৰা তাইৰ জীৱনটোক
 আত্মসন্মান, নাবী পৰিজ্ঞানৰ বিৰাট প্ৰেক্ষণাবে ঠগি
 ভিল ভিল তহি যাবলৈ দিয়া অৰ্থহীন কোঁতুহলটোক
 তাই তাইৰ আৱন্তকতাহীন জীৱনটোতকৈ ও বিড়বনা হুগি জাবে
 সেয়েহে হয়তো
 স্তৰা, গান আৰু নৃত্যৰ মজলিছৰ আৰাম ‘কামৰা’ত
 পুৰিষীৰ বাকাবে সজা দেহা বেচি
 তাই হ’ল নৃত্যৰতা, কামৰতা, কলুষ বেজা।
 জাজিৰ নগণা আত্মসন্মানৰ ভীকতাক বিসৰ্জন দি
 তাই বাচি ল’লে জীৱনৰ এটি সহজ নিশ্চিত উপায়
 কিন্তু, সিমান সহজো নহয়।
 তাৰ বাবে তাইক লগা হ’ল
 বিশ্ববিখ্যাত মনোবিজ্ঞান বৈজ্ঞানিক পণ্ডিত ফ্ৰয়েডৰ
 যৌন-ডালিক হেভলক্ ইলিচৰ
 যৌন হুৱৰ ক থ গ-ৰ জ্ঞান,
 গৰ্ভবোধ, গৰ্ভপাতৰ কিছুমান সহজ উপায়,
 বা-সায়নৰ কাম-শাস্ত্ৰৰ প্ৰেমাভিনয়ৰ কিছুমান উন্নত মনোবজক লাভ,
 অ বিয়েটেল নৃত্য আৰু সৰীসৃষৰ নিষ্পত্তি নুৰ আৰু ভৰীয়া
 তানপুৰা আদি বস্ত্ৰবাস্তৱ এটা পুৰা ‘ছেট’,
 সেয়েকা সন্ধিয়া গৰম কৰা Red sealed xxx Ram অৰ কিছুমান বস্ত্ৰা বটল,
 কৈকল কেৰিকেল কোম্পানীৰ সুগন্ধি প্ৰসাধন,
 কললালয়ৰ কেইখনমান আকাশী বস্ত্ৰৰ শাড়ী,
 আৰু কত কি ?”

তাইৰ এই সকলো প্ৰস্তুতি নিজৰ বাবে নহয়, কিন্তু আনৰ বাবে, আনৰ
 সন্ততিৰ বাবে, তাইৰ জীৱনটোৱেই আনৰ বাবে, আনৰ পান্থনিক আনন্দৰ
 কাৰণ। অৰ্থনীতিবিদ সকলে কয় কৰ্ত্তব্যকৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ কাৰণে আৰু

বৰ্তমানৰ অৰ্থনৈতিক প্ৰবাহৰ কাৰণে এই বেঞ্চা জেলী অপৰিহাৰ্য। আৰু
অসমত বাজাৰৰ সম্পাদকে গোঁৱৰে ঘোষণা কৰে যে অকল কলিকতা মহা-
নগৰীতে পৰিলিচ হাজাৰৰো ওপৰ বেঞ্চা আছে। তাইৰ একমাত্ৰ মূলধন
দেহাটোকে লৈ তাই মুনাকাথোৰ ব্যৱসায়ী, টেক্সটাইল চুপাৰিনটেনডেণ্ট ব
ময়ী আলি চাহাবৰ ডিউজাক নাইবা কোনোবা চাহ বাগানৰ মালিকৰ পৰা
ধন ঘটে। এমুঠি ভাতৰ কাৰণে তাই আনক আনন্দ প্ৰদান কৰিব লাগে।
দেহ বেচিয়েই তাই পেটৰ পোৰণি মাৰে। তাইৰ নিজৰ কাৰণে একো
বাকী নাথাকে থাকে মাথোন পূজিপতি গ্ৰন্থসকলৰ কামনাৰ বদৌত উৎসৰ্গিত
হোৱা তাইৰ একমাত্ৰ নগ্ন দেহাটো।

* * * *

“তোমাৰ একো নাই

আছে মাৰ্শে’। অলস বাহৰ এটি প্ৰাণহীন দুৰ্বল বান্ধনি

এটি ভেজ নাইকিয়া শেঁতা হাঁহি

আৰু উলঙ্গ দেহৰ উৎকট কাষুকতা,

হে’ বাস্তৱ যুগৰ যজ্ঞপ্ৰায় বিশ্বগ্ৰিয়া

কোনে কয় ভূমি বাবাজনা ?

ভূমিয়ে ধনীক সম্পদায়ৰ বিকছে বহুৱাব জেলী স.গ্ৰামৰ

এটা সংকটপূৰ্ণ ‘ষ্টেটেজিক পইণ্ট’

ভূমি কুৰি শক্তিকাৰ লগত সন্ত্যভাব

জিৰ্জীক বীৰাজনা।”

মাক্কীয় জেলী স.গ্ৰামৰ আদৰ্শ উপন্যাস বাক্য কেইটিত স্পষ্টকৈ ওলাইছে
বঞ্চিত আৰু প্ৰবঞ্চিত মানুহক পূজিপতি জেলীৰ বিপক্ষে থিয় কৰাবলৈ কবিয়ে
বিচাৰে। মানুহৰ প্ৰতি মানুহৰ অমানৱীয় ব্যৱহাৰ কবিতাৰ সত্ত্ব নহয়, সেয়ে
ভেঙে সমাজ গাঁঠনিৰ আশুল পৰিৱৰ্তন বিচাৰে। প্ৰায় সমান তীব্ৰ সুবেবেই
ভেঙে কয়লাখনিৰ বহুৱাসকলৰ ওপৰত পূজিপতি শোষণক সকলো কৰা
অভ্যাচাৰৰ প্ৰতিবাদ কৰিছে ‘কয়লা কবিতাত। কয়লাখনিৰ অন্ধ গহবত
খোঁৱা আৰু পৰষৰ উদ্ধাৰ যাজ্ঞ কালগতিপাত কৰি কয়লাখনিৰ বহুৱাই
সিহঁতৰ প্ৰকৃতিসকলৰ কাৰণে স্বৰ্ণসৌধ সাজে। কিন্তু তাৰ নিজৰ ভাৰত পৰে
নিজৰ জ্ঞান বশত আশা হত্যা। নিশেৰিত কাকচ্যাব কত দৰে কট কয়লাৰ

মাজেদি অগবাতি গৈ কয়লাখনিৰ বহুবাৰ মাৰুত হে জীয়াই থকাৰ অধিকাৰ
পৰ্যন্ত হেৰুৱাই পেলাইছে।

অমূল্যই এটা বিপ্লৱৰ কথা চিন্তা কৰিছিল। হয়তো মাক্সীয় আদৰ্শবাদৰ
দ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত হোৱা বাবেই তেওঁ দেখিছিল যে এনেদৰে শ্ৰমীস-গ্ৰাম
চলি থাকিলে কেৱল বিপ্লৱেই সমাজৰ গাঠনি নতুন কৰি জীৱা মাহুতৰ বাবে
গচা পুগিৱী এখন গঢ় দিব পাৰিব। বিপ্লৱী কৰিভাত তেওঁ স্পষ্টকৈ কৈছে—

“আমাৰ আছে মাৰুতৰ ওপৰত বিশ্বাস,

আমাৰ আছে ভবিষ্যতৰ সুস্থ বঙা সূৰ্য্যৰ গিনে চকু।”

ভৱিষ্যতৰ সুস্থ বঙা সূৰ্য্য সকলে। দেশৰে মাক্সবাদী কৰিবৈ কাম্য।
অমূল্য বৰুৱাইও সেই কামনা কৰিছে। “গেলা দুগন্ধ অনাস্ব্যকৰ হৈ সুক
পাবিপাৰ্থিকতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ” সমাজব্যৱস্থাই তেওঁক আমুৰাছিল। সেয়ে
তেওঁ পৰিবৰ্তন বিচাৰিছিল আশা কৰিছিল সেই পৰিবৰ্তন এক দক্ষ
বিপ্লৱৰ জড়িততে সাধিত হ'ব।

অমূল্য বৰুৱাৰ বাবা চৰ্কাৰ কালচোৱা আমাৰ দেশৰ পৰাধীনতাৰ
কাল।—ই.বাজ প্ৰভু সকলৰ অত্যাচাৰত ভাৰতবাসী দ্ৰুত আৰু কম্পমান।
তদুপৰি অসমত দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ চোৱে আনি সমাবেশিত কৰা ই.বাজৰ
মিত্ৰপক্ষ আমেৰিকান সৈন্তবোৰে নিৰীহ অসমীয়া প্ৰজাৰ ওপৰত যি
অত্যাচাৰ কৰিছিল—সি আছিল মৰ্মস্পৰ্শ। তদুপৰি আণৱিক বোমা
বিস্ফোৰণৰ আশংকাই সেই সময়ৰ মাৰুতক নিউৰটিক (neurotic) কৰি
তুলিছিল। কুঁজৰ ওপৰত কিস পৰাদি সমগ্ৰ উত্তৰ পূব ভাৰত এক বিৰাট
চুক্তিকৰ সন্মুখীন হৈছিল আৰু বিশেষকৈ অবিভক্ত বঙ্গদেশে এই চুক্তিকৰ জ্বালা
আটাইতকৈ বেচি পৰিমাণে সহ্য কৰিবলগীয়া হৈছিল। বঙ্গৰ ৰাজ আলিত
পাবলৈ নাপাই মৰা লাথ লাথ মাৰুতৰ ল পটিছিল। এমুঠি অৱৰ বাখে
‘কালোৰ সন্তান পৰ্যন্ত বিজী কৰিবলৈও মাৰুতে কুণ্ঠাবোধ কৰা নাছিল।
লাথ লাথ মাৰুতৰ অনাহাৰত মৃত্যু হ'ল। সেই সময়তে মুজ্জান মূল্য হ্ৰাস
কৰি দিয়া হ'ল, বস্ত্ৰ-বস্ত্ৰৰ জুই-ছাই দাম, দেশ বন্ধা কৰিবলৈ অশ। বিদেশী
সৈনিকক থুৱাই ৰাখিব লাগে ইত্যাদি এম এটা সমস্তাই দেশৰ ধৰ্ম্ম
লৰাইছিল। এনে বিপৰ্য্যয়ৰ প্ৰয়োগ লৈ মুনাকাপোৰ আৰু ক'লা বজাৰীয়ে

সিইউব নিজৰ কাৰণ একোখনি স্বৰ্গ গটি লৈছিল। নিৰীহ অসমীয়া মানুহ চোৰা-বজাৰী আৰু দুৰ্নাকাৰোৰৰ কুট কৌশলৰ বলি হৈছিল। অক্লান্ত বকৰাৰ ডকণ কৰি মনে এই সকলো দুৰ্দশা দেখি সঙ্ঘৰ সীমা পাৰ হৈ গৈ অন্তৰৰ বেদনাত হাঁহাকাৰ কৰি উঠিছিল। ডকণ কৰিয়ে তাকি পাইছিল যে স্বাধীনতা লাভ কৰি মানসীয় দশনৰ প্ৰভাৱেৰে পুঠি হৈ সৰ্বহাৰাৰ গণ্ডত স্থাপিত নোহোৱালৈকে ভাৰতীয় জনতাৰ মুক্তি নাই। কেৱল জনচেবেক পুঞ্জিপতি দালালৰ কাৰণে এই ভাৰতবৰ্ষ ধন নহয়।^২ লাখ লাখ মেহনতী জনতা বহুৰা, অমিক, কৃষকৰ দেশ ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰতিজন নাগৰিকেই অৰ্থনৈতিক সমতা আৰু জ্ঞান বিচাৰ লাভ কৰিলেহে ভাৰতবৰ্ষৰ সামগ্ৰিক মুক্তি আহিব। ভাৰতীয় মুক্তি সঙ্ঘ নামৰ কবিতাত কবিয়ে দেখা পাইছে যে, ভাৰতীয় মুক্তি আসন্ন। সত্য, সাম্য, মৈত্ৰীৰ মাজেদি গঠিত হোৱা নতুন ভাৰতবৰ্ষ আছিল ডেওঁৰ কাম্য। দাসত্বৰ ক'লা ইতিহাস শেষ কৰি স্বাধীনতাৰ নতুন স্বকথৰ আগমন হ'ব বুলি ডেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল। কিন্তু কবিতাৰ মুক্তিৰ স্বপ্ন বাস্তৱত কপায়িত হোৱা ডেওঁ দেখিবলৈ নাপালে। ভাৰতে স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ পূৰ্বা এৰছৰৰ আগে আগে (১৮ আগষ্ট, ১৯৪৬) সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষাৰী দল এটাৰ হাতত অক্লান্ত বকৰা কলেজ হোটেলৰ কম এটাত নিহত হ'ল। বি জন কবিয়ে সাম্য, মৈত্ৰী, স্বাধীনতাৰ বাপী শুনাইছিল, বি জনে সামাজিক অসাম্যৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰিছিল আৰু বিজনে মানুহক বাস্তবিক, সামাজিক আৰু ধৰ্মীয় বন্ধনৰ পৰা মুক্ত কৰিবলৈ বিচাৰিছিল নিৰাশৰ পৰিহাসত সেইজন কবিয়েই সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ বলি হ'ব লগীয়া হ'ল।

কবি অক্লান্ত বকৰাই মুনীন বকটকীৰ অল্পপ্ৰেৰণাত ই.বাজী আৰু মহাদেশীয় আধুনিক কবিসকলৰ কবিতাবাজি পঢ়িবলৈ আৰম্ভ কৰে। টি এচ এলিয়ট, এল্.বা পাউণ্ড বোভেলিয়াৰ ডেওঁৰ প্ৰিয় কবি আছিল। এই সকল কবিতাৰ কবিতাৰ অধ্যয়নে অক্লান্তৰ জীৱিত দ্বিগুণ বহুলালে আৰু কবিতাক কেনেকৈ সামাজিক দাৰ্শন্যৰ লগত নিয়োজিত কৰিব পাৰি তাকো বুজালে। ডেওঁৰ সময়কালীন ভুলত বিশ্বাসৰ আৰু ক্লান্তবোৰৰ বি সংঘাত আছিল, মানৱতা আৰু বিজ্ঞানৰ মাজত প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ কাৰণে বি সংগ্ৰাম চলিছিল, সেই সকলোবোৰে ডেওঁক ভৰাই তুলিছিল। মহাদেশীয় কবি সকলৰ আৰম্ভণি ডেওঁক নিজ কবিতাৰ বাবে এটা উপযুক্ত দাৰ্শন্য, এটা উপযুক্ত

হাঁড়িয়ৰ বাচি লোৱাত সহায় কৰিলে। আৰু এই বাস্তৱ নিষ্ঠা কবিসকলে
অমূল্য কবিতাত বাস্তৱতাৰ সন্ধান কৰিলে। বোমাটিকতাৰ আকাংক্ষা
চিহ্ন পৰা, অস্ত ৰহস্য কৰিব কবিতাৰ পৰে অমূল্য কবিতাত বাস্তৱতাৰ
মাজিলৈ নামি আহিল। উল্লেখযোগ্য যে কবিতাখনৰ আৰম্ভণিত অমূল্য
বৰুৱাই বোমাটিক ভাৱবিলাসী কবিতা লিখিছিল। বোমাটিক খাবাৰ
কবিতা লিখাত গগৈ গগৈ, বতীন্দনাথ ছুৱৰা, বন্ধুকাৰ বৰকাঠ আৰু
ভিষ্ণুৰ নেওগৰ আদৰ্শই তেওঁক প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল। কবি বতীন্দনাথ ছুৱৰাৰ
লগত অমূল্যৰ বনিত আন্তৰিকতা গঢ়ি উঠিছিল। কলমৰূপে তেওঁৰ ওলমত
বতীন্দনাথ ছুৱৰাৰ প্ৰভাৱ মচিব নোৱাৰাকৈ বৈ গৈছিল আৰু কাব্য চিন্তাত
ছুৱৰাৰ প্ৰগতিচেন্তনাসমূহ ভাৱাদৰ্শ সোমাই পৰিছিল। কিন্তু, মহাদেশীয়
বাস্তৱবাদী কবিসকলৰ কাব্যৰ চৰ্চা আৰু তেওঁৰ নিজৰ চাৰিওফালৰ
সমাজখনত বাচি অহা বিবিধ সমস্যাতে কবিতা বোমাটিকতাৰ পৰা বাস্তৱতালৈ
উত্তৰ কৰিবলৈ বাধ্য কৰিলে। বন সম্প্ৰসাৰিত ঔদ্যোগিক সভ্যতাৰ বিকাশ,
মানৱীয় দমনৰ প্ৰভাৱ আৰু নিপীড়িত মানৱতাৰ প্ৰতি আন্তৰিক সংবেদনা
এই সকলোবোৰ মিলি তেওঁৰ কবিতাক এটা প্ৰগতিবাদী বাস্তৱ নিষ্ঠাৰ সূৰ
দিলে যি সূৰ আগৈয়ে অসমীয়া কবিতাহে নাজানিছিল। সেইবাবেই অমূল্য
বৰুৱাক আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ অগ্ৰণী বুলি কোৱা হয়। প্ৰসংগভাৱে
উল্লেখ কৰিব পাৰি যে মহাদেশীয় কবিতাৰ স্পেণ্ডাৰ, অডেন, ইয়াৰউড,
ডে জুইছ আদি আৰু আমাৰ প্ৰতিবেশী বাংলাকবি জীবনানন্দ, বুদ্ধদেৱ বসু,
বিজু দে আদিয়েও অৰ্থনৈতিক আধাতৰ লগত ব্যক্তিমানসৰ সংঘাত দেখি
দেখিয়েই প্ৰগতিৰ সূৰ বজাইছিল।

অমূল্য বৰুৱাৰ কবিতাত স্পষ্ট গম্ভীৰ চহ্মক সধনে ব্যৱহাৰ কৰি গম্ভীৰ
চহ্মক কবিতাৰ নিষ্ঠাৰূপে মাধ্যম কৰি তোলা হৈছিল। আলংকাৰিক
বিলাসৰ ফালে নাচাই তেওঁ সহজ সৰল আৰু অনাড়ম্বৰ ভাষাত কবিতা
লিখিছিল। পক্ষা আৰু বিছোহৰ ভাষা যিহানেই কি বলিষ্ঠ নহওক, সেই
ভাষা সদায় সৰল হবলৈ বাধ্য। অমূল্যই সৰল শব্দচয়ন ব্যৱহাৰ কৰিছিল
কিন্তু, সাধাৰণ মাজেদিয়েই শব্দবিলাকে বলিষ্ঠতা আৰু নিষ্ঠাৰূপে পৰিচয়
দিছিল। তেওঁৰ শব্দবোৰৰ মাজত কেতিয়াবা বিকল্প দিহলি আৰু ঠোঙ
নোবাই থাকে। সময়ে সময়ে তেওঁ শব্দৰ বিস্তাৰ চৰকাৰ হৈ কৌশলী

হৈ পৰে। ভুলভ সন্নিবদ্ধ কৰা ভেঁৰুৰ কবিতাৰ অংশ বিলাকে অমূল্য বক্যৰ কাব্যশৈলীৰ আৰু বিশেষকৈ শব্দচয়নৰ চিনাকি দিয়ে। ভেঁৰুৰ বৰ্ণনাৰ কথতা, তীব্ৰ বিক্ৰম আৰু সহায়ত্বভূষণ কাক্যৰ প্ৰকাশ হিচাপে এই কবিতাখণ্ডবোৰ বৰ প্ৰয়োজনীয়।

(ক) ‘কুমাৰ কৰ বোণে যাক ভিল ভিলকৈ ধাম নেশেৰ কৰি দিয়ে’
(সিহঁত ভেঁড়িয়া জীৱ, অচিনা—প্ৰথম স ১২৬৪ পৃ-৭৫)

(খ) ‘আত্মাবৰ নিশাত প্ৰভুৰ ঐশ্বৰ্য্য চকুৰ ঘিৰাসী প্ৰচৰী’,
পোহৰত চৰ্বল, নিম্পেৰিত, স্থগিত প্ৰভুত্বক ‘কুমাৰ’
(কুকুৰ, অচিনা-পৃ-৭৩)

[কুকুৰ কবিতাৰপৰা লোৱা এই পংক্তিটিত কৰ, শব্দৰ অৰ্থ হ’ল সৰ্বহাৰ্ণ শ্ৰেণী যি উৎপীড়িত দোষিত আৰু পৰদলিত প্ৰভুৰ ঐশ্বৰ্য্য আৰু উৎপাদন যুদ্ধিয়েই যাৰ একান্ত কাম্য আৰু হাজাৰ শাকনা পাইছে। যি প্ৰভু-সকলৰ অভ্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে ধিয় হ’ব নোৱাৰে।]

(গ) ‘সমাজত নীতিবিচাৰৰ কটা ঢোল কোবোৱা’
বনমূৰীয়া সকলৰ গোপন চৰিত্ৰৰ তাইয়ে কাৰ্ণা মিন’।
(বেঙ্গা, উক্ত পৃ ৬৫)

(ঘ) ‘মতপাদী জন্তু স্বামীৰ তায়ে সৰ্বনাশৰ হত’।
(উক্ত)

(ঙ) ‘টোপনিৰ পৰা উঠা অলস চিঙাৰ একাল গৰম মিঠা চাহ,
টকাৰ এৰা নৃতাবে টনা এটা নিম্ৰাণ কাঠৰ পুজা নাচ’।
(উক্ত পৃ ৬৩)

(চ) ‘মোৰ ভয় অতীন্দাৰ ক’লা ক’লা দাগ’।
(কল্লালা, উক্ত পৃ ১০)

চিন্তাৰ প্ৰগতিয়েই যাদ কবিতাবো প্ৰগতি হয়, তেনেহে অমূল্য বক্যৰ কবিতা সম্পূৰ্ণভাৱে প্ৰগতিবাহী কবিতা। আৰু বৰ্ণমানৰ সমস্ত আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ সন্মতিস্বৰ্ণ অল্পভৰেই যদি আধুনিক হয়, তেন্তেই অমূল্য বক্যৰ কবিতা স্বকপাৰ্ণভ আধুনিক। বৈয়াকৰণিক ধাম শৈলীগত দুই এটা দোষ অমূল্যৰ কবিতাত আছিল। তেওঁৰ কাব্যতঃ এচিনাখন কেনেকৈ

পুনৰুদ্ধাৰ হ'লে হয়তো অমূল্য বকৰাৰ কবিতাৰ আৰু উৎকৰ্ষিত হ'ব
পোৱা যাব।

ভৱপ্ৰসাদ বাজবোৰা

এইজন কবিয়েও অমূল্য বকৰাৰ হ'বে পোণ প্ৰথম বোম্বাষ্টিক কবিতা
চৰ্চা কৰিবৰ বাবে হাতত কলম তুলি লৈ শেহত প্ৰগতিবাদী আদৰ্শলৈ আগবাঢ়ি
গৈছিল। বোম্বাষ্টিক প্ৰথম কবিতা কেইটামান (নীৰলাৰ মমতাজ, ত্ৰিভুৱাৰ
ইত্যাদি) লিখি ডেঙ অসমীয়া প্ৰথম কাব্য পৰম্পৰালৈ নতুন ভাৱ আদৰ্শ
আগবঢ়াইছে। শূন্যৰ বিষয়, একেজন কবিয়েই সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ কাব্যত বৈ
ডেঙলোকৰ শূন্য-শূন্য মনোবশকৈ কবিতাত ঠাই দিছে। বিদ্ৰোহী বিশ্বনা,
জুগীয়া, বিদ্ভাৱাল, পৰিভ্ৰম আদি কবিতাত কবিতা সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ প্ৰতি
আন্তৰিক মৰম সহজে চকুত পৰে। ভৱপ্ৰসাদৰ বিদ্ৰোহী বিশ্বনাই সামাজিক
আৰু ধৰ্মীয় শৃংখলৰ পৰা মুক্তি বিচাৰি জেহাদ ঘোষণা কৰিছে—“কাক বাক
দোষিবি সমাজ মই যদি বাচি লওঁ নিজবেই পৰ?” অসমৰ বিশেষকৈ
গ্ৰাম্যাকাংক্ষাৰ বাল্যবিধৱাসকলে কেনেকৈ সমাজ আৰু বৌদ্ধন দুয়োৰো ভাঙনা
সহি সহি জীয়াই থাকে, তাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত বিচাৰ কৰিলে কবিতাটোৰ
মহৎ ফুটি ওলায়। জুগীয়া আৰু বিদ্ভাৱালৰ প্ৰতি সহাজ্জুতি আগবঢ়াই
কৰি ভৱপ্ৰসাদে ডেঙলোককো আধুনিক কবিতাৰ মাজলৈ আনিলে। সৰ্বহাৰা
শ্ৰেণীৰ প্ৰতি ইমান দৰমহা পূৰ্ব যুগৰ কবিতাত কেতিয়াও হোৱা নাছিল।
অসমীয়া জুগীয়া খেতিয়ক শ্ৰেণীৰ জীৱনেও ডেঙৰ দৃষ্টি এবোৱা নাছিল।
অসমীয়া খেতিয়কে টেন্স আৰু ধাঙ্গনা ভবে, ধাৰত পোত গৈ থাকে, বোগ,
কুখা আৰু দাবিদ্ৰাৱ সফল কৰি জীৱন্তে মৰা হৈ জীয়াই থাকে আৰু নিজৰ
উত্তৰ পুৰুষৰ বাবে এৰি যায় কেৱল গুণ, বোগ আৰু দাবিদ্ৰাৱ। নিজৰ
হাততলা পৰিভ্ৰমৰ বিনিময়তো সি উপযুক্ত পৰিমাণে খাবলৈ নাপায়।
ঔপনিবেশিক অসম বিভাগৰে খাটীৰ মালিকক কৰে অধিক চহকী আৰু ক'ক
কৰে অধিক জুগীয়া। লোকৰ মাটিত সি লোকৰ বাবে কলম কলায়। নিজৰ
দেহা মাৰি অৰ্দ্ধা উৎপালনেৰে তাৰ প্ৰকৃতিলৈ আনন্দে খায়, কিন্তু সি নিজ

লম্বোণে থাকে। শিকা-বীকা বিহীন এই সাধাৰণ কৃষকৰ মৰ্ব্বত্ব হাৰীকান্ত
কবি ভৱপ্ৰসাদে কবিতাৰ কেন্দ্ৰাচলত আঁকিছে

“দিব লাগে একেৰি মাটিৰ খাজনা অপাৰ
কিন্তু কিমান কচল পাওঁ নিবিচাৰে তাৰ
পিন্ধিবলৈ নাই কটাকানি, বেয়াবত কত হয় হানি
কই দিওঁ, দাই লৈ যায়, দুখৰ ডগিড হোৱা সুখৰ সজাৰ
অশিক্ষিত খেতিয়ক পৰিচয় এয়েই আঘাৰ।”

(পৰিচয়)

অমূল্য বকৱাৰ দৰে কবি ভৱপ্ৰসাদেও বুলি পাইছে যে উৎপাদনৰ অসম
দি ১৮৭৫ই সকলো প্ৰকাৰ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক বৈষম্যৰ মূল কথা।
মূল্য ব। শ্ৰেণীৰ প্ৰতি ডেওঁৰ অন্তৰংগতা বেছি, কিন্তু তেওঁলোকৰ মুক্তি বিচাৰি
কৰি অমূল্য বকৱাৰ দৰে ডেওঁ ব্যাকুল হোৱা নাই। ষাৰাধ্য তাৰে স্বৰ্গহাৰ
ছাঁস আঁকিয়েই ডেওঁ সন্তুষ্ট হৈছে। কিন্তু বিদ্ৰোহী বিধৱা কবিতাত ডেওঁৰ
চি। প্ৰৱৰ্ত্তনী হৈছে। সামাজিক আঁচাৰৰ বলি হোৱাৰ বিধৱাক ডেওঁ
দি ১ কৰিবলৈ উচিতাইছে। কবিতাৰ শৈলীৰ ক্ষেত্ৰত ভৱপ্ৰসাদে অল্পপ্ৰা-
৭৫। ১০৮ ছন্দৰী একে গ্ৰহণ কৰিছিল। মুক্তক ছন্দ বা স্পন্দিত গন্ত ছন্দৰ
৩ সজাগ নাছিল।

জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা

ই বা শিল্পৰ ভাৱ-চিন্তাই বৃত্তিমান হৈ উঠিছিল কবি জ্যোতিপ্ৰসাদ
৩ ১৪ লাৰ কনিষ্ঠাত। কাব্য, জীৱন আৰু সমাজ তিনিও ক্ষেত্ৰতে
জ্যোতিপ্ৰসাদে এটা প্ৰগতিবাদী আচলৰ পোষকতা কৰিছিল। এই কৃষক
অন্ততঃ স্নেহ কলাকাৰ বুলি খ্যাতি লাভ কৰা এই কবিজনে ডেওঁৰ উদাৰ
দৃষ্টিৰে বুলি পাইছিল যে সমাজ মানসত এক বিনাট পৰিবৰ্তন আগবাঢ়ি
আহিছে আৰু সেই পৰিবৰ্তনক সহজসাধ্য কবি তুলিবলৈ হলে এটা বিপ্লৱ
অতি প্ৰয়োজন। ডেওঁৰ সমস্ত কবিতা, গীত-মাতৰ মাজেদি কবিয়ে বিদ্ৰোহ
অৱি কুলিংগ জলাই তুলিছে। অমূল্য বকৱা বা জ্যোতিপ্ৰসাদেও শ্ৰেণী
সংগ্ৰাৰ আৱন্তকতা উপলব্ধি কৰিছিল আৰু অজ্ঞতা, দাবিহা আৰু সামাজিক

অবিচাৰত জৰ্জৰিত সৰহাৰা জ্ঞেয়ীক সহায়কৃতিৰে আঁকোৱালি লৈ ডেঙ-
লোককো আধুনিক কবিতাৰ বিখাল বংগমকত ঠাই দিছিল। পগলা খেতিয়ক,
মাতাল বহুৱা, স্বদেশবৃত্তিৰ ব্ৰতত ব্ৰতী ভলটিয়াৰ চাহ বাগানৰ ছোৱালী,
মটৰ ড্ৰাইভাৰ আদি সংগ্ৰামী জ্ঞেয়ীৰ সুকীয়া স্তবৰ লোক সকলক ডেঙ ঠাই
দিছে। এজন খেতিয়ক পাগল হ'ল কাৰণ ডেঙৰ সম্পত্তি ৰাজনা দিব
নোৱাৰা অপৰাধত মোজাদাৰে নীলামত দিলে। ডেঙৰ দোষ আছিল যে
সময়মতে ৰাজনা শোধাবলৈ ডেঙ ব্যৰ্থ হৈছিল। নিজৰ চকুৰ আগতে হোৱা
মোজাদাৰ দেউতাই ইচ্ছা দিয়া নীলামত নিজৰ সম্পত্তিৰ পৰা বঞ্চিত হৈ
খেতিয়ক জনৰ মূৰ বেথা দৈ গল। ডেঙপুৰৰ মেটেল ইন্সটিভালৰ এটা বহু
কোঠা ত শাহাৰ ছৰাৰে থুন্দিয়াই থুন্দিয়াই সেই পগলা খেতিয়কে বৈছে -

* * *

‘হাবকতি আমাবকতি বাঁহৰ শল।

বৰ খন মহৰী কাল পলা।’

খেজেনাকৈ খেজেনা

খেজেনাকৈ খেজেনা

বোজনো বেজেনা। গগণত তিতা

নীলাম নীলাম নীলাম

মোৰ চকুপালো লাকনো বীলাম ?

ক্ৰোক্ ক্ৰোক্ ক্ৰোক্

মোজাদাৰৰ বৰপেটচো খোৰোক্।

অলৌ লৌ দাৰ—

তলৌ লৌ দাই—

মোৰ বাপুক মোৰে পুপুক।

ৰুকাকৰ ভটিতে ভকাছন ভাগিলে,

বাপেৰৰ পোচনাড

টকা অনা পইচা নাই ঠু নাট।”

খেতিয়কৰ অন্তৰৰ তিক্ত ঘৃণা আৰু ক্ৰোধ, ‘মোজাদাৰৰ বৰপেটচো
খোৰোক্’—এই বাক্যখণ্ডিতে প্ৰকাশ পাইছে। এই পগলা খেতিয়কজন
যেন নিষ্পথিত অসমীয়া খেতিয়কৰ সাহসিক প্ৰতীক। প্ৰকাশ জৰীত

আভববহীনতা, পৰ্বচয়নৰ সাজীভিক মাধুৰ্য্য আৰু শব্দসমূহৰ যথোপযুক্ত চিত্ৰৰ
ভৈয়্যৰ কবিতাৰ পৰা ক্ষমতা আৰু এটা প্ৰচণ্ড বিজ্ঞপ পৰলো খেতিয়ক কবিতাটিত
প্ৰকাশ পাইছে।

জ্যোতিপ্ৰসাদ বিপ্লৱী কবি। তেওঁৰ বিপ্লৱৰ প্ৰকাশ দিখা বিস্তৃত।
তেওঁৰ বিপ্লৱৰ প্ৰথম লক্ষ্য হ'ল—বিদেশী শাসকসকলৰ বিপক্ষে আৰু দ্বিতীয়তে
তেওঁৰ বিপ্লৱৰ পটভূমি হ'ল সমগ্ৰ মানৱ সমাজ। তেওঁ বিপ্লৱৰ যোগেদি
মাহুৰক তাৰ সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক বান্ধোন, বুৰ্জোৱা শোষণৰ অভ্যাস
আৰু পুঁজিপতি দালালৰ অভ্যাসৰ পৰা মুক্ত কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। তেওঁৰ
কবিতাবোৰৰ মাজত এটা প্ৰতিজ্ঞাৰ বাণী পাওঁ য'ত তেওঁ বুৰঞ্জীক নতুন গঢ়
দিবলৈ সাজু হৈছে। তেওঁৰ এই গভীৰ অকীকাৰৰ দীপ্ত প্ৰকাশ হৈছে শিল্পীৰ
আনেকিবাভাৱকবিতাত।

‘জনতাৰ কঁপালৰ আঁকাৰৰ ভাগ্যলেখা

পোহৰেৰে ধুই মই

ভূবন বিজয়ী লেখনীৰে ২

মহাজীৱনৰ এক মহাভাগ্যলেখা

অঙ্কিত কৰি থৈ যাওঁ।

১. বাধ কৰিবলৈ য'ত

আঁকাৰৰ বৈভৱানৱ

জ্যোতি ময়ে

বিপ্লৱৰ শব্দ বজাও।

ব্যক্তিস্বাৰ্থ জীৱনৰ লোহাৰ চুৱাৰ ভাঙি

সমূহীয়া স্বাৰ্থৰ মহান জীৱনলৈ’ মই বাণী যাওঁ

তেতিয়াহে ব্যক্তিস্বৰ সত্যমূল্যে স্বাধীনতা পাওঁ,

ব্যক্তিস্বৰ পূৰ্ণ প্ৰকাশ

ব্যক্তিস্বৰ মহান বিকাশ

জনতাৰ বাইজৰ অন্তৰত পাওঁ।”

জ্যোতিপ্ৰসাদে বিশ্বাস কৰিছিল ২. কলাৰ জৰিয়তে জনতাক উদ্ধৃত কৰি
বিপ্লৱলৈ সাজু কৰি তুলিব পাবিলে সমাজৰ জৰাজীৱন লাভক। আন্তৰাই এক

নতুন সমাজ ব্যৱস্থা গঢ় দিব পৰা হ'ব। জনতাৰ ওপৰত কৰিব অগাৰ
আশা, গভীৰ বিশ্বাস আৰু ডেঙলোকৰ প্ৰতি সীমাহীন ভালপোৱা।
ৰাজনৈতিক জীৱনত জ্যোতিপ্ৰসাদ ঙ্গপ্ৰথমতে গান্ধীবাদৰ ভক্ত আছিল,
কিন্তু পিছলৈ ডেঙ মাৰ্জাৰি দৰ্শনক আপোন কৰি ল'লে। জনতাৰ কাষত
বৈ ডেঙলোকক নিঃস্ব দি জ্যোতিয়ে আত্মসমৰ্থ ভণ্ড নেতাক সাধাৰণ
কৰি কৈছে

“ * * *

মহাজনতাই

মহাশক্তিৰ মহাসন্ধান পাই

বুকুত বাকিলে

চক্ৰবৰ্তী শত সম্ৰাটৰ

বিশ্ব বিৰূপা নৰ অৰ্জুনৰ

পৃথিৱীৰ এই প্ৰদক্ষিণ

অ প্ৰণোদিত

আত্মনিহিত বল।

হেৰ' স্বাৰ্থ কথতা-অৰ্ধলোভীয়া অন্ধ।

মই জানোঁ। তই জনসেৱকৰ মুখা পিত্ত,

যি ভাগ কৰিলে তই তিনিগুণ লাভ পাব

আগ ছৰাবেদি তাকে ভই

পাছ ছৰাবেদি গৈ

মদে-ভাতে ভোজ খাব।

ৰাষ্ট্ৰনীতিৰ

সমাজনীতিৰ

ৰাজনীতিৰ

অৰ্থনীতিৰ ভোৰ

মৈ মে কোপোলা জান,

জনতা পূজাৰ জাও দি, জাও দি

নেদেখুৱাবি

দুৰ্গতিত ভোৰ অহংকাৰৰ নেতৃত্বাভিমান,

জনতাৰ ভাৱ স্বৰূপ চিনিছে
সাধন সাধন।"

জ্যোতিষে দেশৰ গৰাক এতিয়ক বৰ ভাল পাইছিল। ভেঙেলোকক স্বাধীনতা সাম্য-মৈত্ৰী আচৰণ কৰিবৰ বাবে আগবাঢ়ি যাবলৈ ভেঙে অক্লপ্ৰেৰণা পোৱাইছিল। গুৰু শক্তিৰ সাক্ষাৎ কৰি তেওঁ দহোটি কবিতা লিখিছে। তেওঁৰ মাতৃ বোম্বাই আৰু বম্বাই এবেটা মৃত্যুৰে দুটা পিঠি মাথোন। বিপ্লৱ আৰু পৰিৱৰ্তন বৰিবৰ মাত্ৰ ইতিহাসিক প্ৰয়োজনীয়তা। তেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল যে নতুন স্মাৰক আৰু কৰাণহে (যিটো নতুন বাস্তৱনৈতিক আৰু সামাজিক ব্যবস্থাৰ প্ৰত্যেক। তদীয় বা বাৰ্তীয়া "এককৰ কল্পিত বহু দিব পাৰিব। একে নতুনত্বৰ সন্ধানে নতুন বৰণৰ নতুন নতুনমতৈ প্ৰকাশ পাব। নববিপ্লৱী বৰি আগোৱাব।

* * * *

নতুন বাস্তৱ্য হিঁ
জা পাইব দি
জন যাব বৰি
নতুন বাস্তৱ্য
গিছে নবীন বন
নতুন দেশে দেশে নতুন গায়দা
নতুন সুবোৰে গান নতুন স্মৃতিত হ'ব গান

কবি জ্যোতিষৰ নতুন কৌশল-ৰ সাক্ষাৎ পাইব। নতুন বাস্তৱ্য জুৰি
লক্ষ্য ত ধৰ্ম্মপ্ৰাপ্তি সম্পৰ্কে হ'ব সক্ষম। তেওঁ নতুনত্বৰ কাৰণছিল। ৭৭, বৰ্ষ আৰু
অন্ধৰন বিবৰ্তনৰ মাজেদি গৈয়ে সৰু এতিয়ক কৌশলে এনে ধৰণৰ ব্যৱস্থা
পাঠকৰ অস্তিত্ব দি যায়, যাৰ তুলনা নাই। অন্ধ চকুতো কৰি পাবলগী।
নতুনত্ব নতুনত্বৰ প্ৰৱৰ্তন কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব। সক্ষম হ'ব। সক্ষম হ'ব। সক্ষম হ'ব।
ভাষাৰ লগত আশোৰ কৰি তেওঁ বৰি পাবলৈ। জ্যোতিষে নতুনত্বৰ
মাতত তুলি লৈয়েই সিহঁতক তেওঁলোকৰ বুদ্ধি নিষ্ঠা আৰু স্বাধীনতাৰ সাক্ষাৎ
পাঠকপিতাই ধৰি কৰি তুলিছিল। অসংখ্য নতুনত্ব আৰু বৈচিত্ৰ্য

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ কবিতাৰ প্ৰাণ। নিম্নোক্ত কাব্যংশবোৰে ভেঁওৰ বৰ্ণনাতীবৰ
কমনীয়তা আৰু কাব্যকীৰ্তিৰ পৰিচয় দিব

(ক) "শৈলজা পয়োধৰ।

পদ্ম সলিল।

সুৰধুনী গঙ্গা,"

(২। বাজে কপ্তাল

ন'চে ম'হাকাল

অতিনব তাপুৰ

বিবিধ বিভক্ত

উলঙ্গ বল্লভ।

(গ) আশুৰীষ সভ্যতাৰ পাবিত্ৰ-বিলাস।

(ঘ) "পটা স্তম্ভবেই" ৰাজধনৰ হাত-ভৰি শক্তি

। ম।

(ঙ) "মহা আত্ম" লে ক কুঞ্জৰ বাহিনী

জন-গণ-স্বা-মন তীৰ্থ গামিনী।

(চ) 'মহ—

শ্ৰীমৎগৰ মোহনমঙ্গল ম

মন বিহীনৰ মথৈ সাৰথি হ'ম,

বিজুলী বথৰ হাবণী মহ

জীৱনৰ বণ জিৎ

বিদ্যাবিম মই সমাজতন্ত্ৰ

বচিম নতুন মানবতন্ত্ৰ

বিজ্ঞান স্বগতি।

মই জ্ঞানৰ ইন্দ্ৰজিৎ।

শ্ৰীবেঙ্গ নাথ দত্ত

শ্ৰীবেঙ্গ নাথ দত্ত (১৮২০-১৮৭২) ই মাক্সবাদক জীৱনৰ আদৰ্শবাদ হিচাপে
গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু হয়তো সেইবাবেই ভেঁওৰ কবিতাত বহুখা শ্ৰেণীৰ শক্তি

আকাজ্ঞাৰ সববৰহী ভাবে প্ৰকাশ পাইছে। কবিয়ে শ্ৰমজীৱি মানুহৰ দুখ বুজিছিল। নিষ্পেষিত এই বহুৰা শ্ৰেণীটোৱে কেৱল অৰ্থনৈতিক শোষণত স্নিষ্ট হৈয়েই বোৰা নাছিল, নিপীড়ণ আৰু নিষ্পেষণৰ কোবত সিহঁতে আত্মপান সম্ভাৰ পৰিচয়ো হেৰুৱাই পেলাইছিল। এই বিষয়ে লেনিনে বক্তৃতা কৈছে—“Only the Philosophic materialism of Marx has shown the Proletariat a way out of that spiritual Slavery in which upto now all oppressed classes have been sleeping Only the economic theory of Marx has explained the actual situation of the proletariat in the general structure of Capitalism

বীৰেন দত্তই ডেওৰ কবিতাৰ মাজেদি শ্ৰমজীৱি শ্ৰেণীক মোহন্ত কৰি সিহঁতৰ আপোন সম্ভাৰ মুক্তিৰ পথ দেখুৱাইছিল। ডেওৰ কাঠমিঞীৰ ঘৰ নামৰ কবিতাত কবিয়ে এজন অৰ্দ্ধবৃত্ত হতভাগা কাঠমিঞীৰ দৈন্ত বৰ্ণাইছে। আধুনিক সভ্যতাৰ বাবুশ্ৰেণীৰ উপযোগী টেবুল, চেয়াৰ, আলনা, ড্ৰাৱাৰ, চাহৰ টি-পয় সাজি দি কাঠমিঞীয়ে নিজে দুখ ভোগি থাকে। কাঠমিঞীয়ে সাজি দিয়া আৰামী চকীত হেনান দি বিলাসী প্ৰভুৱে প্ৰেমৰ সংগীত গায়, বিবহ-মিলনৰ মূৰ্চনা তোলা মুহূৰ্ত কাঠমিঞী লক্ষণ দি থাকে। পিষ্ট আৰু নিষ্পেষিত সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীক কবিয়ে আত্মমুক্তিৰ সন্ধান কৰিবলৈ উদগাইছে। সৰ্বহাৰাৰ আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ সময় সমাগত। কঁহাৰ, কমাৰ, মিত্ৰী সকলোৰে অতীতৰ অন্ধকাৰ নেওচি নতুন পৃথিৱীৰ বাবে যঁজৰৰ সময় হ'ল। বীৰেন দত্তই স্পষ্টকৈ কৈছে

‘উঠা মিত্ৰী কঁহাৰ, কমাৰ
আন্ধাৰৰ শেষ আহিল তোমাৰ
লোৱা অধিকাৰ নিজ বাহুবলে
নিজে কৰা কৰ্মৰ
কাঠমিঞীৰ ঘৰ।

কেতিয়াবা ডেওৰ আহ্বান অতিশয় বলিষ্ঠ হৈ উঠে আৰু তেনে ক্ষুৰ্ত্তভ ডেও হয়তো শ্ৰমজীৱি মানুহৰ দাবী প্ৰতিষ্ঠাৰ কাৰণে সহিসে বিপ্লৱবো পোষকতা কৰে। লোকৰ জন্মৰ অৰ্জন বাই শাদুক ডাঙা চৰাইৰ দৰে ফুৰা

মাজিকসকলৰ বিৰুদ্ধে যুঁজি নিজৰ দাবী সাব্যস্ত কৰিবলৈ ডেঙী লিখতক
উলগাইছে।

উঠ খেতিয়ক নাঙল চলা
লগাই দে ভাই গঙগোল
নতুন যুগৰ বাবুক দেখি
ফাকত পৰি নকৰ ভুল। উঠ খেতিয়ক
ভাৰাজানী জয়লোকৰ
কথাৰ কমতি নেপাৰ ভই,
গোলামিত ভাই পাকৈত হইত
দহ টকাতে বাবু হয়। উঠ খেতিয়ক
চহা অ' ভাই চহা মাটি
মাটিয়ে খাটি যুজি ল ভই,
মাটিত থাক ভই মৰি যুজি
স্বাধীন ভাৱে নাঙল লৈ। উঠ খেতিয়ক
দেশৰ মালিক চহাবোৰেই
হই কথাত নহয় ভাই,
শাস্ত্ৰক জ্ঞা নহয় মালিক
চৰিত্ৰে লোকৰ খাই। উঠ খেতিয়ক
প্ৰশমো ভাই দুখী কৃষক
প্ৰহ্লাদকণী অৰডাৰ,
অনাহাৰত চহায় মাটি
দস্ত দিৱে ভাবেভাৰ। উঠ খেতিয়ক "

প্ৰাচীন ভাৰতীয় মহাকাব্যিক পৰম্পৰাৰ পৰা প্ৰহ্লাদ, বলোৰাম, দ্বীতি
আদিক আৰু ডেঙীলোককো বৰ্তমানৰ জৰাজীৰি মাহুৰৰ প্ৰকাশ প্ৰতিভা কবি
ডেঙী ডেঙী কবিতাৰ বাবে এক নতুন ইন্ডিয়ানৰ সন্ধান কৰিছিল। কিন্তু
সেই সন্ধানৰ মূল আছিল মাহুৰ বা সৰ্বহাৰা জয়িক। জয়িক নামৰ
ডেঙীৰ কাব্যগ্ৰন্থৰ পাতনিড কৰিয়ে নিজে কৈছে—“আজি আমাৰ বৰ্ণ-কৰ্ণ,
সমাজ সকলোতে দেখা দিছে এটা অৱসাদ-ৰানি। চাৰিওফালে পুণ্ডিত

অন্ধকাৰ—লানি নিচিগাকৈ তবন্ধৰ পাচত তবন্ধ ভুলি কোন অন্ধকাৰৰ গভীৰ
গাঁওৰ কালে ঠেলি দিছে।

দৰিদ্ৰ ক্লমক, খাবলৈ ভাত নাই, পিছিবলৈ আপোৰ নাই, কিন্তু দেখিবা
মুখত ঘোমৰ হাঁহি, মৰিবৰ কাৰণেই যেন স্মৃষ্টি, মৰাভেই যেন ইহঁতৰ
সাৰ্থকতা। আনকালে দেশৰ ধনী মানী শিক্ষিত সম্প্ৰদায় খেতিয়ক সকলৰ
পৰা ক্ৰমাৎ আঁতৰি গৈ আছে। তেওঁলোকৰ প্ৰতি যে কিবা কবিবলগীয়া
আছে, সেই সম্বন্ধে শিক্ষিত সম্প্ৰদায় একেবাৰে অচেতন ॥

যুৱকসকল একেবাৰে জড়-অচল। যৌৱনোচিৎ উন্মত্ত, চেষ্টা সকলো
বহিত ॥ এইবিলাক দৈন্ত্ৰই আমাক বিৰাট দৈত্যৰ দৰে ঠেঁচামাৰি ধৰিছে।

কিন্তু, পঁচাঠৈ আমি মৰিমনে। যদি মৰিবলগীয়া হয়ই, এবাৰ ভালকৈ
মুজ দি মৰিম। মৰিব লাগিলে বীৰৰ দৰে মৰিম। এই যুৱক উদ্ধীপনাত
মোৰ মনত যি ধুমুহাৰ আৰ্ণৱ সৃষ্টি কৰিছিল, তাৰপৰাই হৈছে এই কবিতাৰ
সৃষ্টি। মোৰ অভিযান সকলোপ্ৰকাৰ জড়তা, দীনতা, হীনতাৰ বিৰুদ্ধ,
সমাজৰ কঠোৰ বান্ধোনৰ বিৰুদ্ধে।

প্ৰকাশভঙ্গীৰ সবলতা তেওঁৰ কবিতাৰ অন্বৰ্ণনীয় শক্তি। শব্দ বহুশব্দ
মধুৰ। অল্পপ্ৰাসৰ মাধ্যমেৰে তেওঁৰ কবিতাবোৰ বৰ্জিত। তেওঁৰ দুই/এটা
কবিতাই (স্বাধীন বায়ত, শুনা শুনা বন্ধ দেবতা) বা লাৰ কৰি নজকল
ইচ লামলৈ মনত পেলায়।

অজিত বৰুৱা

বৃজোদা সমাজৰ আৰ্পিত্যৰ বিৰুদ্ধে ঠিয় দিয়া আন এজন কবি জন
অজিত বৰুৱা। কৰি বৰুৱাই বিশ্বাস কৰে যে এগন নতুন পৃথিৱীৰ শুভাবলম্ব
হবলৈ যেতিয়া সময় নাই আৰু সেই শুভাবলম্বৰ লগে লগে শ্ৰমিকদলৰ দুৰ্দশা
আৰু নিৰ্যাভনৰ অন্ত পৰিব। চতুৰ্ভুজীয়া শ্ৰমিকসকল যি সকল নিজৰ শ্ৰমৰ
বিনিময়ত উৎকৃষ্ট পাৰিতোষিক নাপায় আৰু নিজৰ গাৰ ঘায়েৰে যি
পুৰ্জিলতি প্ৰভুসকলৰ আৰাম বটাই তোলে, তেওঁলোকৰ তৃখ-তৃদশাই কৰিক
বিচলিত কৰি তোলাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় হাতুৰী আৰু তীখা কবিতাত।
বহুবা জৈৱিক ভেঙে আবাস দিছে যে প্ৰাচীন অন্ধ জৰাজীৰ্ণ সমাজ ব্যৱস্থাৰ

অবসান হব। অমজীবি মাছুহৰ দাবী প্ৰতিষ্ঠা হব আৰু সৰ্বহাৰা শ্ৰেণী এক
নতুন ভবিষ্যতৰ অধিকাৰী হব।

* * *

দৃপ্ত হাতৰ হাড়ুৰিৰ কোৰ—
কিবিঙতি সোঁ ছিটিকি গবে,
বঙা তীখা পিটি বিজয়ী মাছুহে
নতুন যুগৰ ভিত্তি গঢ়ে।
তীখা এৰি থৈ আজিৰ মাছুহে
কাঠ আৰু মাটি লব ?
সবল মাছুহে টান বুলি ভাক নকৰে ভয়
ইন্দ্ৰাভ লব।
সবল মাছুহে জানে,
মাছুহ বিজয়ী, মন্ত্ৰ নহয়,
লৌহ দানৱে চলাব লাগিল বিজয়ৰ বণ ভাব
অনিশ্চিত ভাব জয়।
আজিৰ মাছুহে জানে,
কিহৰ কাৰণে তীখাত মাৰবে ধৰে
পচা অতীতৰ সমাজৰ বাধা
ভাব সি মৃত্যু আনে।
বিজয়ী মাছুহ নপলাব জানা
ভাব সাধনাৰ মূল্য সি জানে
বন্দী তীখাৰ মুক্তি আনিব যি
অতীতৰ সি বৰনিকা টানে।

(তীখা/অজিত বৰুৱা)

অজিত বৰুৱাৰ কবিতাৰ সংখ্যা কম। কিন্তু এই কম সংখ্যক
কবিতাৰ জড়িততে তেওঁৰ প্ৰসতিদায়ী সূৰ্যটো স্পষ্টকৈ বলাব পাৰিছিল।
লেখক কবি বৰুৱাই কেইটামান উচ্চমান সম্পন্ন impressionistic কবিতা
লিখে।

আবু'ছ ছাত্তাব

পৰৱৰ্তী কালত সাহিত্য সমালোচক আৰু শিক্ষাবিদ বুলি প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা আবু'ছ ছাত্তাবে কেইটামান বিশেষ গুণসম্পন্ন কবিতাবে প্ৰগতিবাদী কবিতাৰ লগ লাগে। এসময়ত আবু'ছ ছাত্তাবেও বোমাষ্টিক পূৰ্বসূচীসকলৰ পদাৰ্থ অনুসৰণ কৰি কবিতা লিখিছিল। কিন্তু পিছলৈ ডেণ্ডৰ কবিতাতো প্ৰগতিবাদী সূৰ বাজি উঠে। বঞ্চিত আৰু লাঞ্চিত মানৱৰ নিকৰ্ণ ছা-
হমুনিয়াহ ডেণ্ডৰ বৰিতাত পৰিবেশিত হৈছে। ডেণ্ডৰ প্ৰগতিবাদী কবিতা সমূহৰ ভিতৰত অ'কে কবিতাৰ মূল অংগবিসীম। সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ জীৱন যাত্ৰাৰ ই এক নিষ্ঠুৰ দলিল। তিনিদিন অনাহাৰে থকা মাগনী বুঢ়ী এজনীৰ জীৱন নাটকৰ আধাৰত ৰচিত এই কবিতাটোৰ প্ৰস্তাৱ পাঠকৰ অন্তৰত চিৰদিনলৈ থাকি যায়। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ কালছোৱাত যতিয়া অসমলৈ আমেৰিকান সৈন্যবোৰ আহিল, তেতিয়া সিহঁতৰ যুধত সঘনাই অ'কেই আঁঠুফুটা দিছিল। সিহঁতক শুনি শুনি বাবুজ্জৌৰ অসমীয়াই অ'কে কবলৈ শিকিলে। আনন্দ, সুখ আৰু স্বাচ্ছন্দ্যৰ প্ৰকাশ হিচাপে অ'কে শব্দ মাহুহৰ যুধৰ পৰা সৰয়ে-অসময়ে বৰকৈ ওলাইছিল। সময়কালীন সমাজৰ জহলোক নামধাৰী গুণ্ডাবিলাকৰ বিৰুদ্ধে তীব্ৰ বিদ্বেষ এই অ'কেৰ ভাৱভাৱেই সিদ্ধ হৈছিল। বাটে-ফুটপাথে পৰি যৰা মাহুহৰ কৰ্ণ জীৱন আৰু সুখিাবাদী এ শ্ৰেণী লোকৰ বিলাসী জীৱন দুয়োটাৰে ভুলনা এই কবিতাত আছে। সৰ্বহাৰাৰ দুখ জনোতা কোনো নাই।

* * *

তিনিদিন অনাহাৰে থকা

গাল মুখ সোমাই থোৱা

এজনী বুঢ়ী—

এটি হাড়ৰ জকা।

ঠিক যেন যবণৰ অপেক্ষাড

বই থকা ॥

কাষেদি ভৰা-পৰা বাবুজন যোৱা দেখি

পাঠ হুলি—একটি পেটৰ ভাত
 লগতে এবাৰি মৰমী মাত,
 নহলে—নহলে বাবুৰ জেলৰ
 এটি পইচাৰ আশা কৰি
 তাইৰ সুবছীন জীৱনৰ
 কৌণ সুবেৰে কৰ,
 “বাবু তিনিদিন ভাত নাই”
 হুচীৰ আক মাত নোলায়,
 বাবুৱে হাঁহি মাৰি কই যায়—
 ‘অ’ কে’ ॥
 বাবু অসুস্থ হই মিলি যায়
 দুবৰ জনতাত,
 নিজৰ সুখৰ জীৱনৰ
 ছন্দোময় সোঁতৰ সুৰত ॥
 তাইৰ হিয়াত তেতিয়া
 তাই হুজু ‘অ-কে’ উকৰি পৰে।
 তেতিয়া ?
 আক তাইৰ একো নাই,
 নিৰ্ণোষিত, নিবাহাব, পৰি থকা—
 এটি জীৱন্ত ককাল
 পিচ্ঢ়া বাস্তাব সেই—
 ক’লাবোৰৰ নিচিনা
 তাইৰ নিৰ্যাতিত দুখে-গঢ়া জীৱন
 আক সেই হুজু ‘অ’-কে’ৰ
 হুলি গোৱা সুৰ।
 আক একো নাই—
 আছে বহি কিবা-কিবি—‘অ’-কে’ ॥

সুখৰ চিত্ৰ হিচাপে অ’কে নিসন্দেহে এখন তাৎপৰ্যপূৰ্ণ চিত্ৰ। ছতিকত
 পীড়িত মানবাত্মাৰ হৰি হিচাপে অ’কে বৰ উজল। আক এইটো কথা

জানি ভাল লাগে যে উন্নৈল শ তিহ্মগ্লিহ চনত বন্ধদেশত যি দুৰ্ভিক্ষ হৈছিল, সেই দুৰ্ভিক্ষৰ কালছোৱাৰ মাজতেই এই কবিতাটো ৰচিত হৈছিল। এই কবিতাৰ মাগনী বুটীজনী যেন সেই দুৰ্ভিক্ষত জাহ বোৱা এজনী সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ তিকতা আৰু বাৰুজন যেন এজন মজুতদাৰী পুঞ্জিপতি শোষক।

সিদ্ধেশ্বৰ তামুলী

প্ৰগতিবাদৰ মূল সূত্ৰৰ প্ৰতি গভীৰভাৱে বাৰিত হৈ বিসৰল কথিয়ে এই কালছোৱাৰ ভিতৰত লিপিছিল, তেওঁলোকৰ ভিতৰত সিদ্ধেশ্বৰ তামুলীৰ নাম সৰ্বাঙ্গতকৈ আগত ল'ব লাগিব। যুগৰ আত্মানত সন্নিবিষ্ট হোৱা তেওঁৰ কবিতাবোৰে সামাজিক সচেতনতা আৰু বৈপ্লৱিক পাববল্লভনেৰে সমৃদ্ধ হোৱা ভৱিষ্যতৰ ইঙ্গিত দিয়ে। তেওঁৰ সমসাময়িক অল্প নংজন কবিবদৰে সিদ্ধেশ্বৰে বোমাটিক কবিতাৰ নিজ জীৱনৰ শাওনি মেৰিয়াই অন্ধ প্ৰগতিবাদত উত্তৰণ কৰি অসমীয়া আধুনিক কবিতাৰ সৃষ্টিলৈ এবটলী যোগাৱদ্ধিছিল। তেওঁৰ সমকালীন অল্প কবিসকলৰ দৰেই তেওঁৰ কবিতাৰ খালোচ্য বিষয় মানুহ— লাহিত, বঞ্চিত, নিপীড়িত, নিষ্পেৰিত মানুহ। কুলি, আইচফ্ৰিমৱালা, বেছা আদিয়ে তেওঁৰ পৃষ্ঠপোষকতা লাভ কৰি আধুনিক অসমীয়া কবিতাত তেওঁলোকৰ দাবী প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। কুলি কবিতাটোত কবিৰ নৱা মানৱতাবাদী চিন্তাধাৰাৰ আভাস আছে। বিষয়বস্তু আৰু আঙ্গিক ছয়োকাৰৰ পৰা কবিতাটোত নতুনহ আছে। শ্লথ আৰু ব্যাকস্মৃতি অলংকাৰক সুপক হাতেৰে ব্যৱহাৰ কৰি কবি তামুলীয়ে এই কবিতাটো ৰচিত্বে। কুলি শব্দৰ এটা শ্লথ আছে। কুলিৰ গছৰ ডালত থকা কুলি অৰ্থাৎ কোকিলক বুজায় আৰু একে সময়তে একে বানানেৰেই চাহ বাগানত কাম কৰা কুলি অৰ্থাৎ মজুতবক বুজায়। গছৰ কুলি আৰু শ্ৰমিক কুলি দুয়োক একেলগে উপস্থাপন কৰি কবিতাটোত এটা ককণ যথুৰ পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰা হৈছে। তোকত সেই পুৰি থকা বগুৱা কুলিয়ে গছৰ কুলিক সোধখন কৰি কৈছে

* * *
 ছুনি হুলি,
 থাকা হুলি অৱস্থা হুণ্ড
 মই ববো পেটৰ ডোকড,
 মই কৰে' পৰিভ্ৰম
 বজলাত কৰি,
 "মেচিনৰ" সঙ্গে চলে
 মাংসপেশী বোৰ'
 তীব ৰূপে বিদ্যুৎপ্ৰতিভ।
 তাৰ বিনিময়ে '
 নাহ মাত্ৰ পাৰিভ্ৰমিকৰে
 কল্যা নিকলশ কৰে
 গাথা খাটনিৰ,
 —বাৰ পৰা
 কুসাজ ভাজবে মোৰ
 নহয় সংস্থান
 অভাৱৰ তাড়নাত
 জলি পুৰি যায় মোৰ
 স্মৃতিত পৰাগ।
 এষটীৰ—
 —অতি বেচি দুশকীৰ
 ভ্ৰমৰ জোখাৰে
 দিনে মই কৰ্মহা পাওঁ,
 বাকী মোৰ অতিৰিক্ত ভ্ৰমে
 গঢ়ি দিয়ে পুষ্টিপতি
 সোবক জেদীৰ
 হিমাত্মীৰ দৰে ওখ
 ধনৰ মন্দিৰ।
 আমি কাৰা পৰিভ্ৰম

শবীৰৰ বক্তৃতা শুনি,
 পুঁজিপতি কোঠাপতি হৈছে
 বিলাসী বিজ্ঞান কৰে
 আনিয়েই বটি হিমা
 ভূপে ভূখে দৌলতৰ
 পৰিবেষ্টনিত,
 —বেড়িয়া আশাৰ তাপে
 ককালৰ হাড়,
 কলিকাতাৰ বঙা ডেকা
 টোপা টোপে সৰে,
 কেড়িয়াৰ ভাপ হৈ উৰে ;
 উৰি উৰি শোষণৰ
 ঐতল হিমাভ
 জুলীয়া আকাশ ধৰি
 জমা হই বয় ,
 সিঁইতৰ আলমুৱা দেখা
 ভেজোবেই ফুটো ফুটো হৰ
 ভূমি ফুলি
 ভোম্বাৰ মাতভ উঠে
 কবিতা কুন্তল ফুলি ,
 তাকে সহভনে গানি
 আতুল কবিয়ে
 কবিতাৰ সাতশৰী গাপে ।
 মই ফুলি,
 সমাজত অনাদৃত
 সামাজিক বন্ধুৰ ফুলি ,
 হিমা নাই “বোম্বাষ্টিক”
 কবির প্ৰাণত
 কবিতাৰ প্ৰবাহ বোভাই ।

বাৰ্দ্ধীৰ আত্মৰ্ববাহুত উৰু কবি ডাক্তাৰীয়ে উৎপাদনৰ উৰু কেইজনৰাৰ
পুৰ্ণিপতিৰ হাতত জৰা হৈ ভোঙ্গী আৰু বৰ্জিত এই দুই শিবিৰত জন্তু টাই
পৰা জেগী সংগ্ৰাঘৰ মূল কাৰণ হুজি পায়। কুলি কবিতাত সৰ্বহাৰা আৰু
পুৰ্ণিপতি সংগ্ৰাঘৰে যেন প্ৰতীকী ব্যাখ্যা আছে। পছৰ কুলি যেন পুৰ্ণিপতি
হালাল আৰু মাটিৰ কুলি বহুৱা যেন সৰ্বহাৰাৰ প্ৰকাশ প্ৰতিফলিত।

অসমীয়া কবিতাৰ এই প্ৰগতিবাহী নুব চৈয়ব আৰু লালিক, বীৰেন্দ্ৰ-
কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, কেশৱ মহন্ত, বাম গগৈ, হেম বৰুৱা আদি কবিসকলৰ
বিয়পি পৰিছিল। ডেঙলোকৰ কবিতাৰ সন্ধ্যাক অধ্যয়ন পৰৱৰ্তী অধ্যায়
বোৰকত কৰা হৈছে। প্ৰগতিবাৰ্ধৰ লগতে ডেঙলোকৰ কবিতাত আধুনিকতাৰ
অজ্ঞাত নুব বাজি উঠিছিল আৰু সেইবাবে ডেঙলোকক প্ৰগতিবাহী বুলি,
নকৈ এটা নব্য সম্প্ৰদায়ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

প্ৰাসঙ্গিক টোকা

অমূল্য বৰুৱাৰ জন্ম হয় ১৯২২ চনত বোৰহাটত। পিতৃ প্ৰমোদচন্দ্ৰ
বৰুৱা। ১৯৪৫ চনত বি এ পাছ কৰি অমূল্য বৰুৱা কলিকতালৈ যায়
আৰু তাত এম এ আৰু আইন জেগীত ভৰ্তি হয়। বৰ পৰিতাপৰ কথা যে
কলিকতাত পঢ়ি থকা অৱস্থাতে ১৯৪৮ চনৰ ১৮ আগষ্টৰ দিনা এমল
সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষকাৰীয়ে কলেজ হোটেলতে অমূল্যক হত্যা কৰে। অমূল্যই
কাব্য চৰ্চাৰ পাতনিভ কৰি গণেশচন্দ্ৰ গগৈ আৰু বতীজনাথ ছৰবাৰ দ্বাৰা
প্ৰভাৱান্বিত হৈ বোম্বাষ্টিক নুবীয়া কবিতা লিখিছিল। কবি গণেশ গগৈৰ
কবিতাৰ সংকলন এটা ৰূপজ্যোতি নাম দি ডেঙলোকৰ কবিতা উলিয়াই-
ছিল। অমূল্য আৰু জনচেবেক সাহিত্যপ্ৰেমী ছাৰ্জী ব'দালি চ'ৰা নাম দি
এটা সাহিত্যসঙ্ঘটনো পঢ়ি তুলিছিল। অসমীয়া সাহিত্যৰ সমকালীন বৈশিষ্ট্য,
সমূহ অধ্যয়ন কৰাতো ব'দালি চ'ৰাৰ এটা লক্ষ্য আছিল। অমূল্য বৰুৱাৰ
সমসাময়িক কবি ব'ৰ্জিনাবাৰুণ শৰ্মাৰ পৰা জনাঘতে বোম্বাষ্টিকতাৰ পৰা
প্ৰগতিবাহীলৈ উত্তৰণৰ আছিল। অমূল্যই বিচাৰি পায় পশ্চিমীয়া প্ৰগতিবাহী
কবিতাৰ অধ্যয়নৰ জড়িয়তে। সাহিত্যিক নুবীৰ বৰকটকীয়ে এই বিপ্লৱক
অমূল্যক অজ্ঞপ্ৰেৰণা বোলাইছিল। সেই সময়ত অসমত সাধাৰণিক আৰুহাৰাৰ

আত্ম পৰিবৰ্ত্তন হৈছিল আৰু ইয়াৰ মূল কাৰণ আছিল দ্বিতীয় মহাসমৰৰ লগে লগে অহা সংঘাত আৰু পৰিৱৰ্ত্তিত মূল্য-বোধ। প্ৰগতিবাদী চিন্তেৰে যৈশেই অমূল্যই সামাজিক বৈষম্যৰ চৰ্চা কৰিছিল। ১৯৪৩ চনৰ কোনোবা এটা দিনত বোম্বেহাটৰ বিটুৰাম বৰুৱা হলৰ সন্মুখৰ ডাঙৰিন এটাও এটুকুৰা পেলাই দিয়া কটীৰ বাবে মাল্লুহ আৰু কুকুৰৰ যুঁজ এখন দেখি বিচলিত হৈ পৰা কৰি অমূল্যই ডেঙৰ বহু প্ৰশংসিত কুকুৰ কবিতা লিখিবলৈ অনুপ্ৰেৰণা পায়। বুদ্ধ বিধ্বস্ত বোম্বেহাট আৰু দুৰ্ভিক্ষগ্ৰস্ত কলিকতা এই দুই ঠাইৰ পৰিৱৰ্ত্তিত অৱস্থাই অমূল্যক গভীৰ ভাৱে ভৰাই তুলিলে। সাধাৰণ সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ মাল্লুহৰ প্ৰতি ডেঙৰ গভীৰ কৰুণাৰ উল্লেখ হ'ল। সৰ্বহাৰা শ্ৰমিক বজ্জুৰ আদিৰ প্ৰতি গঢ় লোৱা আবেগেৰে ডেঙৰ নানানটা কবিতা লিখিলে। ১৯৪৬ চনত অচিনা নামৰ ডেঙৰ কবিতাৰ সংকলন এখন প্ৰেছৰ বাবে সাজু হৈছিল, কিন্তু দুৰ্ভাগ্যৰ বিষয় হোটেলত সংঘটিত হোৱা অমূল্যৰ সেই নিষ্ঠুৰ হত্যাৰ পাছত অচিনাৰ পাত এখিলাও পোৱা নগ'ল। আমাৰ অজ্ঞৰোধত পশ্চিমবংগ চৰকাৰৰ মুখ্য সচিবৰ নিৰ্দেশত কলিকতাৰ চোৰা - চোৰা বিভাগৰ উপায়ুক্তই কলিকতাৰ সম্ভৱপৰ সকলো ঠাইতে বিচাৰ খোচাৰ কৰিও অচিনাখনৰ কোনো খুন্সী উলিয়াব নোৱাৰিলে। অলপতে অধ্যাপক নন্দ তালুকদাৰে অমূল্য বৰুৱাৰ কেইটামান প্ৰকাশিত কবিতাৰ সংকলনে এটা অচিনা নাম দিয়েই প্ৰকাশ কৰিছে। কিন্তু এই সংকলনত অমূল্য বৰুৱাৰ প্ৰকাশিত সকলো কবিতা অন্তৰ্ভুক্ত হোৱা নাই। অমূল্য বৰুৱাই ইংৰাজী ভাষাতো কবিতা লিখিছিল। অমূল্য এজন ভাল পঢ়ুৱৈ আছিল। সমকালীন কবিতা, মাৰ্ক্স আৰু ক্ৰয়েড ডেঙৰখৰটি মাৰি পঢ়িছিল।

২ শিল্প কাৰখানাৰ প্ৰসাৰণৰ লগে লগে উন্নত হোৱা সংঘাত সন্দেহেও কৱিক আমনি দিছিল। শিল্পোন্মোহ বিলাকে শ্ৰম আৰু শূঁজিৰ ভিতৰত পাৰ্থক্য বহুলাই নি সামাজিক ঐক্য বিনষ্ট কৰি পেলায়।

৩ ডেঙৰ গীতৰ ভিতৰত 'ন বোহান ই হিন্দ' আৰু 'কিৰ বিজয়ী বহু যোৱামত' পদ্যৰ দুৰ ভীষণাৰে স্তম্ভ উঠিছে।

তিথি

নব্য সম্প্রদায়

পূৰ্ববৰ্তী অধ্যায়সমূহত বিস্কল আধুনিক কবিতাৰ কাব্যকৃতিৰ আলোচনা কৰা হ'ল সিৰোবত বিষয়বস্তুৰ নতুনত্ব আৰু দ্বাইকৈ প্ৰগতিবাহী চিন্তাধাৰাৰ প্ৰবৰ্তনেই দ্বাই কথা আছিল। তেওঁলোকৰ বিশিষ্ট লক্ষণ আছিল সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ সৈতে নিষ্ঠাৰ আত্মীয়তা। নব্য সম্প্ৰদায় বুলি চিহ্নিত কৰা বিস্কল কবিতাৰ আলোচনা এই অধ্যায়ত আপবচোৱা হৈছে সেইসকল কবিতাৰ কবিতাত কবিতাৰ আন্তৰিক আৰু বিষয়বস্তু উভয়ক্ষেত্ৰতে অধিক পৰিবৰ্তন লক্ষ্য কৰা যায়। নব্য সম্প্ৰদায়ৰ অন্তৰ্ভুক্ত কবিসকলে বিষয়বস্তু আৰু আন্তৰিকৰ ক্ষেত্ৰতে যিমানবোৰ নতুন বৈশিষ্ট্য হ'ব পাৰে সকলোবোৰৰে পৰীক্ষা নিৰীক্ষা চলালে। প্ৰতীকবাদ (Symbolism) অভিব্যক্তিবাদ (Expressionism) চিত্ৰকল্পবাদ (Imagism) আদি কঠিন মতবাদসমূহ পাশ্চাত্য আধুনিক কবিতাৰ পৰা আহি অসমীয়া কবিতাতো দখল লৈ বহিল। মাল্লুৰ মনোবাজ্যৰ অৱচেতন দিশ, ক্লম আৰু তাৰ বিকাশ লিবিডোৰ কলা-কৌশল আদি অসমীয়া আধুনিক কবিতাৰ আলোচ্য বিষয় হ'ল। আৰু কবিতাই সময়ে সময়ে অধিক বাস্তৱ সচেতন হৈ পৰিল। আধুনিক কবিতাৰ জনতথন যেন এখন চুকহু বাজ্য হৈ পৰিল। সময়কালীন সমাজৰ নানানটা সমস্যা, বাস্তৱৈতিক অভিশাপ বৰ্ণবৈষম্য আংশিক বুদ্ধিৰ তীতি আদি অসমীয়া কবিতাৰ নিত্য-সম্পদ হৈ পৰিল। আধুনিক 'অসমীয়া' কবিয়ে কোবিতাত জৰাসন্ধ কংকাল দেখি উচপ ধালে, অসমৰ পথাৰৰ দাৱনী সোণজীৱা দ্বাইয়ে আন্তৰিক নিঃশ্বাসকলৰ ওপৰত হোৱা অভ্যাচাৰক নিজৰ বেদনা বুলি অহুত কৰিবলৈ ধৰিলে, ডিয়েটনাৰ বুদ্ধি নিহত হোৱা সৈনিকক প্ৰশস্তি জনাই অসমীয়া কবিয়ে কবিতা লিখিলে। অসমীয়া কবিতাৰ দিশত এতিয়া বিস্তৃত হ'ল, কবিসকলৰ অহুত হ'ল গভীৰতৰ আৰু কল্পনাৰ ঠাইত বুদ্ধিবিষ্ঠাৰ সমন প্ৰয়োগ হ'ল।

হেমকান্ত বৰুৱা

নব্য সত্ত্ৱায়ব কবিতাৰ সাৰ্থক উল্লেখ হয় কবি হেমকান্ত বৰুৱাৰ হাতত। ডেওঁৰেই এই সত্ত্ৱায়ব অগ্ৰণী সংগঠক আৰু শক্তিমান কবি। ডেওঁৰ কাব্য চৰ্চাৰ আবত্ৰীতে হেম বৰুৱাই বোম্বাইচিচ্চিৰ কালে কোনো প্ৰকাৰ ঢাল লোৱা নাছিল। আধুনিক বা প্ৰগতিবাদী হিচাবে ডেওঁ গা দেখা দিছিল আৰু কবিতাৰ মাজত আধুনিকতাৰ বিবিধ উপাদান পুঠ কৰি আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ স্বৰ্ণসৌধ নিৰ্মাণ কাধ্যত ব্ৰতী হৈছিল। ডেওঁ এমল নতুন কবিতা বাট দেখুৱালে, পৃষ্ঠপোষকতা দিলে আৰু আধুনিক কাব্যান্দোলনক বিকাশৰ নিজস্ব গতি এটা চিনাই দিলে। হেম বৰুৱা কবিত্বজনক জনাৰ আগতে হেম বৰুৱা বাহুহজনক জনাৰে দৰকাৰ।

হেম বৰুৱা অসমৰ প্ৰতিভাশালী লোকসকলৰ অন্তৰ্ভূত। ৰাজনীতি আৰু কবিতাৰ সময়স্বয় হৈছে ডেওঁৰ কবিতাত। ১৯১৫ চনত তেজপুৰত হেম বৰুৱাৰ জন্ম হয়। ১৯৩৬ চনত ইংৰাজীত অনাচ লৈ ডেওঁ বি, এ, পাছ কৰে আৰু ১৯৩৮ চনত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা ইংৰাজী সাহিত্যত এম, এ, উপাধি লয়। এম, এ, পাছ কৰাৰ পিছত অলপ দিন ঘৰত এনেদৰে থাকি ডেওঁ সন্ধিকৈ ছোৱালী কলেজত ইংৰাজী সাহিত্যৰ অধ্যাপক নিযুক্ত হয়। আৰু অলপ দিনৰ পিছত একে চাকৰিতে ডেওঁ বোম্বাইত জগন্নাথ বৰুৱা কলেজলৈ আহে। এই সময়তে ডেওঁ ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত জগিয়াই পৰে আৰু এবছৰ কাৰাবৰণ কৰিব লগীয়া হয়। জেলত থকাৰ কালছোৱাতে হেম বৰুৱাই সেই সময়ত অসমৰ বিখ্যাত লোকসকল গোপীনাথ বৰদলৈ, বিজুৰাম মেধি, অমিয় কুমাৰ দাস, দেবেন্দ্ৰ শৰ্মা আৰু গডুৰীয়া সজাধিকাৰ প্ৰভূৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিবৰ সুযোগ পায়। স্বনামধন্য জৱাহৰলাল নেহৰুৰ দৰেই হেম বৰুৱাইও জেলত থকা দিন কেইটা গভীৰ অধ্যয়নৰ মাজেদিয়ে কটালে। গান্ধীৰ ওপৰত ডেওঁৰ অধ্যয়নো এই সময়তে সম্পূৰ্ণ হয়। জেলৰ পৰা মুক্তি আহি হেম বৰুৱাই জগন্নাথ বৰুৱা কলেজৰ পূৰ্বৰ চাকৰিত যোগ দিবৰ সুবিধা নেপালে। কি কৰোঁ কি নকৰোঁ ভাবি থকা অৱস্থাতে ১৯৪৪ চনত গোপীনাথ বৰদলৈৰ পৃষ্ঠপোষকতাত হেম বৰুৱাই জৱাহৰলাল নতুনকৈ খোলা ভোলা বৰুৱা কলেজৰ ইংৰাজী সাহিত্যৰ অধ্যাপকৰ চাকৰি এটা পালে। এবছৰৰ পাছত

সেই কলেজতে ডেওঁ অধ্যক্ষ হয় আৰু বাৰ বছৰ ধৰি (১৯৪৫-৫৭) সেই পদত থাকে। ১৯৫৭ চনত ডেওঁ লোকসভাৰ সদস্য নিৰ্বাচিত হয়। জাৰ্মানীৰ সংসদলৈ নিৰ্বাচিত হোৱাৰ আগফুৰ্তলৈকে হেম বৰুৱা স্বকপাৰ্শত শিক্ষাবিদহে আছিল, যদিও ছহিয়েলিষ্ট পাৰ্টিৰ লগত ডেওঁৰ আন্তৰিক বিনিময় বহুত দিনৰ পৰা চলি আছিল। সংসদৰ সদস্য নিৰ্বাচিত হৈ ডেওঁ অধ্যক্ষৰ চাকৰি এৰি ৰাজনীতিৰ কঠক সমাধীৰ্ণ গহন বনত প্ৰবেশ কৰিলে। সংসদৰ যন্ত্ৰিমাণ হেম বৰুৱাৰ প্ৰথম ৰাজনীতি জ্ঞান আৰু ৰাজনীতি সৰ্বজন সমানুভূত হৈছিল। ডেওঁ সংসদলৈ তিনিবাৰ নিৰ্বাচিত হয় আৰু ১৯৭১ চনত নিৰ্বাচনত হাবি সংসদী জীৱনৰ ওষ পৰে। ১৯৭২ চনৰ পৰা অলপদিনৰ আগলৈকে জেওঁ Assam Express কাকতৰ সম্পাদনা কৰিছিল। কৱি ৰাজনীতিজ্ঞ হেম বৰুৱাহেয়ে অসম সাহিত্যসভাৰ ধূবী অধিবেশনৰ (১৯৭২) সভাপতিত্ব কৰিছিল। ১৯৭৭ চনৰ এপ্ৰিলমাহৰ ১২ তাৰিখে হেম বৰুৱাৰ মৃত্যু হয়। ভাৰতৰ ভূতপূৰ্ব প্ৰধানমন্ত্ৰী জৱাহৰ লাল নেহৰুৱেও বৰুৱাৰ ৰাজনৈতিক প্ৰতিভাৰ শ্লাগ লৈছিল। অধ্যয়ন, ৰাজনীতিৰ উপৰিও ভ্ৰমণো কৱি বৰুৱাৰ এটা ডাঙৰ চপ আছিল। ডেওঁ পৃথিৱীৰ বহুতো দেশ ভ্ৰমণ কৰিছিল আৰু ভ্ৰমণলক্ষ জানেৰে সৈতে ডেওঁ ভ্ৰমণ সাহিত্য এলানি লিখি উলিয়ায়।

চল্লিশৰ দশকত হেম বৰুৱাৰ কাব্যিক প্ৰতিভাৰ উন্মেষ হয়। ১৯৪০ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ আৱাহনতে 'ৰাজ্জৰ' নামৰ ডেওঁৰ কবিতাই এটা নতুন ধাৰাৰ কবিতাৰ স্তাৰত কৰে। ৰাজ্জৰ কবিতাতে অসমীয়া কবিতাই বৈপ্লৱিকতাৰ পৰা আঁতৰি অহাৰ বুজ পোৱা গৈছিল। বৰুৱাৰ কবিতাৰ আদি কাল-চোৱাৰে পৰা ডেওঁৰ সামাজিক সচেতনতা লক্ষ্য কৰা যায়। পূজা, জুৱাহাটী ১৯৪৪ আৰু দৌল পুৰ্ণিমা, আদি কবিতাত ডেওঁৰ সমাজ সচেতনতাৰ পৰিব্যাপ্ত ৰূপ আছে। সেই সময়ৰ পৰা হেম বৰুৱাই বহুতো কবিতা লিখিলে। জৱন্তী, পছোৱা, আৱাহন আৰু ৰাজ্জৰেই আদি সাহিত্য পত্ৰিকাই হেম বৰুৱাৰ কবিতাৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰিছিল। জৱন্তী পছোৱা আৰু ৰাজ্জৰেই হেম বৰুৱাৰ নব্যাহুতি সম্পন্ন কবিতাসমূহক পাঠকৰ অন্তৰত সৰবৰাহী কৰি ফুগিলে। সম্পূৰ্ণ এক আচহুৱা নব্যাহুতি প্ৰকাশ কৰি লেইসময়ৰ আলোচনীবোৰো বিকল সমালোচনাৰ সন্মুখীন হ'ব লগা হৈছিল। ৰাজ্জৰ (১৯৫০) আৰু জৱন্তী (১৯৫৩) এই দুখনেই বৰুৱাৰ

কাব্য সংকলন। শুধুপৰি ১৯৮০ চনত ডেউ অসমীয়া কবিতাৰ সংকলন এটা ইংৰাজী ভাষালৈ অলুৱাই কৰি উলিয়াই।

অসমীয়া কবিতালৈ হেম বৰুৱাই নতুন বাৰ্তা কঢ়িয়াই আনে। অসমীয়া জনতাৰ বাবে ডেউ নতুন স্বপ্ন, নতুন আশা, নতুন প্ৰতিজ্ঞা আৰু নতুন উদ্দেশ্য লৈ আহে। একে সময়তে আবহু হোৱা কবিতাৰ প্ৰগতিবাদী দৃষ্টিটো হেম বৰুৱাৰ অজানা নাছিল। নৱ্য মানৱীয় দৃষ্টিভঙ্গীক সাবটলৈ সেইসময়ৰ কবিসকলে বি কবিতা লিখিছিল সেইবোৰ কবিতাত লাহুত আৰু বিশুদ্ধিত যাকহে বাবে নতুন আশাৰ বাগী ওনোৱা হৈছিল। জনতাৰ কাষত ঠিৰ দি হেম বৰুৱাইও নিৰ্ভীক ভাবে ডেউলোকক আশ্বাস দিছিল আৰু জনতাৰ বাবে নতুন স্বপ্ন আৰু প্ৰতিজ্ঞা বঢ়িছিল।

“আমাৰ চকুত আশাৰ নেজাল তৰা

এই জলে। এই মৰে

বাগিচাহীৰ মন্থৰচালিত, কৰু পৰাগত সাত সাগৰৰ বান
নামে। মৰিকলঙত দৰবাৰ ঢল। পাৰত, বিহ-মেটেকাৰ
পোহাৰ বহিছে। জনতাৰ ইচ্ছা-ঠেলা।

ভোমাৰ লাৰণী ছুৰাঙত একোটা মেটমৰা ডাঙৰীৰ বল

আমাৰ বাহুত

হেজাৰ ধুগৰ শোৰ্ণ্য-বীৰ্য। হাতত ভোমাৰ কাচিৰ নাচ

চকুৰে নমনা সোণালী ধান। কপালত কেচ মুকুতাৰ শোণা

চেনাই ঐ, মৰণা মাৰোঁগৈ আহ।

(জাবৰ দিনৰ সপোন)

জনতাৰ ওপৰত কবিতাৰ বিশ্বাস আছে, ডেউলোকৰ শোৰ্ণ্য-বীৰ্যৰ ওপৰতো কবিতা গভীৰ আস্থা। জীৱন, কাব্য আৰু বাস্তৱীভিত্ত সমাজবাদী আদৰ্শৰ পাৰকতা কৰা কবি হেম বৰুৱাই হয়তো সমাজবাদৰ ব্যৱহাৰ ঢলে অসমৰ বাস্তৱীভিত্ত মৰি কলঙত নতুন বাণ অনাৰ স্বপ্ন দেখিছিল। হেম বৰুৱাৰ কবিতাৰ আলোচনা প্ৰসঙ্গত ড° মহেন্দ্ৰ বৰাই কৈছে : “ভেথেন্ডৰ কবিতা যেন গল্প ধনতাত্ত্বিক সমাজ ব্যৱস্থাৰ ওপৰত থহি পৰা এটা বিৰাট অভিধান। বৰ্তমানৰ সমাজৰ ওপৰত ভেথেন্ডে নতুন দিনৰ সূৰ্য সমাজ গঢ়ি তোলাৰ

সপোন দেখে। কুমাবী পৃথিবী, বকরাৰ চকুত, নতুন সন্তানৰাৰে অন্ধসেৱা।
কৰ্ম্য পৃথিবীৰ অলীল উষা আৰু দিন সলনিব সপোন বকরাৰ কৃষিকাজ সঁহাৰ
ওচৰা-ওচৰিকৈ জীউজি থাকে। এই উষা আৰু এই সপোন জেৰেজৰ ব্যক্তি
মানসত প্ৰতিফলিত হোৱা জনজীৱনৰ বেহুনাৰ বিদ্যুত প্ৰকাশ।”৬

দ্বিতীয় মহাত্মকৰ পৰবৰ্তী কালচোৱাৰ পৰা ভাৰতবৰ্ষই স্বাধীনতা লাভ
কৰাৰ আগলৈকে এই কালচোৱাঅসমীয়া মানুহৰ আৰু সমাজৰ বাবে বৰ
বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ কাল। নতুন নতুন সামাজিক আদৰ্শবাদ, নতুন মূল্যবোধ আৰু
নিজানতুন পৰিবেশে অসমৰ গ্ৰামীণ আৰু নগৰীয়া উভয়ক্ষেত্ৰৰ সমাজ আৰু
সংস্কৃতিৰ কপটো বদলাই পেলাইছিল। সেইসময়ত দেখা দিয়া অৰ্থনৈতিক
বিপৰ্য্যয়, মৃত্যুশঙ্কতি, শূজিপতি সকলৰ শোষণ, ছিৰ’চিয়া আৰু মাগা চাকিত্ত
আক্ৰমণকাৰী মন্থাদলে নিষ্ক্ষেপ কৰা আণবিক বোমাত মানুহৰ জীৱন হাঁহ হৈ
যোৱা কাৰ্য আৰু নিৰীহ অসমীয়া ভক্তিত্বাৰৰ ওপৰত বৃষ্টিৰ বাজশক্তিৰ
পুলিচে কৰা অমানুষিক অত্যাচাৰ এই সকলোবোৰ গোটখাই অসমীয়া মানুহৰ
জীৱন কয় আৰু ক্ষয়িষ্ণু হৈ পৰিছিল। দুৰ্ভোগৰ কবলত থকা জনতাই এই
সকলোৰে পৰা নিষ্কৃতি পাবৰ বাবে যত্ন কৰি থাকি থাকি স্বপ্নৰ জাল ভাঙি
বাট চাইছিল। স্বপ্নাত্মৰ জনতাই এখন নতুন আদৰ্শ আৰু সাহসী পৃথিবীৰ
স্বপ্ন দেখিছিল। তেওঁলোকে নতুন দিনৰ ন নুৰুৰ সমাগত বুলি ভাবিছিল।
দেশে স্বাধীনতা লভাৰ লগে লগে ভবিষ্যতৰ আশাও তীব্ৰতৰ হৈ উঠিল।
জনতাই যুক্তিৰ বাট বিচাৰিলে। জনতাই বুলি পালে যে সামাজিক বৈষম্য,
অত্যাচাৰ, দাৰিদ্ৰ্য আৰু লাঞ্ছনাৰ পৰা মুক্তি পাব নোৱাৰিলে মুক্তি বিচৰাৰ
অৰ্থই মিছা। হেম বকৰাই জনতাৰ এই স্বৰ্ণ-ব্যাখ্যা বুলি পাইছিল আৰু
সহায়কৃতপূৰ্ণ অন্তৰৰ সৈতে তেওঁ জনতাক উদ্বুদ্ধ কৰিবলৈ চাইছিল।

“সোণপাহী তুমি আহিছা। আঁহা। ভোঁৱাৰ হাতৰ কাচিত
হেজাৰ যুগৰ শান।” (উজায়ে আহিছে চ’ৰা নাওখনি,
উজায়ে আহিছে টিঙ)।

আঁহাৰ চকুত আঁহাৰ নেজালতৰা, এই জলে। এইমূৰে
বালিমাটীৰ যত্নচালিত, কৰু পৰাণত সাত সাধবৰ বান

নায়ে। যবিকলঙত বাবিযাৰ ঢল ! পাবন্ত বিহুমেটেকাৰ
পোহাৰ বহিছে। জনতাৰ হৈচা-ঠেলা।

তোমাৰ লাৱনী ছবাহন্ত একোটা মেটমৰা জাতবীৰ বল আমাৰ বাহন্ত
হেজাৰ বৃগৰ শোধ্য-বীৰ্য। হাতত তোমাৰ কাচিৰ নাচ
চকুৰে নমনা সোণালী ধান। কপালত কেচা মুকুতাৰ টোপাল
চেনাই ঐ মৰণা মাৰোগৈ আহ।

জুহালৰ জুই পোহৰত তুমি। মোৰ পৰাণৰ নিফুট কোনত
তুই জুইৰ জুই জলে। উস তোমাৰ বৰষু সৈমেক ওঠ
মৰা পৃথিৱীত তেজৰ আৱতি। এটা টুনী আহে দুটা টুনী আহে।

এটা ধান নিয়ে। দুটা ধান নিয়ে। ধানৰ দ'মত তেজপিয়াৰ
বগচালি। তেজপিয়াৰ বংশনাশলৈ কিমান দিন
বাকী ? আক কিমান দিন ?

শীতৰ অন্তত আকৌ আহিব নিলালী কাণ্ডন। বহাগী বিহু
বাঙালী দিন। কপোদ্মুল। কুলিকেতেকীৰ গানৰ গৰাই
আকৌ আনিব দিপোত বান। কমবেড শ কা কিহৰ।

(জাবন দিনৰ সপোন)

কৃষক, শ্ৰমিক আৰু আৰ্ত্তজনৰ এনীয়া চিত্ৰ কৰি বকুৱাই আঁকিছে।
মজদুৰ, কৃষক আৰু শ্ৰান্তন সৈনিকসকলৰ জীৱনৰ ৰূপ দিয়াত তেওঁ সাৰ্থক
হৈছে। শ্ৰীজিগতি শোষকৰ অভ্যাচাৰত দ্বিহ্ন জনসাধাৰণে মুক্তিৰ বাট
বিচাৰি নেপাই জীয়াতু ভুগিছে। এই দ্বিহ্ন লোকসকল আৰু তেওঁলোকৰ
তেজ শুহি গোৱা শোষকদলৰ কৰিয়ে লেখ লৈছে। ধানৰ দ'মত তেজপিয়াৰ
বগচালি দেখি তেওঁ কোড়িত হৈছে—সেয়েহে তেওঁৰ গ্ৰন্থ—‘তেজপিয়াৰ বংশ-
নাশলৈ আৰু কিমান দিন বাকী ?’ দ্বিহ্ন, আৰ্ত্ত, নিষ্পেষিত জনতাৰ স্বৰূপ
উললি কৰি কৰিয়ে পুজা কবিতাত কৈছে

“আমি বহিছো চকুৰণা হোৱা
বাটৰ ধূলি ধাৰ।

বাত্মাব দীপ্তিৰ জ্বলিবে তথা সোম্প পট্টটোৰ

দখাই আধাৰ 'ছোটলোকৰ' দখা।

আধাৰ আৰু জীৰ্ণ জীৰ্ণ সোম্প পট্টটোৰ

মাজত কিটো পাৰ্থক্য ?

আমি বোপয়বা ব্ৰেক আট্ট নিশাৰ

হুঙ-ভাগা সোম্প-প'ট।"*

পুঞ্জিপতি দালালবিলাকে ছুইয়া মাহুহৰ জীৱন বাত্মাব প্ৰণালীটো বট
কৰি পেলাইছে। কৰিব সেইদল মাহুহৰ প্ৰতি কিমান গভীৰ বিষেৰ
জাবৰ দিনৰ সপোন পঢ়ি চালেই গম পোৱা হয়।*

"জুহালৰ জুই পোহৰত তুমি। মোৰ পৰাগৰ নিফুট কোণত

তু'হ জুইব জুই অলে। উস, তোমাৰ বৰক সেয়েকা ওঠ।

মৰা পৃথিৱীত ভেজৰ আৰতি। এটা টুনী আহে। দুটা টুনী আহে

এটা ধান নিয়ে। দুটা ধান নিয়ে। ধানৰ দ'মত ভেজপিয়াৰ

বণ-চালি। ভেজপিয়াৰ বংশনাশলৈ কিমান দিন

বাৰী ? আৰু কিমান দিন ?

কৰি হেম বকৰাৰ পুঞ্জিপতি অৰ্ধনীতিৰ প্ৰতি থকা বিষেৰ, ভেঙৰ ফলৰ
গভীৰৰ পৰা ওলোৱা। অৱন্তে ভেঙৰ পৰবৰ্তী স্তৰ কৱিসকলৰ দ'বে
সিবোৰত স্ত'গান-ধৰ্মীয়া দেখা পোৱা নাযায় আৰু সেইবাবে কোনো কোনো
সমালোচকে হেম বকৰাৰ কবিতাত সমাজ সচেতন কৰিব কল্পবোৰ বিচাৰি
নেপায় হতাশো হোৱা দেখা যায়।

পুঞ্জিপতি অৰ্ধনীতিৰ প্ৰতি কৰিব ক্ৰোধ সহজে অজুমেয়। বিজন
মাহুহে গোটেই জীৱন সমাজবাদী অৰ্ধনীতিক সাৱট খনি পুঞ্জিবাদক দ্বন্দ্ব
কৰিছিল আৰু বিজনে ভাবভৰবত এখন গঁচা সমাজবাদ গঢ় লৈ উঠাৰ স্বপ্ন
দেখিছিল ভেঙ ভেজপিয়া পুঞ্জিপতি বিলাকক দেখিব নোৱাৰাটো স্বাভাৱিক।
সমাজৰ বৰ্তমান ব্যৱস্থাৰ আন্ত পৰিবৰ্তন ভেঙ বিচাৰে। পৰিবৰ্তন মানে

* আধুনিক অসমীয়া কবিতা (বহিঃ মাধ্যম পৰা সম্পাদিত) পৃ. ১১৭।*

* "কিন শতাব্দীৰ অসমীয়া সাহিত্য" আৰু "অসমীয়া কবিতাৰ কাহিনীৰ" প্ৰাসংগিক
আৱেগানসমূহ ব্ৰট্য।

সাধাৰণ পৰিবৰ্তন নহয় এক বৈপ্লৱিক পৰিবৰ্তন—যিটোৱে অপমানিত আৰু লাঞ্চিত জীৱনলৈ সম্পূৰ্ণ নতুন লৈ আহিব ভেবে এক পৰিবৰ্তনচে—কৰিহে বিচাৰিছিল। বিজ্ঞান, দ্বিলাৰ পাল নামৰ কৰিভাত কৰিয়ে বহু পৃথিবীক হাতুৰ বা কৃতীৰ ৰূপত দেখা পাতলৈ উন্নীত হৈ উঠিছে।

অসমীয়া কৰিভাত পৰিবৰ্তনৰ বা বিপ্লৱৰ বাৰ্তা ক'ব নতুন কথা নহয়। বোধ্যাত্মিক যুগৰে কৰি চক্ৰকুমাৰ আগৰৱালাই সমকালীন সমাজ ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে বিপ্লৱী হৈ উঠিছিল। কিন্তু চক্ৰকুমাৰৰ আত্মানন্দ প্ৰয়োজনীয় সাহসৰ অভাৱ আছিল। ভেওঁৰ আন্তৰিকতা আছিল গঁচা কিন্তু বিপ্লৱীৰ কাৰণে যি চূৰ্ণ সাহস লাগে সেই সাহস চক্ৰকুমাৰৰ নাছিল। হেম বৰুৱাৰ কিন্তু সাহস আছিল। ভেওঁ সাহস আৰু বিশ্বাসৰ কৰি। সামাজিক পুনৰ গঠনৰ কাৰণে প্ৰয়োজন হ'লে ভেওঁ স্বহীণও হ'ব পাৰে। ভেওঁ ভেজৰ নিয়ন্ত্ৰণো কৰিছে। আৰু সময়ে সময়ে ভেওঁ বৰ লুইতখনকে ভেজৰে বাঙলি কৰি দিয়াৰ প্ৰয়াস পাইছে। বোধ্যাত্মিক যুগৰ প্ৰেছৰ কালৰ কৰি দেৱকান্ত বৰুৱাইও এদিন লুইতৰ বগা পানী বঙা কৰি মৰাৰ প্ৰতিজ্ঞা কৰিছিল। তাৰপৰা ১৯৪৬ চনলৈকে চলি থকা স্বাধীনতা আন্দোলনৰ কথা সন্মুখত ৰাখি বিচাৰ কৰিলে সাহসিকতাৰ বাণীসমূহক উপেক্ষা কৰিব নোৱাৰি। হেম বৰুৱাই জনতাৰ মৰণহীনতাৰ কথা বুজি পাইছিল। হিবোচিমা আৰু নাগাচাকিত আণৱিক বোমাই লাথ লাথ মাহুতক ধ্বংস কৰিলে। কৰিব মতে এই বৃদ্ধ জনতাৰ হোৱা নাই—হৈছে যামোন ভীক কাপুৰৰ বৈজ্ঞানিকদলৰ। জনতাৰ প্ৰতি কৰিব প্ৰেম, আন্তৰিকতা আৰু সহানুভূতিৰ মূলতে হৈছে ভেওঁৰ চাৰিওফালৰ জগতখনৰ প্ৰতি কৰিব বাস্তৱ সচেতন সৃষ্টিভাৱী। হেম বৰুৱা যুগ সচেতন কৰি। যুগান্তৰ যুগৰ অসমীয়া কৰিয়ে কল্পনাৰ কঁৱলীৰ পৰা ওলাই আহি বাস্তৱতাৰ আলোক উজ্জল ব'ৰালিত ঠিহ হিছিলহি। অসমীয়া আধুনিক কৰিভাত বাস্তৱতাৰ সুপ্ৰয়োগ কৰাৰ ক্ষতিহও হেম বৰুৱাৰে প্ৰাপ্য। হেম বৰুৱা আৰু অমূল্য বৰুৱা এই দুজন কৰিয়ে অসমীয়া পাঠকক বোধ্যাত্মিকতাৰ গুণগুণনি এৰি বাস্তৱৰ সন্মুখীন হৈ জনতাক সংগ্ৰাম আৰু ক্ষুৰ্ণৰ লগত আত্মীয়তা স্থাপন কৰিবলৈ দিকালে।

সমাজবাদী বৈপ্লৱিক চিন্তাবাদৰ কৰিভা লাগি ৰাখি হিলে আৰি হেম বৰুৱাৰ কৰিভাত পাঠ অতীত যুতি, ভৱিষ্যতৰ যুগ, যৌৱনৰ যৌৱন,

বিপ্লবৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু এম এটা ব্যক্তিগত, চিন্তাৰে পৰিপূৰ্ণ কবিতা-সমূহ। চৈনিক কবি লি পো আৰু এজবা পাউণ্ডৰ বৌদ্ধিক প্ৰতিভাসমৰ্থ আৰম্ভ বৈ লিখা ভাষাতৰ চিহ্নিত কৰা বয়সীয়া ছোৱালী এজনীৰ জীৱনলৈ নয়া বৈধব্য তালনা বৰ্ণনাকৈ চিত্ৰিত হৈছে। দাম্পত্য প্ৰণয়ৰ কাৰেবী ছোৱালীৰ উট বৃষ্টি ফুৰা সাত বছৰৰ আগৰ দৃতি মনলৈ আনি মাজৰাতি মমৰ পোহৰত মমতাই তাইৰ মৃত স্বামীলৈ চিঠি এখন লিখিছে। বিবাহৰ বন্ধন সলি কবিৰ নোৱাৰি কাতৰ হৈ পৰা মমতাই তাইৰ মৃত স্বামীলৈ চিঠি এখন লিখিয়েই নিজক প্ৰবোধ দিছে। তাইৰ এতিয়া তেওঁক কলগীয়া বহুত কথা আছে—বাবুলটো ঘৰটো হৈছে, তাৰ দাঁত গজিছে ইত্যাদি, ইত্যাদি।

* * * *

ভোমাৰ বাবুল এতিয়া ঘৰটো হৈছে।

তাৰ ওপৰ পাৰিত এৰানমান ডালিয় গুটি

যেন দাঁত অকনি গজিছে। সি মোক একেবাৰে এবিকে
নিদিয়ে। (কেতিয়াবা মোৰ যে খুঁটো,

ভূমি নাই নহয়, সেই কাৰণে।)

সি বাক মোৰ বগা সাজযোৰলৈ এনেদৰে তথালগি

চাই থাকে কিয় ? তাৰ ওপজাবে পৰা এইমোৰ কাপোৰ

চিনাকি,—সেইকাৰণে নহয় ? বাবুল এতিয়া ঘৰটো

হৈছে, বৃদ্ধিছা ? (আৰু ডাল হ'লে ইন্ধনত তাক

নাম লগাই দিম। ইন্ধনত সি থকা সময়খিনি

মোৰ যে বুকুৱত জ্বলি উঠা হৈ থাকিব, তাই)”

মমতাৰ চিত্ৰিত প্ৰকাশ পোৱা কণ বস বৰ মধুৰ ভাবে কবিত হৈছে। সীমান্ত, ইন্দ্ৰিয়, চৰিত্ৰ আদি কবিতাত কবিয়ে চিত্ৰকল্পবাদী প্ৰকাশ কোশলেৰে অৰ্জিৰ দ্বাৰা পৰিছে। ইন্দো-পাক সীমান্তত লগ পোৱা বগা শাৰী-পিছা সৰু ছোৱালীজনীয়ে কবিক দেহ আৰু মনৰ বাহোৰৰ পৰা সৃষ্টিৰ কথা সোঁতৰাই। ‘স্বপ্ন-দে’ চহৰত লগ পোৱা ছোৱালীজনীয়ে কবিক ঐতিহাস সন্ধ্যাসিনী এজনীৰ হ’লে পবিত্ৰ বিদ্যুৎৰে আবৰি ধৰিছে আৰু মননপূৰ্ণ বংগানৰ চনিয়াই কবিক ভ্ৰমণীৰ বৃহত্তীৰ দেহৰ ভাঁজে ভাঁজে

বঞ্চিত হোৱা সৌন্দৰ্য্যৰ আভাস দিছে। সাপ নাহৰ আৰু এটা কবিতাত কৰিয়ে সাপ এটাক প্ৰতীক কবি বান্ধবৰ গীৰাহীৰ অজ্ঞাতাক প্ৰকাশ কৰিছে। আৰম্ভ আৰু অন্তঃস্ৰবণৰ বাবে যাকে সময়ে হেম বৰুৱাই টি এচ ইন্সটিট আৰু এমব পাউণ্ডল দুবি চাইছিল। আৰু সেইবাবেই ইন্সটিট-পাউণ্ডৰ বৌদ্ধিক বিস্তাৰ হেম বৰুৱাৰ কবিতাতো কেতিয়াবা আহি পৰে। বৌদ্ধিক সচেতনতাবে লিখা ভেঁনে কবিতাক ব্ৰজাত পাঠকৰ মন হয় জটিল, বৌদ্ধিক সচেতনতাত কৰিব সমানে সমানে আগবাঢ়িব লগে আৰু তাকে নহলেই পাবম্পৰিক ব্ৰজাবৃত্তিৰ ভুল আৰম্ভ হয়। এটা আৱিষ্কাৰ, জামুতাবী ৩০, চাইলুৰ আৰু সাপ ইত্যাদি ভেঁনে কবিতা—ব'ত বুদ্ধিৱান্না ভীৰ।

আনন্দিকৰ বিশ্বতো হেম বৰুৱাই নতুনত্ব আনিছিল। বন্ধ-চয়ন, ভাবা আৰু পৰিবেশ চিহ্নিত নতুনত্ব দেখা পোৱা গৈছিল। ভেঁৰৰ ব্যৱহৃত শব্দসমূহ সৰল আৰু সিবিলাক বান্ধবৰ সাধাৰণ কথা বতৰাৰ অস্থায়ী। স্পষ্টিত গন্ত ছন্দক ভেঁৰ ব্যৱহাৰ কৰিছে আৰু সেই ব্যৱহাৰ হৈছে ভেঁৰৰ পাবদৰ্শী হাতৰ চিনাকি। ভেঁৰৰ বৰ্ণনাৰ কোমল গন্তাপ হোৱাৰ বাবে পাঠকসকলে ভেঁৰৰ কবিতা ছন্দবোৰী গন্ত হুলি অভিযোগ তুলিব খোজে। যিকোনো কাব্য আন্দোলনৰে অগ্ৰণীজনৰ সঠিক পাঠকসকলে একেধিনাই উপবৃত্ত বৰ্ণ্যাদা দিব নোৱাৰি তুল খাৰণা লোৱাটো নিত্যজই স্বাভাৱিক কথা। হেম বৰুৱাৰ ক্ষেত্ৰতে, সেয়ে হৈছিল।

হেম বৰুৱা নিসন্দেহে প্ৰতিভাশালী কবি। ভেঁৰৰ কবিতাৰ বৌদ্ধিক মননশীলতা আৰু বৰ্ণ্যতা উপৰা ভেঁৰৰ কবি প্ৰতিভাৰ অলঙ্কাৰ সাক্ষী হৈ ব'ব। ভেঁৰৰ উপমাসমূহত এনে এটি নতুনত্ব আছে যিটো ভেঁৰৰ আগৰ কবিসকলৰ কাব্যে কবিতাত দেখা নাথায়। দিল্লীৰ ৰাজ-আলিত গৰা বৰমুখৰ চৌপালৰ নাচনী ছেওৰ লগত ব'দৈ বাগিছাৰ কিশোৰী আইকণৰ অন্তৰৰ নাচনী আৱন্দৰ মিল হৈছে। টাপুৰ-টুপুৰ শব্দ কবি অহা দিল্লীৰ ৰাজ আলিৰ বৰমুখে আইকণৰ নাচনী ভৰিব ছেওৰাৰ ক'ত শিকিলে

“এই আছে এই ৰায়

এইয়া দিল্লীৰ বৰমুখ

এই আছে এই ৰায়

এইয়া ব'দৈ বাগিছাৰ আইকণ।”

একেবধেবে কবিয়ে একদী সৰু ছোৱালীৰ মৰম লগা বুধৰ বি কুমাৰী
কবিত্বৰ আদি আৰম্ভৰ বানৰ বৰোহৰ এটা নিজম কুৰ্মনাৰ লগত।

“বুধৰ ডাইৰ

আদি আৰম্ভৰ বানৰ বৰোহৰ এটা

নিজম কুৰ্মনাৰে বেন।”

প্ৰাচীন কাব্য, মহাকাব্য, পুৰাণ আৰু ৰাইথেলৰ পৰা অন্য প্ৰসিদ্ধি
কিছুমানো তেওঁৰ কবিতাত সোমাইছে। কিন্তু তেওঁৰ কবিতাৰ চৰম
আকৰ্ষণী শক্তি হ’ল তেওঁৰ বিচিত্ৰ শব্দচয়ন যিবিলাকে আশাৰ খন এক
কাব্যিক উচ্চতালৈ লৈ গৈ কবিতাৰ বৰ্ণিত বিষয়ক আশাৰ অন্তৰত আপোন কৰি
ভোলে। নিয়ন্ত্ৰিত বাক্যাংশ আৰু শব্দচয়নলৈ চালে এই কথাৰ ব্যাখ্যা
দেখা যায়।

(১) প্ৰথমৰ কাষেৰী জোঁৱাৰ

(২) কুঁৱলীৰ গীৰ্জা ঘৰ

(৩) মাহুৰ মন হ’ল সূৰ্য্যমুখী ফুল

(৪) পৃথিৱীৰ মৰম নেওচি উৰা মাৰ বনৰীয়া বাজাইছাক।

(৫) দেউলীয়া শক্তি

(৬) ভাবা মোৰ টেমচ নৈৰ পানী হৈ বৈছে।

(৭) ময়নামতী জোনাক।

এনেধৰণৰ বিচিত্ৰ শব্দচয়নে পাঠকৰ মনত সত্য পৰিবেশ সৃষ্টি কৰি
ভুলিব পাৰে। মৃত্যুৰ অলপ দিনৰ আগৰ পৰা তেওঁ বন্ধাৰ কাব্য সৃষ্টি
অলপ কীণ হৈছিল। আনহাতে সাংবাদিকতা ভ্ৰমণ কাহিনী আৰু সাহিত্য
সমালোচনাৰ পৰিসৰ বাঢ়িবলৈ ধৰিছিল। সেয়ে হলেও কবিতাৰ কাব্য সৃষ্টিৰ
কীণ পতিয়ে তেওঁৰ সামগ্ৰিক জীৱন আৰ্জনৰ পথত বঁধা দিব পৰা নাছিল।

নৱকান্ত বৰুৱা

নৱকান্ত বৰুৱা বোৰাটিক কৰি বৈষ্ণৱ বৰুৱাৰ অল্প আৰু এওঁ হৈ
অকণ্ঠ হৈ বৰুৱাৰ (১৯৫১) নামৰ কাব্য সংকলনৰ জৰিয়তে আধুনিক

অসহীয়া কবিকৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। নগৰীয়া জীৱনৰ কষ্ট আৰু সংশয়ক কেন্দ্ৰ কৰি ৰচিত হোৱা হৈ অবশ্য হৈ মহানগৰ এখন সম্পূৰ্ণৰূপে ভিন্নস্বৰীয়া কবিতা। কবি নৱকান্ত বৰুৱাৰ কবিতা প্ৰতিভাৰ উল্লেৰ হৈছিল পছোৱা আৰু জল্পন্তীতে। নৱকান্ত বৰুৱাৰ জন্মস্থান হ'ল নগাঁও আৰু নগাঁৱতে ডেওৰ স্কুলীয়া শিক্ষা আৰম্ভ হয়। ডেওৰ প্ৰতিভাসম্পন্ন ছাত্ৰ আছিল আৰু কলিকতা, বিশ্বভাৰতী আৰু আলিগড় এই তিনিওটা বিশ্ববিদ্যালয়তে শিক্ষা গ্ৰহণ কৰাৰ সৌভাগ্য ডেওৰ হৈছিল। আলিগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰাই ডেও ইংৰাজী সাহিত্যত এম এ উপাধি লয়। এম এ পাছ কৰি ডেও প্ৰথমে শিকোহাবাদৰ এ কে কলেজত আৰু তাৰ পিছত যোৰহাটৰ জে বি কলেজত ইংৰাজী সাহিত্যৰ অধ্যাপনা কৰে। তাৰ পিছত ডেও গুৱাহাটীৰ কটন কলেজৰ ইংৰাজী বিভাগত যোগ দিয়েগৈ আৰু যোৱা দুই দশক ধৰি ডেও ভাতে অধ্যাপনা কৰি আছে। অধ্যাপনাই যোগোৱা অৱসৰে নৱকান্তৰ কবিতা প্ৰতিভাৰ বিকাশ সহজসাধ্য কৰি তুলিছিল। ডেওৰ প্ৰকাশিত কবিতা পুথি হ'ল হৈ অবশ্য, হৈ মহানগৰ (১৯৫১), এটি ছুটি এখাৰটি তৰা (১৯৫৭), যতি আৰু কেইটামান স্ক্ৰোল (১৯৬১), ৰাত্ৰণ আৰু সজ্জাট (১৯৬১), বৰ্তমানে মোৰ আৰু পৃথিবীৰ নাম দি ডেওৰ সমগ্ৰ কবিতা সমূহৰ সংকলন এখন প্ৰকাশ হৈছে (১৯৭০)।

নৱকান্তৰ কলিকতাত থকা কালচোৱাই কবি আৰু কাব্য দুয়োকো সমৃদ্ধ কৰিলে। আপাতত কম জটিলতাপূৰ্ণ নগাঁও চহৰৰ পৰা গৈ কবি নৱকান্তই কলিকতাত নগৰ জীৱনৰ উন্নত কঠোৰতাৰ লগত ভেটোভেটি হ'ল। কলিকতাৰ দ'ৰে মহানগৰৰ বৈচিত্ৰ্য আৰু জটিলতাই কবিক বাৰংবাৰ আকৰ্ষণ কৰিলে। তদুপৰি শিল্প কাৰণান্না বোৰকত সময়ে সময়ে হোৱা শ্ৰমিকৰ অশান্তি, অৰ্থনৈতিক অসাম্যৰ কঢ়াকঢ়াৰ ৰূপ আৰু ভণ্ড ৰাজনীতিজ্ঞৰ দুৰ্নীতিপূৰ্ণ জীৱন আৰু জনতাৰ জীৱনত দেখা দিয়া দুৰ্বাৰাগে কবিক তৰাই তুলিলে। স্বাভাৱিকতেই লাঞ্চিত আৰু অপমানিত সৰ্বহাৰা জনতাৰ কাষতে ডকণ কৰিয়ে ঠিয় দিলে। শ্ৰীৰাম গংগাৰ কলক নামৰ কবিতাত মহানগৰৰ বিচিত্ৰ আৰু কৰ্ণা জীৱন প্ৰবাহৰ বৰ্ণনা ছবি কবিতাৰ আঁহ হৈছে।

“দুপৰৰ এই মৃত্যু নীৰৱ বীভৎসও

প্ৰাণ গংগাৰ বন্দৰ, ভগ্নীৰথ।

বক্ৰাৰ আৰু পলাশীৰ আৰু ইয়াণ্ডাবুৰ ইতিহাস
 জনশ্ৰেষ্ঠৰ ক্ষেত্ৰৰ চকাত কুৰে :
 বাঘ সাপৰত লোহাৰ জাহাজ নাই
 যবৰ গণ্য প্ৰাণ কপে নিৰ্জল !
 শব্দব্যাপ্ত নীলাকাশ জৰ্জৰ
 নজগাৰা যদি শুই আছে, হেৰা,
 শুই থক শুই থক
 দিদিবপুৰৰ ডক ।

আধুনিক জীৱন আৰু জনতৰ অন্তৰ্ভাৱ দৃষ্টিভঙ্গি, বাহিৰৰ বস্তু আৰু
 ভিতৰৰ কোণোলা আকাৰ আৰু স্ব'বাৰীৰ নিখুঁট প্ৰকাশ হৈছে সঁজুলি
 চিন্তা কবিতাত । চিন্তাৰ এটা বিবৰণ সজিয়াত কৰিছে চিন্তাটীয়া জীৱনৰ
 স্ব'বাৰীৰ মাজত প্ৰেম আৰু কবিতাৰ সন্ধান কৰিছে :—

“বিবৰণ সজিয়া নামে
 অৱসৰ কেবাগাঁৱ লিখিভোৰ আসন্ন সংকেত
 নগৰীৰ হুচকুড
 উজাগৰ নাৰ্চৰ হুবিৰ জড়তা,
 বিজ্ঞানৰা কল্ল নৱ পাইনৰ কঁকে কঁকে
 সূৰ্য্য নাই, সূৰ্য্যৰ আভাস ।
 গোমামীল আকাশৰ ডাৱৰৰ অৰ্ধহীন লিপি
 লাবানৰ একী-বেকী বাটৰ মাথৰ
 যদি নিয়ে কুঁৱলীৰ বঙে ।
 ভামোলৰ পিক আৰু ঘোঁৱা আৰু সূৰ্য্যৰ
 নিজকে সিঞাৰে এই সজুলি চিন্তা ।
 বাগিৰ কৰাত কত নাৱিকৰ হাড়
 ওপৰত উৰে টালিং আৰু জলাৰ বত চিলা
 দাঙি কৰা কুম্ভজেনেকুৰা নৃটি
 বিদ্যাপ্তিৰ কোৱাবতো হেৰা নহল ইয়াত
 ন ইতিহাসৰ স্মৃতি
 সিৰপিত কোন মোৰে ?

জগৎশেঠৰ ফ্ৰেণৰ চক'ত ভেজব চৰি

এতিয়াও কোন

দিয়ে

মহানগৰৰ জীৱনৰ প্ৰতি কৰিব নিষেধ আৰু বৈবাগ্যই শেহান্তৰত গৈ
এক তীব্ৰ অনীহাৰ ৰূপ লৈছে গ। মহানগৰৰ লগত সংলগ্ন বন্দৰৰ টোলি,
আৰু 'লাবৰ চিল' উৰা চাহ আৰু পুষ্টিশক্তি শোধক জগত শেঠৰ ফ্ৰেণৰ
চক'ত 'ভেজব' চৰিয়ে চা'লক, শক্তি বৃদ্ধি বৰ' শোধ কৰিয়ে দুখ গাইছে।
মহানগৰৰ বায়ৱিক সন্তোষৰ অপায়বোৰ ধৰিয়ে দেখিছে। বিবৰাম্প সমুদ্ৰত
মহানগৰৰ জীৱনৰ মানিয়ে কৱিক অম্বুবাহাই আৰু ভেটক বিষণ আৰু
নিৰ্ভীক কৰি তুলিছে। মৃত্যুৰ ভয়ে ভেটক প্ৰায়ে খুন্দিয়াইছে। আনহে
বেলাত ইকিকৰ দূৰৰ স্পন্দনেও ভেটক মনত ভীতি সঞ্চার কৰে।

পথ আৰু উপপথ গলি আৰু এতিনিউ

বাব একগ'ত অন্ধকাৰ

পচল মৃত্যুৰ সাপ ভৱিৰ তলেদি যায়

(পোহৰ পোহৰ ব'ত)

টু চেম ইকিকৰ দূৰৰ স্পন্দনে

আৰু আশ্বাসৰ জটিল উৎকৰ্ষা আনে

। অৱশ্যে চকু জলে ব'বে আৰু মেচেক ব)

জীৱন ভীয়াই থাকে। অৱশ্যে জীয়াই থাকে

আৰু থাকে জীৱিক'ত স'লৰ সাধৰ

ধনুতৰ পুং আমি

মৃত্যু সাত হে মহানগৰ।"

(হে অৱশ্যে, 'হে মহানগৰ)

একমেই ন্যায়িক জীৱনৰ সন্নিবিষ্ট সংশ্লেষণ কৰি 'চত্ৰিত' কৰিছে
কৰি একবাই 'সঞ্চার চিন্তা' নগৰৰ অন্তৰ্ভুক্ত —

কমেৰা প্ৰথম দৃষ্ট 'বলে'অনী ব গিনীৰ

পাছতউচ্ছ্বাসৰ উজ্জল কাঠ'ত

বগু ভাব'ভূৰ-

ক'ত লক্ষ বছৰ উপভাৱ কলভ
 হুনিছে এই লাইলাক
 জিনিয়াৰ পাহিবোৰ নোমাল কোবল
 এচ'কিমো ছোৱালীৰ বুকুৰ কাঁচলিৰ দ'বে
 বৰকৰ পৰা উকৰি অহা পোহৰভ
 ধোঁৰ চকু মূদ খাই যায়
 অকমতাৰ অগ্নীল টোপনিত ময়
 যোৰ অমৃতভূতিৰ আঁহবোৰ
 টোপনি গানিৰ টোপনি—
 নীৰৱ
 তেজুৱাৰ নীৰৱতা
 অৰচ য়োতো পাইছো
 দুন্দৰৰ আপীৰ্বাদ (?)
 উপহাৰ
 এই ফুলৰ
 (কেনেকৈ বিশ্বাস কৰো যে জীৱনটো এপ্ৰিলফুল নহয়)
 লাইলাক আৰু জিনিয়া
 ক'ত লক্ষ বছৰৰ
 এই ফুল গ্ৰহণৰ যোগ্যত যোৰ জানো আছে ?
 (অকমতাৰ অগ্নীল টোপনিত ময়
 যোৰ অমৃতভূতিৰ আঁহবোৰ
 টোপনি—গানিৰ টোপনি—)”
 (ত্ৰিশত্বেৰ আত্মজীৱনী)

নৱকান্ত বৰুৱাই ডেউৰ কবিতাত প্ৰতীক আৰু চিত্ৰকল্পৰ সুপ্ৰয়োগ
 কৰিছে। প্ৰতীকবাদী কবিতা হিচাবে বোম্বাইতলৈৰ ৰবি আৰু কাউৰী
 অসাধাৰণ প্ৰতিভাৰ চিনাকি। কোনোবা নুহুৰ দেশৰ পৰা কাউৰীটো কৃত
 হৈ আহিছে। বৰ্গ আৰু মৰ্ত্য এই দুইৰ মাজত 'জীৱাস্থাৰ বি পৰিভ্ৰমণ'
 কাউৰীটো ভাবেই প্ৰতীক আৰু কাউৰীৰ পানিৰ পৰা বিজুৰিত হোৱা
 বঙা জীৱাস্থাসুহুৰ প্ৰতীক যামোন। কাউৰীটোৱে আকাশৰ অগ্নিৰ বীজাৰ

কালে গতি-কবি উবি উবি যেন বিশ্বপ্রবাহৰ লগত আমাৰ হেৰাই যোৱা এনাকবিভাগৰ সন্ধান কৰিছে। বৌদ্ধিজ্ঞানৰ খৰি বৃক্ষক গটুৱাই লৈ বচিত হোৱা যাহুৰ সনাতন জ্ঞান স্মৃতিৰ ভীৰু প্ৰকাশ। জ্ঞানৰ মহত্বম ঐশ্বৰ্য কৰিয়ে সচেতন ভাৱে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে। কিন্তু এক বৃহত্তৰ ভিতৰতে আত্মতুচ্ছ আৰু বৌদ্ধিক সচেতনতা জগাই তুলি কৰিব বৰ্দ্ধিত বিশ্বয়লৈ পাঠকক যোহাবিষ্ট কৰি লৈ যোৱাৰ ক্ষমতা নৱকান্ত বৰুৱাৰ আছে। চিত্ৰকল্পৰ ভেঁও ডাঙৰ শিল্পী। চিত্ৰকল্পৰ সুচতুৰ প্ৰয়োগৰ কালৰ পৰা বৰ্দ্ধিত গিকমিক, ক্ৰমশঃ এদিন আমি নাৱেৰে, শব্দীয়াত সজ্জা, এটি ছুটি এথাবটি তৰা, আৰু এটা প্ৰেমৰ পল্ল উল্লেখযোগ্য। কৰিব বৰ্ণনাৰ চাতুৰ্য, কোণল আৰু সামগ্ৰিক অৰ্হুতিৰ কানৰণৰা উক্ত কবিতালব্ধে শ্ৰেষ্ঠতা দাবী কৰিব পাৰে। শব্দীয়াত সজ্জা কবিতাৰ প্ৰভাৱ দৃশ্য।

শব্দীয়াত সজ্জা

“এচপৰা অংকাৰৰ সোণ

খহি ৭ বি বয় ছবিত

জোনাকীৰ ছাঁ জিন্মিল

নিখ - জুৰণি চুৰিত।

সজ্জিৰ তন্ত্ৰাত তালত

গান ননে গঢ়াৰি জুৰায়,

সজ্জা ৩ ৭ বি নৱ জালিবে

পাহৰ বৰ নিপাৰে লুকাই।

বেলৰ তালিৰ ওপৰে ওপৰে চুপি চুপি সজ্জা আহি শব্দীয়া পাহাৰৰ জাঁৰত লুকাই পৰা এতি অৰ্পৰ কল্পনাৰ চিনাকি। শুধাছাটীত শব্দীয়া পাহাৰৰ কাষে কাষে সমান্তৰাল পতিত গৈ থকা ৰেললাইন যি দেখিছে ভেঁও এই কবিতাটোৱে বিস্তাৰ কৰা ঐশ্বৰ্য্যময়িক যাহুৰা এবাই বাব নোহাৰে।

প্ৰাচীন কাব্যসমূহৰ পৰা নৱকান্তই হেৰাৰ আধুনিক কবিতাৰ সকল সোচাইছে। ভেঁওৰ বাস্তৱ আৰু সজ্জাটো মহাকাব্যিক পৰম্পৰাৰ ওপৰত গঢ়ি উঠা বস্তু। নিজস্ব দৰ্শন আৰু বোধি দুটোৱা ভেঁও ছবিৰ মহাকাব্য

ভূজন নামক বাৰণ আৰু ধূতৰাষ্ট্ৰক নতুন ৰূপত আবিষ্কাৰ কৰিছে। বাৰণ কাৰাগাৰত বাৰণৰ পৰিচয় হ'ল সোঁজাৰ অস্থায়ক হুঁসিহে। অতিশয় বাৰুস বলি নহয়। ধৰ্মীয় বাৰুসৰ পৰা আঁতৰি আহি বাৰণক চোৱাৰ বাবে বান্ধু তেওঁ বাৰণৰ এম নতুন ৰূপ আবিষ্কাৰ কৰিছে। একদৰে কৰিয়ে ধৰ্মৰ চৈৰ প্ৰতি ৭৩৫৫ৰ দৰে দৃষ্টি দিছে কৰিব মাত ধূতৰাষ্ট্ৰ হ'ল বাৰুসৰিক কামুৰুতাৰ চৰ্চাত নিৰ্জন। তওঁ এটা diplomatic inertia বোগৰ ভূগিচ। ম কৰ্ম দৃষ্টিত দি বিচাৰ কৰি কৰিয়ে বুজি পাইছে য প্ৰতি বাৰুসৰিক সৰু নৰ মন আৰণ হ'ল অতীত। আৰু যিজন বাৰুৰ জৰিগাতৰ কণা চিন্তা কৰে তওঁ ১ নহক বাৰুসৰিক অস্থায়ক উৰ্দ্ধত বাৰি বিচাৰ কৰিবলৈ সমৰ্থ হ'ব নাপিব। কৰি নৰকাষ্ট্ৰে অস্থায়ক ধূতৰাষ্ট্ৰৰ জীৱন আৰু দৰ্শন স্ত মতাবে বুজ পাইছে। বাৰুৰ প্ৰধান হিচাবে আইন আৰু পুৰুষৰ মাজত গৈ বৰু ধূতৰ ষ্ট্ৰে সন্নিহিত কৰা এটা নীতি ঠিক কৰিব পুৰিছিল সহ যুহু-তে তওঁ ১৫৩ থকা পিহুসত্তাটোৱে তেওঁক বাট ভেটি ধৰিছিল। আৰু বাৰুৰ পৰায়ে এসময়ত পৰিয়ালৰ প্ৰধানৰ ওচৰত আশ্ব সমৰ্পন কৰিলে। ধৰ্ম এ ১২১ ১২১০ৰ বাবে এই দুই ভিন্ন-যুগী আশ্বৰ সৰ্ব্বাত্ত ধূতৰাষ্ট্ৰ জুৰু- হৈছিল সৰু সৰ্বাত্ত দিল্লত সন্নিহিত ধূতৰাষ্ট্ৰৰ জীৱনৰো চৰম টুঞ্জেন প্ৰতিক-এ ধূতৰাষ্ট্ৰে এতিয়া কৈছে—

* * * * *

প্ৰস্তাব নহাৰ ১৭০, ১৭০০ নতুনৰ

সন্নিহিত আশ্বৰ পৰ।

যেতিয়া চৰমকণা আহিছে সন্নিহিত

পিহুসত্তাৰ নৈতিক গাঁৱৰ এফনৰ,

তেতিয়া সন্নিহিত আহি বান্ধিলে পিতাৰ কৰু

ক'লে কানে কানে—বাৰুৰ প্ৰতি নাই,

বাৰুৰ সোঁজা এক দুৰলভ বাৰুসৰ।

নাৰীৰ নতুন স'তে

নতুন প্ৰান্তৰৰ নতুনৰ অফন প্ৰান্ত নাই।

বাৰু পিতা, কণাৰ নতুন পিতাৰ সহজ অফনত।

যাৰুহৰ মানি ব'ত, কৰুতান তাতেই বৰ্ধ্যা।

নীতিৰ নামত মই বিশ্বাসেৰে খেলিলেঁ। হেভালি
 সকলোটি হ'ল খেঁচি খেঁচি
 কোন সভ্য ? নীতিৰ জীৱতা নতু জৱয়ৰ পৰম নিৰ্ভৰ
 আজি মোৰ অন্ধ দুচকুত নামিছে নতুন অভিজ্ঞতা।
 হে সজয়, আজি মই জনো, স্বপ্ন কিনো ?
 স্বপ্নই সানিলে আহি কল্পনাৰ তুলসী চন্দন—
 অন্ধ অভিজ্ঞতা কি ? হ'ল শালগ্ৰাম
 স্বপ্ন দিলে দৃষ্টি জীৱনত আনন্দক বঞ্চিত এট
 জৱদাৰ অন্ধ সম্ভাটক
 সপোন আহিছে নামি
 তীৱ্ত ভীৰ বন এটি জ্যোতিৰ বৃহই
 বনজীৱ মৃত শৰীৰৰ শত ব্যাপ্তিৰ মাজত
 বিচাৰি ফুৰিছাগৈ কোনো এক মুহূৰ্তৰ
 এক পিতা, পিতা হৈয়ো সম্ভাট বিজন
 সম্ভাট হৈছে পিতা।

ধৃতৱাষ্ট্ৰৰ জীৱনৰ এই কাকৰা আৰু আৱেগ, কৌশলী কবিৰ কাপেদি
 নিশ্চয় হে'ব। অন্ধৰাজৰ অন্তৰ্ভাগে পাঠকৰ অন্তৰ গভীৰ ভাৱে স্পৰ্শ কৰি
 যায়। পিতা আৰু সম্ভাটৰ দ্বৈত ভূমিকাত অৱতীৰ্ণ হৈ কুল কৰ। দুৰ অতীতৰ
 এই অন্ধ সম্ভাটলৈ সকলোৰে পুতো ওপজে। অন্তৰ্ভাগ জৱয়ৰ তেওঁ যি
 ক'লে তাৰ পৰা অন্তৰ্ভাগ হয় যে তেওঁ অন্ধ চকুহালৰ ধীৱত এখনি উদাৰ
 অন্তৰ আছিল। যিখন অন্তৰে তেওঁৰ অতীতৰ তুল ধৰিব পাৰিছিল।
 সাম্প্ৰতিক তেওঁ লিখি উলিওৱা বায়বৰ দৃশ্য বহু কবৰ archetypeত বচিত
 'বহু কবৰ চুৰাংগ' নামৰ কবিতাত সৃষ্টি বহুতৰ নতুন ব্যাপ্য। অন্তৰ এক
 উপাদেয় কাব্যসম্ভাৰ আগবঢ়াইছে। আধুনিক বিজ্ঞানভিত্তিক সভ্যতাৰ
 প্ৰভাৱে গভীৰ মনন আৰু সংশয়ৰ দ্বিধাৰ ভাবাক্ৰান্ত কবিৰ অন্তৰে
 সৃষ্টি আৰু কামজ পৰিবৃদ্ধিৰ মাজত বিৰাট ব্যৱধান দেখা পাইছে।

“বহন পুৰাণৰ পৰা উঠি আহিল হঠা

কৰ্ত্তব্য নিৰ্দিষ্ট উচ্চাৰ

মই স্বপ্ন। মই জন্ম নাই কোনো পিতাৰ কামনাৰ পৰা।

মোক সৃষ্টি কবিছে

মোক যাক্ষে অতুল বকনাবপবা ।

ভোমালোহে বাক সৃষ্টি বোলা সি কেবল কামজ পৰিবৃদ্ধি ।

মই বোষণা কৰিছো নতুন সৃষ্টি নিৰ্মাণ ।

সকলো অপেক্ষেয় পদাৰ্থই ভেদ

সকলো ঐশ্বৰ্য্যই স্বাদ

ভোমালোহে তানে তানে আহৰ কৰি আনিবা

পৰি অপৰাগিত বহুশোভা

পৃথিবীৰ সুন্দৰ পৰা

পৰিবৃদ্ধিমান, অমান, দ্যুতিময়

ভোমালোহে এই দেখুৱাই দিম

পদাৰ্থৰ মাজত নিহিত সৃষ্টিৰ উৎস

সক্ষম সজ্ঞান, কল্প কণন

কণাৱলীৰ বাৰ বিকাশ

বিনিময়ৰ মূল্যৰ যি মুদ্রিত

নিৰ্মাণৰ মত সৃষ্টি ।

(মাছেকীয়া কবিতা, ফেব্ৰুৱাৰী ১৯৭৪)

অৰুণিউছৰ ন'বে এক একান্ত মনোহৰ পোষকতা কৰি কবিয়ে, এতিয়া
পূৰ্ণতাৰ অভিমুখে যাত্ৰা কৰি পৰিকল্পিত সংস্কাৰ সতে মুখামুখি হৈছে।
পদাৰ্থৰ কপাস্তবণ কাৰ্য্যত ঐশ্বৰ্যৰ অৱলম্বন বিচাৰি কবিতাৰ মন তীব্ৰ
সংস্কাৰত উৰিছে।

“মোক অন্ধকাৰ কোটৰত

শব্দ আৰু ঐশ্বৰ্যৰ গভীৰত

অন্তৰ্ভৱ কৰে। বস্তু পিণ্ডৰ আলোড়ন

মোক কণ্ঠবপৰা নিগৰি এলোৱা বাণী যেন পদাৰ্থৰ কপাস্তব

সি জানো নিবিক্ত হ'ব ঐশ্বৰ্যৰ বাণ্যেৰে ?

যি পূৰ্ণতাৰ অভিমুখে গতিহীন বেগেৰে মই যাত্ৰা কৰিছো

সেই বাক্যত নবজন্ম মোক পৰিবৃদ্ধি নে পৰিবৰ্তন ?

কাক মই গ্ৰহণ কৰিম ?

বস্তুৰ অগ্নান দ্ব্যুতি নে শব্দৰ চিহ্নজন নশবতা ?

হুটি নে নিৰ্মাণ—তাক হই ভোট দিম ?*

সকলোজন পাঠকৰ অন্তৰত সহজে সমাহৃত্বুতিৰ হুটি কবিৰ নোহোকা এই ‘বস্তুকবৰ দুঃস্বপ্ন’ কবিতাটি কিন্তু নৱকান্ত বৰুৱাৰ জটিল কবিতাসমূহৰ অন্ততম বুলি ক’ব পাৰি। সেয়ে হলেও, জটিলতাৰ খেৰা এৰাই কবিৰ আপোন ভাৱবাজ্যত প্ৰৱেশ কৰিব পাৰিলে দেখা যায় যে, এই কবিতা বৃগজৰী প্ৰতিভাৰো স্বাক্ষৰ। এই কবিতাত কবিৰ চেতনা আৰু অভিজ্ঞতাই এক বিশাল কেনভাচ জুৰি বহিছে। ইতিহাস চেতনা, বিজ্ঞান-চেতনা, হুটি-বহন্তৰ সন্ধান আৰু শিল্প কৰ্মৰ হেতু আদি বিভিন্ন ভাৱ আৰু চেতনাৰ দ্বাৰা ই পৰিপুষ্ট হৈছে। “মানৱ চেতনাৰ কিছুমান দাবী বা প্ৰয়োজন আছে আৰু সেইবোৰৰ পৰিপ্ৰেক্ষিততহে চেতনাই অভিজ্ঞতাৰ মূল্য নিৰ্ণয় কৰে আৰু তাৰ ভিত্তিতেহে অন্তৰত নানা অহুত্বিতৰ মুহূৰ্ত্তা উঠে। বাস্তৱতাক কবিয়ে কেৱল বাস্তৱতা বুলিয়ে নকৰ, তাক নিৰ্মম বা নিষ্ঠুৰ বাস্তৱতা বা অস্ত্ৰ কোনো আবেগময় বিশ্লেষণ দিছে দেখে। কবি হৃদয়ে নিজৰ ভিতৰত থকা দাবীৰ, প্ৰেৰণাৰ, কল্পনাৰ বা আদৰ্শৰ লগত বাস্তৱক বিজাইহে সেই বিশ্লেষণ দিয়ে। গতিকে কবিতাত বাস্তৱৰ উপৰিও ‘অস্তৰ-বাঞ্ছিত’ কোনো আদৰ্শৰ বা জীৱনৰ মহত্ববোধৰ প্ৰেৰণা, সঙ্কেত বা পটভূমি থাকে। কবি-হৃদয়ত এই জীৱনৰ মূল্যবোধৰ পটভূমিয়েই কবিতাৰ মূল্য নিৰ্ণয় কৰে।”^{*} আধুনিক জীৱনৰ মূল্যবোধৰ পটভূমিত বিচাৰ কৰিলে, সেইবাবে এই কবিতাৰ মূল্য অসীম বুলি পৰিগণিত হয়।

বুৰঞ্জী, সমসাময়িক ৰাজনীতি আৰু দৰ্শন এই সকলোবিলাকেই নৱকান্ত বৰুৱাৰ কবিতাক সমৃদ্ধ কৰিছে। ভেঙৰ কবিতাবোৰৰ মাজে মাজে এনে কিছুমান থবৰ আছে যিবোৰৰ উপলব্ধি গভীৰ বুদ্ধিনিষ্ঠাৰ জৰিয়তেহে বুজা সম্ভৱপৰ। ভেঙৰ কবিতাৰ পৰিবেশ আৰু পৰিবেশন বীড়িলৈ চলাই কেতিয়াবা মনত হয় যে ববীজনাথ, টি এচ ইলিয়ট কচিয়াৰ কবি দাৱাকোভস্কি আৰু সেৱাননৰ কবি থলিল জিৱান আদিৰ কাব্যকৃতিৰ লগত নৱকান্ত বৰুৱাৰ আন্তৰিকতা আছে। দেশ-বিদেশৰ কোনোবা কবিৰ প্ৰতিভাৰ ব’দালিয়ে সামান্যকৈ চুই গলেও এটা কথা কিন্তু ঠিক যে নৱকান্ত

বক্ৰাব কাব্যসম্পদ সম্পূৰ্ণ আঁঠিক। পতিভাৰ খবিল। মন্তকাস্তব বাবো
শৈলী বিচিহ্ন তন্তব লক্ষ্যসমূহ হৈছে। তন্তব বাবো হ'বিত
লক্ষ্যসমূহে কেতিয়া বা উচ্চতম সীমাত পৰ্য্যবসিত কৰে। কতিয়াবা সেই-
বিলাক হৈ পৰে তটন আৰু বৰ্ণন। লক্ষ্যসমূহৰ মানান প্ৰসিদ্ধি আৰু
প্ৰসংগৰ কাবত কতিয়াবা পতনৰ ভাৱনা হৈ পৰে। যুক্তক ২৮ '।
লক্ষ্যসমূহ উচ্চতম সীমাত পৰ্য্যবসিত কৰিছে। যি কথা ক'বলৈ
গ'ল নবকায় বক্ৰাব। যি বাক্য অসমীয়া বহিৰাৰ সাৰ্থক শিল্পী।
সাৰ্থকতম শিল্পী

মহেন্দ্ৰ বৰা

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ ২৭ কাম কৰা ভূতায়জন হৈ বাজী অধ্যাপক
হ'ল—মহেন্দ্ৰ বৰা। ডিব্ৰুগড় জিলাৰ টিখাঙত ১৯০০ চনত জন্মলাভ কৰা
মহেন্দ্ৰ বৰাই ১৯২১ চনত কাব্যকলা বিখ্যাত পুথি পৰা, টে. বাজী সাহিত্যিক
প্ৰেম এ ডিগ্ৰী লাভ কৰে। তন্তব অধ্যাপনাৰ ভাৱন সাধিত হয় দৰ
কলেজত। ডিব্ৰুগড়ৰ কানৈ বাল্য, গুৱাহাটীৰ কটন কলেজ আদিতে
অধ্যাপনা কৰি ত্ৰিবাৰাই গোৱালপাৰা কলেজত অধ্যাপক চাকৰি
কৰিছিল। বৰাৰ ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ মৰকী
অধ্যাপক। গল্প বচনাতো সমানে ডেবী, লক্ষ্য অধ্যাপক মহেন্দ্ৰ বৰা
এজন ছাদিনক পণ্ডিত। ১৯২১ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ে তেওঁৰ
অসমীয়া ছন্দৰ ওপৰত নিগা পাণ্ডিত্যপূৰ্ণ গৱেষণা। গল্পৰ বাবে উচ্চতম ডিগ্ৰী
প্ৰদান কৰে। বৰাৰ কাব্য সংকলন জাতিস্বৰ আৰু এই নন্দাৰুদ্রি।
তন্তুপৰি আনন্দিক কালৰ অসমীয়া কবিসমূহৰ কবিতাৰ এখন মনোহৰী
সংকলন নতুন কবিতা নাম দি প্ৰকাশ কৰে। মহেন্দ্ৰ বৰাৰ কাব্য প্ৰতিভা
উল্লেখ আৰু নিশ্চয় হৈছে লক্ষ্যৰ লক্ষ্যৰ প্ৰতি বৰাৰ কেইটা। প্ৰগতিবাদী
কবিসকলৰ দৰে তন্তব কবিতাৰ মনোহৰ বাস্তবিক বিপৰ্য্যয় চিন্তা
কম আৰু আনচাতে তন্তব কবিতাৰ প্ৰতি প্ৰগতিবাদী মতেওঁৰ কেইটা কম
বৰাৰ লক্ষ্যপাণ্ডিত এজন। Indologist বা চিত্ৰকল্পবাদী পুনি ক'ব পাৰি।

জাতিস্বৰ কবিতাবোৰ কিছুমান বা ক্ৰিগত অতিষ্ঠতাৰ আধাৰত বচিত।

জীবনৰ বিভিন্ন মুহূৰ্ত্ত বিভিন্ন জিন্স প্ৰক্ৰিয়া আৰু ব্যক্তি বিশেষে তেওঁৰ মনৰ ওপৰত যি চাপ বহুৱায়ছে তাক তেওঁ আত্মকৃতিক সবলভাৱে লৈতে চিন্তিত কৰিছে। কোন এক মুহূৰ্ত্তত 'কব' এটা কথাত কোনো এজন ব্যক্তিৰ যি দৰে প্ৰাণৰ বিস্তাৰ কৰি গ'ল, হৃদয়ত যি সংবেদনা জন্মালে তাক মুহূৰ্ত্তৰ দৃষ্টিৰে বৰ্ণনা কৰি বৰ মাৰমৰ কঠাত বন্দী কৰি ৰাখিলে। অভিব্যক্তিৰ নীতিসমূহৰ বৰিত তেওঁ লিখিছে সেই সকলোবোৰত অপাৰ আনন্দ আৰু কৰ্মগাত। জীৱনৰ অংশ। প্ৰেম, বন্ধুত্ব, স্বপ্ন তাক প্ৰাকৃতিক দৃষ্টাবলী তেওঁৰ কবিতাৰ সঘন চাৰুচাৰু বন্দ। তেওঁ। প্ৰেমৰ কবিতা-বিলম্বৰ ভাৱে বিদায় অনমনস, মধুমালতীৰ চিঠি, চকুপানীৰ কথাটি চলিহাৰ আৰু Come my beloved বৰ মৰ্মস্পৰ্শী। বিচ্ছেদৰ আশংকাই কবিক বৰেই পুনিৰ ভাৱ। বিচ্ছেদৰ চকুপানীৰ ভয়ত সহস্ৰ হৈ উঠা তেওঁৰ প্ৰেমিকাক কৰিয়ে এইদৰে আশ্বাস দিছে—

“তোমাৰ মোৰে দীৰ্ঘ নিশাৰ নীৰৱ গল্পগাৰ গীতি কবিতাৰ
ছন্দ ছেৰোৱাৰ ভয়নাই সো, মনটো মাথোন মাঝে মাঝে
এনেয়ে দখান চাড়াবা চাহাৰ লগে। মধুমানতীৰ মনচুৰ নাথি
সেই ফণাবাৰ সন্মেলি গলে, তু- বুজি ক'ব জানে' তুমি।”

(মধুমালতীৰ চিঠি)

জাতিস্বৰ কবিতাত যি মনোবল চিত্ৰকল্পসমূহ তৈয়াৰ কৰা হৈছে সিহঁতৰ পাঠকৰ মনত এনে ভাৱে ক্ৰিয়া কৰে। স্থানীয় ব-বচনৰ বৰ্ণনাত, অতীতৰ মধুৰ সৌন্দৰ্য আৰু কবিতাৰ অতীত জীবনৰ সৌন্দৰ্যগীয়ে কাবজাটো মধুৰৰ পৰা মধুৰতৰ কৰি তুলিছে। কোনাবা জনমত বালিমাহী আৰু ধৰ শালিকাৰ ডেউকা পিছি জোনৰ দেশলৈ উৰা মৰাৰ অতীত বপুই কবিক উদ্বিগ্ন কৰিছে। জোনৰ কোলত থকা শহা পহ এটা বাহ খাবলৈ নাথি অহাৰ কথা কৰিয়ে জানে।

“নীলচীয়া এটি কৰ্ণীৰ কুহুম প্ৰাণৰ উমেৰে উমাল কৰি
আকৌ আহিলে। মই বালিমাহী ধৰ শালিকাৰ ডেউকা পিছি
উৰি গ'লো কি জানিবা চুব পাবো আকাশৰ কপাশত সেকুৰৰ ফোঁট
উষ ল'লো জোনৰ ঘেহুত সোণ বেঙেলিঙা গুই

ব'বাতোন খুউৰ ভালকৈয়ে মনত পৰিছে মোৰ

জোনৰ কোলাত থকা পহা পহ এটা নামি আহিছিল বাঁহ খাবলৈ ।"

(জাতিস্বৰ)

মহেন্দ্ৰ বৰাৰ প্ৰেমৰ পৰিধি বিশাল। সি এই জীৱনৰ পৰা অনন্ত জীৱনলৈকে সাযবিত পাৰে। জীৱন, সময় আৰু প্ৰেম কৰিব মতে একেটা সূত্ৰতে বোৱা বস্ত্ৰ। অসুস্থতাৰ চৰম শিখৰত উঠি কবিয়ে যিমোৰ মধুৰ চিত্ৰ আঁকিছে সেইবোৰে পাঠকৰ হৃদয়ত তন্নয়তা আনি দিয়ে। এক শাস্তিময় সূত্ৰৰ ভাৱাবেগে পাঠকৰ হৃদয় সমাহিত কৰি ৰাখে। মহেন্দ্ৰ বৰাৰ প্ৰিয় কবিতা হ'ল ডাইলান টমাছ। ডাইলান টমাছৰ দ'ৰে মহেন্দ্ৰ বৰায়ো কবিতা লিখিছে সেই একে সূত্ৰতে—কেতিয়াবা লৌকিক, কেতিয়াবা আধ্যাত্মিক, মাতৃগৰ্ভৰ পৰা কবৰলৈকে, জীৱনৰ আৰম্ভণীৰ পৰা অন্তিমালৈলৈকে, সৃষ্টিৰ পৰা ধ্বংসলৈকে বিভিন্ন বিষয়ৰ ওপৰত সিৰোৰ পৰিচালনা। প্ৰাৰ্থনা, ঈশ্বৰৰ অস্তিত্ব আদি বিষয়ো তেওঁৰ কবিতাত আছে। কিন্তু বৰা ধৰ্মীয় চিন্তাপ্ৰৱণতাৰ কবিতা নহয়। তেওঁ গুৰুগিৰিও কৰা নাই। কবিতাৰ মাজেদি ইমপ্ৰেচন সৃষ্টি কৰিয়েই তেওঁ সুখ পায়। ডাইলান টমাছৰ কবিতাৰ দ'ৰে বৰাৰ কবিতাতো মৃত্যু সচেতনতা আৰু জীৱনৰ ক্ষণ ভঙ্গুৰতাই বিঘ্ন কৰি তোলা কবিতাৰ সৰুৰুপ প্ৰকাশ দেখা যায়। নবকৰ ভীতি, চিত্ৰগুপ্তৰ তুলাচনীৰ জোখ, যমদূতৰ আগমণ, জীৱনৰ পিয়ল আদি নানান প্ৰতিভাসৰ মাজেদি কবিতাৰ মৰণ-চেতনা আৰু ভাঙনিৰ বিঘ্নতা প্ৰকাশ পাইছে।

জাতীয় আৰু ঐতিহাসিক কাহিনী, সাধুকণা আৰু কিংবদন্তী প্ৰাচীন এষৰ প্ৰসিদ্ধি আদিৰে তেওঁৰ কবিতাসমূহ পুষ্ট হৈছে। ভেজীমলা, মৎস্ত-কন্তা, চামুৰাই, ভংগলান আৰু ফাউণ্টে আদি তেওঁৰ কবিতাত myth হৈ থকা দিছে। কবিতাৰ মতে ভেজীমলা হ'ল এটি যুদ্ধ আত্মা যি মাহুৰৰ নিৰ্ভৰতা সহ কবিতা নোৱাৰে। কবিতাৰে তেওঁৰ কাৰণে এটুকুৰা ব'দৰা আত্মাৰ ঠাই নিৰ্দেশ কৰিছে। ভেজীমলাৰ নিৰ্ধ্যাতনৰ এতিয়া ওৰ পৰিল। ১০ হৰতো প্ৰাচীন কাহিনীৰ ভেজীমলাৰ যুদ্ধৰ মাজেদিয়েই কবিতাৰ অধুনা কালত যুদ্ধৰিত নাৰী যুদ্ধৰ জয়গানেই গাইছে।

"উভট আমহিবা তুমি-ফুল হৈ নালাগে ফুলিৰ আৰু

চিৰকাল নালাগে ফুলিৰ

নাহেবে উজাই প'লে লগ পায় সক এটি পকীঘাট
 ঘাটৰ পাৰতে আছে এখনি চোতাল
 পূবতী নিশাতে উঠি নালাগে সাৰিব তুমি
 বেলিৰ পাহৰে মচে ডবাৰ পোহৰে ধোৰে
 কৰকাল এখনি চোতাল
 ঢেঁকীতো নেলাগে থ'ব তোমাৰ ডবিৰ পতা
 সোণৰ খালত বহি তুমি মাথো বৈ লৰা
 এসাজ মেখেলা বিহা আঁচু দিব সোণৰ সূতাৰে
 উভটি আহিবা তুমি ফুল হৈ নেলাগে ফুলিব আক
 চিবকাল নেলাগে ফুলিব

(ডেজীমলা)

প্ৰাচীন আখ্যানৰ চাৰুৰাইক আনি কল্পিয়ে সমস্ত সাহসিকতাৰ প্ৰতীক
 কৰি ঠিয় কৰাইছে। আনহাতে কাউণ্ট হ'ল মাতৃহৰ চিবন্তন জ্ঞানৰ
 অপৰিপকতাৰ এক জলন্ত প্ৰতীক। প্ৰাচীন মহাদেশীয় প্ৰসিদ্ধিক আনি এক
 নিষ্ঠাৰ অসমীয়া ৰূপত গঢ় দি কল্পিয়ে এক কাব্যিক দাৰ্শনিকতাৰ তাল্পি কৰি
 কাউণ্টক চিত্ৰিত কৰিছে। মাতৃহৰ জ্ঞানৰ সাধনা চিবন্তন অপূৰ্ণ হৈ থাকে
 বিহেতু মাতৃহৰ জীৱন বৃত্ত্যৰ ক্ষেত্ৰত বন্দী আৰু কেতিয়াবা কোনো মুহূৰ্ত্তত
 জ্ঞানৰ প্ৰয়োজনহীনতাই স্বতন্ত্ৰৰূপে অস্তবস্ত ধৰা দিয়েহি। পৰিচিত
 জগতৰ মাজৰ পৰা অপৰিচিত জগতলৈ বাহৰ বাবে বেতিয়া আহ্বান আছে
 ভেতিয়া জ্ঞানৰ এখণৰ প্ৰয়োজন অথবা সদয়েই বা কত ? কবিতা কাউণ্টে
 সেয়ে কৈছে :—

“ * * * * *
 জনা লুচিকাৰ নিজকে নিজেই পুখিছো ইমান দিনে
 বাহুৰ দেশৰ সেই ময়জাল পুখি হোৱানাই সেৱ
 বাকী থকা এই টুকুৰাজোখৰ খুৰাই নিয়াহি তুমি
 ঘোৰ বাবে তুমি নেলাগে আনিব বন্ধন এডাল দৰ
 পোহৰৰ আৰু নাই প্ৰয়োজন পাইছো পোহৰ অ

খিৰিকি খনেৰে বেলিটোৱে আহি যাচিছেহি বোক
ছত্ৰনি ছত্ৰনি পাহৰি পেলোৱা নুহৰি এটাৰে ।”

(কাউন্ট)

নৈৰ archetype অৰে সৈতে তেওঁ কেইবাটাও কবিতা সজ্জিত হৈছে।
অন্যত তিনিটা কবিতাৰ নামটোতে নদীৰ উল্লেখ আছে।- এই নদীয়েদি,
অপকণ এই নদী আৰু ইতিকথা। নদী আৰু মালুহৰ এই কবিতাদ্বয়ত
নদীৰ বিশিষ্ট ভূমিকা উল্লেখযোগ্য। ভয় আৰু মৃত্যুৰ প্ৰতিপক্ষক নেওচি বৈ
বোৱা জীৱনপ্ৰবাহৰ অথগুণীয়া সোঁতৰ archetypal প্ৰকাশ হ’ল এই নদী।
নদীৰ সোঁতৰ গতি ধৰ’বৰে অবিচ্ছিন্ন মালুহৰ জীৱন সোঁতৰ গতিও সেই
একেদৰে চিৰপ্ৰবাহমান। নৈৰ সোঁতৰ জিহণিৰ সময় নাই—আৰু আহিছে
মালুহ পৈছে মালুহ—মালুহ সোঁতৰেই বা ব্যতিক্ৰম ক’ত, ১৭শ তাৰ
উৎপত্তিৰ উৎস বা গতিৰ শেষ লক্ষ্যস্থল ক’ত তাক জাবি যুৰ নথমাই।
মালুহৰ জীৱনো অনেকদূৰ তেনেকুৱাই। শাস্ত গতিধৰি মালুহৰ জীৱন
সোঁত চলমান। নিৰ্বিকাৰ।

সজ্জা হ’লে এই নদীয়েদি উাহি যায়
পুৰি বোৱা জীৱনৰ এঘুঠি চিতাৰ ছাই
গোৱা গধূলিৰ সতে লাহে লাহে নাথি আহে
ছৰ্গামৱা কুঁৱলীৰ ধ’ৱলীয়া বাতিৰ আভাস
অপকণ এই নদী

ইয়াৰ বুকুতে আছে জীৱনৰ কসতান মৰণৰ নীৰৱ আৰতি ।”

(অপকণ এই নদী)

সময়ে সময়ে বৰাব কবিতাত এটা ইন্দ্ৰিয় চিত্ৰাকুল নুৰ বাজি উঠে।
আৰু তাৰ লগত তেওঁৰ বিচিত্ৰ বৰ্ণনাত্মকী সজ্জিত হৈ যুৱ বাস্তৱৰ সৃষ্টি
কৰে। তেওঁৰ ছন্দৰ ডাঙে ডাঙে সাজীভিক নুৰৰ লগ ব্যাপি থাকে দিটোৱে
পাঠকক প্ৰথম দৃষ্টিতে মোহিনী মাৰি তেৰা লগাই লয়। বহিও বহেজ বৰা
আধুনিক কবি, বহিও আধুনিকতাই তেওঁৰ ফেঁট কীৰ্তি তথাপিও তেওঁৰ
কবিতা সম্পূৰ্ণৰূপে বোধাত্মিক ভণ্ডাৰনিৰ পৰা মুক্ত বহয়। সাজীভিক

শীতিময়তা আৰু বোম্বাষ্টিক চকলতা দুয়ো লগলগি ভেঁৰ চকলতা। কবিতাক
এক মধুৰ আমেতেৰে ভৰাই তুলিছে।

“মোৰ বাগানত ফুল ফুলা নাই

এপাহ মাখোন পনি

উমান লওঁতে বতাহ অহাৰ

ফুলটো উঠিল কঁপি

সময় নহয় বঙ কেনেক’ই

ফাঙন আহিল হুলি

এই বতাহৰ আমেজ ইমান

মনটো উঠিল ছলি

মনৰ মাজত উঠিল জলি

মধুৰ হাঁহিব বেখা

দুব অদুবৰ সাগৰ পাৰত

এবাৰ মাখোন বেখা

* * *

মোৰ বাগানত ফুলৰ অভাৱ

এপাহ মাখোন পনি

উমান লওঁতে কোমল খোজৰ

মনটো উঠিল কঁপি।”

যণীতা উপমা, সাহিত্যিক লয় আৰু বোম্বাষ্টিক অলঙ্কৃতিৰ একত্ৰত
কবিতাটি পাঠকৰ অন্তৰত এবাৰ সোমোৱাৰ প’ছত ওলাবলৈ বাট বিচাৰি
বিকল হয়। আধুনিক কবিতাৰ মাজে মাজে আহি পৰা বোম্বাষ্টিক
প্ৰতীকবাদ আৰু মহাদেশীয় কবিতাত সিন্ধুৰ পূৰ্ণ পয়োত্তৰ বৰাই
আন্তৰিকতাৰে লক্ষ্য কৰিছিল। বৰাৰ কাব্যকৃতিৰ কেন্দ্ৰাচলন যব যল।
অত্যাধুনিক কংক্ৰিট কবিতা, লিঙ্গাত্মক আৰু ব্যক্তি প্ৰশস্তিৰ কবিতাও ভেঙে
লিখিছে। ভেঙে অসমীয়া আৰু ইংৰাজী উভয় ভাষাৰ সমকক্ষ বটাই কবিতাবক
অধিকতৰ পটু আৰু অধিক হাতলম্বাধৰী কৰি তোলাবো চেষ্টা কৰে।

“জাহিল একদী মিচ লেভী টাইপিষ্ট

ফুল কবি কপি কবে ভোটাৰৰ লিষ্ট

ঘোচ খাই কিচমিচ্

হ’ল তাই ডিচমিচ্

গালি পাৰে চাহাবক পদা খোৱা বীষ্ট

ৰোমাণ্টিক যুগৰ কবি লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাইও অসমীয়া শব্দৰ মাজে মাজে ইংৰাজী শব্দ সন্মুখাই কেইটামান কবিতাত হান্তবসৰ অৱতারণা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। কবি মহেন্দ্ৰ বৰাই এই কৌশলটো তেওঁৰেই পৰা শিকিলেনেকি ?

মহেন্দ্ৰ বৰাৰ সাৰ্থক সৃষ্টি কি ? এই প্ৰশ্নটো যদি মোক কোনোবাই কৰে—তেতিয়াহলে মই কম নিসন্দেহে ‘কাউট’। ২৬৮ লাইনত সজ্জিত হোৱা এই কবিতাটোত প্ৰকাশ পাইছে কবিৰ বিন্ধিত বিবৰ্ণতা, ৰোমাণ্টিকতা, আপোনাৰ প্ৰতি পূৰ্ণা, নিউৰটিক চিন্তাৰ অসংলগ্নতা, জীৱন আৰু বুৰঞ্জীৰ দ্বন্দ্বিক ব্যাখ্যা আৰু এক বিমূৰ্ত সংশয়। অশান্তি আৰু সন্দেহৰ বাটে বাটে কবিৰ গতি। সন্দেহ এই নিষ্ঠুৰ জগতত কবিৰ নিজ জীৱনৰ মূল্য কি তাৰ অৱস্থিতিয়েই বা কিমান মূল্যবান ? প্ৰাচীন myth আৰু archetype অৰ্থাৎ সমাবেশ কৰি কবিয়ে কবিতাটো ওজস্বী কৰি তুলিছে। নিসন্দেহ ভাৱে জীৱনৰ যাত্ৰা পথত বাট বোলা কবিয়ে লুচিকাৰক দাঙিছে সাহায্য আৰু উপদেশ বিচাৰি। বিজ্ঞান আৰু যুক্তিবাদী দৰ্শনে বহুতৰ জীৱনৰ আনন্দ হৰণ কৰিছে। microscope এটাৰ মাজেদি নিজৰ অন্তৰখন চাই কবিয়ে দেখিছে যে তেওঁৰ হৃদয় বোলা বস্তুটো কেৱল “ঠাল ঠেঙুলিবে ওলোটা এজোপা গছ মাখোন।” কবিক আধুনিক জীৱন আৰু জগতৰ দুচ্ছতা আৰু দূৰ্বাৱিৰে আত্মহাইছে। তেওঁ এতিয়া অতীতলৈ উলটি যাবলৈ বিচাৰে যি অতীত সত্য আৰু স্মৰণ, বিশ্বাস আৰু গভীৰ নিষ্ঠাৰ।

হবি কবকাকতি

আধুনিক কবিতাৰ বুদ্ধিনিষ্ঠ জটিলতা আৰু প্ৰতীতিবাদী আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ সংগ্ৰামৰ মাজত ঠিয় হি কবি হবি কবকাকতিয়ে ৰোমাণ্টিক যুগতক দূৰাই

আনিবলৈ বিচাৰিলে। উজনি অসমৰ ডুমডুখাত জন্মলোৱা বৰকাকতিয়ে ১২৪২ চনত কটন কলেজৰ পৰা বি এ পাছ কৰে আৰু ১২৫১ চনত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা দৰ্শন শাস্ত্ৰত প্ৰথম শ্ৰেণীৰ প্ৰথম স্থান অধিকাৰ কৰি উত্তীৰ্ণ হয়। অলপ দিন অধ্যাপনা কৰি অসম প্ৰশাসনীয় সেৱাত যোগ দিয়ে। বৰ্তমান জীৱকাকতি এজন উচ্চ পদস্থ চৰকাৰী বিষয়া। বৰকাকতি পঞ্চাশৰ দশকৰ কবি। ৰামধেনুৰ জৰিয়তে তেওঁৰ কাব্য প্ৰতিভাৰ উল্লেখ হয়। ১২৭০ চনত প্ৰথম প্ৰকাশিত কোনোৱা শীতল এটা বগা সজ্জিয়াত তেওঁৰ একমাত্ৰ কাব্য সংকলন।

বৰকাকতিয়ে আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ পৰা বিচ্ছিন্ন হৈ পৰা বোম্বাষ্টিক আবেগৰ পুৰ পুনৰ প্ৰৱৰ্তন কৰে। কিন্তু বোম্বাষ্টিক যুগৰ কবিসকলৰ সৈতে তেওঁৰ কৰিয়ানসৰ হুবহু মিল পোৱা নাযায়। মহেন্দ্ৰ বৰাৰ কবিতাত বি এটা বোম্বাষ্টিক অভিযান্ত্ৰিকবাদৰ আশ্ৰয় আছে এনেধৰণৰ আশ্ৰয় এটা বৰকাকতিৰ কবিতাতো পোৱা যায়। কিন্তু বৰকাকতি যুগ আৰু সমাজ সচেতন কৰি। তেওঁ নিজৰ যুগৰ বিসংগতি, দ্ব'বাৰি আৰু কোণোলা আড্ডিজাত্য ভাল দৰে চিনি পায়। বহুজনৰ সমাদৃত প্ৰিয়তাৰ চিঠি নামৰ কবিতাত তেওঁ, তেওঁৰ প্ৰেমসীৰ স্বাৰ্থ সৰ্বস্বতা আৰু প্ৰৱৰ্তনাক উদ্ভাই দেখুৱাইছে। প্ৰেমিক কৰিলে তেওঁৰ প্ৰেমসীয়ে দিয়া চিঠিখন কাৰ্বন কপিৰ সপ্তম নকল মাথোন।

“কাজলবুনীয়া চকু ৰাতিৰ ছহাতে সোণ ধৰিছে মুখাই

তুমি শুই পৰা সোণ, তুমি শুই পৰা।

ৰাতি সাৰে থক। আৰু সাৰে থক

সাম্বন্ধন কাৰ্বনৰ শেষৰ পৃষ্ঠাত লিখা

তোমাৰ প্ৰথম প্ৰেম। এপিটাক বিজয়ী প্ৰেমৰ।”

(নজুল কবিতা, পৃ ২৮)

সজ্জি নামৰ কবিতাত কবিৰ আকুল হেগাহ তেওঁৰ প্ৰিয়তমাৰ প্ৰতি ভীৰুগতিত ধাৰিত হৈছে। বোম্বাষ্টিক অজ্ঞত্বিতৰ ভীৰু প্ৰকাশ ইয়াত আছে। প্ৰেমসীৰ প্ৰতি কবিৰ আকুল আহ্বান। পুনৰাবৃত্তিৰ জৰিয়তে এক আলংকাৰিক পৰিবেশ বৰ্ণাঢ্য হৈ দেখা দিছে।

“ভূমি আঁহা গোলপাহী

এয়েই সময়,

এয়েই সময় সাণ’

এয়েই সময়।’

ৰোমাণ্টিক ভাববিশ্বাসী স্বপ্নাত্তৰ কল্পিত বাবে এনেধৰণৰ আশা আৰু এনে আপুৰুগীয়া ভাষা তেওঁলোকৰ নিজস্ব সম্পদ। আধুনিক যুগমানসৰ উপযোগীক বৰকাকতিৰ নতুন নতুন উপমা, কপক আদি অলংকাৰৰ আৰু নতুন ধৰণৰ শব্দচয়নৰ সমাবেশ ঘটাইছিল। তলত বৰকাকতিৰ কবিতাৰ ভেঁনে কিছুমান উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ’ল।

(১) তত্ৰবঙা ব্লাউজৰ অপাৰ সমুহ।

(২) বজা চাহাবাত সকা! নামিছে স’উ

(৩) এটা যেন ম’হৰ শিঙৰ ল’বে ডান বৃদ্ধা কোনা বাৰ বনিতাৰ
খিনিকিত জঁব, আশ চাৰি মহলাৰ।

(৪) গাৰ ওক হ’বোঁ চুহুৰ ওকপৰাৰ।

(৫) মোৰ ধমনীৰ তেওঁ উত্তৰ হাডাৰ চক্টিগ্ৰেড।

(৬) ক্ষিৰাৰ ইহে, অভয়ান কৰা কৰ।

বীবেশ্বৰ বৰুৱা : দীনেশ গোস্বামী

বীবেশ্বৰ বৰুৱা আৰু দীনেশ গোস্বামী যদিও আধুনিক কবি তথাপি তেওঁলোকৰ কাব্যদীপ্যাত ৰোমাণ্টিকতাৰ স্তৰ হ’লিকীৰ্ত্ত, অৱিক প্ৰকট। ছয়োজনেই উঠ শিখিত আৰু ছয়োজনেই অদম চৰকাৰৰ উচ্চ পদস্থ বিষয়া। নিৰ্জন নাবিক আৰু আলোড়িত তৰুৰ বাৰ মন প্ৰেম বীবেশ্বৰ বৰুৱা আৰু দীনেশ গোস্বামীৰ কবিতাৰ সৰ্বজনীন বীবেশ্বৰ বৰুৱা এজন ইমপ্ৰেচনিষ্ট কবি। প্ৰেম, প্ৰগতি, বন্ধুত্ব, সৌন্দৰ্য আদি নানান ভাবৰ গভীৰ ইমপ্ৰেচনেৰে তেওঁৰ কবিতাসমূহ সমৃদ্ধ। তেওঁৰ কবিতাৰ ভাষা সৰল। বুদ্ধিৱন্ত বাগাচৰ সিবোধন নাই আৰু তেওঁৰ বৰ্ণনাৰ তলীও মিহি আৰু তৃপ্তিদায়ক। যুক্তকল্প আৰু সময়ে সময়ে পৰ্যায়ৰ মিল থকা অল্পপ্ৰাচ্য যুক্ত মিনিভাষা হ’ল সজ্ঞাও তেওঁ ব্যৱহাৰ কৰিছে। চিন্তাৰ সবসত্তা, প্ৰকাশৰ নিষ্ঠা কতা আৰু মনোভাৱ উদাহৰণ বীবেশ্বৰ বৰুৱাৰ কবিতাত গম্ভীৰ বিষয়। বাঁহৰ সজ্ঞাৰ কল-

কাৰখানা, চিমনিৰ ঘোঁহা আৰু শ্ৰেণী সংগ্ৰামৰ বিবৰণৰ পৰা আঁতৰি ভেঁও প্ৰকৃতিৰ বুকুত, নদীৰ অস্তব্ধগেঙাত, পাহাৰৰ লগত নিবিড় আত্মীয়তাত বান্ধখাই থাকিব বিচাৰে। ভেঁও জ্ঞান ছবি-পাহাৰৰ, বসন্তৰ, দেৱদুন্দৰ সৌন্দৰ্য লৈ কবিতা লিখিছে, যি মুহূৰ্ত্ত ভেঁওৰ সমসাময়িক কবিসকলে ব্যস্ত বান্ধগৰ, কোলাহলপূৰ্ণ মহানগৰী আৰু আনন্দিক বুকুৰ কথা গাইছে। প্ৰত্যাবৰ্ত্তনৰ গান নামৰ কবিতাত কবিয়ে প্ৰকৃতিৰ উমাল মৰমী বুকুত আত্মৰ লৈছেগৈ

“এতিয়া চোৱাৰ পাল জীৱনৰ প্ৰান্তৰে প্ৰান্তৰে
 হাঁহৰ সেউজী আজা, ধানৰ সোণালী ব,
 হালধীয়া পখী বেন সৰিয়হ ফুলবোৰ,
 কাণ্ডনৰ উত্তলা বাসনা
 বৰাঁৰ ক্লাস্তিৰ সুৰ, ডাউকীৰ কদম্ব, সন্ধ্যাৰ আঁঠিৰ
 আৰু বন গে লাগৰ ডালে ডালে কেঁচকীৰ
 ফুল হৈ ফুলা পেহাবাৰ
 এতিয়া চোৱাৰ পাল বুমুহাৰ ফাঁকে ফাঁকে নিয়ন আলোক
 ফুল আৰু পখিলাৰ জাক
 পৃথিৱীৰ বাটে বাট বনবীছ। বৃহতৰ স্মৃতি।

এনেধৰণৰ সংবেদন, প্ৰকৃতিৰ এনেকুৱা নিবিড় আত্মীয়তাত সৈতে জড়িত হোৱাৰ বাসনা আগৰ যুগৰ ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ অঙ্গৰন নিত, সম্পদ আছিল। কিন্তু বীৰেশ্বৰ বৰুৱাৰ বান্ধা বীৰত অৰ্চিত মনোভাৱে, বৰ্ণনাৰ সংযম সিবোৰত স্পষ্ট। সামাজিক সচেতনতাৰ প্ৰকাশ হোৱা বীৰেশ্বৰ বৰুৱাৰ একমাত্ৰ কবিতাটো হ'ল জগন্নাথ জাগৰ প্ৰাৰ্থনা। এই কবিতাত কবিয়ে উপলব্ধি কৰিছে যে আধুনিক সভ্যতাৰ কৃত্তম মহানগৰবোৰেই আধুনিক জীৱন ৰাজ্য দুৰ্ব্বল কৰি তুলিছে আৰু সেইবাবে কবিয়ে ঈশ্বৰক খাটিছে বেন একে পদকতে তেওঁ মহানগৰবোৰ ধ্বংস কৰি দিয়ে।

দীনেশ গোস্বামীৰ কবিতাত সন্নিবিষ্ট হৈছে প্ৰেম, সৌন্দৰ্য আৰু প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন প্ৰৱাহ। দীনেশ গোস্বামীৰ দৃষ্টিবহুল আৰু ৰোমাণ্টিক ভাবেগৰ বশবৰ্তী হালও তেওঁৰ কবিতাত আধুনিক সভ্যতাৰ বিপৰ্যায় আৰু বিস্মৃতি সমূহৰ ঢোকা সমালোচনা মাজে মাজে ধৰা পৰে। দলিল কবিতাত কবিয়ে

আবৰ্জনাৰ বগাবিট নগৰ জীৱনক দিঙাৰ বিহে। নগৰ কেন্দ্ৰিক ব্যক্তিিক সভ্যতাৰ অভিযাত এই কবিভাত স্পষ্টক ধৰা পৰিছে। বোমাটিক আবেশ সজুত পুৰ্ববাগ আদি কবিভাত দেখা পোৱা ওজৰীয়াই কবি বীৰেন্দ্ৰ সোম্বাৰীৰ আপোন বৈদিত্য। পুৰ্ববাগ কবিভাত কবি সোম্বাৰীয়ে ডেওঁৰ প্ৰেয়সীৰ চকুৰ “নাৰ্জিফুলৰ হাঁহি” আনি পাঠককো বিলাইছে। এই কবিভাত বোমাটিক আবিলতাৰ পৰা বাস্তবৰ কঠোৰতালৈ প্ৰেয়সীৰ ক্ষিপ্ৰ আভাস আছে।

“হে মানসী মোৰ,

ভোমাৰ চকুৰ নাৰ্জি ফুলৰ হাঁহি

মোৰ চকুতো এবাৰ থৈ যোৱা।

ভোমাৰ নাম শুনিছিলো কোনদিনা,

সেই গধূলিৰ স্মৃতি এতিয়াও মোৰ হৃদয়ত

শিলালিপিৰ দৰে আছে লেখা।

আদিগন্ত চঞ্চলতা, নিৰ্বেশ আকাশ

এটি ছুটি তৰা অলৈ।”

এই বোমাটিক স্মৃতি-চাবণৰ পিচত কবিৰ উত্তৰণ হৈছে বাস্তবৰ যথার্থ সভ্যলৈ। জীৱন আৰু জগতৰ নৱজন্মৰ আশ্বাস দি কবিয়ে এতিয়া প্ৰেয়সীক কৈছে।

“ভয় কিহৰ মানসী, ভয় কৰা কিয় ?

* * * *

আজি মই বিচাৰি পালে।

জীৱনৰ বাবে মৰা জনতাৰ কণ্ড শত জুম

নকৰিবা কোনোভয়, নতুন আশ্বাস

আজি মই তোমাক আকৌ দিছো,

অনেক জন্মৰ পাচত নৰ এক জন্মৰ সূচনা

মেৰে মেৰে আজি চোৱা।

স্তিমিত চেতনা আজি জাগি উঠে পুহ

(প্ৰত্যেকৰ অন্তৰে অন্তৰে

একে স্নেহ, একে ভাষা একে অহুহুতি

জীৱনৰ বাবে মৰা জনতাৰ হৃদয়।)

মুখ তুলি চোৱা।

জীৱনৰ উজাপ আৰু সোণালী ধানৰ স্বপ্ন

আঁকিলোৱা চকুত এবাৰ।”

এই সকলোবোৰ কোৱাৰ পাছতো কিন্তু এটা কথা ক’ব লাগিব। কবি বীৰেন্দ্ৰ বৰুৱা, দীনেশ গোস্বামী, হৰি বৰকাকতি আদিৰ কবিতাত প্ৰকৃতিৰ লগত বজা আত্মীয়তাৰ স্মৃতিটোৱেহে পাঠকক অধিক আকৃষ্ট কৰে। আৰু সেইবাবে কোনো কোনো সমালোচক, ভেঙলোকক আধুনিক কবিৰ স্বীকৃতি দিয়াত উদাৰতা দেখুৱাব নোথোজে। কিন্তু এইটো কথা মনত ৰখা ভাল যে, আধুনিক কবিতাৰ প্ৰকৃতিৰ লগত কোনো বিৰোধ নাই। এইখিনিতে আধুনিক কালৰ ভাৰতীয় সমালোচক সকলৰ অশ্রুতন ড বিনায়ক কৃষ্ণ গোকাকৰ মন্তব্য এটি তুলি দিয়াৰ ইপাহ এবাৰ নোৱাৰিলো—“Again, it is not necessary that a poet should reject sunsets and sunrises and peacocks and nightingales and direct himself to computers and caravelles and neutrons and electrons. Computers, caravelles, neutrons and electrons are, no doubt, the Peculiar heritage of modern times and their use for purpose of poetic imagery is a part of modern sensibility. But we should not forget that sunsets and sunrises and peacocks and nightingales have persisted in their grandeur, beauty and melody even in the modern world and are as modern as computers. A writer may have his own predilection for modern imagery and his poetry will be more relevant to the modern world on that account. A poet who writes almost exclusively about sunsets, peacocks and nightingales, forgetting the great achievements of modern man, will naturally cease to be modern, lose his relevance to the modern world. But this does not mean that sunsets, peacocks and nightingales should be kept out of one’s poetry. Every writer, even a modernistic writer, has to be

aware of the totality of life Modernity consists neither in being a modernist nor in being a modernicide It consists in just being modern, aware of the problems and pressures of one's times—without forgetting to be human, that is, aware of the perennial values that persist through the ages”* আৰু এনে এক দৃষ্টি সমুখত ৰাখি বিচাৰ কৰিলেহে আমি প্ৰকৃতি আৰু বোমাটিকতাৰ কালে হালি পৰা কবিসকলৰ স্বৰূপ উপলব্ধি কৰিব পাৰোঁ।

বীৰেন্দ্ৰনাথ বৰকটকী

বীৰেন্দ্ৰনাথ বৰকটকীয়ে পছোৱা আলোচনীৰ বিনেডে আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ বংগমঞ্চত প্ৰবেশ কৰে। বৰকটকীয়ে সুদীৰ্ঘ কাল ধৰি কবিতা লিখিছে। কিন্তু তেওঁৰ কাব্যিক এক্সিলিয়েচন এতিয়াও নিৰ্ণীত হোৱা নাই। ইম্প্ৰেচনিষ্ট-ইমাছিষ্টসকলৰ লগতেই তেওঁৰ মিল অধিক হলেও যাকৈ সময়ে তেওঁৰ কবিতাত প্ৰগতিবাদ আৰু প্ৰতীকবাদৰ এনে মোহন মুহূৰ্ত্তা শুনা যায় যে একে আধাৰে তেওঁক এটা নিৰ্দিষ্ট মূল্য ৰাখিব নোৱাৰি। কেতিয়াবা বোমাটিক আবেগৰ বিজুলী এচাটোৱেও তেওঁৰ কবিতাত খেলি যায়হি।

মুহূৰ্ত্তৰ (১৯৫২) বৰকটকীৰ একমাত্ৰ কাব্য সংকলন

বৰকটকীৰ ইতিহাস সচেতনতা মন কৰিবলগীয়া।। মনোমুগ্ধতাৰ নামৰ কবিতাত তেওঁ ভাবতবৰ্ণিত হোৱা মানৱীয় সভ্যতাৰ প্ৰগতিৰ সূক্ষ্মৰ অভিলেখ দাঙি ধৰিছে। ভাৰতীয় ঐতিহ্য আৰু সংস্কৃতিৰ প্ৰতিষ্ঠাপক কৃষ্ণ আৰু বুদ্ধ আদি মহামানৱসকলৰ অৱদান তেওঁ প্ৰকাৰে সূঁতৰিছে। সূক্ষ্মৰ কলাকাৰ শ্ৰীকৃষ্ণৰ অভায়ব কুকৰ্ণেয়ত জায়ব জয়ডকা বজোৱা কাৰ্য আৰু শাক্যমুনি সৌভয়ৰ মহতী প্ৰতিভা আধুনিক কবি বৰকটকীৰ হাতত সুপ্ৰতিভাত হৈছে।

“হৃদয়ৰ কুকৰ্ণেয় মিনি

সূক্ষ্মৰ কৃষ্ণ জয় হয়

বুদ্ধই সপোন দেখে অনাবিশ্বৰ।

হিমালয় উচ্চ শিখৰত
 তুৰাৰ মানৱে গুনে
 পৃথিৱীৰ উৰ্বৰা ভূমিক
 মূৰবিভ কৰি গোৱা
 মাহুহৰ সমদল গান।
 নদীৰ মৰমে বাচে
 মাহুহক জয়ৰ উল্লাস
 দুহাতেৰে ধৰি থকা গুৰুবেদ থহিগৰে
 তীথৰ পৰীক্ষা হয়, মাহুহৰ মৰমী বুকুত
 মন আৰু বান্ধবৰ শৰাইঘাটত।”

(মধুৰ পৃ ২)

শ্ৰীগগন্নাথ বৰুৱাৰ নামৰ কবিভাঙ কৱি বৰকটকীয়ে নিজৰ আৰু
 ভাগিন্দক জনতাৰ বাবেও এখন নতুন পৃথিৱীৰ স্বপ্ন দেখিছে। কৱিয়ে
 দেখিছে—জীৱনৰ অল্পৰ প্ৰান্তবসমূহ উৰ্বৰকৈ তুলিব পৰা বিভিন্ন উপাধাৰ
 এতিয়াও বিস্তাৰিত। নতুন পৃথিৱীৰ কামনা কবিলেও বৰকটকীৰ স্বপ্ন
 প্ৰগতিবাদীসকলৰ সমানে উজ্জ্বল নহয়। বৰকটকীৰ কবিতাৰ ভাষা সৰল,
 পদচয়ন সুস্বৰ্ণ আৰু বৌদ্ধিক কাৰসাজিৰে ছৰিত নহয়। লোকবন্ধনৰ কালৰ
 পৰা বৰকটকীৰ কবিতাৰ দাম বেছি। ডেওঁৰ কিছুমান কবিতা সহজ অৰ্থত
 ক’বলৈ প’লে drawing room অৰ কবিতা।

কল্লোল, দিনপঞ্জিকাৰ পাণ্ডুলিপি, মহাসাগৰৰ সেতু আদি কবিভাঙ
 এক বোমাটিক সূক্ষ্মতা বিৰাজমান। কল্লোল কবিভাঙ কৱিয়ে বোমাটিক
 প্ৰণয় কৱি সকলৰ দ’বেই কলঙ পাৰৰ প্ৰেমৰঙা শ্বতিৰ পলাশ বুটলিছে।

“জীৱনৰ উপকণ্ঠত কল্লোল কিহৰ ?
 প্ৰেমৰঙা শ্বতি জানো কলঙ পাৰৰ
 সপোনৰ মাধুৰীৰ পলাশ বনৰ
 ভবাবছা আকাশৰ আৰণী জোনৰ ?
 মনৰ দিগৌৰ বুকু কাণ্ডনে কপালে
 কল্লনাৰ কঁহুৱাৰ অলেখ পাপৰি

উবি উবি শুল্কত মিলিল
 জীবনৰ পথ অঁকা শুকতৰা পথহাৰা হ'ল ।
 সময়ৰ সাগৰত অবিৰাম প্ৰমত্ত জোঁৱাৰ
 অলকাপুৰীৰ ১ ৭ মেনকা সুলভী
 সাৰ পাই তুঁ গা উচুপি উঠিল
 বসন্তৰ ফুলি উল্লস ফুলনিড****
 (মধুমত্ত, পৃ ২১)

হোমেন বৰগোঁহাই

কথাসাহিত্যিক আৰু সাংবাদিক হোমেন বৰগোঁহায়ে এসময়ত কবিতা লিখিছিল। সংখ্যাৰ কালৰ পৰা তেওঁৰ কবিতা কম কিন্তু গুণৰ কালৰ পৰা সিহঁতৰ মূখ্য অধিক। তেওঁৰ কবিতাবিলাকৰ সম্বন্ধেই নিৰ্জীৱ মনৰ গভীৰতাৰ পৰা ওলোৱা। অনেকেই মনোভাব, দেহজ কামনা, প্ৰতিষ্ঠিত মূল্যবোধত সন্দেহ, প্ৰেমৰ গৰীৰ সৰ্বম্ব কপৰ প্ৰত্যক্ষীকৰণ, মানসীয় চিন্তাধাৰাৰ অভাৱ আদি বিভিন্ন উপাদানেৰে হোমেন বৰগোঁহাইৰ কবিতা সমৃদ্ধ হৈছে। অৰণ্য, ৰাতি, সাপ, মহানগৰ আদি কবিতাত প্ৰতীক আৰু বোৰিৰ গভীৰ প্ৰভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। প্ৰতীকি দুৰ্বোধ্যতাই তেওঁৰ এই চাৰিটা কবিতাক আচ্ছন্ন কৰি তুৰিছে। একেদৰে অজ্ঞানৰ বিশ্বৰূপ দৰ্শন ভাৰতীয় ধৰ্মশাস্ত্ৰৰ আগবত ৰচিত হোৱা অত্যাধুনিক মানুহৰ জীৱন যাত্ৰাৰ কৰণ নিবেদ উপলব্ধি। আনহাতে তেওঁৰ শেহতীয়া ৰচনা মোৰ আইতা আদি কবিতাত অভিব্যক্তিবাদী সৰণতা ফুটি উঠিছে। কবিতা আইতা সনাতন সমাজৰ এটা জনম প্ৰতিমূৰ্তি। পঢ়াশালি নেদেখা গাৱৰ চাৰিসীমা পাৰ নোহোৱা কবিতা মানুহজনিয়েই কৰিবে বিশ্ববীক্ষা লাভ কৰিছে। বৰ্ণনা-ৰীতিত এনে এটা মূৰ উপাদান আছে যিটোৱে পাঠকক সহজে আকৃষ্ট কৰি পেলায়। জীৱন মৃত্যু, উত্তৰৰ অস্তিত্ব, দেহজ প্ৰেম আদি ভাৱ চিন্তাক ক্ৰমেতীয়া অৱস্থিত চেন্তনাৰ লগত গাঠিল কৰিয়ে কবিতাসমূহ ৰূপ দিছে। মৃত্যুৰ আশংকাই অন্তত এনিটা কবিতাত—(অৰণ্য, ৰাতি আৰু মহানগৰ) কবিতা বিমোৰত পেলাইছে। জীৱন আৰু পৃথিৱীৰ প্ৰতি কবিতাৰ অপাৰ

মৰম, অসীম ভালপোৱা। সেয়েহে মৃত্যুৰে ভেঙক এই পৃথিৱীৰ পৰা খাঁড়বাই
নিৰে বুলি কৰিব উৎকট ভৱ। কৰিব কাৰণে জীৱন বাস্তৱ আৰু সাৰ্বক।
কৰি বৰগোহাৱে ভেঙব কবিতাসমূহত ইঞ্জিয়াসমূহৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰিছে।
বিকল্প কবিতাও কৰিয়ে পৰম আশ্ৰয় বিচাৰি পাইছে নাৰী মাংসত, ভৰা,
ফুল আৰু বাতিৰ আকাশত।

“নাৰীৰ দেহৰ উম, ফুল, ভৰা বাতিৰ আকাশ

মহা দামেৰে কিনা সুকোমল ভোমৰ মস্ত

খুব বেচি দৰকাৰ জীৱনত ইবোৰ বস্ত

হ’ব পাৰে পূৰ্ণতাৰ ঈশ্বৰৰ অসীম বিৰহ।”

(নতুন কবিতা, পৃ ৫৬)

ড মহেন্দ্ৰ বৰাই হোমেন বৰাগোহাঞিৰ কবিতাৰ প্ৰসঙ্গত কৈছে—
বৰাগোহাঞিয়ে প্ৰতীকবাদী কবিসকলৰ দ’ৰে বৰ্ণবহুল শব্দ ব্যঞ্জনাবে সৃষ্টি
কৰে এক বহুশব্দৰ জগত। আত্মাৰ গভীৰ কন্দৰত সেই জগত। সেইখন
মিষ্টিক জগতত আছে মানুহৰ মনৰ গভীৰতম বেদনা—অন্ধকাৰ কামনা,
অবণ্য-প্ৰীতি আৰু এক মৃত্যুৰ আকাংক্ষা। লবেন্সৰ জগতখনৰ দ’ৰে আছে
এটা মোহময়, আবেশময় মানকতা সনা সুৰতি। কিন্তু তাত নাই যৌনিক
বেদনা, তাত নাই কল্প মনস্তত্ত্ব। সেই পৃথিৱীৰ কাল্পনিক মূল্যবোধ আমাৰ
পৃথিৱীৰ নৈতিকতাৰ তুলাচনীৰে জখিব নোৱাৰি। সেইবাবে তেপেতৰ
কাব্যত যৌনগন্ধী প্ৰতীকপুঞ্জত অৰ্যোন নিৰ্যাস পোৱা যায়।”

সময়ে সময়ে বুদ্ধিনিষ্ঠ প্ৰাসঙ্গিক উল্লেখেৰে ভেঙব কবিতা ভাৰাক্ৰান্ত হৈ
পৰে। মনোবৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ পৰা ভেঙব ওকেলিয়া কবিতা বৰ
মূল্যবান। আধুনিক যুগৰ নিউৰ’টিক নাৰীৰ প্ৰতিনিধি হ’ল ওকেলিয়া।
এই আধুনিক নাৰী ওকেলিয়াই জীৱনৰ বিস্তৃত ঐশ্বৰ্য্য দেখিছে, আধুনিক
সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ কচ কঠিন সংঘাত দেখিছে আৰু নিয়ন্ত্ৰিত নিৰ্মম
তাড়ণা উপভোগ কৰিছে। বহু বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ আধুনিক জগতখনত তাইৰ
জীৱনৰ কোনো মূল্য নাই আৰু তাইৰ প্ৰাৰ্থনা-নিবৰ্ধক আকৃতি মাথোন
তাক ভনোতা কোনো নাই। তাইৰ বাবে জীৱনটো এটা ছ’ম্বা—এটা
nightmare। হয়তো ভেঙলোক যুগসন্ধিৰ বলি। এই ওকেলিয়া দলে

আশা কৰে বেচি, পায় কম। আৰু এক নিউক্লিঅ'টিক আন্ত-প্ৰত্যয় লৈ জীয়াই থাকে। কৰিয়ে এই 'ওকেসিয়' দলব-মানসচিত্ত সুলভ ভাৱে আঁকিছে।

“চকুত চোপনি নাও, ঈশ্বৰবো, নীল সমুদ্ৰৰ
 হৃদয় অস্থিৰ 'আজি, কোন সেয়া আছে চুপি চুপি,
 আপোন আত্মাৰ ভীতি, সেয়া কি প্ৰেতৰ ছায়া, শ্ৰীতি
 নবকণ স্থিত, এলচিনোবৰ উজাগৰ***
 জ্যোতি নও হৃদয়ৰ বাহিৰে, ভিতৰে, সেয়ে
 এতিয়া প্ৰাৰ্থনা কৰ', মগ্ন চৈতন্ত্যৰ এক্কাৰত
 আছে নেকি উৰসীৰ উদাত্ত আলোক বাণী কিবা
 পৰম সত্তাৰ, থাক দেখা যায় ভিম্বিৰ বাত্ৰিৰ
 দীৰ্ঘপথ পাৰহৈ পাপজাত আপোন আত্মাৰ
 অথবা বিকল্প দিবা, সিন্ধে মৃত্যু মানবিকতাৰ
 শাস্তিৰ আশ্বাস নাই, জীৱনৰ ধ্বংসী বিশ্বাস
 আত্মাৰ ঐতিহ্য, প্ৰেম, বিষ যন্ত্ৰণাত জব্জব
 বুদ্ধিৰ আলোক বাৰ্ষ, অৰ্থহীন কৰ্মৰ প্ৰেৰণ।
 সঁচা নেকি নিয়তিৰ একমাত্ৰ অঘোষ সংকেত ?
 প্ৰশ্নকৰ —(দহৰ বিলাস বুখা), হোৱা সন্ধ্যাসিনী
 উন্মাদিনী / সিও ভাল—গোৱা গান প্ৰাচীন দিনৰ
 প্ৰেতাকীৰ্ত্তি এক্কাৰত ককথাস এলচিনোবৰ
 জীৱন দু যুগ মাথো, মৃত্যু ? সিও নিফল আশ্বাস।’*

কবি ডাইলান টেম্‌প্লেৰ কবিতাত নিৰ্ণিত হোৱা জন্ম মৃত্যুৰ ধাৰণা আৰু যৌনতাৰ উত্থাপ বৰগোহাঁইৰ কবিতাৰ মাজতো মাজে সময়ে ভুলুকি মাৰেহি। মনোবিজ্ঞানী পুৰুষ মন বচাব archetypic ধাৰণাকো তেওঁৰ কবিতাত আশ্ৰয় পাইছে। তেওঁৰ কবিতাত এটা সঘম পোৱা যায় আৰু পোৱা যায় প্ৰাচীনতাৰ পৰা ঈশ্বৰি আত্মবিশ্বাস কৰা সুলভ সকলক চোটা। পৰিবেশন বীতিত তেওঁ সমসাময়িক গল্প ছন্দকে ব্যৱহাৰ কৰিছে। কিন্তু তাতে অল্পপ্ৰাঙ্গন কোঁশল লৈ শেহৰ বণৰ মিলৰ চ ফুটে এটা ধ্বংসাত্মক সন্ধ্যা স্থাপন কৰিব পাৰে। এদিন কবি দেৱকান্ত বৰুৱাই তেওঁৰ কবিতাসমূহত

এই কৌশল খটুয়াইছিল। কবি বৰগোহাৰে ডেউৰ কবিতাবোৰতো প্ৰতি বাক্যৰ গতিৰ শ্বেত সাকীতিক লয় আৰু অজ্ঞপ্ৰাসৰ মালিচ দি নিমজ কবি ভুলিবৰ চেষ্টা কৰিছিল।

* * * * *

উন্মাদৰ দ'ৰে মই ভাল পাওঁ বাতিৰ এই বক্তৱাদ অন্ধকাৰ,
যেনেকৈ ভালপাওঁ এটি মন, আলকাভাবৰ দ'ৰে গাব ব. কোনো এক
বেজ্জাব।

স্বপ্নৰ অৰণ্যত বিচৰণশীল এটি উজ্জল সোণালী সাপ
তাৰ চৌপাশ ঘেৰি এক সোনালী স্তম্ভতা, হৃসহ বিশ্বয়, আৰু উদ্ভাণ
অন্ধকাৰ আৰু অন্ধকাৰ
মই ভাল পাওঁ বাতিৰ দ'ৰে কোনো এক বেজ্জাব
গলিত হৃদয় ঘেন, যুত্যা আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ এটি সমাহাৰ।”

চৈয়দ আকুল মালিক

জন্মভূমি-পছোৱা যুগটোতে আধুনিক কবিতাৰ পাতনি উৰা অন্য এজন কবি হ'ল চৈয়দ আকুল মালিক। ডেউ প্ৰগতিবাদী চিন্তাধাৰাৰ আধুনিকতাৰ স্তম্ভৰূপ কবিছিল। মালিকৰ কবিতাত বৈবিধ্য আছে। ভাৱাজুতিৰ উজ্জল ব. আছে, আৰু আছে মাজীৰ চিন্তাধাৰাৰ প্ৰতি সঁচা আবেগ। মালিক শ্ৰেণী সচেতন কবি, মধ্যবিত্ত শ্ৰেণী জীৱনৰ কোপোলা নীতি সৰ্বস্বতা, কুৰা আদৰ্শ আৰু উত্তমি ডেউ বঢ়িয়াকৈ লিপিবদ্ধ কৰিছে। মধ্যবিত্তৰ সম্ভাৱন কোনো চৰিত্ৰ নাই সি সৰ্বহাৰা জনতাৰ আগতো দৌৰে আৰু পু জিপতি প্ৰভুৰ পিছতো দৌৰে। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ, দেশৰ ৰাজনৈতিক অস্থায়ন স্বাধীনতা স.গ্ৰাম, পৰিৱৰ্তিত মূল্যবোধ আদিৰ বেহত সোমাই আধুনিক মধ্যবিত্তই পেৰু ৰা লাগি খেলুৱাবিৰ হাতৰ ৰাফৰৰ দৰে পৰিস্থিতিয়ে বিহকে কৰিবলৈ কয় তাকে কৰি কোনো মতে বাচি থাকে।

“উত্তম নহয়, অধম নহয়, মই মধ্যবিত্ত

অভূত মই, কিছুত মই আদৰ্শবাদৰ ভূত।

লমোণত ঘূৰা কমিউনিষ্টক চুবকৈ ঘূৰাওঁ তাত

বকৰা যেখি কংগ্ৰেছীকো জনাও প্ৰণিগত।***

চহিৰেগিটক মিষ্ট ভাবাবে জনাও সম্ভাষণ।

লীগৰ লিডাৰ আহমদকো বাটো আসন্নখন ।***

কেপিটেলিষ্ট কংগ্ৰেছ বাজৰ ঘোৰ নিশা কৰো

জব্বাহৰলাল অহা শুনিলে চাবলৈ লৰ ধৰোঁ ।

ধৈৰীৰ গহনা বন্ধকত থৈ ত্ৰয়িংকম চেট কিনিও,

বেডিঅ'ৰ কথা নভবাকৈ নেয়ায় এটি দিনো ।

আপত্তিহীন নেপট্জিমে ভাৰত নিলে ডল,

চোৰা-বজাৰৰ অভ্যাসৰত স্বাধীনজা বসাতল ।

ঘোচখোৰ আৰু মুনাফা খোৰৰ অবাধ স্বাধীনতা,

ৰামৰাজ্যৰ বাৰহাত জালৰ চাবে তেৰহাত কটা ।

ল'ৰাটোলৈ চাকৰি বিচাৰি প্ৰাইভেট চিঠি লেখে

চৰ্কাৰী দোকানৰ পাৰ্মিট বিচাৰি লাভৰ সপোন দেখে ।

বেৰত আঁৰে, ফ'ৰ্ডৰ ছবি, পঢ়ে। কাৰ্ল মাক্স',

হিছাপ কৰোঁ কিমান হৈছে বিক্ৰিউজিৰ ইনফ্লান্স ।

দুকুৰিটকীয়া চাকৰি কৰি, কোৰিয়াৰ যুদ্ধ ভাবোঁ

তৰ্ক কৰোঁ মাঙ-চে-তু-কোন, কোন এটলী বাবু ।

ছয় বগলুট ঘৰত থাকি, অসীম ঈশ্বৰ ভাবোঁ

ধৰ্মশাস্ত্ৰৰ নাম তুগুনো, গোসাইৰ আগত কাবু ।

চিহ্নৰ কমালত ঢেকীয়া বান্ধো, কাগজত বান্ধো মাছ,

পেটত জালা, মূথত হাঁহি, ফটুৱা ভৰিৰ নাচ ।

আদৰ্শবাদৰ তৰ্কসভাত শানিত যুক্তিবানি,

কংগ্ৰেছমার্কী চণ্ডেল পিন্ধি উঠো মটৰ গাড়ী ।

ভণ্ড নহওঁ, চণ্ড নহওঁ। এবেক বিছাৰ ওজা ।

দুৰ্বল মই মধ্যবিত্ত সভ্যতাৰ মহাবোজা ।

ধনীদলৰ পাশাথেলত মই জয়ৰ পচিশ

গৰীবদলৰ আন্দোলনৰ মহয়ে নকল নবিশ ।”

(বাজথেলু, ৭ৰ্থ ব, ২য় সং, পৃ ১২৮)

দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পৰবৰ্তী আৰু ভাৰতৰ স্বাধীনতা লাভৰ পূৰ্বতীৰ কালছোৱাৰ
অসমীয়া উচ্চ মধ্যবিত্ত সন্তানস্বৰ জীৱনৰ নিখুঁত চানেকি এই কবিতা । এনে

মধ্যবিত্তৰ কোনো চৰিত্ৰ নাই, তাৰ বেকবস্ত্ৰ নবনীৰজা আঙি তীব্ৰ।
 মধ্যবিত্তৰ জীৱনৰ এই শুণ্যৰি সদ্যবিকৈ 'সেপুৰাই' কবিয়ে ডেউলোকৰ প্ৰতি
 তীব্ৰ কটাক হানিছে। অসমীয়া মধ্যবিত্তৰ আত্মজনাথৰ জীৱনৰ প্ৰতি কটাক
 হানি এদিন কৰি প্ৰসন্নলাল চৌধুৰীয়েও তীব্ৰবোৰত জলি উঠিছিল—

“কোন অকিচন্ত কাকত লিখিলি
 কাইলৰ বোজা ভুলি উত্তৰিলি—
 মানে অপমানে ভবা হেৰ’ জীভলাস।
 হেৰা শিক্ষিত ডাঙৰীয়া হল
 ————

মনৰ বাত হলেবে তথালে, জনজকে কাৰাল পৰ
 অপমান তোৰ গৌৰৱ হ’ল লজ্জা অলঙ্কাৰ,
 ভাইৰ বুকুৰ ভেজ ধোঁহা তোৰ ব্যৱসা হ’ল
 পীড়িত মাতাৰ বুকুৰি চলালি লাহ বিলাহৰ গধুৰ কল ”

ভাণ্ডোন্মথৰা অসমীয়া মধ্যবিত্তৰ জীৱনৰ প্ৰকাশত দুয়োজন কবিৰ পাৰ-
 দৰ্শীতা সমানে লক্ষণীয়।

একেদ’বেই নিম্ন মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ জীৱনৰ কাকণ্য আৰু নিৰ্ধ্যাতন দেখা
 যায় তেওঁৰ অন্ত কবিতাবোৰকত। শ্ৰেয়ৰ পৰিবৰ্ত্তিত মূল্যবোধ আৰু অৰ্থ-
 নৈতিক অস্থিৰতা আৰু আধুনিক মানুহৰ জীৱনৰ বিসংগতিয়ে নিম্ন মধ্যবিত্ত
 শ্ৰেণীৰ পৰা অহা এজন কেৰেণীক কি শিকাইছে তাক ধুনীয়াইক প্ৰকাশ কৰিছে
 কুল শয্যাৰ ৰাতি কবিতাত যুগ শয্যাৰ ৰাতি শ্ৰেণীক কেৰেণীয়ে প্ৰিয়াক
 সন্তানৰ কৰি কৈছে—

“সাদিন পাছত শেষ হব ছুটি
 আঁতৰা আঁতৰি হ’ম আমি দুটি
 তোমাৰ হাতত ৰব চক ছাই
 মোৰ হাত কলা কলম তিয়াই।
 কাগজত মই আঁক পাৰি যায়
 এহাতেৰে মচি কপালৰ ঘাৰ

সেই আঁকবোৰ ডুমি আৰু মোৰ
কপালভেদে হ'ব লেখা
যদি ছুটি দিৱে যুৰি কানুনত
হ'ব পুনৰায় দেখা।”

কবিতাটিত জীয়া বাস্তৱ আৰু কেচা মৰম দুয়ো একেলগ হৈছে। যুদ্ধ পূৰ্বযুগত প্ৰেমে ইমান কঠোৰ বাস্তৱৰ মুখামুখি হ'ব লগা কোনো দিনেই নহৈছিল। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধই ভাৰতবৰ্ষ আৰু অসমৰো সমাজ জীৱনত বহুখা পৰিবৰ্তন সাধিলে।

গণতন্ত্ৰৰ নামত ৰাজনীতিৰ তালি-তাপলি মাৰি (Political patch workings) দেশৰ জনতাৰ অৱস্থা পানীত হাঁহ নচৰা কৰা আধুনিক ব্যবস্থা কবিয়ে ভাল নেপায়। এনে ধৰণৰ গণতন্ত্ৰই কৱিক আমূৰাইছে। আৰু সেয়েহে আধুনিক মহাদেশীয় কবি লুই আৰাগ, শ্বেণ্ডাৰ, অডেন আৰু ইশাব উদ প্ৰভৃতিৰ দ'বে ভেঙে সাম্যবাদত-আশ্ৰয় বিচাৰিছে। কিন্তু কবি মালিকৰ বাবে সাম্যবাদ বৌদ্ধিক আশ্ৰয়হে ৰাজনীতিৰ চাল নহয়। মই এটা মৰা মাজুহ নামৰ কবিতাত কবিয়ে পুষ্টিপতি প্ৰভুসকলৰ হাতত নিপীড়িত ভাৰতীয় জনতাৰ কৰুণ ছবি এখন দাঙি ধৰিছে। বৰ্জোৱা শ্ৰেণীৰ অভ্যাচাৰভেদেই ভেঙে যুত্যাৰ যুথলৈ কণে কণে আগবাঢ়ি গৈ আছে। কিন্তু মৰিবৰ বাবে ভেঙৰ নিজৰ ইচ্ছা নাই। ভেঙৰ নিজৰ ওপৰত অপাৰ বিশ্বাস। কবিয়ে তাৰে ভেঙে এটা আশ্বেয়গিৰি। ভেঙে এটা জলন্ত ফুলিংগ। সেই ফুলিংগৰ পৰাই এদিন প্ৰচণ্ড অগ্নিবৰ্ষণ হ'ব আৰু যি সকলে আজি ভেঙৰ শৰ সংকাৰৰ আয়োজন কৰিছে তেওঁলোককহে পুৰি মাৰিব।

* * *

হঠাৎ মই অলি উঠিম
এডাল শুকান কাঠ জুই হৈ যাব।
মই ওপ্ত উজল জুই হৈ যাম—
আৰু মই পুৰি নিম—
যব—চহব—দেখ।
মই এটা মৰা মাজুহ।
মই এটা শিল হৈ যাম।

কোনোবা বিনা—

অল্প কোনো ক্ষিত বঁহনি থাই

যোৰ দেহাত ব্যাধ হৈ থকা—

অদ্বিকলিংগ ভয়ক কবি জলি উঠিব।

মই জুই হৈ যাম।

মই পুৰি নিম—

ঘৰ—চহৰ—দেশ।

মই এটা মৰা মানুহ।

যোৰ ভিতৰত জুই আছে

অনিৰ্বাৰ অগ্নিশিখা।

যোৰ অহুৰে অহুৰে আছে

অদৃশ্য দাহিকা শক্তি।

জীৱনৰ অন্তহীন বেদনাৰ জ্বৰে

মোক পুৰি মাৰিলে,

মই এটা মৰা মানুহ।

মই জুই হৈ যাম—

আগ্নেয়গিৰিৰ জুই।

যি জুই কাহানিও ভুলমায়।

(বাজম্বেলু, ১৭ ব, ৩ সং, পৃ ১০৮-১০৯)

সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ প্ৰতি মালিকৰ উদ্ধাৰ সহায়কৃতি। পেরলো নেকতা আৰু নাকিম হিকমেতৰ দ'ৰে তেওঁ সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ সংগ্ৰাৰ আৰু সংস্কৃতিৰ ভাগ লব পাৰিছে। মালিকে পেরলো নেকতাৰ কবিতা কিছুমান অসমীয়াতলৈ অনূবাদ ও কৰিছে। বেজুইল (১৯৪৬) আৰু আক্ষৰ (১৯৬৪) তেওঁৰ কবিতা সংকলন। কবি বুলি স্বীকৃতি পালেও মালিকৰ বশস্তাৰ প্ৰধান উপকৰণ হ'ল তেওঁৰ গল্প আৰু উপস্তাসসমূহহে। মালিকৰ কবিতাৰ আটাইতকৈ বিশিষ্ট লক্ষণ হ'ল যে সিৰোৰ বুদ্ধিনিষ্ঠ দুৰ্বোধ্যতাৰ পৰা মুক্ত। আধুনিকতাৰ

যাবাভাগব পৰা হৃত হৈ বোঝাটিক সুৰত লিখা যাদিকব হাই অসমীয়া আদি
কিছুমান কবিতাই তেওঁৰ জনপ্ৰিয়তা হৃতনে বঢ়াই তুলিছে।

বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য

জনতাৰ কাষত ঠিয় দি জনতাৰ মুক্তিৰ দাবী কৰা কবিসকলৰ ভিতৰত
বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ নাম উল্লেখযোগ্য। জয়ন্তী আৰু পছোৱাত তেওঁৰ
কবিতা জীৱনৰ আৰম্ভণী হৈছিল। প্ৰগতিবাদী সূৰেৰে অসমীয়া কাব্যবাহীক
সমৃদ্ধ কৰিবলৈ বিচৰা কবিতা বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যই নিষ্পেষিত মানুহৰ জয়ৰ
আশাৰে আশাৰিত। তেওঁৰ আশাবাদ সলল আৰু গভীৰ বিশ্বাসত—
প্ৰোথিত। জনতাৰ সোণালী ভৱিষ্যতৰ দাবী তেওঁ কৰিছে।

“আমি বহুৱাম জনতাৰ দৰবাৰ,
আমি বহুৱাম জনতাৰ চৰকাৰ
পুৰনি দৈন্ত্ৰ জুইৰে পুৰিম নতুন সাহস ঢালি।
শত জাতি মিলি শু ঠিম লগেৰে মহাজীৱনৰ ছবি।
আমি স্বাধীন যুগৰ বিপ্লৱী বীৰৰ দল
মুখত আমাৰ জীৱনৰ বাণী, চকুত সৃষ্টিৰ ঢল।
হাতৰ মুঠিত ধৰে গঢ়নৰ আশাৰ বিশাল বল।
ডেল কখনা চাহ বহুৱাই যাব জীৱনৰ মান।
পাহাৰীয়ে ন ব নিজে জীয়াই থকাৰ সুবিধাৰ মহাদান,
কুমকে ল’ব নিজে মাটিৰ স্বত্ব, তিবোতাই নব নিজ মুক্তি।

আমি ৰচিম জনতাৰ শক্তি
অসম ভূমিত পাতিম আজি মহা সাম্যৰ মেলা।
নতুন অসম, যোগৰ অসম জয় আই অসম বোলা।”

ডেল-কৰলা আৰু চাহ বহুৱা, পাহাৰী আৰু ভৈয়ামৰ, পুৰণ আৰু নাৰীৰ
মধুৰ সমন্বয়ত গঢ়ি উঠা আবেগিক ঐক্য সম্বৃত সাম্যবাদী আদৰ্শৰ দ্বাৰা সীমিত
এই গীতত কবিতাৰ উদাৰ দৃষ্টি পোৱা যায়। চল্লিশ আৰু পঞ্চাশৰ দশকত
অসমৰ চ’চিয়েলিষ্ট পাৰ্টিৰ লোকসকলৰ মূখে মূখে এই গীতে আঠে ফুটা
হিছিল।

বীষেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচার্য্য সমাজবাদী আৰু মানবতাবাদী। পুঁজিপতি
শ্ৰেণীৰ বিনাশ আৰু সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ বিক্ষয় উন্নয়ন ভেঁওৰো কাহ্য। বৈক্য
কবিতাত ভেঁও পুঁজিপতি শোষণৰ ধ্বংস সমাপত্ত দুলি বিজ্ঞপ্তি আনিছে।
কবি ভট্টাচার্য্য অধ্যয়ন পুঠি যাহুহ, জন মৰলৰ বাবে যাত্ৰীৰ হুনিয়াৰ কেনেকৈ
গঢ়িব লাগে তাক ভেঁও জানে। জনতাই ভেঁওৰ একমাত্র বন্ধু আৰু ভেঁও-
লোকৰ এশ এ বুৰি সমস্তা, বাম আৰু ডেজৰ দামেই কবিৰ কলমৰ। জনতাৰ
আশা আকাংক্ষা, হতাশা আৰু চুৰ্যোগক কবিয়ে অমিয়া যাত্ৰীৰ দি পাঠকৰ
ওচৰ চপাই দিছে। ভেঁওৰ বহু প্ৰশংসিত বিক্ষুব্ধতা এতিয়া বিজ্ঞান বাতি
কবিতাত বিপ্লৱৰ আত্মান আৰু এক নতুন বঙা ভবিষ্যতৰ লক্ষ্য নিৰ্দিষ্ট হৈছে।
বিক্ষুব্ধতা—জন শিল্পী বিক্ষুব্ধতা—গণ সংগ্ৰামী বিক্ষুব্ধতা—কমিউনিষ্ট বিক্ষুব্ধতা—
হাজাৰ জনতাৰ বুকুৰ আগোন নেতা বিক্ষুব্ধতা, জনজন্মৰ এটি
মূৰ্ত প্ৰতীক, পুঁজিপতি শাসক আৰু শোষণক নিৰ্মম কৰণ অভিযানৰ প্ৰতীক
বিক্ষুব্ধতা ভেঁও আজি কাৰাগাৰত বন্দী। চাৰিওফালে আত্মাৰ। এই
পৰিবেশৰ মাজতে কবিতাটোৱে জন্ম নভি হু কবিয়ে জানিছে আত্মাৰ
আৰু বেছিদিন থাকিব নোৱাৰে—পোহৰ আহিবই (পোহৰ। পোহৰ।
উদয়াচলত বৰি)। পাহৰ আহিছে, আনহে নিলাগে কাৰাগাৰৰ বঙা বেৰ
বোৰতো ‘ডাচ কেপিটেল’ৰ সপোন খোদিত হৈছে। বঙা শূকৰৰ চিকুচিকি
দুৰৰ পৰা চকুত পৰে। মুক্তিৰে দুৰাৰত হুনিয়াইছেহি আৰু গৈছে আবেগত
জনতাৰ মুখবোৰ বঙা হৈছে। মাজবাতি হাজাৰ হাজাৰ জনতাই শোভাযাত্ৰা
কৰি কাৰাগাৰৰ ফালে গৈছে। সিহঁতৰ মুখত পোহৰৰ নাবী। মুক্তিৰ দাবী।

“তুমি য’ত আছা সৰু কাৰাগাৰ,

ঠিৰ একেখনি হটাৰ ঘেৰাল।

আমি য’ত আছো বৰপোতাশাল

শত নাগ পাশে বন্ধা।

তোমাৰে আমাৰে বিহু সন্মিলন হ’বলৈ বেলি নাই,

হিয়া হালধিৰে দেখোন ধুই,

আমি গোট দাম,

নৰাজীৱনৰ পুৰা।

বিষ্ণু বাভা সৌখ্যে ঘুৰুৱা বেলি,
বঁজা ঘুৰু ফুটে গৈছে আবেগত,
মুক্তিৰ কপনি।

শেহ নিশা সেইয়া অধ্যাত্ম জনৰ সমন্বয় সমাগত
সমন্বয়ে ফুটে পোহৰ। পোহৰ ॥
জীৱনৰ অয়ধনি।”

(বিষ্ণু বাভা এতিয়া কিমান বাতি ?)

চৈৱ্য আৰু লালিকৰ দৰে বীৰেন্দ্ৰকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰো কথা সাহিত্যইহে
প্ৰতিভাৰ প্ৰথম স্বাক্ষৰ।

ৰায় গগৈ

জীৱন আৰু কাব্য উভয়তে মাৰ্ক্সীয় চিন্তা প্ৰবাহক আঁহৰি লোৱা কৰি ৰায়
গগৈৰ ব্যক্তিগত জন্ম নামৰ কাব্য সংকলনত জনতাৰ মুক্তি সংগ্ৰামৰ আৰু এক
বৈপ্লৱিক মানৱ তত্ত্ব প্ৰতিষ্ঠাৰ সপোন আছে। কবিয়ে বিপ্লৱৰ বাটলৈ জনতাক
উত্তৰ কৰিবলৈ বিচাৰিছে। কবিতাৰ ইতিহাস চেতনাৰ মাৰ্ক্সীয় দৰ্শনৰ অনুগামী।
ইতিহাস নামৰ কবিতাত কবি গগৈয়ে ইতিহাসক শ্ৰেণী চেতনাবেৰে বোঁত লুপ্ত
জুৰোৱাল বুলি অভিহিত কৰিছে। মানৱ আৰু একেলগে লাল চালাম
আগবঢ়োৱা কবি ৰায় গগৈয়ে জনতাত ই সৰ্বকালৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ মানৱ দৰদী এই
নেতা হ'বলৈ আঁহা আগবঢ়াইছে আৰু জনাইছে যে বিপ্লৱৰ বাটে বাটে
ভেজবন্ধা ফুল গোটাৱলৈ ভেঙলোক সাহু।

ইতিহাস এটা মহৎ শক্তি। কিন্তু এই মহৎ শক্তিবো বাছোন হ'ল সমাজ।
সমাজক বাহ দি ইতিহাসৰে বুজা নাই। গতিকে ইতিহাসৰ নিৰ্দেশ মানি
সামাজিক শ্ৰেণী বৈষম্য আঁতৰাই সৰ্বস্বত্ব শ্ৰেণীৰ অধিকাৰ এদিন সাব্যস্ত
হ'বই।

কেশৱ মহন্ত

অনুৰূপ সমাজ ব্যৱস্থা আঁহৰি আনিবলৈ এক বৈপ্লৱিক পৰিবৰ্তনৰ প্ৰয়োজন
সমানে অস্বীকৃত হৈছে কবি কেশৱ মহন্তৰ কবিতাত। সাহিত্যিক আৰু কবি,

য হত একালত ক্ৰোধিতকৈ কেবল কলিকতা অকিচৰ সহযোগী সম্পাদক আছিল। বৰ্তমান ডেওঁ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰকাশন বিভাগৰ লগত জড়িত আৰু গুৱাহাটী তোলা বকৰা কলেজৰ পাৰ্টটাইম লেক্চাৰাৰ।

পূৰ্বৰ পৃথিৱী বনকে নতুনকৈ চাবলৈ যি বুদ্ধি আৰু আন্তৰিকতাৰ প্ৰয়োজন হয় সেইবিনি কৰি মহন্তৰ আছে। ডেওঁৰ কবিতাত প্ৰগতিবাদৰ সুৰ থুৰ স্পষ্ট। জাহ্নবী পৃথিৱী নামৰ কাব্য গ্ৰন্থত ডেওঁ এখন নতুন পৃথিৱীৰ সন্ধান কৰিছে। নতুন পোহৰেৰে উদ্ভাসিত হৈ উঠা মেঘবতী জনতাৰ কাৰণে এক গাঁচা আশ্ৰয়ৰ পৃথিৱী কৰিয়ে সন্ধান কৰিছে। জাহ্নবী আৰু পোহৰ কবিতাত কবিতাৰ সহায়কুতি আগি উঠিছে শোৰক জেপীৰ বৰচক্ৰৰ ভলত পৰিষকা কুটমোণী, বেঙা, মুচি, বদখাই মাভাল হোৱা জাহ্ন-বাগানৰ ফুলি আদিৰ প্ৰতি। কবিতাৰ দ্বৰ দ্বিত্বত ডেওঁলোকৰ সংগ্ৰাম আৰু সমতা সন্মূহলৈ। কৰি কেশৱ মহন্তৰ প্ৰগতিবাদৰ সুৰ অনেক থুৰ কৰি অমূল্য বকৰাৰ নব্য মানৱতাবাদৰ কাষে কাষে গৈছে। ডেওঁ জনতাৰ মোহ-ভক্ত হোৱাতো বিচাৰে। সেইবাবে জনতাৰ জীৱনৰ এল এটা বিপৰ্য্যয় আৰ্থিক নিষতা, বকৰা আৰু লাঞ্ছনা উদঙাই দেখুৱাই জনতাক মোহভক্ত কৰাব খুজিছে। সুবিধাবাদী জেপীৰ জুৰা-চুৰিত ভৈয়াৰ হোৱা জাতি-বৰ্ষ সম্প্ৰদায়ৰ বিভাজনকো কৰিয়ে আঁতৰাব বিচাৰিছে। কবিতাৰ মনৰ পৰিধি বহল। বহুশ আৰু স্বজাতিৰ বুদ্ধিৰ কথা গায়েই ডেওঁ শাস্ত থকা নাই। আফ্ৰিকাৰ সমতা জৰ্জৰ নিগ্ৰো জনতাকো কৰিয়ে লুইডলবীয়া বৰষেৰে সাৱটি লৈছে। বাৰ্জনৈতিক ছল চক্ৰান্তত পৰি নিৰ্যাতিত হোৱা মাহুৰ এটাৰ জীৱনৰ দৃশ্য পকৰা এটাৰ সন্ধান। সাম্ৰাজ্যবাদীশোৰক, উৎপীড়কৰ হাতত পানাতলি হৈ সৰ্বহাৰা সাধাৰণ মাহুৰে নিৰ্যাতন ভোগে। এই নিৰ্যাতন আফ্ৰিকাৰ পৰা অসমলৈকে বিস্তৃত। বাৰ্জনৈতিক চক্ৰান্তই থকা সবকা কৰা আফ্ৰিকাৰ জনতাৰ লগত কৰিয়ে নিজৰ অন্তৰৰ মিল পাইছে। পুঁজিপতি সাম্ৰাজ্যবাদী অভ্যাসা-ইত্যৰ হাতত পেট্টীহ লুকাই ভোগ কৰা নিৰ্যাতনৰ ছবি ডেওঁ আঁকিছে। কৰিয়ে নতুন সুৰ নতুন কোৱক আহ্বান জনাইছে যাতে পৃথিৱীৰ বিপৰ্য্যয় জনপ্ৰবাহে, লাহিত আৰু অপমানিত মানবাত্মাই নতুন পোহৰৰ সন্ধান পায়।

পট্টাৰ নামৰ কবিতাত কৰিয়ে আগন্তুক বঙা দৃককৰ আগমন লক্ষ্য কৰিছে। ডেওঁ চাৰিওফালৰ সৰ্বহাৰা জেপীৰ ছবি অঁকা পট্ট। এজৰ

নিখ অসহীয়া কৃষকৰ চুখ লগা জীৱনটো ডেঙ পাঠকৰ আগত এবেৰে বাতি
ধৰিছে—

“টিংবাই ডবৰীৰ তিনি পুৰা জাতি
বছৰটো খাটি
বিখিনি ভাগত পৰে, তাৰে হেনো
শাওনতে টেকেলি কান্দি ।
বাকী চাৰিমাহ হেনো থকাৰ লাগে
ইমান খাটনি খাটি লাভ হ’ল কি ?
এনেকৈ থকাতকৈ মৰায়েই ভাল বুলি
ভাবিলেও খেতি কৰে দুৰি বছৰত
নহলেনো বাক
মৰো বুলি নাজিলে জীলে থাব কি ?

(সোণজিৰা বাহীৰ নাড়ী)

কেশৱ মহন্তই প্ৰতীকি কবিতাবো অহুশীলন কৰিছে। চিত্ৰলেখা আৰু
ছাঁই আদি এনেধৰণৰ নাম আৰু দাম থকা প্ৰতীকি কবিতা। ‘ছাঁই’ত কবিৰ
প্ৰতীকি কল্পনা শক্তি টিঙত উঠিছেগৈ। কেৱল প্ৰতীকি বিস্তাৰ কাৰণেই নহয়,
কৌশলৰ গাভীৰ্য্যৰ কাৰণেই পৰা ও ‘ছাঁই’ কবিতাটো বৰ মূল্যবান। কেৱল
চল্লিশটা শব্দৰে কবিতাটো বচিত। এই চল্লিশটা শব্দকে এজোপা ক্ষীণাই
ঘোৰা শুকান গছৰ লগত বহুত ঘন ভাৱে জুৰি দি কবিয়ে এক মধুৰ কাব্যিক
পৰিবেশ তৈয়াৰ কৰিব পৰিছে। শব্দৰ সংযমে মৃত্যুৰ পদধ্বনি আৰু কবিৰ
নিষ্ক্ৰিয়তাৰ কথা সোৱবাই দিয়ে। কবিয়ে তৈয়াৰ কৰা জোখ মাথতে আমি
‘ছাঁই’ কবিতাটো পুনৰ বাৰ আগবঢ়ালো।

ছাঁই

“এজল

কদম গছত

এটা

শঙৰ

পৰি আছে। তাৰ

জলব
 বিবিনা বনড
 মৰি আছে
 এজাক
 গাভক বোৱাৰী, আৰু
 মোৰ মাহুহ জনীও
 মৰি আছে। তাৰ
 কাৰেদি
 এখন নদী। তাৰ
 বুকুত
 প্ৰচণ্ড ঢৌৰে
 দবৰা দবৰি
 কৰি আছে। মই
 নৈৰ
 আনটো পাৰত
 বহি আছোঁ।
 অকলে। নাই
 কন্না। নাই।”

১৯৬২ চনত সংঘটিত হোৱা চীন ভাৰতৰ যুদ্ধৰ পটভূমিতহে এই কবিতাটো
 বিচাৰ কৰিব লাগে। শব্দনটো হ’ল চৈনিক আক্ৰমণকাৰী আৰু কদম
 গছজোপা হ’ল ভাৰতবৰ্ষ (যত একালত শ্ৰীকৃষ্ণই লীলা কৰিছিল)। মৰি থকা
 গাভক বোৱাৰী বিলাক হ’ল চীনে কাঢ়ি লোৱা ভাৰতৰ প্ৰান্তৰ বিশেষ।
 এতিয়া কদম গছত উঠি কৃষ্ণই গোপীসকলৰ লগত আনন্দ কেলি কৰাৰ
 পৰিবৰ্তে কদম গছৰ মুখত বহি শব্দনে গাভক বোৱাৰীৰ মূৰতহে নিৰীক্ষণ
 কৰিছে। কালবো কাল। ইয়াক বিপৰীতকাল আৰু কি দ’বে ভাৰতৰ
 গৌৰৱ কুসংকীৰ্ত্তিত হৈছে। এই যে ছাই কবিতাৰ নৈ খন বি খনে আধাক
 উদ্ভাসিনী বন্ধুনাৰ কথা সৌৰবাই দিছে সেই নৈখন হ’ল সময়ৰ গতি প্ৰবাহ।
 চীনৰ হাতত লাঞ্ছিত হোৱা ভাৰতবৰ্ষৰ এই ককণ অপমানৰ সাক্ষী হ’ল
 ভাৰতৰ প্ৰাচীন সনাতন সত্বা অথবা ভাৰত-আত্মা। কবিতাৰ নিজৰ মাহুহজনী

বোম্বাইৰ অসম দেশখন। কোৱা বাহুল্য যে চীনা আক্ৰমণৰ সময়ত বৰ্ষৰ
 বন্যপ্ৰাণীৰ পৰাশ্ৰয় অসমতো শুনা গৈছিল। লগতে আৰু এটা আকৰ্ষণীয়
 কথা আছে যন্ত্ৰ নিজে দৰং জিলাৰ মাজুহ। দৰংৰ মাজুহে চীনা আক্ৰমণৰ
 খোচৰাটো বেচিকৈ পাইছিল। দৰং জিলাৰ ডেকপুৰ আদি অঞ্চলৰ মাজুহ
 চীনাহঁতৰ ভয়ত দৰং-বাৰী এৰি পলাইছিল। কবিতাটোৰ দ্বাৰা জনসাধাৰণ
 মাজুহৰ প্ৰতীক। ডেঙৰ কমা নাই। ডেঙৰ কান্দিবও নোৱাৰে কাৰণ ডেঙৰ
 পতীৰ আঘাত পাইছে। বৌদ্ধিক চৰ্চাৰ ওপৰত ভৰ দি চালে এই চল্লিশটা
 পদৰ প্ৰতীকি ইচ্ছাশালৰ মহত্ব বৰ বেছিকৈ ফুটি ওলায়। চল্লিশটা—কেৱল
 চল্লিশটা পদৰে আশাক এখন মহাত্ম্যত কৈছে। বহু বাক্য ব্যয় কৰি ডেঙৰ
 চৈনিক আক্ৰমণৰ পটভূমি কোৱা নাই, যুদ্ধই অনা ধ্বংস আৰু মৃত্যুৰ কথাও
 কোৱা নাই। কিন্তু ডেঙৰ কিছুমান প্ৰতীক আশাক দিছে। প্ৰতিটি প্ৰতীক
 তাৰ দুৰ্বোধ্য বহুত্বময়তাৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰি আনিদেই আশাৰ চকুৰ আগত
 সমগ্ৰ চীন—তাৰত যুদ্ধখন, যুদ্ধৰ ভয়াবহতা আৰু মৃত্যুৰ নৃশংসতা ধৰা দিৱেহি।
 ছাই এটা মহৎ কবিতা। অসমীয়া প্ৰতীকী কবিতা সমূহৰ ভিতৰত ছাই এটা
 মহত্ব কবিতা। ছাই কবি কেশৱ মহন্তৰ বশন্তাৰ অধিষ্ঠিত।

কিন্তু সাধাৰণতে কেশৱ মহন্তই অজটিল, অপ্ৰতীকী সাধাৰণ ভাষাহে লিখি
 ভাল পায়। ডেঙৰ শাস্তিক সবলতা পাঠকৰ আদৰৰ বস্তু। কেশৱ মহন্তৰ
 কবিতা স্বতঃস্ফূৰ্ত কবিতা। আৰু এইটো সাধাৰণতে দেখা যায় যে বেতিয়া
 কবিতা স্বতঃস্ফূৰ্তভাবে ওলাই আৰু পাঠক আৰু লিখক মাজত বেতিয়া অনা-
 কৰিত (unstudied) সম্বন্ধ থাকে তেতিয়াই কবিতাৰ ভাষা সজীৱ হৈ উঠে।
 কেশৱ মহন্তৰ ক্ষেত্ৰত এইটো কথা অধিক সঁচা। ডেঙৰ বৰ্ণিত জনতাৰ আৰু
 বিক্ষিপ্ত সম্বন্ধ লগত কৰিব এনে বৰ্ণিত সম্বন্ধ যে সেই আত্মীয়তাই ডেঙৰ কবিতা-
 বোৰক বিষয়বস্তু আৰু আন্তিক উত্তমক্ষেত্ৰতে মনোহাৰীকৈ তুলিছে। কেশৱ
 মহন্তৰ সবহভাগ কবিতাৰ ভাষা যেন সাধাৰণ মহত্বৰ মূখৰ ভাষা। আশাৰ
 বকৰা জীৱনৰ সুখ-দুখ হাঁহি কান্দোনৰ ভাষা। সোণজিৰা মাহীৰ লাড়ী
 কবিতাৰ পৰা উদ্ধৃত ভলৰ বাক্য সমূহেই কেশৱ মহন্তৰ বৰ্ণনা শক্তিৰ পৰৱ
 চাকতা আৰু বাস্তৱ ঐশ্বৰ্য্যৰ সাক্ষী :—

“কাবোৰাৰ কীয়েকৰ চাৰৰ বৰলে ডৰা যি জাঁতখনি

সোণজিৰা মাহীকনী ভাবেই ৰোৱনী।

ডামোলৰ পিকু মাৰি গবৰ মাটিত
 বোহায়েৰে চাই লয় যি বোকাখিনি
 সোনজিৰা বাহীজনী ভাবেই বোৱনী।
 কপাহী মেখেলাখনি যাব বংবঙ্গা
 আখাৰো অধিক ভাব বোকাৰেই চকা
 ঢেঁকী ওঁত গধাৰৰ কাষ বাঘ কলীয়াৰ বাঁহী
 সদায় ওঁত যাব লাগি থাকে
 ডামোলৰ বং লাগি যোক ভোল যোক ভোল মিচ্‌মিচ্‌ হাঁহি
 সেইজনী লচপটী সোনজিৰা বাহী।”

কৰিয়ে জীৱনৰ নিষ্ঠুৰতা দেখিছে আৰু সেই নিষ্ঠুৰতাক মৰম কৰি ডেউক
 কৰিভাত ঠাই দিছে। জীৱনৰ জীয়া বাস্তৱৰ আঘাটত গ্ৰেমৰ মূল্য হেৰাই
 যায়। পেটৰ ভোকে অন্তৰৰ গ্ৰেমক হ্ৰাস কৰে আৰু গ্ৰেমিকল্পনে যত্নশা
 কাডৰ দৃষ্টি সৈ কাডৰ ভাবে চায়। কেশৱ মহন্তৰ দুঃখবি কৰিভাত গ্ৰেমৰ
 ক্ষেত্ৰত হোৱা আৰ্থিক সংঘাতৰ বক্তব্য তীব্ৰভাবে ধৰা দিছে।

* * *
 আগলতি চিত্ত লৰে চৰে বোৰ
 কোৱোবা আছে বেকি
 মাখি হৈ আহি চুমাখি বুদ্ধিহীনা,
 আহিবা কলিজা বোৰ।
 চ’তৰে ব’হত চিৰাল কটাদি
 লখোনৰ সিখলু জোৰা বোৰ ছুখনি গাল
 তাৰ মাজতে বিচাৰি বঢ়িহে
 ঠাই উলিয়াব পাবা
 এটি চুমা কেলৈ
 এল এটি চুমা দিবা,
 বোৰ দৰীল এ
 এল এটি চুমা দিবা।”

(দুঃখবি)

অস্বাভাৱি বাস্তৱৰ নিবন্ধ দেহত প্ৰশ্নৰ কাৰেবী জোঁৱাৰ নাথিলে সি অধিক বিখ্যাতনৰ হে কষ্ট কৰে।

কেনৰ মহন্তৰ কবিতাৰ আন এটি দিশ হ'ল নগৰস্থী জীৱনৰ প্ৰতি ঘৃণা আৰু বৈবাগ্য। ধূলি আৰু ধোঁৱাবে, কোলাহল আৰু আলোকেৰে পূৰ্ণ মহানগৰীৰ পৰা কৰিয়ে নিষ্কৃতি বিচাৰে। চৰাই হৈ পৰিভ্ৰমণ কবিতাত কৰিয়ে ইটাৰ বেবা আৰু বিজুলী তাঁৰৰ বান্ধোন পাৰ হৈ লুইডৰ পাৰত থকা ডেওঁৰ শান্ত মধুৰ গাওঁখনলৈ ঘূৰি যাবৰ প্ৰয়াস পাইছে। কবিতাৰ কাৰণে নিম্ন লাইটৰ পোহৰজকৈ ঘাটিৰ চাৰিৰ পোহৰ মিঠা। কবিতা সেইকাৰণে মহানগৰীৰ পৰা আঁতৰিবলৈ ককণ আকৃতি —

‘আজি মোক ক্ষমা কৰা জ্যোতিৰ্ময় হে মহানগৰ,

অন্তৰ্জাতিক বাণিজ্যৰ কাৰণে পৰা বিজুলী তাঁৰৰ’ ইত্যাদি। নগৰ জীৱনৰ বিবৰ্ণ বিন্যাসে কবিতা হতাশ কৰি তুলিছে। ডেওঁ কলিকতা মহানগৰীৰ ইটা আৰু কংক্ৰিটৰ মহানাগৰিক বন্দীশালৰ পৰা আঁতৰি গৈ ভুলসীতলৰ নিয়ৰ সেৱকা মনৰ কাষ চাপিব খোজে। লুইডৰ গড়াৰ মন গিচলুৰা স্থিতি আনি বিষয় হৈ পৰে।

নাগৰিক জীৱনৰ উৎকট যান্ত্ৰিকতাই সকলো দেশৰ আধুনিক কবিসকলক আকৰ্ষিত কৰিছে। গাঁচ কথা কবলৈ গ’লে নগৰ জীৱনৰ বহুবোৰ অশান্তি আছে। কাৰাড়া সাহিত্যত আধুনিকতাৰ কথা আলোচনা কৰিবলৈ গৈ ড° বিনায়ক কৃষ্ণ গোকাকে কৈছে—

“Another by-product of advance in technology is the inordinate growth of the world's great cities. Great masses of human beings now live in a man-made environment. ‘Millions of our children have never seen a cow, a fruit-tree or a field of grain.’ This results in a narrowing of experience. The natural world is almost lost to the inhabitants of the modern metropolises. Literature seems to reflect now only the city-dweller's deprivations. The city dweller feels chronically lonely because of his sense of unrelatedness.”*

* (Modernity and Contemporary Indian Literature, P 266)

দশ চরনত কেশব মহন্তৰ অভিনয়ত আছে। ডেউৰ দশৰ বিস্তাৰত পদ্ধতিও বৰ মনোৰম। লয় আৰু যুক্তি প্ৰধান ছান্দিক কৌশলেৰে ডেউ পাঠকক বন্দী কৰে আৰু দশবোৰে সিহঁতৰ বিচিত্ৰ যথুৰ প্ৰভাৱেৰে পাঠকক চিৰন্তন কালৰ কাৰণে বগ্নানু কৰি তোলে। একোটা সামান্য দশৰ আবৃত্তিয়েই যে কেন্দ্ৰ বিশেষে পৰম গধুৰ ছোৱনা আৰু চৰম যথুৰ পুলক জগাই তুলিব পাৰে তাৰ সাক্ষী কেশব মহন্তৰ কবিতা। ব, ল, ব আদি কোমল বৰ্ণবোৰৰ যথুৰ সমাবেশেৰে ডেউ বৈচিত্ৰময় পৰিবেশ সৃষ্টি কৰে।

“*

*

*

*

আঘোনৰ পধাবত দাৱনীৰ কাম আছে
 মুঠি মুঠি কাচি কাচি ডাঙৰি ডাঙৰি,
 কাম আছে,
 আঘোনৰ পধাবত কাম আৰু কাম।
 আঘোনৰ আকাশেদি কোনোবা বিললে
 মন কাচি বনহাঁহ জাকি মাৰি গ’ল।
 আঘোনৰ আকাশতো উকলিৰ বাগি আছে,
 বাগি আছে,
 আঘোনৰ আকাশত বাগি আৰু বাগি,
 আঘোনৰ বাটটোহে কুঁৱলীৰে ঢকা,
 বন হাঁহ বেদি বেদি বন শেষ হ’ল,
 আঘোনৰ কুঁৱলীয়ে বাট ঢাকি ল’লে।”

(আঘোনৰ কুঁৱলী)

অমলেন্দু গুহ

সৰ্বহাৰা কৃষক শ্ৰমিকসকলৰ প্ৰতি বাঢ়ি অহা আধুনিক কৰিফলৰ শ্ৰীতিৰ অন্ত এক বৈশিষ্ট্য হুটি উঠিছে কবি অমলেন্দু গুহৰ কবিতাত। শ্ৰমজীৱি যাত্ৰুহৰ-প্ৰতি কবিতাৰ গভীৰ সংবেদনা। কৃষক, তেলখাদ্যত কাম কৰা বগ্নহা, কাঠ কটীয়া, কাৰাবাৰেন এই সকলো কৃষক সৰ্বহাৰা শ্ৰমিকৰ জৰ গান গাইছে কবি গুহ ই ডেউৰ জুইত পাবৰ গীত নামৰ কবিতাত। কবিয়ে দেখিছে শান্তিৰ বঙা

স্বকমৰ সন্মুখ আগমনি। পৃথিৱীৰ সমগ্ৰ কোণৰ—মোহোৰোৰ পৰা মিচি-
চিপিলৈকে, লুইতৰ পৰা জমা লৈকে এই বিৰাট কুখণ্ডৰ শাঙিবিয়ৰ বাহুৰ
এদিন ডাঙত্বৰ বাকুত বাকু থাক। পৃথিৱীত শাঙি বাঢ়িব। আত্মাৰ
আঁতৰিব।

* * *

আমাক নেলাগে বৃদ্ধ বনে বনে ফুলিছে কপৌ,
পাহাৰে পাহাৰে উঠে এডিকনি গ্ৰহণ্ড আৰাজ
পৰাবত কেচা সোণ কৃষকে তুলিব আকৌ নিজা উৰালত
আমাক নেলাগে বণ, ভাল পাওঁ গুৱণি কপৌ।

মোৰ অসমত

একোট শপত আজি মুখে মুখে বাজি উঠে

ভৈৰামত, পাহাৰ-বনত।

দিব জান, ভেওঁ মান নিদিব কিবাণে

লুইতৰ পাৰে পাৰে গুজৰিত হাজাৰ বাগানে

বতাহত উকলিব পাৰে বাধাৰ নিচান।

ভাই বুলি মাত শুনি দেশে দেশে হ'ব জন সবুজ উজেল,

বুদ্ধৰ বচন লৈ নচলিব বেল।

যি বুৰকে শোষণক ভেটে

আনামৰ ধাননিভ, মালয়ৰ টিনৰ ধনিভ

ভেওঁ মোৰ ভাই।

যি বুৰকে স্তালিনগ্ৰাহত আনন্দৰ সৌধ গঢ়ি তোলে

ভেওঁ মোৰ ভাই—

যাৰ পদক্ষেপে হয় শাপমুক্তা অহল্যা চাংহাই

ভেওঁ মোৰ ভাই।”

(লুইত পাৰৰ দীত)

কবি গুহ এজন সাধাবাদী। কবিতাৰ মাজেবিয়েই ভেওঁ প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ
আহ্বান জনাইছে। ভেওঁ খোলাখুলিকৈয়ে পাৰ্টিৰ জয়গান গাইছে। ভেওঁ
পাৰ্টিৰে বাহুৰ কবচত গাভুলীৰ প্ৰশস্তি গাইছে। কিন্তু ভেওঁৰ কবিতাৰ মূল
আলোচ্য বিষয় হ'ল বাহুৰ। যাৰ জন্তু নাম হ'ল বেহেনতী জয়জ। লাহবা

আৰু নিৰীকৃত বস্তুবাই বাৰ ফলখন। আৰু বাৰ লক্ষ্য বিহীনৰ বাবেই ই
তৰিক্ততৰ বস্তু হ'বৰ উদাহৰণ যেন লাগে। কবিয়ে জনতাক শান্তি আৰু
প্ৰগতিৰ আশা দিছে। শান্তি আৰু সমৃদ্ধিৰ শব্দক সাধনৰ বাণী জনাই
কৈছে :—

“পৃথিৱীৰ বিহীনৰ পোহৰাওঁ সাত ভাই মেজি পুৰি এজাৰ নিশাত
ভেজীমলা জনীটি। সুখৰ টোপনি যোৱা শান্তিৰ কোলাত
আৰু যদি কোনোবাই

ভোমাৰ টোপনি কাচে ন ন বোমা ফুটুৱাই,
মেজিৰ জুইত ধৰি কোটি ভায়ে গাই ধামগীত,
‘আমাক নেলাগে বণ, লাগে পছ কাটিবৰে মিত।’

জুইতৰ পাৰে পাৰে আজি নিশা গীত গাওঁ আঁহা
বাকৰ দিন শেষ নাইৰ ফুল ফুলিবৰ বতৰ
সুৰেয়ে উভলা হক মিচিচিপি হোৱা-হোৱা চউ,
মাহুৰৰ ঘৰে ঘৰে নিৰ্বিবাদে ধুবক হাঁতৰ।”

(জুইত পাৰৰ গীত)

হেমাঙ্গ বিখাস

একেধৰণৰ আদৰ্শৰে কৰি হ’ল হেমাঙ্গ বিখাস। পঞ্চাশৰ দশকত খ্যাতি লভা
কৰি হেমাঙ্গ বিখাসে জন মানসত ইতিমধ্যে এডুৰি আচুতীয়া ঠাই কৰি লৈছে।
তেওঁ জনতাক কৰি আৰু মাহুৰো কৰি। জনতাৰ গাৰ কাষত বৈ তেওঁ
জনতাক বিপ্লৱৰ বাবে সাজু হবলৈ সঁকিয়নি দিছে। সমানেই তেওঁৰ কবিতাৰ
কৰ্ম ক্ষেত্ৰ, বিবিধ বিষয় আৰু ব্যক্তিৰ ওপৰত হেমাঙ্গ বিখাসে কবিতা
লেখিছে। কুলখুৰা, কমবেঙ বজ্জুৰ বাতা, মৰাই ওজা, বিজু বাতা
আৰু চাউলৰ কিউত ঠিৱ দি থকা বালক এই সকলোবোৰ তেওঁৰ কবিতাৰ
সজীৱনী উম পাই সৃষ্টিমন্ত হৈ উঠিছে। এওঁলোক সকলো হ’ল কবিতাৰ নিজ
জগত থকা ব্যক্তি। তেওঁলোকক লগত লৈয়েই কবিয়ে তৰিক্ততৰ বিপ্লৱ বস্ত্ৰ
পাৰ্শ্বৰীৰ কাষ কৰিছে, হাতে-হিমজুৰে তেওঁ এজন বাস্তৱবাদী কবি। হেমাঙ্গ

বিশ্বাসৰ কবিতাত থকা দিছে সাধাৰণ সৰ্বহাৰা। শ্ৰেণী যাত্ৰুহৰ জীৱন সংগ্ৰাম,
 বিৰ্য্যাত্মক আৰু বজ্জনা। তেওঁৰ গুৰুত্বজ্ঞান নামৰ কবিতাত কবিয়ে এক বালকৰ
 ছবি আঁকিছে যি দুই কিলোগ্ৰাম চাউলৰ আশাত ঘৰৰ পৰা ওলাই গৈছিল,
 বাটতে খাদ্য আন্দোলনকাৰী দল এটাক পাই সি শোভাযাত্ৰাত যোগ দিলে।
 শোভাযাত্ৰাকাৰীৰ ওপৰত পুলিচৰ আক্ৰমণ চলিল, সেই সৰু ল'ৰাটি নিহত
 হ'ল। মিউনি-চিপেলিটৰ নৰ্দমা এটাৰ কাষত হাতত বে'গেৰে সি পৰি
 আছে। বৃত্ত, অসাৰ। চিৰকালৰ কাৰণে তাৰ পেটৰ জ্বালা প্রশমিত হৈছে।
 আৰু ঘৰত তাৰ ভোকাডুৰ মাকে হাতত চাউলৰ বেগ লৈ ঘূৰি অহা ল'ৰা-
 টিলে বাট চাই বৈ আছে। ধনতাত্ত্বিক সমাজ ব্যৱস্থাত সৰ্বহাৰাই এই দৰেই
 নিশ্লেষণ পায়। হেমাঙ্গ বিশ্বাস সাহসী কৰি। তেওঁ এই ছবিখন মনোৰমকৈ
 আঁকিছে—

“ল'ৰাটো উভতি নাহিল।
 মাথোন ঢুকেজিৰ পিয়াহ লৈ
 গুলিবিদ্ধ উদ্‌ মোনাটি
 ভৰ ঢুপৰীয়াত
 বোকা সানি পৰি আছে
 নৰ্দমা পাতিত।
 বেচন লাঠনৰ পৰা ল'ৰাটো
 আজিও উভতি নাহিল।
 লঘোনীষা মাকজনী ভেলেটী চবুৰে
 বাটচাই থাকে—
 সি আহিব।
 সিদিনা এজাক বৰষুণে
 ৰাজআলিৰ শুকান হেজৰ ফাঁট
 ধুই নিকা কৰি গৈ গ'ল।
 গোবৰা গোবস্থানত
 উকঙা মদাৰৰ কাঁইটে কাঁইটে
 ভোঙা ভোঙে তেজ
 ফুল হৈ ফুলিল।

লোৱা বসন্ত আহিল :
 বজা নিচানৰ হেৰোলনি
 দুবনিত মিছিলৰ ধ্বনি
 ভাই ওলাই আহিল।
 'সি আহিব ধৰিছে।'

(গুৰুতানি, পৃ ৫-৬)

কাকণ্য, দাবিত্যা অগ্নাতাৰ, পুলিচৰ ধুমধুমা এইবোৰ আধুনিক ভাৰতবৰ্ষত ঘট। নিত্য নৈমিত্তিক ঘটনা। পকাশ আৰু ঘাটৰ বছৰ কেইটাত দেশত খান্ত সমস্ত ই ভয় কৰ ৰূপ ধাৰণ কৰিছে। খান্তৰ দাবীত আন্দোলন, শোভাযাত্ৰা, বেচনৰ দোকানত চকুৰে মনালৈকে 'কিউ', ফুটপাথত অনাহাৰত মৰা মানুহৰ দৃষ্ট বৰ সঘন। জুপৰি মজুতকাৰী আৰু ক'লাবেপাৰীয়ে অৱস্থা আৰু শোচনীয় কৰি তুলিছে। কৰিব খ- এই সকলোবোৰৰ ওপৰত। সকলোৰে ওপৰত ডেঙৰ কোঁধ সমানে বৰ্ষিত হৈছে। কৰিয়ে ভাবে যে এই সকলোবোৰৰ সমাধান হ'ব বজা পতাকাৰ জড়িয়তেহে আৰু সেইবাবে ডেঙৰ সকলোকে বজা পতাকাৰ ওচৰলৈ মাতিছে। মাটিৰ অসম আৰু অসুস্থিকৰ বিতৰণে সঘন উচ্ছেদ আৰু বায়ত আৰু জমিদাৰৰ মাজত হোৱা সংঘৰ্ষই বন্যাসৰ কৰিতাত ঠাই পাইছে। কৰবেড, বন্ধুৰৰ বাজা নামৰ কৰিতাটো এজন দুখীয়া কৃষকৰ ছবি। ডেঙৰ ডেঙৰ মাটিৰ পৰা উচ্ছেদিত হৈছে।

বলিমা হাতীৰ পাল আছে
 শু'বত মেবাই তাৰ উচ্ছেদ-নোটিছ
 আলফুল কেচুৰা-কুঁহিটি
 টানি-ছিঙি গচকি মোহাৰি
 কই ঘাৱ

এই মাটিত জোৰ আৰু অধিকাৰ নাই।
 তথাপিভো বিহুযুথ দৌ ধোৱা নাই।
 বিহুত ডালে ডালে
 পুহু গজে অগণন পাভ।
 পুহু শুনো তাত
 গৰীৰ উকলি।

যই দেখি অহা এক বৃগব বিন্দু
 গ্ৰেনাইট শিলৰ বুকু কালি
 থিয় দিয়া অজ্ঞভেদী
 সীমান্ত গ্ৰহণী সেই
 দালগছজোপা ।

মুখত দেখিছোঁ তাৰ দাবিজ্যৰ চেকা
 চকুত জিলিকি উঠে ভবিষ্যৰ আভা
 নাম তাৰ—
 কমবেড বন্ধুৰ বাডা ।

‘ডিক্ৰিগক্টলৈ’ কৰি হেমাঙ্গ বিশ্বাসৰ এটা তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ কবিতা। কবিতা-
 টোৰ শিৰত বোৰা বোলাৰ বাণী এৰাবি খোদিত হৈছে। “Where Order
 is injustice, disorder is the beginning of Justice”

কবিয়ে গভীৰ বিশ্বাসেৰে সৈতে উপলব্ধি কৰিছে যে ধ্বংস আৰু
 অশান্তিৰ জড়িতভেদে ভৱিষ্যতৰ সৃষ্টি আৰু শান্তি সম্ভৱপৰ। হেমাঙ্গ বিশ্বাসৰ
 কবিতাত ডিয়েটনাৰ সংগ্ৰামী জনতাৰ মৰ্মব্যথা ভালদৰে চিত্ৰিত হৈছে।
 নিৰীহ ডিয়েটনাৰী জনতাৰ কলিজাইদি সবকি বোৰা আমেৰিকান বুলেটৰ
 শব্দ শুনি লুইতৰ পাৰৰ এই কবিতা চকুখাই উঠিছে। গজা টিলমীন গীত,
 চিৰ বিনিজ, বৰগৈচিলাৰ চিঠি এই তিনিটা কবিতাৰ লক্ষ্য হ’ল ডিয়েট-
 নাৰ। আৰু তিনিওটা কবিতাতে ডিয়েটক সকলক কবিয়ে আশা দিছে
 যে সেই পূৰ্ণজাতি দালালইতৰ অত্যাচাৰ এদিন বন্ধ হ’বই। ডিয়েটনাৰ
 সংগ্ৰামী জনতাৰ জয় হ’ব। মানুহৰ জয় হ’ব। জ্ঞানৰ জয় হ’ব। যুঁজৰ
 কুকুৰা আমেৰিকান ইতৰ পাখিৰ ঢপঢপনি মাৰ-বাৰ। গভীৰ স্বপ্না, ক্ৰোধ
 আৰু ভাল কাৰে যুদ্ধ বিপ্লৱ ডিয়েটনাৰ তাত্ত্বী ছবি কবিয়ে আঁকিছে।

* * *

কোন বিষাক্ত বায়ুকী কনাই

দিগন্ত দিলে ঢাকি

দিগন্ত দিলে ঢাকি

প্ৰলয়ৰ নিশ্বাসতে ধ্বংস বিয়পে ক ।

আনখিক সি
 দানখিক সি
 বৃত্ত্য বৃত্ত্য নাচি
 কংস বৃত্ত্য নাচি
 দাক্ষ অগনি পোবশি দেবনি
 দহু ভবীভূতা

প্রশান্ত হুহিতা ।”

বৃদ্ধৰ প্ৰতি ভেঙৰ যি মনোভাৱ সেই মনোভাৱৰ কাগৰ পৰা হেমাঙ্গ
 বিশ্বাসক কৰাচী কৰি লুই আৰাগঁৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। আৰাগঁ
 ভেঙৰ *I Salute my France* নামৰ কবিতাত বৃদ্ধ বিখ্যাত কৰাচী দেশৰ কৰণ
 ছবি আঁকিছে। বিশ্বাসে আঁকিছে বৃদ্ধ বিখ্যাত ভিয়েটনামৰ। ফ্ৰান্স আৰু
 ভিয়েটনাম দুয়োঠাইতে যাহুহেই মানৱতাৰ শত্ৰু। আৰাগঁ পেৰি নামৰ
 কবিতাত ভেঙৰ দেশৰ কাৰণে নৱজন্মৰ সপোন দেখিছে। বিশ্বাসে দেখিছে
 ভিয়েটনামৰ নৱজন্মৰ স্বপ্ন ভেঙৰ বৰদৈ চিলা নামৰ কবিতাত।

শিল্প উদ্ভোগ আৰু যন্ত্ৰদানৰ অত্যাচাৰত প্ৰকৃতি ধৰে ধৰে কঁপে।
 প্ৰকৃতিৰ প্ৰাচীন শোভা সংহাৰ কৰি মূৰ,তুলি উঠা কল-কাৰখানা, দৈত্যকাৰ
 ডেৰিক আৰু চিমনিৰ জীৱনে কবিক বেদনা দিয়ে। প্ৰকৃতিৰ আগৰ শোভা
 এতিয়া হান। কবিতাতো প্ৰকৃতিৰ চিত্ৰ এতিয়া দুৰ্বল পৰিবৰ্তন বা *transi-*
tion য়ে প্ৰকৃতিকো চুইছেগৈ। কৰি বিশ্বাসৰ চকুত এই *transition* বৰ
 কৰণ ৰূপত ধৰা পৰিছে। ভেঙৰ কবিতাত জনতা আৰু প্ৰকৃতি দুয়োবো
 চকু চলচলীয়া হৈ পৰিছে। ডিক্কিন্সফিল্ড নামৰ কবিতাত কৰিয়ে যাহুহ আৰু
 প্ৰকৃতিৰ মাজত থকা মৰমৰ সম্বন্ধ হিচি ভেঙৰ পাঠকসকলক প্ৰকৃতিৰ স’তে
 যুথাবুধি কৰাইছে এক নতুন উপলক্ষিৰে। প্ৰকৃতিৰ ৰূপ সৌন্দৰ্য্যৰ স্থাপনৰ
 কাৰণে যাহুহৰ এতিয়া সময় নাই। পেটৰ জ্বালা ব’ত ভীৰু ডাঙ আকৌ
 প্ৰকৃতিৰ প্ৰীতি প্ৰকৃতিৰ সৌন্দৰ্য্যত উন্নত হোৱাৰ অৱকাশেই বা ক’ত।
 পনীয়া সোণৰ দেশতো, আজি অৰ্থ নৈতিক সংগ্ৰামত জুকলা জনতাৰ দৰত
 চাকি জলাবৰো উপায় নাই।

“পনীয়া সোণৰ দেশত যদি

ঘৰৰ চাকি নজলে,

হুমোৰা খলিভা হুৰাই গঢ়িবা
 লেম্প গঠব ভলে,
 বেচন মোনাভ মবৰী আয়েবা
 ওপুতে চ বয়,
 কশ ভাইটি ওব চৌপনি
 কাণখোৰাই কাঢ়ি লয়,
 উটুৰাই নিয়ে কাব মববাৰী
 কেচুৰাক বেছি থয়,
 কোন বাউলি উদাসী আউলী
 চিপ জৰি বাচি লয়।”

হেমাঙ্গ বিশ্বাসৰ কবিতাৰ ভাষা সৰল আৰু জনতাৰ কথা ভাষাৰ ওচৰ চপা। কৃত্তিমতাহীন। তেওঁ বি ভাবে তাকে কয়। আৰু সেই কোৰাভ অনাবহকীয় বাক বৈচিত্ৰ্য নেদেখুৱাকৈ কয়। হেমাঙ্গ বিশ্বাস জনতাৰ কথা জনতা তেওঁৰ হিয়াৰ আপোন। আৰু তেওঁ জনতাৰ ক্ষয়ত চিবন্তন বন্দী।

চিত্ৰকল্পবাদী সুৰ : মহিম বৰা আৰু অনেক :

মহিম বৰা, প্ৰফুল্ল ভূঞা, নলিনীধৰ তট্টাচাৰ্য্য, বীৰেন বৰগোহাই নিৰ্মল প্ৰভা বৰদলৈ, পৰেশমল্ল বৰুৱা আদি কেইবাজনো চিত্ৰকল্পবাদৰ সূনিপুন মাধ্যমেৰে আৰু মাজীয়া চিন্তাধাৰাৰ পৰা আঁতৰত থাকি এজেলী নতুন ভবজৰ কবিতাৰ সৃষ্টি কৰিছে। সূচত্বৰ শব্দচয়ন আৰু উদ্ভূত চিত্ৰকল্পৰ জড়িততে তেওঁলোক পাঠকৰ অন্তৰত সহজে প্ৰৱেশ কৰিছে। কিন্তু পাঠক বা জনতাৰ বাবে তেওঁলোকৰ চাৰিওফালৰ জগতখনৰ যি য'ত যেনেকৈ আছে সেই অৱস্থিতিৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰি কবিতা লিখিছে। এই কবিতাকলৰ দৃষ্টি আছে, দৰ্শন হয়তো নাই। বগনাৰ স্নাকোশল আৰু প্ৰয়োগৰ চিত্ৰধৰ্মিভাই তেওঁলোকৰ কবিতাক মহত্ব দিছে।

মহিম বৰা

মহিম বৰাৰ কাব্য চৰ্চাৰ শুভাৰম্ভ হয় পঞ্চাশৰ দশকত। বোমাটিক কবিতাৰ আৰ্হিও নিজকাব্যৰ পাতনি তৰা কবিতা বৰাই সহজতে আধুনিকতাৰ ফালে

চাললয়। অধ্যাপক ববাই সাম্রাজ্যকে কবিতাকৈও প্রতিশ্রুতি কব। শিবক
হিচাবেহে বেচি বশস্তা আর্জিছে। ডেওর কবিতা আক কব। সাহিত্যব
মাজতো জ্যা'প'ল হাঁওর দিক্ নির্দেশিত অরহিতি-বাদী চিন্তাধারার আভাস
পোরা বার। দৃষ্টি কবিতাত কবিয়ে সৌন্দর্য্যর ওপরত অরহিতিবাদী স্বয়
প্রয়োগ কবি এক নতুন ব্যাখ্যা আগবঢ়াইছে। কবিয়ে সৌন্দর্য্যক বহুতো
বিচারিলে বহুবার, বহুঠাইত। কিন্তু সৌন্দর্য্যর বহুত পোহাব পাৰহৈয়ো
দুবি দুবি ডেও সৌন্দর্য্যক নেপালে। কিন্তু হঠাত এদিন বববার আবেলি
বড়বে বোলোরা এগোছ। হাঁহত সৌন্দর্য্যক ধরা পেলালে।

“বববার গোটেই আবেলি
পিৰালিত বহি থাকে মোর চকুছবি ,
আবেলিটো বহি থাকে এগোছ। হাঁহত
মোর পিৰালি-কানত—
ইকি—অকস্মাত্
চকু হাঁত মাৰি গ'ল, সেউজীয়া বিকুলীৰ
চমকনি স্থিৰ
এগোছ। বনত।
আকলুৱা দুচকুত দুৰ্বাসাৰ ভোক লৈ
থব হ'ল দৃষ্টি মোৰ চকুৰ পতাত
পুলকত।
বিশ্বয়ত।
প্রথম নিশাব প্রণয়ত !!!

সৌন্দর্য্যর বহুত পোহাব পাৰ হৈ বজাবে বজাবে
কিমান দুৰিলো। দব-তাও কবি কবি লাগিল ভাগব
দোকানে দোকানে গৈ বিকল গ্রাহক।
আজি মোৰ পিৰালি কাষত,
সকলোৰে চকুৰ আঁৰত
সেই ৰূপে দিলে ধৰা।
এলাগী ওকোন্স ভৰা দুচকুত লাজ

স্বল্পতা আৰু বৰ্ণনাৰ চাকতাই মহিম ববাব কবিতাসমূহক বৰণীয় কবি
তুলিছে। মধ্যবিত্ত জীৱনৰ সঁচা ছবিও মহিম ববাব কবিতাত আছে।
মধ্যবিত্তৰ সুখ-দুখৰ পৰিচয় দি লিখা—**ভেঁই বিচৰা চিঠিখন** নামৰ কবিতা-
টোত নিম্ন মধ্যবিত্তৰ জীৱনৰ কৰুণতা আৰু চাৰিওফালৰ সমাজৰ ক্ষয়হীনতা
অন্তৰ্দৰ্শনী হৈ ফুটি উঠিছে। কবিয়ে বিশেষ চিঠি এখন পাবৰ কাৰণে বৰ
বাকুল হৈ আছে, কিন্তু ভেঁই বিচৰা চিঠিখন নাছিল কিন্তু যিখন লিখিছিল
সেই চিঠিত আছে দাবী। প্ৰিমিয়ামৰ বিল, বিজুলী বাতিৰ বিল, চুমাছৰ
ঘৰ ৰ ডাৰ বিল, পেছীৰ মাটিৰ পাডমান বিল, ভাই ডাগিনৰ স্কুলৰ ফিচৰ
বিল। বিলৰ দাবী আৰু আৰ্থিক বিসৰ্গভীতহীনতাৰ মাজতে কবিতাৰ জীৱন।

* * * *

চিঠি আছে জাপ জাপ, ইণ্ডাণ্ড, কাৰ্ড লেফাফাৰ,

বুক প'ষ্ট, বিয়াৰি, নামী দামা আৰু

বেনামীও,

প্ৰিমিয়াম লেপচ হোব, ইলেকট্ৰিক বিণ,

ঘৰভাৰা বাকী চুমাছৰ,

পেছীৰ খাজনা আৰু স্কুলৰ ফিচ

ভাই-ভতিজাৰ।

জীৱনৰ কড়া-ক্ৰান্তি হিচাপৰ কড়াহ খোলাত

বুটা বহা বম বম প্ৰতিটো প্ৰভাত

ভেঁই পুৰি ছাই হ'ল প্ৰতি সন্ধিয়াত,

ঘন ব'ল উপবাসী।

(বহুবৰ কবিতা ১৯৬৫, পৃ. ৮০)

'জীৱনৰ কড়া-ক্ৰান্তি হিচাপৰ কড়াহ খোলাত' কবিতা ভেঁই পুৰি যিবিছে।
আধুনিক নগৰীয়া মধ্যবিত্তৰ জীৱনৰ এই আৰ্থিক বিসৰ্গভীত কবিতাৰ দাবীৰে
সজা বস্তু। ডাৰ প্ৰভাত প্ৰতি ক্ষণে ক্ষণে অজুতৰ কৰা যায় কিন্তু ডাৰ পৰা
হাত সৰাব উপায় নাই।

মহিম ববাব কাব্য কৌশল অনেক পৰিমাণে সহজ আৰু স্তব্ধ। চুবোধ্যতা
কিছু আছে যদিও বৰ প্ৰকট নহয়। ভেঁই কবিতা ডায়া আৰু কট কবিতা
প্ৰতীক উপমাৰ ব্যৱহাৰ কবি ভাল নেপায়। প্ৰাচীন ভাৰতীয় কাব্য আৰু

মহাকাব্যৰ পৰা অনা কিছুমান কবি প্ৰসিদ্ধিও তেওঁৰ কবিতাত সমাবেশিত হৈছে।

প্ৰফুল্ল ভূঞা

অতীতৰ মধুৰ সৌন্দৰ্য, প্ৰেম সৌন্দৰ্য আৰু প্ৰকৃতি আদি ভাৱৰ ওপৰত প্ৰফুল্ল ভূঞাৰ কবিতাৰ বুনিয়াদ গঢ়া হৈছে। জন্মেভাৱ মন সমীক্ষণৰ নানান কথা আহি তেওঁৰ কবিতাত সোমাইছে। অবচেতন মনৰ এক নিষ্কাশন যাত্ৰা তেওঁৰ কবিতাৰ মাজত পৰিব্যাপ্ত। তেওঁৰ অবচেতন সত্তাত ভৰ দি কবিয়ে নিজ মাতৃক লগত লৈ আদিম যুগৰ সমাজলৈ ঘূৰি গৈছে। আৰু সেই অতীত যুগৰ প্ৰাচীন কাহিনী আৰু বীৰত্বৰ গাথৰাৰ মাজত কবিয়ে নিৰ্ভৰ আ বিশ্ব কৰিছে। নীৰবতাৰ মাজেদিয়েই কবিয়ে নিৰ্ভৰতাৰ পৰলৈ উলাচ গৈছে। এই স্তবত বৈ কবিয়ে পৃথিৱীত তেওঁৰ আগমনৰ হেতু বিচাৰি ল'বলৈও প্ৰয়াস কৰিছে। পৃথিবীৰ সৰ্বত্ৰতে তেওঁ তেওঁৰ মাতৃক দৰ্শিছে। স্বৰ্গতে কৰিব অৱচেতন মনত পক মাতৃৰ গভীন হৃদি যেনেবাৰ সাঙুৰি কবিয়ে মনত এক প্ৰতীকি প্ৰতিভাস সৃষ্টি কৰিছে। নিৰ্জলতা প্ৰতিভাৰ পৰা উদ্ধৃত কৰা স্তবকত সেই বক্তব্য স্পষ্ট

‘পাহৰিলো আমি তাত আছিলো কিছুমান দিন
তুদিনে মন দুবচন / মনত পৰিছে মোৰ
আছিলো যে আমি তাত অনেক আশ্ৰয় দাতি
অনেক যগান্ত আৰু অনন্ত অনাদি বসতি
সেয়ে মোৰ বাসভূমি, চিৰদিন তাতে থাকো আমি
ভূমি কোন কল্লোলিনী পৃথিৱীত থাকা
সেই যে সেই যে এক তিলোত্তমা উচ্চৰণ জাত
সুৰা বিপনিও গৈ অনগল কথা পাতে
হাঁহে আৰু গান গায়, বাৰাঙ্গনা বুলি থাক
মুজা যাচে বহুত মাছহে, সেই প্ৰবাদ নায়িক
পৃথিৱীত থাকা যদি ভূমি “মধ্যাহ্ন সূৰ্য্যকমই
কৈগ’লো কথা, যেতিয়া আছিলো আমি

ইকবাব বেব আক থেবৰ চালেবে সজা আক'শৰ আভাসত
মা আক মই। অনেক অবশ্য নদীতীৰ্থ আক জনপদ
ভ্রমন কৰিলো আমি—ভিক্কাবী সন্ধান আক ভিক্কাবীণী
আমি দুই নি স্ব আত্মা
বহুদূৰ ঘূৰি ঘূৰি আহি পালো প্ৰাস্তবৰ নিৰ্জন প্ৰদেশ।

প্ৰমত্ত সূৰ্য্যৰ প্ৰেম অথবা কামনা
প্ৰাস্তবে পাহৰি গ'লে, প্ৰতি বাতি
অন্ধকাৰে হৈ সুবজ্জনা, পোহৰ বিলায়
ঘৰ আক আকাশত। বতাহত ভৰিপৰে কুঁৱলীৰ ভ্ৰাণ
সময়ৰ মৃত্যু হয়, পৃথিবীৰ মৃত্যু হয়
থাবে মাথো প্ৰাস্তবৰ অল্পভৱ কৰিবন
নিজা আক মই।'

(বহুত কবিতা, পৃ, ৭৮)

কবিয়ে বাস্তব পৃথিবীখনক অৰচেতন মনৰ জগত খনৰ লগত সাঙুৰি চাইছে।
কিছু মাজে মাজ imagist ভাব অল্পভূতিয়ে তেওঁক অৰচেতনাৰ গভীৰলৈ লৈ
যায়। নিজানতাত কবিয়ে ডুব—দিযেহি। কবিয়ে জীৱন আক জগতৰ
জটিল দ্বন্দ্বিক পৰিক্ৰমাৰ বহুশ্য বিচাৰে। তেওঁ নিজৰ চাৰিওফালে এটা
মানসিক ভূগ ভৈয়াৰ কৰি লৈছে। এই দুৰ্গ গঠনত বাহুৰুত হৈছে তেওঁৰ
নিজ জীবনত লাভ পৰা অভিজ্ঞতাৰ ইটা আক পোৰা মাটি। নিজানতাৰ
জটিলতে আদিম জগতলৈ উলটি যোৱা কৰি জুগাই কোনো আদিম নাৰীৰ
প্ৰেমৰ কথা ভাবি নাইবা কোনো পুৰণি শিল বা গুহাত খোদিত চিত্ৰ চাই
সাহসনা লভে। আদিম যুগৰ অৰচেতন মন আক বৰ্তমানযুগৰ অত্যাধুনিক
সচেতন মন এই দুয়োটাৰ সন্মিশ্ৰ সমাবেশ হৈছে প্ৰকৃত জুগাই কবিতাত।

নলিনীধৰ ভট্টাচাৰ্য

নলিনীধৰ ভট্টাচাৰ্যই আধুনিক কবিতাৰ স্ৰুতিত সূদীৰ্ঘদিন অৱগাহি
আছে। imagist romanticism অৰ পৰা দুজোঁৰ প্ৰতীকীবাদলৈকে
আধুনিক কবিতাৰ নানা ভাব ভবেন্বে তেওঁ তেওঁৰ কবিতাক সমৃদ্ধ কৰিছে।

এই প্ৰতীক্ষাৰ নাই জানো দায় ?
 বন্দী আত্মা নপৰে জ্বৰ
 নপৰে জ্বৰ নহয় স্থিৰ
 সূৰ্য্য সগি কপাই ভোলা পখীৰ স্মৃতিৰ নীড
 গিৰ ঢঢ়ত জ্বলি উঠে
 বাটে লাটে তাৰ পৰি ফিৰি উঠি
 দক্ষ ১৫ কোটনত গজল নতুন বনস্পতি
 সূৰ্য্য সগি তুমি জানো বাক আহিবা নামি ?
 লগ লগ এনে, সাক্ষৰ ন মজিয়াত বহি ।”

(বছৰৰ কল্পিতা, পৃ, ৩৩ ৩৪)

বীবেন বৰগোঁহাই

পঞ্চাশৰ দশকত প্ৰাধান্য পতা আন এজন imagist কবি হ'ল বীবেন বৰগোঁহাই। বৰ্ত্তমানে তেওঁৰ কাব্য বীনা নীৰব। তেওঁৰ কবিতাৰ স ব্যাংগ্য সবহ নহয় কিন্তু ক্ষেপণীয় মনো জৈৱিক চিন্তাধাৰাৰে তেওঁৰ কবিতা গুটী। অতীত প্ৰীতি, অতীত স্মৰণ প্ৰেমৰ স্বাক্ষৰ সবেদন আৰু বন্ধুত্বৰ নিৰ্যাস তেওঁৰ কবিতাৰ উপভোগ্য বস্তু। প্ৰেমৰ স্মৃতিয়ে বন্দৰৰ কাষ চপা আকলুতা নাৱিকৰ মনৰ পোহৰ দ'বৰে কৰি পোৱে। তেওঁৰ প্ৰেম কিন্তু তুলহ নহয় প্ৰেমৰ এটি সূক্ষ্ম পলকেই কৱিক অনন্তৰ সন্ধান দিয়ে। প্ৰেমৰ প্ৰাঞ্জল অভিজ্ঞতাই তেওঁক বাওৰৰ পৰা আঁতৰাই আনি এক স্বৰ্গীয় দিব্যসুৰত সৈতে মিলিত কৰায়। নিবেদিতা বৰুৱা নামৰ তেওঁৰ এটা ধনীৰ কবিতা আছে। এটি কবিতাত কবিৰ প্ৰেম ব্যাপক। নিবেদিতা বৰুৱাৰ প্ৰেমৰ মাজত তেওঁৰ সমগ্ৰ বিশ্ব সজ্জাৰ প্ৰতিফলন পাইছে। নিবেদিতা তেওঁৰ কাব্যে জনম আৰু মৰণ চৰাই দাব পৰা অশ্বিনীৰ চকুভিত্তি। সাপ্তাহিক লগ ধৰ্ম্মীতাৰ ফ্ৰেমৰে লক্ষ নিবেদিতা বৰুৱাৰ ছবিখন অতিশয় মধুৰ আৰু সহজ পাঠকক মোহাবিষ্ট কৰি তুলিব পৰা বিধৰ।

নীৰব নয়, ময় ধৰি জীৱ চুল্লিৰ সাগৰত তেউ খেলি

বিচানি পালো হেনৰ শাবাৰ। চতনাৰ আলোক পথত

দেণা দিলা তুমি, সেম্বৰ-বঙা আশাৰ নক্ষত্ৰ।
 পথ মোৰ পৰি ব'ল। মই ভোল গ'লো। নিবেদিতা,
 এমুণ হাঁহিলে তুমি সন্ধান দিলা চুচকুৰ নীলা।
 উদাত্ত গভীৰ আৰু লীলায়িত দেহৰ ভংগীবে
 দেখুৱালা সৃষ্টিৰ সৌন্দৰ্য। প্ৰেম আৰু দেহাতীত
 সৃষ্টিৰ চেতনা সনা তোমাৰ দৃষ্টিত, মোৰ মন কঁপে
 হাজাৰৰ তৰংগত তৰাৰ পাপৰি কঁপে।
 নিবেদিতা, তোমাৰ চুলিত আঙুলি বুলাই মৰা নক্ষত্ৰৰ
 কত কথা ক'লে। মোৰ বিলুপ্ত হৃদয়, নিমৌলিত চকু আৰু
 মোৰ বিলীন স্বপ্নাকা ক্ষা (এইবোৰ সাৰু হ'ল)
 যেনেকৈ হয়, কোনে। এক আশ্চৰ্য্য ৰাতিৰ প্ৰেমৰ গভীৰ কথা
 অনৰ্গল কৈগ'লে, হাজাৰ বছৰৰ কথা বাদামী ৰঙৰ ৰাতি
 উজাগৰে ভাবি গ'লে।
 নিবেদিতা, হাজাৰ ধূসৰ আশাৰ অলস সপোন লৈ
 তুমি যদি নাও মেলি দি। পথ বিস্তৃত নাবিকৰ দ'ৰে
 সোন, জোনৰ পোহৰতো তুমি মৃত্যু মলিন সপোন
 সৰীসৃপ কামনাই স্বপ্নৰ কবিতা সৃজন * * *

নিসন্দেহে নিবেদিতা একো কবিৰ শ্ৰেষ্ঠ কাব্যকৌশলি। যদিও প্ৰেমৰ
 ইঞ্জিয়াত্বভূতিৰ দিশটো তেওঁৰ চিনাকি তথাপিও প্ৰেমৰ বাস্তব আৰু কঠোৰ
 ৰূপটোও কবিয়ে নজনা নহ'ল। আধুনিক কালত প্ৰেমৰ দাম কমিছে।
 অৰ্থনৈতিক তাড়নাৰ দ্ৰাঘি মন্থনৰ অৱস্থাত পৰি নাৰীৰ জীৱন হৈছে পথ
 সামগ্ৰী। স্বপ্ন আৰু নিখাতন তেওঁলোকৰ বাবে সদা সংঘটিত কথা।
 নাৰীৰ ব্যক্তিগত সন্মানৰ প্ৰতি কবি সচেতন হৈ উঠিছে ৰাতিৰ কবিতা
 নামৰ কবিতাত

'বাটে বাটে ঘূৰি ফুৰে বেতুইনৰ দল
 সুপ্ত বজৰী ঘূৰি বৈ আছে গুপ্ত সন্ধানী
 জোনাকীৰ জ্যোতিত ফুলে গনিকাৰ
 হাঁহিব পদুম। ধ্বংস হয় হাজাৰ নতুন জন্ম

বাটে বাটে জাবজ সজ্জান ।

উটি যায় জনহুতা, অপমান নাৰীৰ দেহৰ ।”

(আকাশৰ চিঠি, পৃ. ৩৫)

এই কবিতাটি বচনা কৰাৰ সময়ত কবি ডকণ । ডকণ মনে বিদ্রোহৰ পোষকতা সহজে কৰিব পাৰে । নাৰী জীৱনৰ ওপৰত হোৱা স্থনিত লাঞ্ছনা দেখিও, যেন কৰিব অস্তৰ বিদ্রোহী হৈ উঠিছে । ‘চিৰ-নমস্তা মাতৃমৃতিৰ’ প্ৰতি সজ্জ কৰিয়ে যেন দেহাৰ বেহা কৰি পেটৰ ভোক উপশম কৰা নাৰী জীৱনক ক্ষমা কৰিব পৰা নাই । মাহুহৰ মাহুহ ৰূপ হেৰাই গৈছে । মাহুহৰ জীৱন আধুনিক সভ্যতাৰ বালি বলুকাত পৰি থকা ভগা খোলাকাটি হাৰোন । দাম তাৰ তুচ্ছ । প্ৰাৰ্থনা : মৃত্যুৰ নামৰ কবিতাত কৰিয়ে সভ্যতাৰ স্থণিত ৰূপ দেখি চকুখাই উঠিছ আৰু মৃত্যু লাভ কৰি পুনৰ বাৰ জন্ম লাভৰ আশা কৰিছে । কবি হয়তো জন্মান্তৰ বান্দৰ প্ৰতি সমৰ্পনকাৰী ।

নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ

আলোচ্য যুগটোৰ গীৰ্ণ স্থানীয়া মহিলা কবি নিৰ্মল প্ৰভা বৰদলৈ এগৰাকী শক্তিমান imagist কবি । মাহুহৰ মনোজগত আৰু তেওঁৰ চাৰিওফালৰ জগতখন কৰিব আলোচনাৰ বিষয় মুক্তক ছন্দ তেওঁৰ কাব্য বীতিৰ নিৰ্মাণ কোশল । মধ্যবিস্ত জীৱনৰ প্ৰতিকূল পৰিবেশ, অৰ্থনৈতিক তাড়না, নগৰ জীৱনৰ প্ৰতি বিদ্বেষ আৰু নগৰ সভ্যতাৰ শ’বাৰি আৰু প্ৰতাৰণা তেওঁৰ কবিতাৰ উপভোগ্য সামগ্ৰী । কম শব্দত সুসংহত গাঠনিৰে ভৈয়াৰ কৰা তেওঁৰ কল্প চিত্ৰসমূহে পাঠকৰ মনত তীক্ষ্ণ ছাপ বহুৱাই । কেতিয়াবা কেতিয়াবা তেওঁ মনো-জৈৱিক স্তৰৰ পৰাও উপমা আৰু চিত্ৰকল্প গ্ৰহণ কৰে । জন্মৰ প্ৰাক্ আৰু পৰ যুহুৰ্তৰ ছবি এখনো তেওঁৰ কবিতাত ফুটি উঠা দেখা যায় । ভোলালৈ কবিতাত কল্পচিত্ৰৰ যুহু সৌৰভ সহজে অহুমেয় । বিজ্ঞ, বৰষা শেষৰ গাম, অপৰাজিত, আজৰিৰ গীত, আদিত ধুনীয়া আৰু সবস চিত্ৰকল্পৰ সমাবেশ হৈছে । বোমাটিক পৰিবেশৰ ক্ষুৰণে তেওঁৰ চিত্ৰকল্প বোৰক সম্বদ্ধ কৰিছে । ভাবাহুহুতিৰ সূচত্বৰ প্ৰয়োগেৰে সু-সিদ্ধ এই চিত্ৰ সমূহে পাঠকক এক নান্দনিক ঐশ্বৰ্য্যৰ ভোক্তা কৰি পেলায় ।

নীলমণি ফুকন (কনিষ্ঠ)

নীলমণি ফুকন অসমীয়া আধুনিক কবিতাৰ প্ৰতীকবাদী—ডবলৰ সাৰ্থক-
ত্ব শিল্পী। বোম্বাটিক ভাবাধুতিৰে impressionistic কবিতা কিছু
মানৰে তেওঁ কাব্য চৰ্ছাৰ পাতনি মেলে। সূৰ্য্য হেনো নানি আছে এই
নদীয়েদি তেওঁৰ প্ৰথম কাব্য সংকলন। এই সংকলনৰ কবিতাসমূহ ঘাইকৈ
বোম্বাটিক অভিব্যক্তিবাদৰ কবিতা। পৰবৰ্তীকালত ফুকনে প্ৰতীকবাদলৈ
উত্তৰণ কৰিলে। প্ৰতীক, myth আৰু archetype অব বিচিত্ৰ মধুৰ
সমাহাৰেৰেৰেৰে কবিতাসমূহসমূহ। বৰ্তমানে প্ৰকাশ পোৱা তেওঁৰ তিনি-
খন কাব্য সংকলন নিৰ্জনতাৰ শব্দ, আৰু কি নৈশব্দ আৰু ফুলি থকা সূৰ্য্য
জুখী ফুলটোৰ ফালে সংকলনে প্ৰতীকবাদী কাব্যান্ধোলনৰ এক নতুন
মহিমা বিস্তাৰ কৰিছে। শব্দ বিস্তাৰিত কৰি ফুকনৰ হাত পকা। মহ-কবিতা-
সকলে সুপ্ৰতুল আৰু সুচতুৰ বিস্তাৰৰ জড়িততে প্ৰাচীন শব্দবোৰৰে
ওজস্বীতা বঢ়াই তোলে। ফুকনে কৌশলী হাতেৰে শব্দবোৰ লজাৰ আৰু
ফুকনৰ ভাতৰ বিস্তাৰ লাভ কৰি শব্দবোৰে নতুন পৰিবেশ তৈয়াৰ কৰি
সেইবোৰৰ শাস্তিক অৰ্থক চেৰাই গৈ এক নতুন ব্যঞ্জনাৰ সৃষ্টি কৰে। শব্দ
আৰু পৰিবেশৰ বিচিত্ৰতা ফুকনৰ কবিতাসমূহৰ ঘাই বৈচিত্ৰ্য। সেই বহুত
নীল ধূতুৰা নামৰ কবিতাত কবিতা শাস্তিক উদাৰতা সাগৰ হৈ বৈছে।
এনেধৰণৰ বিস্তাৰ বীতিয়ে সঁচা শিল্পীক গঢ় দিয়ে। নিৰ্জনতাৰ শব্দ আৰু
আৰু কি নৈশব্দ এই দুই গ্ৰন্থত শাস্তিক ইন্দ্ৰজাল বহুত বিস্তৃত। এইবিনিতে
কবি ফুকনৰ বহুতময় নীল ধূতুৰা পাঠকৰ আগত দাঙি ধৰাৰ লোভ সাহসৰ
নোৱাৰিলে।

সেই বহুত নীল ধূতুৰা

অহৰহ মই সেই আৱহমান কালৰ অঙ্গসন্ধান কৰোঁ
বাতিৰ অতল তলিত ফুলি থকা চিৰকালৰ এটা বিৰাট
নীল ধূতুৰা,
সেই বহুত

চিৰকালৰ এটা বিৰাট নীল ধূতুৰাৰ মই অঙ্গসন্ধান কৰোঁ

ডাৰ গৰ্জলৈ মই সোমাই বাবলৈ বিচাৰোঁ
 যত অস্তিত্ব হৈ আছে অসংখ্য বক্তাক্ত শব্দৰ শব্দ
 শব্দৰ ভিতৰত চিৰন্তন মাহুতৰ নিৰ্জন আৰ্তি

নীল ধূতুৰা
 সেই বহন্ত

শব্দৰ শব্দ
 সেই বহন্ত
 নিৰ্জন আৰ্তি
 সেই বহন্ত

অবহ মই সেই আত্মান বহন্ত অহুসঙ্কান কৰোঁ।

ফনাচী দেশীয় প্ৰতীকবাদী সকলে তেওঁলোকৰ কবিতাক প্ৰতীকৰ জড়িততে এক দীপ্ত ব্যঞ্জনাৰ উত্তৰাধিকাৰী কৰিছে। কবি নীলমাৰ্গ দ্বাৰা একে কৌশলৰ প্ৰতীকৰ ব্যৱহাৰ কৰিছে। তেওঁৰ দৃষ্টিৰ সূক্ষ্মতা সূক্ষ্ম পৰি-
 ব্যাপ্তিৰ দিশলৈ হ'ল তেওঁৰ দাবা ব্যবহৃত প্ৰতীকসমূহ। এই প্ৰত্যক্ষমান জগতখনৰ সৌন্দৰ্য্য শব্দ আদ্যক এক তুৰীয় (transcendental) অৱস্থালৈ লৈ গঢ়িলে কবিয়ে চপা কৰিছে, তেওঁৰ কবিতাবোৰকত সেইবাবেই ব্যঞ্জনা আৰু অৱপ্ৰেৰণ আছে। সাব্যস্ত ধূতুৰা প্ৰবৰ দৰ্শন সিঁবোৰ নহয়।
 তেজ নামৰ কবিতাটো কবি। জীৱন চক্ৰৰ প্ৰত্যেক প্ৰকাশ, কবিয়ে ভাবে যে তেওঁৰ জীৱন অনন্ত জীৱনৰ সৰ্বত্ৰ সংগঠিত। দিনৰ পিছত দিন, মাহ। পিছত মাহ, বছৰৰ পাৰে বছৰ জুৰি কবিয়ে সাজনা আৰু নীৰৱতাৰ মাৰ্গেদি অভিজ্ঞত আৰু অন্তৰ্ভূতিৰ মাজেদি জীৱন প্ৰবাহ চলাই নিছে। এই কবিতাত ব্যবহৃত শোবা গহীন মুক্তিৰ প্ৰত্যেক সমূহে অলুবাগী পাঠকক ভাবিলে আৰু ভাবি ভাবি আবিষ্কাৰ কৰিবলৈ বাধ্য কৰে।

“ভগা টোপনিৰ আয়না

নিয়ৰ গভীৰতা

এটোপাল হামত মোৰ ডেজৰ গভীৰতা।

সিঁহগছৰ মণ্ডহত

অগনণ—

বায়বীয় বাতিৰ জুই—

ভেজৰ মাজৰ খুণ্ডা

এটা গধুৰ চকা

চলি যায়

কাটি য়াৰ,

সাতোটা ঈভাল হাতীয়ে

টানি নিয়ে—

এটা গধুৰ চকা

চলিযায়

মোৰ ভেজৰ মাজেৰে

অনন্তশায়ী জীৱনৰ

নাভি কমলত

মোৰ ভেজৰ জয় ।

নিসন্দেহে উপবোধক বাক্যাংশ সমূহত ফুটি উঠা গুণীভূত বাক্য গভীৰ
অনুধাৱনৰ বিষয়। মহাজন ডেকা মাজুছৰ ঐতিহ্যবৰ্ত্তন নামৰ অল্প এটা
প্ৰতীকী কবিতাত মানৱ সভ্যতাৰ গোটেই বৃত্তটোকে আঁকি দেখুওৱা হৈছে।
বহুভোবোৰ প্ৰতীকৰ সদন সমাবেশ ইয়াত দেখা যায়। ক'লা শিল, বাড়
গক, ককিন, পাঁচটা বৃদ্ধ গাথ, সমুদ্ৰ, ভগ্ন মন্দিৰ আৰু এগৰাকী উন্মাদ নাৰীয়ে
প্ৰতীকৰ কাম কৰিছে। এই প্ৰতীক সমূহক এক সূক্ষ্ম সজ্জিত বাস্তি
পেলোৱাত কৰি সাৰ্থক হৈছে। কিন্তু এই কবিতাটো অনেকাংশে দুৰ্বোধ্য হৈ
পৰিছে কাৰণ কৰি ফুকে প্ৰতীক নিৰ্বাচন কৰোতে সদায় সমান মনোযোগ
নিহিদ্ধা যেন অনুমান হয়। তদুপৰি ডেঙ কিছুমান Private Symbol
ব্যৱহাৰ কৰে। Wallace Fowlie আদি প্ৰতীকী পৰম্পৰাৰ পণ্ডিতসকলে
প্ৰতীকৰ একেকপতা আৰু ঐক্য বি দাবী কৰিছে সেই দাবী অনেক কবিয়ে
যানি ল'ব নোখোজে। কৰি ফুকনেও এনেধৰণে প্ৰতীকৰ একে কলতালৈ

লক্ষ্য নাবাধি উদ্ভিষ্ট প্রতীককে ব্যৱহাৰ কৰিছে। কলস্বৰূপে লিগক আৰু পাঠকৰ মাজত জটিলতা বাটে। তাক কবিতায়ে ছুৰ্বোধ্যভালৈ নামে। যদি কবিতাত ব্যৱহৃত প্ৰতীকে পাঠকৰ ওপৰত ছুৰ্বোধ্য সাঁপৰ ধৈৰ্যে থাকে তেতিয়াহলে প্ৰতীকবিলাক যিমানেই কলাসন্মত নহওক লাগিলে পাঠকৰ ওপৰত সিহঁতৰ প্ৰভাৱ নপৰে। স্বপ্ন আৰু বাস্তৱতাৰ মাজতো স বাত লাগি ফুকনে কিছু মান কবিতা ৰচনা কৰিছে। কবি W B Yeatsয়েও তেওঁৰ The Double vision of Michael Roberts নামৰ কবিতাত স্বপ্ন আৰু বাস্তৱৰ মধ্যপ্ৰান্তৰত বৈ কবিতা ৰািছে। কবি দুকলৰ মাজত মাজে মাজে স্বপ্ন আৰু বাস্তৱৰ মধ্যস্থলত বৈ যায়। নিজৰ স্বপ্নৰ ইচ্ছাৰত নিজে বন্দী হৈ কবিয়ে এ পৰ্য্যন্ত সৌন্দৰ্যৰ আভাস পায় আৰু সিহঁতাক সমগ্ৰ কবিতা প্ৰতীক আৰু চিত্ৰকল্পৰ যোগান দিয়ে। আধ্যাত্মিক সন্তোষ আৰু গায় প্ৰাণাদিত আনন্দৰ ছাপ এনেকৈ কবিতাৰ বাৰুকৈ সহজে ধৰা পৰে। চিত্ৰ কল্পৰ প্ৰয়োগতো কবি কৌশলী। তলত কেইটামান উল্লেখ দিয়া হ'ল—।

(১) সাপেধৰা বেঙৰ মাতত

কাতৰ ছপৰ

(২) শূণ্যতাৰ হাতৰ পৰা সৰি পৰিল

দিনৰ হিৰণ্ময় হৃদয় পাত্ৰ

(৩) যুৱৰ ওপৰৰ সূৰ্যালৈ মুখকাঁৰ

খিয়দি আছে।

এজন নিসঙ্গ মানুহ

(৪) পৃথিবীত ভবাবোৰৰ

একমাত্ৰ প্ৰতিদন্দী

এই দুটাম কইটা

(৫) ওখ ওখ এজাৰ গছৰ ছাঁত

বুৰ্জা গৈ পৰি আছে

মোৰ বৈশ্ব

কিছুক্ষেত্ৰত নীলমণি কুকনক কচিৱাৰ কবি আলেকজেণ্ডাৰ ব্লক্স
(Alexander Block) লগত তুলনা কৰিব পাৰি। ব্লক্স হ'বে কুকনেও এটা
হতাশা আৰু মোহভঙ্গৰ বেদনাত ভুগিছে। ব্লক্স আৰু কুকন দুয়োজনৰেই
কবিতা সমানে ব্যক্তিগত। C M Bowraই আলেকজেণ্ডাৰ ব্লক্স কবিতা
আলোচনা কৰাৰ প্ৰসঙ্গত কৈছে যে ব্লক্স কবিতাৰ বিষয়তাৰ মূল কাৰণ হ'ল
ডেণ্ডৰ মোহভঙ্গ। কবি নীলমণি কুকনৰো এই কাব্যিক বিষয়তা বোধ হয়
ডেণ্ডৰ চাৰিওকালৰ জগতখনৰ লগত হোৱা মোহ ভঙ্গৰেই কল। আধুনিক
যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ অভিভাৱ আৰু সংঘাতে, নৈৰাজ্যবাদী দৰ্শনে, প্ৰাচীন মূল্য-
বোধৰ ওপৰত অনাস্থা আৰু সংশয়ে আধুনিক কবিসকলক কিহ'ৰে মোহভঙ্গ
কৰি তুলিছে তাক আগতে কৈ অহা হৈছে। কুকনৰ কবিতাতো সেয়েই
হৈছে। কবিকুকন অধ্যয়ন পুঠি ব্যক্তি আধুনিক কালৰ কবিতাৰ লগত ডেণ্ডৰ
চিনাকি উদাৰ। কাৰো কবিতাৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱ ডেণ্ডৰ কবিতাত নাই
কুকনৰ কবিতাৰ আৰু এটা বৈশিষ্ট আছে ডেণ্ডৰ কবিতাত বুদ্ধিনিষ্ঠতাৰ লগত
সাম্প্ৰতিক গীতিধৰ্মিতাৰ ঐক্য স্থাপিত হৈছে। বৰসত নবীন এই কবিকনৰ
কাব্যকীৰ্ত্তিৰ সম্পৰ্কে এতিয়াও শেষ কথা ক'বৰ নোহয় এখোন।

হীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত

বিষয়তা আৰু নান্দনিক আবেগৰ বশবৰ্তী হৈ লিখা হীৰেন্দ্ৰ নাথ দত্তৰ
কবিতাসমূহত সৌন্দৰ্য্যৰ সন্ধান, অতীত পুৰণি নিসৰতা আৰু প্ৰকৃত প্ৰীতি
কানিত হৈছে। হীৰেন্দ্ৰ দত্তই মাকে সময়ে প্ৰতীকীবাদতো হাত কুলাই চায়।
বনৰীক্ষা উজ্জাল আদি কবিতাত ডেণ্ডৰ চাৰিও কালৰ জগতখনৰ নান্দনিক
সৌন্দৰ্য্য সম্ভাৱৰ লেখ লোৱা হৈছে। হাস্যাত্মক নাথৰ কবিতাত কবিৰ
বুদ্ধিনিষ্ঠা, হতাশা আৰু জীৱনৰ ওপৰত সংশয় ফুটি উঠিছে। আধুনিক কবি
খনৰ ভীষ্মতা, বিধা, অসীহা আৰু সংশয়ৰ চিত্ৰ হিচাপে হাস্যাত্মক কবিতাটি
প্ৰাণপৰিতোষী।

‘একবে’ গ্ৰেটৰ আত্মবৃত্ত

কুতব তামুকি দেখি বিজিত ভীত

আৰু দেখি চক্ৰক্ৰীড়াৰ চীত

বিব বিব্ কবি কুৰা জাকে জাকে আলবীবোৰ
বিজ্ঞানৰ শালগ্ৰাম খাপনাও বইছো হাউলি

ঔষধৰ খাতৰ নিৰ্যাস
পুজাৰ যুক্তিকা আৰু চকুলোৰ গজাজল সানি
পৰি আছে। দণ্ডবত তীখাৰ জালড
বসায়ন নিৰ্মালিৰে বৈ উপবাসে
জুকুতিৰ আঙঠাৰে কলাধোঁৰা উৰিলে
মেলিছো লেবেলা হাত এককণা ক্ষততে বিচাৰি
সাময়িক সঞ্জীৱনী সূচ্যাগ্ৰ আশাৰ
যদি ওবা নেধেনী খোপাৰ নামনিত
শিৰৰ সেন্দূৰী আলি
চকুলোৰ ঢলে উটুৰা
তথাপিও বাসনাৰ বন্ধবীজ সেই পলসাত
মৰিবলে অমৰন হয়

তাৰেই জাননী

অদূৰত প্ৰথম ওজৰ কোনো নবজাতকৰ
সমুখত এই অপূৰণ শ্বেষ দৃষ্টিপাত
মাজেদিয়ে বৈষোৱা বৈতৰণী প্ৰাণ-লালসাৰ ।

কিন্তু তথাপিও আত্মাশৰীৰৰ পৰা যাচিছে। প্ৰণাম
মোৰ আৰু বহুতৰ হাড়- মঙহৰ পৰিত্ৰাতা হেৰা
শালগ্ৰাম খাপনাৰ একান্ত ভকত
মুখা—পিছা নিৰ্বোহ সন্ধানী
হাতত দৱালু চুৰি চিৰ আশাবাদী
চাৰিপাক ঘেৰি যাব বহুতো সেৱিকা
মন্দিৰৰ নাচনীৰ দ'বে
আৰু ভপত ভপস্তা যাব
নিষ্ঠাৰ বেজালি এয়া

ধ্বি ধ্বি অধ্বন

অৰ্ধশব্দ আৰম্ভী বৃত্ত্যৰ ।”

(বহুবৰ কবিতা ১৩৬৫, পৃ ১১৫)

কিছুমান সূচত্বৰ শাসিক চিত্ৰ কৌশল হুটি কবাত হীৰেন দত্তৰ প্ৰতিভা দেখা যায় । বিধানশাস্ত্ৰতা, শ্বতি বোম্বুদনৰ কাকত হীৰেন দত্তৰ কবিতাৰ প্ৰাণ । শ্বতিৰ সকল আবেগৰ সৈতে আলফুলীয়া কোমল শব্দবাহিৰ হুটি কবি কৰিয়ে পৰিবেশন কৰা কবিতাসমূহত এক অৰ্ধাতিবিকট ব্যক্তনা হুটি উঠে সোমখিৰিৰ সোঁৱৰণী নামৰ কবিভাটোত ভেনে এক ককণ কোমল কাব্যিক পৰিবেশন কৰিব শ্বতিবোম্বুদন আৰু অহেতুক বিবাদ ভীৰ হৈ উঠিছে

‘বগলীয়ে বেগাবেগি কৰি

বহুদূৰ গৈ বাট হেৰুৱাত

সিহঁতকে বিচাৰি দেখিয়া

আহিছিল কুমলীয়া সপ্তমীৰ জোন

ভেটিয়াৰে দেখিছিলো ভবিষ্যত

গুহাহানি ধৰা—

এখন কপালী মকৰা জাল

জিক্মিক চিক্মিক

কন কন চিকুনিব

চকুপানী পৰি

(সোমখিৰিৰ সোঁৱৰণী)

ভেঁওৰ সমসাময়িক কবি সকলৰ পৰা হীৰেন দত্তৰ এটা পাৰ্থক্য সহজে চকুত পৰে—ভেঁওৰ কবিতাত জটিলতা কম আৰু কবিত শব্দচয়নৰ প্ৰতি দোহ নথকা হেতুকে ভেঁওৰ কবিতা সৰল । ভেঁওৰ কবিতাৰ মাজেদি প্ৰাচীন কাব্যকাৰ সকলৰ কবিতাৰ দূৰনিৰ বি- একোটাইতো প্ৰতিধ্বনিত হয় । চিত্ৰ-কল্পৰ নিৰ্মাণ বা প্ৰভাৱৰ ব্যৱহাৰতো ভেঁও নিতান্ত নিজৰ মাটিৰ ধনুৰা উপা-দানহে গ্ৰহণ কৰিছে । ভেঁওৰ শোষণ—কবিতাৰ এই কল্পচিত্ৰটিকে চাওক—

“এইদৰে আন্ধাৰ লেহন এৰি

কুমলীয়া চেউৰীৰ মূখ যেন

কমলিনী পুৱা আহে ।”

কুসলীয়া চেউবীৰ বৃথৰ বড়া বং আৰু পুৱাৰ কল বড়া বৃথৰ বৃথনাৰ
কেনে বিচিত্ৰ অভিব্যক্তি।

পৰেশমল্ল বৰুৱা

আমহেতু বৃথত কুৰি প্ৰতিভাৰ উল্লেৰ হোৱা কৰি পৰেশমল্ল বৰুৱা এজন
অভিব্যক্তিবাদী কবিকপেই প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে, কিন্তু বৰ্তমানে তেওঁ
প্ৰতীকবাদী চেতনা এটা জগাই তোলা যেন অনুমান হয়। বৰ্তমান সময়ত
তেওঁ লিখা কবিতাসমূহত ঘনীভূত ব্যঞ্জনা আৰু প্ৰতীক প্ৰকাশ পাইছে। এটা
গ্ৰাম ঐতিহাসিক প্ৰাঙ্গী, এজাক বনবীয়া বাজৰ্হাছ আৰু কেৱল এটা মন
আদি কবিতা প্ৰতীকবাদৰ স্মৃষ্ণৰ প্ৰকাশ। তেওঁ Conventional
প্ৰতীক ব্যৱহাৰ কৰে আৰু Private প্ৰতীকৰ ব্যৱহাৰ নোহোৱাৰ বাবে
তেওঁৰ কবিতাসমূহ স্মৃণপাঠ্য।

হীৰেন গোহাঁই

মানৱ আশাবাদ আৰু উনিয়টীয়া নৈৰাত্ত—এই দুয়োটাৰে সনাসনি
প্ৰভাৱত কবি হীৰেন গোহাঁইৰ কবিতাসমূহ পুষ্ট হৈছে। তেওঁৰ কবিতাত
সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ স্বৰূপ ভালদৰে ফুটি ওলাইছে। কবি গোহাঁয়ে
বৰ্তমানৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ আশু পৰিবৰ্তন বিচাৰে। নিপীড়িত জনগণৰ মুক্তিৰ
দাবী তেওঁৰো দাবী। বৰ্তমানৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ গভীৰ বিশেষত্বই কবিৰ
মনত গভীৰ বেদনাবোধৰ সৃষ্টি কৰিছে—তেওঁৰ অবিচাৰ চেতনাত এটা কথা
হা সংশয় দিছে। এনে কবিতাৰ উদাহৰণ হ'ল উল্লৰ কবিতা।
আনহাতে গৌৰি কাকতিৰ স্বপ্নভোক্তি আদি কবিতাত এটা অহৈতুক
Cynicism, এটা শূণ্য আৰু Satire ৰ পৰিলক্ষিত হয়। গৌৰি কাকতিৰ
ভাৱ চিন্তা অনেক পৰিমাণে হৈলয়টৰ কবিতাৰ J Alfred Pruffock পৰ
চিন্তাৰ লগত মিলে। দাঙি, কলু, বামিনী আদি কবিতাৰ স্মৃণ আৰু
জাহাঙ্গীৰ অৱন্তে বেলেগ। ইবোৰত নব্যায়ত্বৰ সোঁত কোৱাল।

ভবেন বকরা

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ইংৰাজী বিভাগৰ অধ্যাপক ভবেন বকৰাই সূৰীৰ্ণ দিন ধৰি কবিতা লিখিছে। ডেউ ডেউৰ কবিতাত অনেক নবীকা নীৰিকা চলাইছে। শব্দৰ স্প্ৰয়োগৰ দ্বাৰা ব্যক্তনাৰ বিস্তাৰ কবিতালৈ ডেউ অনেক কৌশল সৃষ্টি কৰিছে। ডেউ কবিতাৰ কৌশলী দিল্লী—কিন্তু ডেউৰ কাব্য নিৰ্মাণত কৃত্ৰিমতাও নথকা নহয় আৰু সেইবাবে সময়ে সময়ে ডেউৰ কবিতা সম্পূৰ্ণ উপভোগ্য হৈ হুঠে। শব্দৰ নবীনত্বৰ প্ৰয়োগ দেখুৱাবলৈ গৈ ডেউ অনেক কবিতাতে অথবা ভটিঙতাৰ সৃষ্টি কৰিছে আৰু সিহঁতৰে পাঠকৰ অন্তৰত সমাদৃত্যৰ সৃষ্টি কৰাত ব্যৰ্থ হৈ পৰে। ভবেন বকৰাৰ অনেক কবিতাত বিমূৰ্ত অৱচেতনাৰ এটি গভীৰ প্ৰৱাহ আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে ডেউৰ অজ্ঞানবোহী কবিতাটি ল'ব পাৰি। এই কবিতাত কবিৰ উপলব্ধি হৈছে—

“আকাশ আৱৰি বোৱা বিশাল তিমিৰ কালি
 দুহাতেৰে টানিবলৈ কুঁৱলীৰ জাল
 দানৱী নিশাৰ শত শত ঢুক ঢুক অন্তৰৰ ধ্বনি
 তুৰালে এতিয়া কোনে সমুদ্ৰ জালত ?
 শেষ হ’ল কান্ধাবৰ পথ সংগী মোৰ
 এই অশ্ব—সংগী মোৰ বন্ধুৰ দাসৰ।

একেধৰণৰ আবেগেৰে গ্ৰথিত হোৱা ডেউৰ স্নিগ্ধতাৰ সন্মুখত কবিতাটিও এটি ভাল কবিতা। শ্ৰাব্যকল্পনাৰ বিকৃতিৰ (auditory imagination) জড়িতভেঙে, কবি বকৰাই ডেউৰ কবিতাসমূহক অৰ্থবহ কবি তুলিব পাৰিছে।

হীৰেণ ভট্টাচাৰ্য্য

ষাঠি আৰু সত্তৰৰ দশকতে কবি হীৰেণ ভট্টাচাৰ্য্যৰ কাব্যিক প্ৰতিভা সম্পূৰ্ণৰূপে বিকশিত হয়। মোৰ দেশ মোৰ প্ৰেমৰ কবিতা নামৰ কাব্য সংকলনৰ জড়িতভেঙে ডেউ পাঠকৰ অন্তৰত এতুখৰি নিজস্ব আসন কৰি ল’ব পাৰিছে। ডেউৰ কাব্যবাহীৰ মূল আলোচ্য বিষয় হ’ল প্ৰেম, সৌন্দৰ্য আৰু

স্বদেশপ্ৰীতি। সমকালীন সমাজ ব্যৱস্থা বা অৰ্থনৈতিক বিষয়তাৰ পৰা আঁতৰি
 এক কল্পনা যথুৰ ভগত গঢ়ি তুলি, কবিয়ে ভাতে আত্মৰ লৈছে। আৰু সেই
 বাবেই ডেউৰ কবিতাত অথবা জটিলতা নাই। জাপানী কবিতাৰ আৰ্হিও
 যিহি আৰু সুকৌশলী শব্দ বিভাসেৰে ডেউ ডেউৰ কবিতাসমূহ সমৃদ্ধ
 কৰিছে। গ্ৰেৰ আৰু য়োৰনক ডেউ এক নতুন মূল্যৰে মূল্যায়ণ কৰিবলৈ
 বিচাৰিছে। ডেউৰ হীৰেণ গোঁহাইয়ে ডেউৰ কবিতাৰ আলোচনা প্ৰসঙ্গত
 ডেউক “এক একক আৰু অল্পম প্ৰতিভা” বুলি আদৰণি জনাইছে। বোমাটিক
 বিবাদ, প্ৰশ্ন-ভৱ ককনতা, স্বপ্ন, আবেগ আৰু য়োৰনৰ উজ্জলতা ডেউৰ
 কবিতাবোৰৰ বাই হুনিয়াব। কবিৰ অতীত প্ৰিয়াৰ প্ৰগলভ প্ৰেমে ডেউক
 ধ্বনি হাই কবি, নিশেষ কবি দিবলৈ বিচাবে।

মোৰ অহুতৰে অহুতৰে
 তোমাৰ প্ৰেমৰ গুণ গুণ শব্দ
 এনেকৈ ক কৰাই গলে
 যে ভাব হাই ভবি পৰে
 মোৰ বুকৰ ভিতৰে বাহিৰে।
 সম্ভৱতঃ তোমাৰ প্ৰগলভ প্ৰেমে
 মোকছাই কবি পুৰি নিব ক্ৰমে।

(প্ৰেমৰ কবিতা)।

চাৰি

বিভিন্ন কোষাচ

এই অধ্যায়ত আলোচনা কৰিবলৈ লৈছো, সেইসকল আধুনিক কবিৰ কবিতা বিসকলৰ কাব্য বাণীত আধুনিকতাৰ সূৰ বিস্তিৰ আৰু বিক্ষিপ্তভাৱে বাজি উঠিছে। কবিতাৰ বিষয় বস্তু আৰু আত্মিক উত্তৰক্ষেত্ৰতে ডেঙলোকে আধুনিকতাৰ সৃষ্টি কৰিছে কিন্তু এতিয়াও এই সকল কবিয়ে এটা Settled idiom আৱিষ্কাৰ কৰি লব পৰা নাই। ডেঙলোকৰ কবিতাৰ উপাদানো বিচ্ছিন্ন আৰু বহুধাৰাপক। কৌশলৰ ফালৰ পৰাও ডেঙলোকে কেৱল চিত্ৰকল্প আৰু প্ৰতীকৰ মাজতে আৱদ্ধ নাথাকি নিত্য নতুন কৌশলৰো উদ্ভাৱনা কৰিছে এঙলোকৰ হাতত আধুনিকতাৰ সজ্জাবেই যেন অধিক বিচ্ছিন্নি ঘটিছে। নিবাসক্ত চিন্তাৰে সৈতে বাস্তৱক বিশ্লেষণ দিয়াতো এই কবিসকলৰ দক্ষতা সহজে চকুত পৰে। আনহাতে এই সকল কবিৰ ওপৰত সময়কালীন দেশ-বিদেশী কবিৰ প্ৰভাৱ খুব কম। আধুনিক সত্যাত্মক জগতখনৰ চতুৰ্দ্দিশে সিঁচৰতি হৈ পৰা ক্লান্তি, হতাশা, দুখ-কষ্ট, অভাৱ-অশান্তি আদিৰ পৰা এবাই নিজৰ মনৰ গহনত সোমাই আশ্ৰয় বিচৰা দুই এজন কবিকে। আমি এই অধ্যায়ত লগ পাম।

পবিত্ৰ বৰা

কথা সাহিত্যিক মহীচন্দ্ৰ বৰাৰ পুত্ৰ পবিত্ৰ বৰা কটন কলেজৰ ছাত্ৰ হৈ থকা অৱস্থাতে কলেজ হোটেলৰ পৰাই নিকৰিট হ'য়। মেধাৱী ছাত্ৰ পবিত্ৰ আধুনিক কবি হিচাপেও উজ্জল সম্ভাৱনাৰ অধিকাৰী আছিল। কৈশোৰৰ দেওনা পাৰ হ'বলৈ থকা এই কবিজনৰ ছাত্ৰ-জীৱনৰ বৰিষ্ট সহযোগী আছিল হোমেন বৰগোহাঁঞি আৰু হীৰেন দত্ত। বৰগোহাঁঞি পবিত্ৰজকৈ জ্যেষ্ঠ আছিল আৰু ডেঙৰ প্ৰভাৱ পবিত্ৰৰ ওপৰত পৰিছিল বুলি সন্দেহ অহুৱান কৰিব পাৰি। মহেন্দ্ৰবৰাৰ যন্ত্ৰত পবিত্ৰবৰাৰ বাহুখৰ আৰু এপিটাক—এই কবিতা দুটি নতুন কবিতা নামৰ সকলত সন্নিবিষ্ট হৈছে। বাহুখৰ পতীৰ-ভাৱে প্ৰতীকধৰ্মী কবিতা। তৰুণ কবিৰ মনত হৈছে এই পৃথিৱীখন এক

যাযাবৰ বান্ধবৰ। সেই বান্ধবৰ স্বৰূপ হ'ল এটা দীপ্তিমান লেম্প পটৰ
দৰে। তাৰ পৰা বিজ্জ্বলিত সেউজীয়া আশাৰ পোহৰে কিন্তু কবিক প্ৰেৰণা
দিব পৰা নাই : ডেউৰ মনত হৈছে সভ্যতাৰ স্বৰ্গ্যটোৰ পোহৰো মিছা।

মোৰ চেতনাৰ এই দীৰ্ঘ আত্মাৰ পথত
যান্ধবৰ, তুমি লেম্প পট
ভাত আছে সেউজীয়া আশাৰ পোহৰ।
মোৰ কামনাৰ সেই বগা ইতিহাস—
ভোমাৰ বুকুত আছে পাণ্ডুলিপি তাৰ।
পথৰ কাষত ডাঙৰিণে কথা কয়—
সভ্যতাৰ স্বৰ্গ্যটোৰ মিছা পোহৰৰ
প্ৰেমবোৰ অসুখা মিলিঙ
(নিকপায় পৃথিৱীৰ)
যান্ধবৰ,

পৰিস্ফুট অক্টো কবিতা এপিটোফত কবিক মৰণ চেতনা উদগ্ৰ হৈ বাজিছে।
আনহাতে এই কবিতাত বাৰসায়ীক জ্ঞান ভাণ্ডাৰতকৈ অজ্ঞতাৰে দায় বেছি
বুলি ঠাৱৰ কৰা হৈছে।

‘অজ্ঞতাই পোহৰ বিলাষ। গুটি ছটিয়াই।
আশাক্ৰমে কৰে স্থিতিৰ প্ৰয়াস।
হে অজ্ঞতা নোমাক প্ৰণাম
অস্থায়ী উৎস তুমি জীৱন প্ৰেমৰ।’

জ্ঞান-সাধনাত কাঠানডাৰে ব্ৰতী শুকানমুখৰ ইনটেলেকচুৱেলডকৈ অজ্ঞানৰ
জীৱন চেতনা বেচি চৈতন্যময়। জ্ঞানে মানুহক জীৱন বিমুখ কৰাবো জয় থাকে।
অজ্ঞানৰ অজ্ঞতাৰ মাজেদিয়েই এক সবল অক্ৰটিম মুখৰ উদয় হয়। কবি
নৱকান্ত বৰুৱাইবো ‘চিৰশিশু মানুহৰ মহামুঢ়তাতে’ মুখৰ উদয় দেখা পাইছে।
যান্ধবৰ কবিতাৰ প্ৰতীকী নিৰ্মাণ কোশলৰ ওপৰতো অলপ ক’ব যুজিছে। ডঃ
মহেন্দ্ৰ বৰাই পৰিস্ফুট যান্ধবৰ আৰু হোমেন বৰগোহাঁঞিৰ সাপৰ ছটা পুথৰ
প্ৰতীকবাহী কবিতা বুলি অভিহিত কৰিছে। আমাৰ বোধেৰে যান্ধবৰ
প্ৰতীকী বহুত্বজনিত আৰু অসুস্থতাৰ বিজ্ঞপ্তি বহুতো সময়কালীন কবিতাতকৈ
ওপৰত। আমাৰ কবিসকলৰ বহুতৰে কেন্দ্ৰত বেতিয়া প্ৰতীক বা symbol

এটা 'stylistic device' যাকহে হৈ আছিল, সেই সময়তে পৰিল্লই প্ৰতীক এক গভীৰ অন্তৰ্দৃষ্টিসম্পন্ন কলা কৌশলৰূপে ব্যৱহাৰ কৰি তুলিছিল আধুনিক কাব্যকল্পত symbolic imaginationয়ে কেনেদৰে বিশিষ্টতা পাইছে, সেই বিষয়ে আমেৰিকান সমালোচক Charles Fiedelson (Jr) অৱ মন্তব্য এযাৰি ইয়াতে তুলি দিৱে—The symbolistic outlook involves much more than the stylistic device which is ordinarily called "symbolism", the physics of symbolistic literature depends on its metaphysics. It is not surprising to find that the idea of symbolism has a kind of prestige in contemporary philosophy ***When the philosopher changes his problems, the literary critic changes his method, and the writer also begins to approach the world with new questions. He asks the questions by assuming a new stance vis a vis the world, and he receives the answers in a new literary structure. The symbolistic poem or novel gives the world a distinctive shape—which we try to describe in our current theories of paradox, ambiguity, metaphor, tension and the like—because the writer is confronting the world in a particular fashion, and the work itself thus comes into being by a particular path" (Symbolism and American Literature, 1st edition, p 49) প্ৰতীকী পৰম্পৰাৰ কবিৰ চকুত পৃথিৱীখনৰ যি বিশিষ্ট ৰূপ জিলিকি উঠিব লাগে তুলি, উপবোক্ত উদ্ধৃতিত ফিল্ডলছন চাহাবে কৈছে, সেইয়া যেন ৰাষ্ট্ৰস্বৰ কবিতাত স্বৰূপাৰ্থত ব্যক্ত হৈছে। ভেঙেৰ স্বৰচিত ৰাষ্ট্ৰস্বৰতে পৰিল্ল অৱৰ হৈ থাকিব তুলি আশা কৰিব পাৰি।

কবি ৰাধকান্ত বৰদলৈৰ কাব্যকৃতিৰ সোণালী সময় হ'ল বায়বেহু ভূগ। বায়বেহুৰ পাণ্ডত কবি বৰদলৈয়ে কেইবাটাও বিশিষ্ট কবিতা লিখিছে। 'মিত্য-বৰ্ত্তমান', 'স্বপ্নভঙ্গ' আৰু 'সেতুৰঙল' আদি কবিতাত কবি বৰদলৈৰ গভীৰ প্ৰত্যয় আৰু কাব্যিক কৌশলৰ চাকতা লক্ষ্য কৰা যায়। 'স্বপ্নভঙ্গ' কবিতা নিসন্দেহে বৰদলৈৰ শ্ৰেষ্ঠ কবিতা। এই কবিতাত কবিৱে দেখুৱাইছে অতীত সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ পতনৰ আসন্নতা আৰু এক পুনৰুদ্ধিত বিশ্বৰ আগমনৰ

ভক্তবাৰ্তা। কবি পৰিবৰ্তন প্ৰয়াগী। সমাজ পৰিবৰ্তনৰ পটভূমি আৰু
ইতিহাসৰ গতি সলনিৰ ইন্দ্ৰিয় দি তেওঁ এই কবিতাটো নিৰ্মিত কৰিছে।
স্বৰ্ণকালৰ অন্তৰ্বে কবিয়ে প্ৰাচীন সভ্যতাৰ গড়ন নিৰীক্ষা কৰিছে। অৰুচ
উদাৰ অন্তৰ্বে নতুনৰ আহ্বান কৰিছে।

অন্তৰ্ভাষ (বামধেনু ৫ম বছৰ, ৩য় সংখ্যা)

‘হে সাগৰ

হে মহানগৰী

আজি যোৰ স্বপ্নভঙ্গ।

নভিকাবল্লাস পদক্ষেপ

ইতিহাসৰ হৃদয়ৰ চন্দ,

(মৃত্যুৰ দৰে মুক আৰু জড়)

আৰু আমি।

আমাৰ গুৰুত ওমৰৰ লুখা পিয়লা।

আমি উৰি ফুৰা পখিলাৰ দল।

(শূণ্যৰ দৰেই বিস্তৃত আমাৰ ইতিহাস)

আমাৰ সাগৰত বজা ব্লাউজৰ জোৰাৰ

বতাহত—

নাৰ্চিচাচৰ কামনাৰ সাতবন্ধী ছন্দ।

চাৰ্লিৰ মাঁচিয়ে ভাৰু’ৰ নয় প্ৰেমবোধক

আমাৰ পাথেয়।

(“পূৰ্ণৰ পৰা পূৰ্ণতৰ। পূৰ্ণতৰৰ পৰা পূৰ্ণতম।)

—আমাৰ কৰ্ত্তব্য অজস্কাৰ ভাষাহীন শূন্য,

আমি অমৃতৰ সন্ধান।”

—সঁচানেকি ?

কোনে ক’লে ?

হে অৰণ্য, হে হিমালয়।

ভেবেলি লতা ফুলিছে।

অনাগত দিনৰ ইতিহাসৰ বিহীনজীয়ে ফুৰি আহিবা

আমাৰ হাতত তেজিয়া থাকিব

নতুন জেজুকাৰ বোল।

আহিবা কিন্তু ।

(ভোষাৰ মনে গ'লে, যোৰো মনে গ'লে

কি কবিতা কলিতাৰ কুলে ?)

১৯৫৩ চনতে বচিত কবি বৰদলৈৰ এই কবিতাত 'নতুন জেছুকাৰ বোল'ৰ অধেষণ কবিৰ পৰাৰ সংসাহস নিশ্চয় প্ৰশংসনীয় কথা । বৰদলৈৰ এই কবিতাটোত মাজীৰ ইতিহাস চেতনা আছে আৰু কবিৰ পৰিবৰ্তন প্ৰয়াসী মনৰো সাৰ্থক কপাৰণ আছে কিন্তু সেইবুলি ডেঙৰ উৎসাহাৰী নহয় । যাদৱ বৰদলৈৰ এই চিন্তাধাৰা হয়তো কবি W H Audenৰ দৰে—কবি অজেনে মানসিকতাৰ পৰিবৰ্তনৰ জৰিয়তে সমাজ পৰিবৰ্তনৰ কাৰ্য্য কৰিছিল । কবি বৰদলৈয়েও একেদৰেই মানসিকতাৰ ক্ৰমাগত পৰিবৰ্তনত জোৰ দিছে । সেইবাবে ডেঙৰ কবিতাত বিপ্লৱৰ উন্মুক্ত চিংকাৰ নাই । বৰদলৈৰ কাব্য-ৰচনা সাম্প্ৰতিক নীৰৱ হৈ আছে । হয়তো আমাৰ কবিতাত বনিষ্ট হৈ অহা মাজীৰ চেতনাৰ উৎসুক্যনলৈ, ডেঙৰ উত্তৰনৰ চেষ্টা নকৰি নীৰৱ হৈ ব'ল ।

বাণী বকৱা

'হে নদী সৈগ্ৰোং' কবিতাৰ জৰিয়তে অসমীয়া পাঠকসকলৰ মনত গভীৰ চাপ বহুৱাবলৈ সমৰ্থন হোৱা কবি বাণীবকৱাই বামধেমুৰ পাততে প্ৰথমে আত্মপ্ৰকাশ কৰে । ডেঙৰ এজন ইমাজিষ্ট কবি । চিত্ৰকৰ আৰু প্ৰতীকৰ বৰ্ণাৰ্থ আৰু বৰ্ণাঢ্য ব্যৱহাৰেৰে ডেঙৰ কবিতাসমূহ গঠিত হৈছে । শব্দ চয়নৰ সূক্ষ্মাৱতা বাণী বকৱাৰ কবিতাৰ ঘাই বৈচিত্ৰ । জনজীৱনৰ প্ৰতি বৈপ্লৱিক অভিনন্দন নাইবা দাৰ্শনিক ভাৱ-চিন্তাৰ উদ্ভাৱন এটাও ডেঙৰ কবিতাত নাই । তাৰ পৰিবৰ্তে ডেঙৰ কবিতাত আছে মানুহৰ জীৱনৰ সাধাৰণ অস্তিত্বৰ ভিতৰেদিয়েই বিচ্ছুরিত হৈ থকা অগ্ৰতৰ অমিত নিৰ্ঘাণ । ডেঙৰ আঁহী কবিতা, কবিৰ অস্তৰৰ এটি সূকোমল ভাৱানুভূতিৰ মিহি প্ৰকাশ মাজুগ্ৰহৰ বস্ত্ৰাত ডুবি থকা সৰলমনা কবিৰ উপলব্ধি হৈছে, যে, ডেঙৰ মাজুগ্ৰহৰ সন্মুখত পাৰি দিয়া এক নিৰ্ভিক নাৰিক ।

“*

*

*

*

“বৰ্ণ কুহি

কুহি এক নিবিবিলি শান্তিৰ আশ্বৰ্য,

ভূমি যেন দেহ-প্ৰীতি যমতাব বিশাল সমুদ্র,
 আক সেই সমুদ্রত
 চেনেহ আশীৰ্ব লৈ ডিঙা বেলা
 এটি নাবিক মই—
 অক্লান্ত, নিৰ্ভীক।”

(বামখেতু, ১৩ব, ২সং, পৃ ৮৪৬)

প্ৰকৃতিৰ ঐশ্বৰ্য আৰু চাকতাই কবিক এতিয়াও উন্নয় কৰি তোলে। ‘হে নদী
 দৈত্ৰ্যোঃ’ সেইবাবে কবিক এক অক্ষয় মহান-ৰাজা। দৈত্ৰ্যোঃ নদীৰ অনাবিল
 প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্য যি এবাৰ দেখিছে, তেওঁ এই কবিতা পঢ়ি মুগ্ধ হ’বই হব।

নিজা কল্প

পান্ধুশালাৰ কবি নিত্যাদম্বৰ কবিতাৰ মূল শ্লব হ’ল—‘আপোন যনৰ
 একান্ত স্বপ্নৰ অন্তৰঙ্গ প্ৰকাশ।’ কল্পস্বাকৃতিৰ বিবিধ চেতনাবে ভেঙ, ভেঙৰ
 কথিতাক সম্বন্ধ কৰিছে। “নগৰ জীৱনৰ প্ৰতি অনীহাৰ, আপোন কল্পৰ
 মাজত বিৰাটৰ অৰেখণ আৰু জনজীৱনৰ মৰ্মবেদনাৰ প্ৰতি গভীৰ সহানুভূতি
 নিত্যাদম্বৰ কবিতাৰ নিজস্ব বৈশিষ্ট্য।” অতীতৰ প্ৰেম, স্মৃতি, স্বপ্ন আৰু
 বিবাদৰ চিত্ৰও কবিক লিখনীত ফুটি উঠিছে, কিন্তু তেওঁৰ ভাবোচ্ছাস ভৰল
 নহয়। সিবিলাকৰ জাৰ গভীৰ আৰু উৎসাহ। চিত্ৰকল্পবাদী প্ৰকাশভঙ্গীৰ ভেঙ
 এজন নিপুণ ধনিকৰ। সময়ে সময়ে অৱশ্যে নিত্যাদম্বৰ কবিতাৰ বোমাটিক
 জাৰৰ আবিলভালৈ নামি যায়। জাৰ, জাৰা আৰু শব্দৰ প্ৰয়োগত নিত্য-
 দম্বৰ গভীৰ মিল পৰিলক্ষিত হয় কবি মহেন্দ্ৰ বৰাৰ লগত। প্ৰত্যাহ্বিত
 কবিতাস্ত কবি অন্তৰৰ বোমাটিক আহিলতা প্ৰকাশ পাইছে, এনেদৰে—

“চিৎপিপ বৰষুন নাহিছিল—

পাতল এখন বগা কাপোৰৰ

অদৃষ্ট ফুটাবোবেদি।

নিলাজী বনবোৰ জাপখাই পৰিছিল,

পাহাৰটোৰ শিখৰত।

বোলাবিবিকীত হোলাৰ দি বৈছিল

এজনী ছোৱালী। হাতত তুলিকা
আৰু প্লেটত বিভিন্ন বং লই
আঁকিবৰ চেষ্টা কৰিছিল।

* * *

অঘাচিতে তাইৰ কোমল চকুখুৰিত
মোৰ চকুপৰিল। এয়া দেখো বনানী চৌধুৰী
কিবা যেন খেলি-খেলি একক নিসৰ।”

(বহুবৰ কবিতা’ ৩৬, পৃ ৩২)

দ্বীলিপ বৰুৱা

ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ই.ৰাজী বিভাগৰ অধ্যাপক ড° দ্বীলিপ বৰুৱাই
বামধেমুৰ পাততে আত্মপ্ৰকাশ কৰে—আধুনিক কবি হিচাপে। ভিন্নকটিৰ
কেইবাটাও কবিতা তেওঁ বামধেমু যুগতে লিখি উলিয়াই। তদুপৰি মহা-
দেশীয় কবিতাৰ অনুবাদকাৰী হিচাপেও বৰুৱাৰ নাম আছে। এলিয়টৰ
The love Song of J Alfred Pruffock কবিতা বৰুৱাইয়ে প্ৰথমে
অসমীয়ালৈ ভাঙে, আধুনিক কবিতাৰ সমালোচনাতো বৰুৱাৰ হাত আছে।

যশোধৰা (বামধেমু, কাণ্ডন ১৮৯১) কনকাই (উক্ত, আহিন ১৮৮২)
আৰু জন্মদিন (উক্ত, পূহ ১৮৮২) তেওঁৰ তিনিটি বিশিষ্ট কবিতা, উদ্ভ্ৰান্তীক-
বাদীতা নাইবা আবেগ সঙ্কুত সাম্যবাদী ধৰণি দুয়োটাৰ মাজত বৈ কবি
দ্বীলিপ বৰুৱাই তেওঁৰ কাব্যক গঢ় দিছে। সাম্যবাদী জ্ঞান আওঁবোৱা
নাই যদিও তেওঁ জনতাক, সাধাৰণ মানুহক ভাল পায়। সভ্যতাৰ বধৰ
চকাৰ ভলত পৰি যুগে যুগে নিষ্পেষিত হৈ অহা কনকাইৰ দৰে সৰু সৰু
মানুহৰ জীৱনৰ প্ৰতি কবিৰ আদৰ আৰু মোহ আছে। প্ৰাচীন জীৱনধাৰা
আৰু সংস্কাৰৰ প্ৰতি তীব্ৰ আত্মগত্য, ঈশ্বৰৰ লগত উদাসীনতা, সৰলতাৰ
প্ৰতি আকৰ্ষণ আৰু নেত্ৰধাৰনৰ ওচৰত সৰ্বস্ব সমৰ্পণ কৰি নুখী হৈ থাকিব
পৰা মানুহ কনকাই। প্ৰগতিৰ ধুমুহা আহি কনকাইৰ বাৰীৰ কাঁকিৰী
জোপাক লৰাব নোৱাৰে, আৰু প্ৰগতিৰ নুবে কনকাইকো ব্যাকুল নকৰে।
তেওঁ নিজতে সন্তুষ্ট।

"জেনেবা কপনা কাতি সাজোটা পুকৰে খোৱা
 কনকাইৰ চুহালিহা মাটি
 সৰঙনে বাধিছে সাজেৰে
 ইয়াত নগজে যদি সোণৰ চেকুৰা
 গজে টাংগাপাত লগাব জোখাবে
 ইয়াৰ সাহেতে ডেওঁ যোৱা তিনিকুৰি বছৰত
 পুৱাতেই সলহে পলাই
 পৰাকৃত কৰিছে সদায়
 কালিৰ উৎকৰ্ষ আৰু আজিৰ অন্ত্যায়
 কনকাই তোমাৰ বাৰীৰ সোঁ কাকিনী জোপাই
 বছৰত কেইটা ধুমুহা পাই
 লেখ তাৰ বাথানে সদায় ?

ফণী তালুকদাৰ

অসমীয়া বোম্বাস্টিক কাব্যধাৰাৰ শেহতীয়া যি ক্ষীণ স্রুতিটো বৈ আছিল, ফণী তালুকদাৰে সেই স্রুতিটোৰ পোষকতা কৰিছে ডেওঁৰ কাব্য জীৱন আৰম্ভ কৰিছিল। কিন্তু সময়ৰ লগে লগে স্রুতি সলাই, ডেওঁ বৰ্তমানে আধুনিক কবিতাৰ এজন একনিষ্ঠ সেৱক বুলি নিজকে প্ৰতীক্ষমা কৰিব পাৰিছে। মূলতঃ নাট্যকাৰ আৰু সাংবাদিক এই কবিজনে, কেৱল কবিতা লিখিয়েই নহয়, উড়িয়া কবি স্রুতী স্রুজাতা প্ৰিয়দৰ্শন সৈতে লগ-লাগি ভাৰতীয় আৰু মহা-দেগীয়া কবিতাবোৰ বহুখিনি অনুবাদ কৰি অসমীয়া পাঠকৰ মনৰ পৰিধি বঢ়োৱাত সহায় কৰিছে, ডেওঁৰ অনুবাদৰ এটা সাৱলীল গতি আছে। কবিতাৰ অনুবাদ চুৰুচুৰ কাম—কাৰণ কবি মানসত এটা এটা শব্দৰ আৰ্থিক ব্যাপ্তি বৰ বিশাল—অনুবাদকে কবিতাৰ আৰ্হি ব্যঞ্জনা ভালদৰে অনুধাৱন কৰিব নোৱাৰিলে, অনুবাদ নিখুঁট হ'ব নোৱাৰে, কিন্তু তালুকদাৰৰ হাতত অনুবাদ উপভোগ্য হৈছে। নিজৰ কবিতাত তালুকদাৰৰ বৰ্ণিত বিষয় বিষয় কোনো এক নিৰ্দিষ্ট বিষয় বস্তু বা ধাৰাৰ ওপৰত ডেওঁৰ কবিতাবোৰ সীমিত নহয়। কাব্যকৌলীৰ ক্ষেত্ৰতো ডেওঁ নানান পৰীক্ষা-নীৰিক্ষা চলাইছে।

কিছুমান কবিতাৰ প্ৰকাশজনী আৰু কৈলীত জ্যোতি প্ৰসাদৰ কাব্য কৈলীৰ প্ৰভাৱ স্পষ্টহৈ জিলিকিছে। বহুবৰ কবিতা (১৯৬৫)ত সন্নিৱিষ্ট হোৱা ডাকু-কাৰৰ 'মোৰ মেঘদূত' কবিতাত জ্যোতি প্ৰসাদৰ আঁহিৰ ছন্দৰ সাজোন আৰু ভাৱৰ আবেগ মন কবিলগীয়া।

“এই সন্ধ্যা—

বটো মই নৱ মেঘদূত

জাপোঁ মই ছব্দ অদূত

চৰণ ডলত মোৰ

অন্ত বাজে বন বনা

জীৱনৰ মই অগ্ৰদূত—

বাধাবদ্ধ নমনা

কালৰ শিৰত—

মোৰ হৃদয় উন্নতা

প্ৰলয় ছন্দা।

এই সন্ধ্যা।”

গুপতৰ পংক্তিটিত বিস্তৃত হোৱা চিত্ৰস্তনিত ধ্বনিৰ পৰিচ্ছিন্ন স্বৰ্ণ-স্বৰ্ণতা অতি উপায়েৰ।

নগেন ঠাকুৰ

কবি মহেন্দ্ৰবাবৰ গভীৰ সাহচৰ্য আৰু প্ৰভাৱত গঢ়ি উঠি কবি নগেন ঠাকুৰৰ কাব্যিক প্ৰতিভাৰ উন্মেষ হয় স্নিগ্ধীপত—আৰু তাতেই তেওঁৰ প্ৰতিভাই পূৰ্ণতাও পায়। তেওঁৰ কাব্যধাৰা চিত্ৰকল্পবাহী। প্ৰতীকৰ সাৰ্বক ব্যৱহাৰো তেওঁ ঠাইবিশেষে কৰিছে, আনহাতে বোমাটিক কবিতুলত এটি বিয়লতাই তেওঁৰ সমগ্ৰ কাব্য চিন্তাক আৱৰি আছে। তেওঁৰ কবিতাৰ উপাদান বিবিধ। প্ৰকৃতিৰ হৰিৎস্বৰ্ণতা, নৱ-নদীৰ কলধ্বনি, মানৱ অন্তৰৰ সহস্ৰ অস্থকৃতি আৰু ব্যক্তিগত প্ৰেৰণ আৰু নিসৰ চেতনা আদি বিবিধ বস্তু সন্ধ্যাবেৰে তেওঁৰ কবিতা পুষ্ট হৈছে। সোণালী নদীঃ স্বপালী সোঁ (মণিৰীপ, জুন ১৯৬১), প্ৰাৰ্থনাঃ বিকল্প জীৱনৰ (উক্ত, মাৰ্চ, ১৯৬১) প্ৰথম জন্ম (উক্ত, কেশৱাবী, ১৯৬১), হাকলং পাহাৰৰ পৰা (বহুবৰ

কবিতা ১৯৬৫), দুঃখবীজা (জগিনীপ ৬ ব ৪ স.) আৰু লক্ষ্যবৃত্ত আত্মবৃত্ত
অন্ধকাৰ (দৈনিক অসম পু.সং) আদি কবি ঠাকুৰৰ বিশিষ্ট কবিতা।
অতীত জীৱনৰ ব্যক্তিগত কোনো দুখ চেতনাই দি যোৱা ডেউৰ ডাৱন
বিবৰুৱাই, ডেউৰ কাব্যক ক্ৰমাৎ কৰণ কৰি আনিছে। কিন্তু কবি ঠাকুৰৰ
শ্ৰেষ্ঠ কবিতা যুগি ডাৱ হয় 'হাকল-পাহাৰৰ পৰা' নামৰ অনবদ্য কবিতাটো।
চিত্ৰকল্পৰ সাৰ্থক প্ৰয়োগ, ভাষাশুদ্ধিৰ সাৱল্য আৰু শব্দৰ যথার্থ প্ৰয়োগে
কবিতাটোক মনোৰম কৰি তুলিছে।

*

*

*

*

মৌৰাৰে ধূসৰ হৈ সন্ধ্যা নামে পাহাৰত গীৰ্জাৰ চূড়াত আহি
কঁপি কঁপি মাৰ যায় গৃহমুখী বিহংগৰ কাকলিৰে মুখৰিত সন্ধ্যা আৰতি
শাল আৰু সবলৰ পাতে পাতে কঁৱলীয়ে পাখি মেলি কুচি-মুচি পৰি ৰম
স্তম্ভ-বগা সাজ-পিছা লজ্জাতুৰা কোনো এক ৰমণীৰ দৰে।
মৌৰাৰো বুজিব এই অৰণ্যৰ নীৰৱ-নিবিড় ভাষা
জীৱাপাখি মন মোৰ উৰি ফুৰে শিখৰে শিখৰে।
ফুলৰ ব্যথিত কবি বনৰীয়া সূৰতিয়ে স্বপ্ন আনে ছন্দয়
আদিভয় পৃথিৱীৰ প্ৰথম দিনৰ সেই উজায় প্ৰেমেৰে।

কবিয়ে ডেউৰ চাৰিওফালৰ জগতখনৰ বিবাদগ্ৰস্ত ৰূপ দেখি অসম্ভৱ হৈ
পৰিছে। ডেউৰ সন্মুখত আজি অনেক প্ৰশ্ন। জন্ম আৰু স্থিতি চৌদিশৰ
যত্নশাসিত দীৰ্ঘশ্বাস আৰু আত্মাৰ কোলাহল সকলো মিলি ডেউৰ কাব্যত
এক নৈৰাজ্যবাৰী হতাশা আনি দিছে। জোৰ দেশ (২৪, ৭৪ স.খ্যা)
নামৰ পত্ৰিকাৰ প্ৰকাশ হোৱা ডেউৰ আত্মাৰ কবিতা এই বিবৰুৱা উল্লেখযোগ্য
সাক্ষ্য।

সৰা শইকীয়া

“ভাঙিহীন সময়ৰ দৃকলীভ, ৰূপান্তৰৰ ইন্দিভ পায়” বিজ্ঞ কবিয়ে
অসমীয়া কাব্য বাণীৰ কাষ চাপিছিল, সেইজন কবিয়েই কৈছে সৰা শইকীয়া।
শইকীয়া ব্ৰাহ্মণেৰে হুগৰে কৰি। আৰু ডেউৱাৰে পৰা ডেউ পাঠকৰ সন্মুখত
লাভ কৰি আহিছে। শইকীয়া ঘাইকৈ মাজীৰ ভাৱাৱৰ্ণ কৰি। অল্প বয়সত

সমোদী কবিৰ দৰে, ভেঁও, বাউনানিৰ্মিত জীৱন দুৰ্গ ভাঙিছিত্তি যুক্তি
বিচাৰি আভৰাইছে।

শান্তিহীন সময়ৰ যুৰলীড—

ৰূপান্তৰৰ ইন্দিত পায়

যোৰ যোৰনে সাৰটি ধৰে সাহস আৰু উদ্দীপনা।

লগে নতুন দিন নতুন জনম।

বাউনানিৰ্মিত এই জীৱন দুৰ্গ—

স্বাৱৰ কামনাৰে ভাঙি-ছিঙি, অভিক্ৰমি—

হয়তো মইয়ো পাম অৱসান।

অৱসান হ'ব যোৰ কক্ষ পৰিবেশ।

প্ৰেম উন্মাদসনা সিদিনাৰ উচ্ছল কাণ্ডন—

বিজয়ৰ আশা লৈ আকৌ আহিল। প্ৰেম আৰু নাই,

আছে স্থিতিৰ চেতনা।

(কাণ্ডন আকৌ আহিল, / বাৰম্বাৰ ৫৬, ১১শা, পৃ ৭৩১)

ক'ৰি সদা শইকীয়াই কাণ্ডনৰ অন্তিম চেতনাৰ মাজেদি দেখা সপোনেৰেই
নতুনক আদৰিব পাৰিছে। চিচিল-ডে-লুই, ষ্টিকেন স্পেণ্ডাৰ আদি
ক'ৰসকলেও এদিন মহাদেশীয় কবিতাত নতুনক আদৰি লোৱাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি
দিছিল—কাল সঞ্চারিত্বৰ ঘোষণা বলিষ্ঠভাৱে কৰিছিল। সমাজ মানসৰ
পৰিবৰ্তনকাৰী ক'ৰি W H Auden-য়েও এদিন চিঞ'ৰি উঠিছিল—

“Harrow the house of the dead ,

Look shinings at

New styles of architecture, a change

of heart”

ক'ৰি শইকীয়াইও সেই change, সেই ৰূপান্তৰ চিনি পাইছে।

ভেঁও সাহসী কবি। জনতাৰ কাষ চাপি থাকি ভেঁও ভাল পায়। জনতাৰ
দুখ-বেদনা, হা-হুতাশ, যেনেকৈ ভেঁও বুজি পায়, সেই একেদৰেই জনতাৰ শক্তি
আৰু সাহসৰ ওপৰতো কবিৰ গভীৰ আস্থা, অপাৰ বিশ্বাস। ‘সমোদী
চেতনাৰ সৃষ্টিৰে’ উৰু মন লৈ লিখা ভেঁওৰ কবিতা ‘কলিকতা, ডোমাইল

লাল-চালাৰ'ত (কৰ্মক, অক্টোবৰ ১৯৭০, পৃঃ ৩৮) কবিৰ কঠিন পৌৰুষ
বাস্তবতাৰ সতে যুগা-যুগি হোৱাৰ সাহস ভালদৰে পৰিলক্ষিত হৈছে।

* * * *

যোৰ সহস্ৰ শাঙ-পিছু ডাঙ-ভৱীৰ
মেথিলো কি যে কঠোৰ অংগীকাৰ
সিহঁতৰ বজ্জাঘাতে খোলক খোলক আজি
সমতাৰ সূৰ্য্যৰ দুৱাৰ।

নতুন পুৰুষ, ভোমাকো চালাম।
যোৰ ভেজ উথলিছে, কি বজ্জাশুটি
হয়তোবা নিমিষতে চাৰখাৰ হৈ যাব
এদল শোষকৰ জীৱনৰ অনাবিল তুষ্টি।

এইয়া যে সম্বন্ধত জনতাৰ সূনিষ্ঠিত শক্তিৰ স্মৃতি
কলিকতা, ঐতিহ্য-গৰ্ভা তুমিজনমিলা জনতাৰ স্মৃতি
ভুটি নাই, চোঁদিশে মাথো আজি সংগ্ৰামী চেতনাৰ স্মৃতি।
কলিকতা, জনালো ভোমাক আজি যোৰ ক্ষয়ৰ

লাল চালাম ॥

“এদল শোষকৰ জীৱনৰ অনাবিল তুষ্টি” শেষ কবিবলৈ নতুন পুৰুষলৈ ভেঙে
জনোৱা আহ্বান নিভাৰ্ত্ত সমৰোপযোগী হৈছে। সাম্প্ৰতিক কালছোৱাত
বচিত্ত ভেঙেৰ অস্ত্ৰ এটি আকৰ্ষীয় কবিতা হৈছে ঐক্যভান। এই কবিতাত
ভেঙে জাতি, ধৰ্ম, বৰ্ণ, সম্প্ৰদায়ৰ ভেদ পাহৰি—শ্ৰমজীৱি ভাৰতীয়সকলে
চেনেহৰ ঐক্যভান বজোৱাৰ ইংগিত দিছে। কবিৰ দৃষ্টিত বয়জান হুচেইন
আৰু ধনীৰাম হাতীবকৰাৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য নাই। সহজ, সবল,
বকৰা শব্দ-সম্ভাৰকে লৈ কবি শইকীয়াই এখন মনোৰম চিত্ৰ আঁকিছে—যাৰ
আবেদন শাস্ত আৰু একান্ত নিৰ্ভৰশীল। কবিয়ে এই কবিতাত জনতাৰ
আত্মিক শক্তিব সন্ধান দিব পাৰিছে। জনতাৰ প্ৰতি গভীৰ গঁচা আৰু
বসন্ধন সংবেদনা নাথাকিলে, কোনো কবিয়েই এনে ধাৰাৰ কবিতা লিখিব
নোৱাৰে। প্ৰপাগাণ্ডাৰ বাবে লিখা সকলৰ কথাটো বাক বাদেই
দিছে।

ইগাঁৱৰ আৰতি আৰু সিগাঁৱৰ আজানৰ স্মৃতি
মিলি যায় শ্ৰমাদ্ৰ্শ মাটিৰ বুকুত ।

ভাব বাবে

জীৱন ধবলী এই পথাৰখনিয়ে

কোনো দিনে নাৰাখে ঘনত

কোনটোৱো বমজান, ধনীৰাম কাৰ নাম ।

সেইদেখি গুনো যই

ভাব মোৰ জীৱনৰ একক বাগিনী

যেতিয়া ভাঙৰ পাতত বহি

শাঁত পৰি যায় দেহ মন ।

যই জানো

মোৰ ল'ৰাৰ মাকৰ ঘৰে

ভাৰো আছে এজনী

ঘৰৰ লখিমী,

যাৰ ওঁঠত এটি শস্ত-সোনালী হাঁহি

মোৰ ঘৰে সিও দেখে ধানৰ খোকত ।

সেইদেখি সিও ভাবে

যইও ভাৰো—

ধানৰ খোকেতো নেজানে

কোনটোৱো বমজান

ধনীৰাম কাৰ নাম ।

কোৰৰ চাবেৰে

পথাৰত আলি বান্ধি

পল্লী যেতিয়া যই

ঘৰলৈ উভতি বাওঁ—

সিও যায় মোৰ ঘৰে

কপালৰ বায়েৰে একেখনি পথাৰ জিয়াই ।

পথাৰেতো নাৰাখে ঘনত

কাৰ দামেৰে বাক উৰ্বা হ'ল আজি,
বমজান হুচেইন নে ধনীৰাম হাতীৰকৰাৰ ।"

পৰাবে, পৰাবৰ সোনোহালী ধানৰ ধোকে বমজান হুচেইন আৰু
ধনীৰাম হাতীৰকৰাৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য নেদেখে। পৰাবে দুয়োৰো
অধিক সত্বাটোহে চিনি পায়। জাতি, বৰ্ণ, ধৰ্ম, সম্প্ৰদায়ৰ পাৰ্থক্যৰ খবৰ
পৰাবে-শতক্ষেত্ৰই নেবাখে। সদা শইকীয়াৰ এই কবিতাটিৰ ভাৱে
যোক আধুনিক কল্প কল্পি হিৰিমাথৰ (R C Hiremath) কবিতাৰ
স্তবক এটি সোঁৱৰাই দিয়ে। হিৰিমাথে লিখিছিল—

"The spreading earth is the same for all,
The evening sky is the same for all,
High caste and low caste is a fire,
The universe is a garland where all flowers are equal "

ভৱিষ্ণুতৰ মানৱ সমাজেও আকাশ আৰু পৃথিৱীৰ উদাৰভাবে বিশ্বৰ
সকলোকে আপোন কৰি ল'ব পাৰিব। মানুহক তাৰ মানুহ ৰূপতে চিনি
পাব। নব্যমানৱতাবাদী কবিসকলৰ এই চিন্তাধাৰাই চৰমভো কৰি
শইকীয়াক প্ৰভাৱান্বিত কৰিছে।

বাঘিকা মোহন ভাগৱতী

সমসাময়িক জীৱন যাত্ৰাৰ অকাব্যিক গতিয়ে কক কবি তোলা কবি
বাঘিকা মোহন ভাগৱতীৰ দৈনিকীঃ এক আত্ম প্ৰেৰণাকৰ নামৰ কবিতা
অগ্নিদীপ্ত প্ৰকাশ হৈছিল। সমসাময়িক জীৱনৰ 'কুক্ৰেত্ৰ অস্তিত্ব আৰু
অভিশপ্ত আত্ম'ই কবিক আয়ুৰাইছে। ভাগৱতী প্ৰতীকী কলাকুশলতাৰ
কবি। ডেণ্ডৰ অবিম্বাল কবিতাৰ (বছৰৰ কবিতা ১৯৬৫) প্ৰতীকী প্ৰভাৱ
সহজে অনুমেয়। কবিৰ আধুনিক জীৱনৰ ওপৰত থকা শেষ মোহকনো শেষ
হৈ গৈছে প্ৰভাৱ কবিতাত (অগ্নিদীপ, মে' ১৯৬৫)। জীৱনৰ সমস্ত নিৰ্ভৰতা
হেৰুৱাই কবিৰ এতিয়া উপলব্ধি হৈছে

উৰব পৰত বুলি নিৰ্মম কশাঘাত ছিৰী জীৱাল আত্মৰ
চুকানে উৎকৰ্ণ দিগন্ত উন্মুখী বিশ্বৰ বিৰণ

খোজবোৰ হেৰায়, গঁচাৰ আবিয়া বে এয়াৰ আকীৰ্ণ

এটাৰ দিশাৰী হ'ব অলেখ হুবি হুজ-জব নিবলস বিশ্বৰ।

অদৃষ্টমান আৰু লুকাইখকা ব্যক্তনাৰ মিল আৱিষ্কাৰ কৰি কবি প্ৰতীকৰ কেন্দ্ৰত যি নতুনত্ব উদ্ভাৱন কৰা হয় সেই কোণল কবি ভাঙ্গৰতীয়ে সাৰ্বক ভাৱে আৱদ্ধ কৰি লব পাৰিছে। কিন্তু কেতিয়াবা ভেঙৰ কবিতা লক্ষ্য অভিলক্ষ চাৰুৰ্ঘ্যৰে সৈতে সমৃদ্ধ কৰিবলৈ বাগুতে অনৰ্বক জটিলভাৱ হৈ পৰে। অসমীয়া আধুনিক কবি অনেকৰে হাতত অত্যাধিক কৰ্মিত লক্ষ্যৰে অথবা জটিলতাৰ সৃষ্টি কৰাৰ উদাহৰণ আছে। কবি ভাঙ্গৰতীও তাত ব্যতিক্ৰম নহয়। আশা কৰা হৈছে যে অধিক কৰ্মৰে সৈতে ভেঙ ভেঙৰ কবিতাক উন্নত কৰিবৰ সুবিধা পাব।

মহেন্দ্ৰ প্ৰসাদ বৰুৱা

সংখ্যাৰ কালৰ পৰা মহেন্দ্ৰ প্ৰসাদ বৰুৱাৰ কবিতাৰ সংখ্যা ডাকৰ কিন্তু গুণগত বিচাৰত, সিহঁতৰ মূল্য উপেক্ষা কৰিব লগীয়া নহয়। ভেঙৰ কবিতাত বোমাটিক স্বপ্ন, স্মৃতি, বিবাদৰ অভিলেখ আছে। বামধেমুঙ প্ৰকাশ হোৱা তেওঁৰ বিলায় বেলাৰ এগিটাক এটা অনন্ত সাধাৰণ কবিতা। এই কবিতাত তেওঁৰ মৃত্যু সচেতনতা বৰ প্ৰকট হৈ থকা দিছে, একেধৰেই মৃত্যুঃ এটা ইলিজি নামৰ কবিতাটো কবিৰ মৃত্যু সচেতনতা বৰ তীব্ৰ।

“হঠাতেই মেঘ আহে

মেঘ আহে হঠাৎ এদিন

শেষ হয় অস্তিমানী পোহৰৰ তুচ্ছ অভিসাৰ

নক্ষত্ৰ উধাও হয়

পৰিত্যক্ত কোনো এক দীপৰ সিপাৰে

পাখি ভাগি যায়।”

মৃত্যুসচেতনতা, হতাশা আৰু বিবাদ মহেন্দ্ৰ প্ৰসাদ বৰুৱাৰ কবিতাৰ এৰা নোৱাৰা উপাদান। কবি অতেনেও ভেঙৰ কবিতাত মৃত্যুৰ বিমূৰ্ত্ত বিস্তৃত ভাঙি থকা দিছে। মৃত্যুৰ কবাল ত্ৰাসত পৰি জীৱনৰ অস্তিত্ব হেৰাই। ক অতেনেও মতে—“Life leaks away”।

প্ৰবীনা শইকীয়া

প্ৰাত্যহিকভাৱে ফুল দৈনন্দিন কোভ আৰু হতাশাৰ ভগতখনৰ পৰা ষাঁড়বি এক বিমূৰ্ত্ত ভগতৰ অস্থানবনেৰে নিজৰ কাব্য চিন্তাক সমৃদ্ধ কৰি তোলা কবি প্ৰবীনা শইকীয়াই প্ৰথমে জ্ঞানদীপৰ পাততে আগপ্ৰকাশ কৰে। আৰু তেওঁৰ কবি কণ্ঠ এতিয়ালৈকে একেদৰেই সৰহ হৈ আছে। গতানুগতিক যামুলিজীৱনৰ ক্ষেত্ৰৰ পৰা নিজক মুক্ত কাৰ জীৱনক সূক্ষ্ম কৰি তোলাৰ গভীৰ হেঁপাহ প্ৰবীনা শইকীয়াৰ কবিতাৰ ছেদে ছেদে বিৰাজমান। সাধাৰণিক মানুহ জটিলতা, জীৱনে ভুগি অহা কঠোৰ মনোবেদনা আদিৰ হাত এৰাই ক'ব এক সূক্ষ্ম, উন্মুক্ত, নিটোল জীৱনৰ কামনা কৰে। 'সমুদ্ৰ বায়ুৰ দৰে সৰু জীৱন' কবিৰ কাম্য। 'এজন প্ৰাংশুৰ আগমনত (জ্ঞানদীপ, আ. ১২৬১) আৰু কিল্লবী (বৰিতা ১৫ অক্টোবৰ, ১৯৭০) কবি প্ৰাংশু শইকীয়াৰ দুটি বৰ ভাল কবিতা। শব্দচয়ন আৰু পৰ্ববিজ্ঞাসাৰ নিপুণতা এই গৰাকী কবিৰ অন্ততম পাৰদৰ্শীতা। খাসাঘাত প্ৰধান ক্ষতলয়ৰ চকুৰে এক পৰ্বৰ ধুনীয়া সজা হৈছে কিল্লবী কবিতাত।

মোৰ বিবৰন বিবাদৰ নীল সাগৰৰ পৰা
কচ্ছপৰ দৰে প্ৰসাৰিত গ্ৰীবাভঙ্গী লৈ
মই আশ্ৰহাৰা মুক্ত বতাহত এই মুহূৰ্ত্তত,
মই ভাসমান আকাশত তোমাৰ প্ৰেমৰ।
সমুদ্ৰৰ লহৰত এটি ঢুটিকৈ মগ্ন হ'লে
সুৰৰ স্পন্দন, হে কিল্লব কণ্ঠ, বহুতক পাচতে,
কচ্ছপৰ দৰে গ্ৰীবা সংকুচিত কৰি মই ডুব বাম
মোৰ বিবৰন অটল নীল সমুদ্ৰত।

কবিয়ে এক অৰন্তিকৰ বিবৰনৰ ভাগি হৈও কেইটামান কবিতা লিখিছে। য'ত তেওঁৰ বিবাহ সচেতনতা আৰু যুক্তিৰ আকাংক্ষা একেলগে মিলি গৈছে।

মেবেজপতি গোস্বামী

জ্ঞানদীপৰ পৃষ্ঠপোষকতাত আপোন কাব্য-প্ৰতিভাক বিকাশ কৰিবলৈ নৃপোঙ্গ পোতা আন এজন কবি হ'ল মেবেজপতি গোস্বামী জনজীৱনৰ

কোলাহলৰ পৰা আঁতৰত প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে তেওঁৰ কবিতাৰ ভিত্তি। প্ৰকৃতিৰ বৰ্ণনা ৰূপ-সুখৰা চায় তেওঁ উন্নয় হৈছে—কণ্ঠস্থৰ এই জীৱনৰ মাজৰ পৰাই বিচাৰি অনা দুই এটি হাঁহি আৰু আশাৰ বাবৰি ফুল বুটলি তেওঁ আহলাদ পাইছে। স্বপ্ন-চয়ন, বাক্য বিস্তাৰ, ৰচনা-শৈলী মানস চিত্ৰৰ গঠন আৰু ছন্দৰ নবীনতৰ বিস্তাৰ আদিত দেবেজপতিৰ আপোন প্ৰাতিভাৰ স্বাক্ষৰ আছে। তেওঁৰ কবিতাৰ মাজত এটা বুদ্ধিদীপ্ত মনৰো পৰিচয় পোৱা যায়—বিটোৱে তেওঁৰ কবিতাবোৰক অন্তৰ্ভূখী (esoteric) কবি তুলিছে। ভীষ্মৰ সঙ্কেত (বহুবৰ কবিতা, ১৯৬৫) কবিতাত কবিৰ এই অন্তৰ্ভূখীনতা বৰ উপভোগ্য হৈছে। জীৱনৰ বিভিন্ন স্তৰ আৰু সম্মুখ পাৰ হৈ আহি কবিয়ে, নিজৰ লগত যুথায়ুথি হৈ মহাত্ম্যৰতৰ শব্দজ্ঞ নন্দন ভীষ্মৰ দৰ্শন্যৰ বেদনাৰ দৰে বেদনাকে আকোঁৱালি লবলৈ উদ্ভূত হৈছে। কবিৰ বক্তব্য

“স্বয়ংক বিচৰা নাহ-স্বৰ্ঘ্য আহি উদৰত লাজতে লুকায়
আকাশো নানাগে আজি-স্বদয়ত নিজে নিজে সঙ্ঘটিত হয়
মোক লাগে সেই গান প্ৰানবহ পাতাল গছাৰ
সময়ৰ স্তব্ধতাত, প্ৰতিজ্ঞাত ময় হোৱা কোনো এক
মহাৰ্ষ ক্ষনত বেতিয়া নাবী আৰু ঈশ্বৰে একেলগে
উদৰৰ তাম গলা জ্বালত অকন জিৱাৰ-পুৰি পুৰি
সোন কৰি নিজকে পাবলৈ-প্ৰতিজ্ঞাৰ সমুদ্ৰৰ
যুক্তা বুটলিবলৈ”—মোক লাগে দৰ্শন্য—
বজ্জনাৰ ছ’সহ সময়।”

আধুনিক জীৱন যাত্ৰাৰ অভিশাপে ব্যক্তিক হতাশ আৰু বিস্ত কৰি তুলিছে। সমষ্টিগত জীৱনৰ পৰা আঁতৰি ব্যক্তিৰ যি ঠেক ছিগা জীৱন তাৰ আশ্ৰয় কেৱল বেদনাতহে। জীৱনৰ আশ্ৰয় আজি নাই। কবিয়ে যি বিচাবে তাক নাপাৰ-পায় কেৱল বজ্জাঘাত বা এলিয়ট চাহাবৰ ভাষাত —“Dry sterile thunder without rain”। ‘এলিয়ট ৰূপোহাণী’, ‘মেঘ’ ‘চম্পক ফুলৰ ৰাতি’, ‘বিদেশী সপোন’, ‘নিকৰ্শন নদীৰ সপোন’ আদি দেবেজপতি গোছাৰীৰ স্বৰ্গীয় কবিতা।

সুশীল শৰ্মা

সম্পূৰ্ণ শব্দচয়ন, নিকপিত প্ৰকাশভঙ্গী, কল্পনাৰ মোহময়ী বিস্তাৰেৰে সুশীল শৰ্মাৰ কবিতাবাজি সমৃদ্ধ হৈছে। ডেঙ ইয়াজিট সন্তোষাৰ কবি। নতুন কবিতাত সন্নিবিষ্ট হোৱা ডেঙৰ জ্ঞানাক বাস্তৱ আৱৰ্তি কবিতাই পাঠক আৰু সমালোচকৰ সন্মুখ সৌহাৰ্দ্য লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। এই কবিতাত ডেঙৰ দ্বাৰা সৃষ্ট চিত্ৰকল্প সমূহে পাঠকক উপলব্ধি আৰু সুখানুভূতিৰ নিৰ্ধৰিকুলে লৈ যায়।

“জোনটো সিপাৰৰ বালিচৰত গা খুই আছিল,

আমাৰ চকুৰে চকুৰে পৰিল,

জোনটিয়ে বৰ লাজ পালে—আৰু

কহৰাডৰাৰ মাজত সোমাই পাবিল।”

বোৰাভিক ভাৱঘনতাৰ ওচৰ চপা হলেও, এই কাব্যাত চিত্ৰকল্পৰ সূচক সমাবেশ বহুতো কবিৰ ঈৰ্ষাৰ বিষয় হ’ব পাৰে। কবিতাত চিত্ৰকল্প বা image ৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত এটা মনকৰিবলগীয়া কথা হ’ল যে ইমেজৰ জৰিয়তে লিখকে বা কবিজনে আমাৰ পূৰ্বজ্ঞান সমৃদ্ধ বস্তু সম্ভাৰে নতুন ঐশ্বৰ্য্য উদঙাই দেখুৱাই, নতুন আৱিষ্কাৰ কৰি তাৰ সুখানুভূতি পাঠকৰ মনত দকৈ সিঁচি দিয়ে। কবি শৰ্মাই image নিৰ্মাণৰ এই কৌশল ভালদৰে আয়ত্ত কৰিছে। বহাগত (বছৰৰ কবিতা, ১৯৬৫), মই আৰু শ্ৰোৱ সঙ্গী দুজনা (অসমবানী, বিহু স. ১৮৯১) আদি কবিতাত কবিৰ আত্মিক অনুভূতিৰ বিস্তীৰ্ণ বেদনা আৰু জীৱনৰ ঠেক হেৰুৱা কৰণ অনুভূতিৰ উপলব্ধি আছে। অতি সাম্প্ৰতিক সময়ত ৰচনা হোৱা ডেঙৰ কবিতা সমূহত শব্দ আৰু কল্পৰ উপস্থাপনা মনকৰিবলগীয়া।

মেদিনী চৌধুৰী

গল্পকাৰ আৰু প্ৰাৰম্ভিক হিচাপেহে ৰাইকৈ খ্যাতি লাভ কৰা, মেদিনী চৌধুৰীয়ে বামথেলুৰ পাতত কেইবাটাও চিত্ৰাকৰ্ষক কবিতাৰ অৰিহনা বোলাইছিল। জহাৰাল আৰু চিকাৰ আদি কবিতাৰ মাজেদি প্ৰকাশ পোৱা কবিৰ মানসিক ক্ষম আৰু প্ৰাচীন সভ্যতা আৰু সমাজব্যৱস্থাৰ ওপৰত ভীৰ

অভিযাত উপভোগ্য হৈছে। চিৰকালৰ এই পুৰণি পৃথিৱীখনে নিৰবিচ্ছিন্ন সংগ্ৰামৰ যাজ্ঞেয়ি গৈয়েই পৰিবৰ্তনৰ যুক্তবাদী বিচাৰি পায়। জহাৰাল কবিতাত কবিয়ে যুগ পৰিবৰ্তনৰ আভাস দিছে। “অলস স্তম্ভা অলকানন্দাক” ‘ৰাজসী ৰূপ জোঁৱাবেৰে’ শত ঐৰাহতৰ গৰ্ভিত শিৱ নভ কবিবলৈ ভেট আহ্বান জনাইছে। চিকাৰ কবিতাত কবিৰ গণ-যুক্তিৰ প্ৰচেষ্টা আৰু এখোপ আগবঢ়া। কবিৰ বিশ্বাস পুঁজিপতি শোষকৰ অৰ্থনৈতিক চিকাৰৰ বলী হৈ সাধাৰণ শ্ৰমজীৱি মাহুছে তাৰ সৰ্বস্ব হেৰুৱাইছে। যুগে যুগে চিকাৰৰ এই পুনৰাভিনয় হয়—দেশে দেশে চিকাৰীদলৰ এই নিপীড়ন সমানে চলি আছে। অসমৰ চাহ বাগান, মালয়ৰ ববৰ তলি নাইবা, উত্তমাশা অন্ধবীপৰ মুকুতাৰ ফাটেকত সকলোতে এই শ্ৰমিক দলৰ ওপৰত শোষকদলৰ চিকাৰী দৃষ্টি সমানে প্ৰথৰ।

* * *

‘দুৰ্বোধ জীৱন।

সেই একে পথেৰেই নামি আছে

যুগে যুগে—দলে দলে

অলেখ চিকাৰ

কোজে বীপৰ সেউজীয়া কুঞ্জত।

লক্ষ্য তাৰ

এমুঠি চাউল—পাচোটি ডলাৰ।

অসমৰ চাহবাগানত—

মালয়ৰ ববৰ তলীত

সেই একেদৰে

ঔগাণৰ বেদনাত মেলেছি নিৰ্তো

সিহঁতৰ মাংসৰ পোহাৰ।

আজিৰ চিকাৰ বন্দী

‘আয়নাৰ ভৱন’ত

নদীৰ পাৰ্কেত

দুৰু চহু অলে তাৰ

উত্তমাশা অন্ধবীপৰ ববৰ জালত,

সাগৰৰ চৌৰ মাজত—

মুকুতাৰ ফাটেকৰ সোণৰ চেলত

চিকাৰীৰ দুৰ্জেয় কোঁশল

দৃঢ়তৰ হয়।

অভিমত্য়ৰ জীৱন সংশয়

চিকাৰ আৰু মহাবান কবিতা দুটিত প্ৰাচীন ভাৰতীয় কবি প্ৰসিদ্ধি আৰু epic allusion আদিৰ যোগেদি, এটি ভাৰতীয় ৰূপ ধৰিলে চোটা কৰা হৈছে। জীৱন সংশ্ৰায়ত পুঁজিপতি সম্ভৱণী শোধকৰ নিৰ্মম অত্যাচাৰ ভোগ কৰাজন হৈছে অভিমত্য় আৰু উদ্ধত স্বভাৱৰ পুঁজিপতি প্ৰভু সকল ঐশ্বৰ্যত। উচ্চ-স্তৰৰ সু-বেদনশীল পাঠকৰ বাবে মহাবান শব্দটোৱে প্ৰলম্বপয়োদিক্ৰমৰ বুকুৰ পৰা নতুন বিশ্বৰ উদ্ভাৱন কৰা allusion টোলৈ স্বভাৱতেই মনত পেলাব পাৰে।

মানিক গগৈ

শেষ কৈশোৰ আৰু আগষৌৱনতে অসমীয়া কবিতাৰ ক্ষুণ্ণ সাৰথিক ভাৱে আত্মনিবেশ কৰা মানিক গগৈয়ে ১৯৫৮ চনতে বীৰেন বৰগোহাঞিৰ সৈতে যুটীয়াভাৱে আকাশৰ চিঠি নামৰ কাব্যসঙ্কলন প্ৰকাশ কৰি উলিয়াই। আকাশৰ চিঠিৰ কবিতা আছিল সুবিশিষ্ট চিত্ৰকল্পৰ মাজেদি প্ৰকাশ পোৱা কবিতা “মাটিৰ মোহ আৰু আকাশৰ প্ৰতি কামনা।” কিন্তু তেওঁৰ অতি সাম্প্ৰতিক কবিতাসমূহত কবিতাৰ উত্তৰণ ঘটিছে, অধিক গভীৰ জীৱন আৰু সমাজ জিজ্ঞাসালৈ। আধুনিক মানুহৰ জীৱনসংগ্ৰাম, হতাশা আৰু ক্ষোভ এতিয়া তেওঁৰ কবিতাৰ বিষয়বস্তু হৈ পৰিছে। বোমাটিক ভাৱ সম্বন্ধ চেতনাৰে সমাচ্ছন্ন হৈ থকা গগৈৰ আগবয়সৰ কবিতাবোৰৰ সংবেদনাও কম নহয়। জীৱনানন্দৰ প্ৰভাৱৰ ক্ষীণ প্ৰতিধ্বনি ক’বাত বাঞ্ছিলেও, তেওঁৰ কবিতাবোৰৰ এটা নিজস্ব সন্মোহনী আছে। আবেলিৰ জালেবী কবিতাত কবিতাৰ প্ৰিয়-প্ৰশস্তি গভীৰ আত্মতুষ্টিৰ বিস্তাৰেৰে বিস্তৃত।—

‘মই যদি গধূলিৰ সংগীহাৰা চিনাকি পৰিক,

আৰু তুমি আসংগ আত্মৰ মন জাহ্নবী চলিহা,—

খিৰিকিৰ আকাশত পৰ্ৱৰ ভাৱৰ কালি
 যোৰ বাবে ভূমি ভেঁৰে এটি জোন এখনি যুথৰ ।
 ভোমাৰ দেহৰ চ'উ হেমন্তৰ গধূলি-আকাশ—
 মনৰ অৱণ্য য'ত স্বৰ্ণা-প্ৰতীক্ষাৰ বাবে
 আদিম বিপুৰে সতে খ'উকি বাধ'উ কৰি
 ভৰি আছে অসীম মায়াকৰ ঋতু প্ৰাণ-সাগৰৰ ।
 সন্ধ্যা আৰু হৃদয়ৰ গানৰ কলিৰ বাবে
 থাকে গীটাৰ বাজে ঠুঁঠা, মাংসল হাতৰ,
 অধীৰা, দৃষ্টিৰ আবৰ্ত্ত জুৰি উজলা ফাঙন
 পখীৰ কাকলি য'ত গুজবৰ নীৰৱ ভাষাৰ ।

এক অভিজাত নান্দনিক ঐশ্বৰ্য্যৰ মাজেদি কৰিব প্ৰিয়া-অন্বেষণ য'ৰ সূত্ৰ হৈ
 এই কবিতাত ধৰা দিছে । আনহাতে কোনো এক ভাৱতীয়া বিবৰীৰ মন
 কবিতাত কবিতা চিন্তাধাৰা কেন্দ্ৰীভূত হৈছে আধুনিক জীৱনৰ ককণ কঠোৰ
 সংগ্ৰামৰ ওপৰত ।

চৰা দামে তান মা'ক
 জীৱিকাৰ পথে পদুশিয়ে
 ব্যস্ত কৰিলে বাবে—
 সন্ধ্যাৰ খাতত কগীয়া তাৰ পিতৃ
 ডকাইতৰ গুলীত বিন্ধ হ'ল বাবে
 মাকৰ দুটি স্তনে কপে ল'লে
 দোলনাত শুই থকা
 কোনো এক নিপাপ শিশুৰ
 আলফুলীয়া দুহাতৰ বটলত,
 পিতৃৰ মৰম সনা আছে
 তাৰ নীৰৱ কান্ধত ।
 সেই কৃত্ৰিম স্তনধাৰাৰ চিন
 ঝঁকা আছে তাৰ কোৱাৰিত
 ঝঁকা আছে তাৰ চকুৰ কোণত ।
 স শী তাৰ নিৰৱ পুৰণি এটি ঘৰ,

ভাৰ শূন্য থকা ছচকুৰে
 দেখা নাই মাহুহৰ বহুই
 জ্যোতিৰ্জ্বল পথ বিচাৰি ফুৰা
 বহল আকাশৰ শিখা ।

সকলো পাইও, সকলো হেৰুৱা বিবহীৰ দৰে, বৰ্তমান কালৰ শিশুৱেও
 সকলো পায়, সকলো হেৰুৱাইছে। এই শিশুৰ ৰূপ বৰ ৰুপ। জীৱিকাৰ
 দ্বাৰে ভাৰ মাতৃক পথৰ পৰা বিপথলৈ নিছে ভেজাল খাটাই ভাৰ পিতৃক
 কগীয়া কৰিছে আৰু ডকাইতৰ গুলীত বিদ্ধ হোৱা মাকৰ স্তনজ্বৰিয়ে ৰূপ নৈছে
 ফিডি, বটলৰ ।

কৰি গগৈৰ উপলব্ধি গভীৰ। শব্দৰ আৰু শব্দ-বিশ্বাসৰ সূত্ৰকৰ কৌশল
 ডেউ আয়ত্ত কৰিছে। শব্দৰ শব্দাতীত অৰ্থবাহিতাই কেতিয়াবা কেতিয়াবা
 ডেউৰ কবিতাক পাঠকৰ মনত স্থায়ী ছাপ বহুৱাবলৈ সক্ষম কৰি তোলে।
 এতিয়া সমস্যা নাই কবিতা, তাৰে এটি উদ্ধাৰ উদ্ধাৰণ—

‘ঘোপাৰ মোভাৰ বাবে বন্দী কৰি কৰবীৰ জীৱন-যৌৱন
 বচিবা ইলিজি এটি শলিভাৰ তেলপুৰি শাপমোচনৰ ?
 অথবা প্ৰদীপ এটি, সন্ধিয়াৰ ৰঙা ৰং ছুয়োহাতে সানি
 গধূলি গোপাল জুপি ফুলা দেখি বাট চাবা পদূলি মূৰত ।

(আকাশৰ চিঠি, পৃ ৬১)

বেলু চিৰিং

কল্পবাহুগৰ আত্মসংকল্প প্ৰকাশৰ মাধ্যমেৰে বেলু চিৰিং ডেউৰ কবিতা-
 সমূহৰ ৰূপদান দিছে। ডেউৰ কবিতা অনেক দূৰ—esoteric (আত্মিক)।
 ‘অজ্ঞৰ কামনা’, ‘প্ৰেম আৰু মৃত্যুৰ কাৰণে’ আদি ডেউৰ বিশিষ্ট কবিতা।
 চিৰিংৰ কবিতাৰ কেনভাচ বিশ্বত-ভীষ্মতীৰ লোকগীতি, জাপানী কবিতা
 আদিৰ প্ৰভাৱ আনিও ডেউ কবিতা দেখিছে। ‘এক নিৰ্জন দীপৰ পৰা’
 নামৰ কবিতাত কবিয়ে প্ৰাচীন বহুস্তব্দী সকলবধৰে নিজৰ আত্মিক
 বিশ্বাত্মিক লগত মিলাবৰ প্ৰয়াস পাইছে। আধুনিক কাব্য-শিল্পী সকলৰ
 বহুভেদে, বাস্তৱৰ পৃথিবীখনৰ লগত সংগতি হেৰুৱাই, নিজৰ মনক আধ্যাত্মিক

নিৰ্ভৰতাৰ এক নিৰ্জন পৃথিৱীত প্ৰতিষ্ঠা কৰি শান্তি আৰু নিৰাপত্তা লাভৰ
বন্ধ কৰিছিল। কবি ইয়েটেছে ডেণ্ডৰ *The white Birds* কবিতাত বৰ্তমান
যুগৰ সংঘাতত ক্লান্ত হৈ চৰাইহঁত উৰি যাবৰ প্ৰয়াস কৰিছে—

I would that we were, my beloved, white birds
On the foam of the sea !

We tire of the flame of the meteor, before it
Can fade and flee (The Rose)

কবি চিৰিঙেও, প্ৰেম, মৃত্যু আৰু অমৰত্বৰ সন্ধান কৰি কবি ক্লান্ত হৈ এক
নিৰ্জন ৰীপত আশ্ৰয় লৈছে নেকি ?

বন্ধ ওজা

নাট্যকাৰ আৰু কাহিনীকাৰ বন্ধ ওজাৰ কবিতাসমূহ সত্তৰতম শতাব্দীৰ
বিনোদনৰ আহিলা মাত্ৰ—সেয়ে হলেও, ডেণ্ডৰ কবিতাত গভীৰ চিন্তা আৰু
অস্থিৰতাৰ অভাৱ দেখা নেযায়। ব্যক্তিগত প্ৰেম-প্ৰণয়, আশা-নিৰাশা, মৃত্যু-
চেতনা, প্ৰকৃতি-বীৰ্য ইত্যাদি নানান ভাৱৰ সমন্বয়ত বন্ধ ওজাৰ কবিতাসমূহ
সমৃদ্ধ হৈছে। কপায়ণ (অমূল্যসি, বিহু সং ১৮৮৫), এটি প্ৰেমৰ কবিতা
(জা/প্ৰে, ৫৮ ৩য় সং), জ্যোতিজ্ঞান দাস (আব্বাহন ৩১ বছৰ কাণ্ডন চ'ত)
দুটি ভবা (উক্ত ১৮৮৪ কাণ্ডন) ইত্যাদি ওজাৰ লেখত লবলগীয়া কবিতা।
অসম সাহিত্য সভাৰ পলাশবাৰী অধিবেশনৰ কবিসম্মিলনত পঠিত ওজাৰ
অক্ষয়বন্তি নামৰ কবিতাটি কবিৰ স্বদেশ প্ৰীতি আৰু ভাষা প্ৰীতিৰ উজ্জল
চানেকি। ৰাজ্যভাষাৰ সন্দৰ্ভত হৈ যোৱা ১৯৬০ চনৰ গণ-আন্দোলনক
কবিয়ে এগটি অক্ষয়বন্তি বুলি অভিহিত কৰিছে—শাক সেই গছি বস্তিৰ
পোহৰতেই যে অসমীয়াই ভবিষ্যৎ পোহৰাই লৈ নতুন অসম গঢ়িব লাগিব,
তাৰ নিৰ্দেশ কবিয়ে দিছে।

ঈশান দত্ত

ঈশান দত্তই পুৰীষকাল অসমীয়া কবিতাসমূহত ব্যক্ত আছে। আত্মপৰিচয়ৰ
বাৰে সাৱান্তৰো চোটা নকৰা এই কবিজনৰ কাব্যসমূহৰ প্ৰতি থকা একান্ত
অ ক —১০

আসক্তি যনকবিবলগীয়া। ডেওঁ বিবিধবিষয়ক বহুসংখ্যক কবিতা লিখিছে
কিন্তু সকলো কবিতাতে সমানে ওজস্বীতা লাভ কৰিছে বুলি কোৱাৰ থল
নাই। ডেওঁক একপ্ৰকাৰ বোমাষ্টিক-প্ৰতীকবাদী কবি বুলি অভিহিত কৰিব
পাৰি। অৱশ্যে ডেওঁৰ শেহতীয়া কবিতাসমূহত সমাজবাদী আদৰ্শ আৰু
অত্যাধুনিক নগৰজীৱনৰ ছিন্নমূল অৱক্ষয়ী সচেতনতাৰ প্ৰকাশ আছে।
প্ৰকাশভঙ্গী আৰু বাক্য-বৈচিত্ৰ্য আৰু ছন্দবীতিৰ গঠনৰ ক্ষালৰ পৰা তেওঁ
সমকালীন কবিসকলতকৈ পৃথক নহ'ব কিন্তু এটা কথাত ডেওঁৰ পাৰ্থক্য
লক্ষণীয়—অন্ত দৃষ্টি কৰিব দৰে ডেওঁ ডেওঁৰ প্ৰতীকৰ উৎস আধুনিক
ই.বাকী বা দ্ব্যৰ্থী কবিতাৰ পৰা আহৰণ নকৰি, স্থানীয়ভাৱে প্ৰতীক
নিৰ্বাচন কৰিছে। বিবিধাৰ্থ প্ৰতীক সম্পূৰ্ণৰূপে অসমীয়া বা ভাৰতীয় বুলি
ক'ব লাগিব।

ববীন্দ্ৰ বৰা

ব্যক্তিগত চেতনা অশুচেতনতাৰ পৰা আহৰিত সমন্বয় পৰম নিৰ্ভৰযোগ্য
কবি কবিতাত ৰূপ দি আহিছে ববীন্দ্ৰ বৰাই। কাব্যবীতিত তেওঁ চিত্ৰকল্পবাদী
অভিব্যক্তিৰ পোষকতা কৰে। ডেওঁৰ কবিতা, অস্তবৰ এক গভীৰ বিশ্বাসৰ
আলোৰে আলোকিত-প্ৰকাশভঙ্গীতো এটা অনাড়ম্বৰ, অকৃত্ৰিম সৰলতা লক্ষ্য
কৰা যায়। স্বাভাৱিকতা আৰু স্পষ্টতাৰ সমন্বয়ত বৰাৰ কবিতাবোৰ সতেজ
আৰু প্ৰাণবন্ত হৈ উঠিছে। সমসাময়িক অন্ত কবিসকলৰ দৰেই বৰাৰ
কবিতাতো মূৰ্ত্তিৰ আকাছা, আধুনিক জীৱনৰ সংঘাত আৰু দ্বন্দ্ব, কণ্ঠ-
মানসিকতা আৰু জটিল আৱহাওৱাৰ আভাস আছে। সময়ে সময়ে ডেওঁৰ
কবিতাত সমাজ সচেতনতাইও প্ৰচ্ছন্নৰূপত দেখা দিয়েহি। কবিয়ে গভীৰ
উৎকণ্ঠাবে সমাজ বিৱৰ্তনৰ সোণালী মুহূৰ্ত্তৈ বাট চাইছে। কাৰণ, বৰ্তমানে
ডেওঁ অভিশাপৰ অভল গম্বৰত। ক'লা ক'লা সাপবোৰে ডেওঁক মেৰিয়াই
ধৰিছে আৰু হিংস্ৰজন্তুৰ দাঁতৰ চেপাত ডেওঁৰ প্ৰাণ যোৱাৰে উপক্ৰম।

ক'লা ক'লা সাপবোৰ

বগাই আহি

উপকূলত ঠিয় হৈ থকা

নাহুহুবোৰক মেৰিয়াই ধৰিছে।

মগজুৰে মগজুৰে

সাপৰ উজল বং জিলিকি পৰিছে।

আছাবৰ আঁৰ লৈ ওলাই অহা

হিংস্ৰজন্তুৰ বিশাল দাঁতবোৰৰ

কাঁকে কাঁকে বিৰিৰ্ভি পৰিছে

মাহুহৰ মঙহা পৰা বৈ পৰা

ডেজ আৰু ডেজৰ চেকুৰা।

মোৰ শিশুটিক আশ্বয় দিবৰ বাবে

নিৰাপন্ন ঠাই বিচাৰি দৌৰি ফুৰিছো।

শিশুটিৰ আহাৰৰ বাবে

সেউলীয়া গছলডাৰ ডাল ডলে

পোহৰ, পোহৰ বিচাৰিছো।”

(উৎকৰ্ষা, অ/যা, বিহু স. ১৮২১ পৃ ৪১)

বিজনলাল চৌধুৰী

বিজনলাল চৌধুৰীৰ কবিতাৰ সংখ্যা কম কিন্তু কমসংখ্যক কবিতাৰ অন্তৰ্ভুক্তি তেওঁ আপোন প্ৰতিভাৰ চিনকি দিব পাৰিছে। তেওঁৰ কাব্যবীৰ্তি চিত্ৰকল্পবাহী। প্ৰসঙ্গান্তৰত তেওঁৰ চিত্ৰকল্প নিৰ্মানৰ প্ৰতিভাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। ‘স্বহীল আৰু আততায়ী’, ‘মৰুভাটক’ আৰু ‘বৰ্জিত দিনটো’—চৌধুৰীৰ তিনিটা ভিন্নধৰ্মীৰ উল্লেখযোগ্য কবিতা। ‘বৰ্জিত দিনটো’ কবিতাৰ অল্পপ্ৰেৰণা বোধহয় কবি নবকান্ত বৰুৱাৰ বৰ্জিত শিকুনিক কবিতাৰ পৰা আহিছে। কিন্তু কবি বৰুৱাৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱ ইয়াত নাই। চৌধুৰীৰ চিত্ৰনিৰ্মাণৰ ক্ষমতাও অপূৰ্ণ।

‘কোৱা কথাবোৰ কুহলি কুহলি

পীড় হৈ পাখি বেলিছিল

সেপাৰ হাতত মন কেতেকীত নিতালে শোৱা

সাপ সাব পাইছিল

কপোতালী কৰা বেলি।’

এনেখননৰ বৰ্ণনাৰে বৰ্ষাৰ্শী আৰু পাঠকৰ চকুত এখন চৰি তৈয়াৰ কৰিবলৈ সমৰ্থ তাক নকলেও চলে। সংঘ আৰু ইক'নমিও তেওঁৰ কবিতাৰ বৈশিষ্ট্য। বশিষ্ঠৰ স্বৰূপ উন্মোচন কৰি কেৱল বহোটা শব্দৰে এক বৰ্ণনা চাক চিত্ৰ আঁকিছে কবি চৌধাৰীয়ে—

বনৰ ভ্ৰামল হাঁহা পাহাৰৰ নীলা
আৰু কলস্বৰা শিলা
এয়েতো বশিষ্ঠ।

বৰ্তমান কবি চৌধাৰীয়ে জনতাৰ লগত একাত্মীয়তা অহুভৰ কৰি, সমাজ সচেতনতালৈ উত্তৰণ কৰিছে। অনিন্দীপত প্ৰকাশ পোৱা তেওঁৰ পদক্ষেপৰ ক্ষমতা নায়ক কবিতাত তেওঁ জনতাৰ মুক্তিৰাত্ৰাৰ পদধ্বনি শুনিছে।

“পথাৰত কাৰখানাত আৰু গলিয়ে গলিয়ে
হুলিয়ে বালিয়ে একাকৰ লাখ লাখ সবাসাটী সাজু,
মুক্তি যাত্ৰাৰ আয়োজন ব্যাকুল বেগেৰে চলে—
গনসিদ্ধ মগ্ন হয় উত্তেজিত উৰিল কল্লোলে।
পৃথিবীৰ অকন হৃদয় উত্থাপ মাখল
তেজ্জৰে পিছল বাটে বাটে অগ্ৰণী জনতাৰ সমবল
মাথো নিৰ্ভীক পদক্ষেপৰ শব্দ কেৱল পদক্ষেপৰ শব্দ ”

হৰেকৃষ্ণ ডেকা

হৰেকৃষ্ণ ডেকাৰ স্বৰচিত কবিতাৰ সংকলন এটি বৰ্তমানে প্ৰকাশিত হৈছে। ডেকা মুখ্যত ইমাজিষ্ট কবি। চিত্ৰকল্পৰ সুচতুৰ সমাবেশেৰে বসন কাব্যমুৰ্ত্তি সৃষ্টি কৰি পাঠকক বিশ্বয় বিমূঢ় কৰি তোলাৰ ক্ষমতা তেওঁৰ আছে। সেই হুলি তেওঁৰ কবিতা অকণট ভাৱে বহু নহয়—সিবোৰত প্ৰতীকী কৌশলৰ কঠিন চাপো আছে। ‘অগজুত বুৰে গানৰ ভীক ছুৰী’ আদি নিত্য কৌশলী কবিতা। আনহাতে ‘জয়’, ‘বিহেতু হৃদয় আছে’ আদি কবিতা আপেক্ষিক ভাৱে সবল। ‘বতাহে বহন কৰে অ’জাৰৰ অনপৰ্ণ’ এটা বিশিষ্ট সুখপাঠ্য প্ৰতীকী কবিতা।

“যি জাবহীন স্তম্ভভাঙ
 ওপঙি উঠে ভেজৰ ফুল
 তাৰ চোপাশে বন হৈ সবে
 নি সাৰ কান্দোনৰ দৰে
 নিয়বড অস্থিৰ টোপাল।
 ভেজৰ প্ৰতিটো পাহিত ছলি থাকে
 বাতিৰ স্তম্ভভাঙ নিৰ্জন
 একো টোপাল শীতল পোহৰ।”

মহেশ্বৰ নেগুগ

অসমীয়া বোম্বাষ্টিক কাব্যবানীৰ শেহৰকালৰ শিল্পী মহেশ্বৰ নেগুগে
 বাঠিৰ দশকৰ শেহৰ দালৰপৰা, আধুনিক কবিতাৰ বচনাত মনোনিবেশ
 কৰিছে। প্ৰাথমিক পণ্ডিত, সমালোচক আৰু গবেষক নেগুগ ডাঙৰীয়াৰ
 এই সক্ৰিয় সহযোগে আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ মৰ্যাদা নিশ্চয় উন্নত
 কৰিছে। সম্প্ৰতি ভেঙৰ কাব্যসংকলন মুছাকিৰ থানা প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে।
 মুছাকিৰ থানা দুকুৰি দুটা কবিতাৰ সংকলন। সংকলনখনিৰ কবিতাবোৰক
 দাইকৈ দুটা ভাগত ভগাইলৈ বিচাৰ কৰিব পাৰি। গভীৰ বা serious
 ভাৱৰ কবিতা আৰু লম্বুভাৱৰ খেমেলীয়া কবিতা—কিছু উভয়বিধ কবিতাৰ
 বচনাতে কবি নেগুগৰ প্ৰতিভা সমৃদ্ধ হৈ আছে।

অল্প আধুনিক কবিসকলৰ দৰেই কবি নেগুগো বাস্তৱ সচেতন কবি।
 বাস্তৱৰ ওপৰত ভৰ দি তেওঁ চাৰিওফালৰ সমাজ জীৱনৰ পৰিবৰ্তন আৰু
 পৰিবৰ্তন সংবেদন সহকাৰে লক্ষ্য কৰিছে। “আমাৰ হাঁহিব জানো অৰ্থ
 আছে” কবিতাত কবিয়ে অতীতৰ সুখৰ দিন আৰু সবল সহজ জীৱনৰ
 স্মৃতিচাৰন কৰি বৰ্তমানৰ নিষ্টৰ বাস্তৱৰ লগত তুলনা কৰি চাইছে।
 ভাহানিৰ ককায়েউতা আৰু আইতাৰ দিনৰ জীৱনৰ প্ৰশান্তি অন্তৰ্হিত
 হৈছে—তাৰ ঠাইত আহিছে কৃষ্ণ কঢ় জীৱনৰ কঠোৰতা। কবিৰ মতে—

“কত মোৰ জোনাকী বাতিৰ শীতল পাটিত
 আইতাৰ জীৱনৰ প্ৰশান্তিৰ নিৰ্ভৰ আশ্বাস ?

ক'ত মোৰ ককাদেউতাৰ জুহাল-গুৰিৰ অক্লান্ত সজ্জা হাঁহি ?

ভাৰ পৰিহাৰ্ত্ত হয়তোবা দেখা পাবা

দুগৰপু বনিকৰ অট্টালিকা বোৰ,

আজ্জাৰ বেহা কৰা সাউলৰ চা,

ববকৈ নামটি ভৰি নিজকে জাৰ কৰা 'নিয়ন্ত্ৰিত দামৰ দোকান',

মূল্য হ্ৰাস হোৱা পইছাৰ তুলাপাত আৰু গাণি বেগল

সাত পুৰুষৰ অটিনাকি পথৰা-চাউল-আৰু কৰুৰ বিচৰা

জীৱনৰ পছলিত ভিখাৰীৰ দাৰী।

আৰু দেখা পাবা

বেলৰ ঢবাত কত দিন কত মাহ স্বপ্ন জপি অহা মৈলাৰ গুৰেৰে কৰা

চাহৰ অশ্বতপায়ী কাকটেৰিয়াত মছঙল দেৱতাৰ দল।

উথাপি আমাৰ হাঁহি এতিয়াও মাৰ যোৱা নাই।

আমাৰ হাঁহিৰ কিবা অৰ্থ আছে শিল বালি যোৱা এটো ভাৱাৰ হাঁহিৰ ?

অভাৱ-খনটন, দুখ-দাৰিত্ৰ আৰু নিপীড়নৰ মাজত অসমীয়া মানুহৰ
মুস্ত যি অকনগান হাঁহি আছে, সি বৰ অগাৰ কথা। কাৰণ, যি অসমীয়া
মানুহৰ ধৰে ধৰে নতুনি ধানৰ স্তৰাগী চাউলৰ ভাঙ, বানীৰ লাই-লকা,
পুৰীৰ মাহ আৰু ম'হৰ থমা টো তাহি, আজি সেই অসমীয়া মানুহে
মাৰ্কিনদেশৰ পৰা আহিব লগা চাউলটো আমাৰ পালি থাকে—

‘আমাৰ ভুকুৰা উদ, হ’ল

মাৰ্কিন দেশৰ চহকী চাহাবটী

দিৱে কি নিদিৱে চাউল ভৰা যোনাটি,

দিব পাতি মঙ্গলম টোবা।’

(চৰে কৰে মনস্ত পৰে)

জ্ঞান-বিস্তাৰণত নেগ কৌশলী শিল্পী। বৰুৱা সূৰ্যম সহজ সবল শব্দবান্ধি,
যিদৰে তেওঁ ব্যৱহাৰ কৰে, সেইদৰে সদায় পাৰদৰ্শীভাবে তেওঁ তেওঁৰ আৰু
ভংগম এককো প্ৰয়োগ কৰে, কিন্তু সময় সময়ত দুই-এক কবিতাত তেওঁ শব্দ
প্ৰয়োগ অংশ জটিল হৈ পৰা দেখা যায়। কাক্সিক্স কবিতাত কবি নেওগে
কাক্সিক্সৰ বর্ণনা দিছে, সি বিচিত্ৰ কিন্তু শব্দ প্ৰয়োগত অস্বাভাৱ জটিলতা
কল্প কৰাৰ বাবে সদায় কাক্সিক্স দেখি থকা মানুহেও

“গণ্ডাবৰ লজাহীন দুৰ্ভেদতা,
 আপোন-অজ্ঞ ধৰ্মসী ব্যাস্তৰ হিংস্ৰতা,
 মেচেকাৰ ভীক কুঙীলতা,
 দিনে নিশা বেঘনিৰে ছাগীৰ সন্ধান-বস্ত
 ছাগৰ লালসা” বুদ্ধিবলৈকে টান পাব।

আনহাতে, একে কবিতাতে, ব্যৱহৃত হোৱা ৰাজবাটৰ অজগৰী পণ্ডিটো
 সৰ্বজনবোধ্য আৰু বৰ সুখৰ। কবিৰ কল্পনাত দীঘলীয়া ৰাজবাটটোৱোহে
 গাড়ীখন পেটত ভৰাই কেবমেৰ কৰি কৰি আগবাঢ়ি গৈ থাকে।

“দীঘলীয়া অজগৰ ৰাজবাটটোৱে গাড়ীখন গিলি-গিলি
 কেবমেৰ কৰি কৰি আগবাঢ়ি গৈ থাকে-গৈ থাকে
 তাৰ যেন শেষ নাই মাথোন গোৱাৰ।”

নেওগ পণ্ডিত ব্যক্তি। ডেঠৰ মাজত থকা কবিজনক পণ্ডিতজনে দুৰ্বোধ্য
 শব্দৰ হেঙাৰে বাট ভেট ধৰাটো স্বাভাৱিক। ইংৰাজীত বচিঙ হোৱা
 উ নেওগৰ Under One Sky নামৰ কাব্য-গ্ৰন্থখনো ডেঠৰ কাব্য-প্ৰতিভাৰ
 এটি উজল স্বাক্ষৰ।

পাঠ

সমাজ সচেতনতাকৰণ কৰিব দল

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ অতি সাম্প্ৰতিক কালছোৱাৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ হৈছে, এলমু সন্ধান সচেতনতাকৰণ কবিৰ আৱিৰ্ভাৱ। কবিতাৰ বিষয়-বস্তু আৰু আঙ্গিক উভয় ক্ষেত্ৰতে এই তৰুণ কবিদলে নতুনধৰৰ অৱতারণা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। 'সমাজ সচেতনতা' আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ এটা বিশিষ্ট লক্ষণ আৰু চল্লিশৰ দশকৰ কবিসকলৰ হাততে এই সচেতনতাই এটা নিৰ্দিষ্ট লক্ষ্য আভিৰূপ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। প্ৰথম অধ্যায়তে আলোচনা কৰা অমূল্য বৰুৱা, ধীৰেন দত্ত, ভৱপ্ৰসাদ বাজধোৱা, আব্দুল হাছান আদি সমাজ সচেতন কবিৰ কথা এই প্ৰসংগত স্মৰ্তব্য। অৱশ্যে চল্লিশৰ দশকৰ কবিসকলৰ লগত বৰ্তমানৰ সমাজ সচেতনতাকৰণ কবিদলৰ পাৰ্থক্য স্পষ্ট। এইদল তৰুণ কবি কেৱল সমাজ সচেতনতাই নহয়, ভেঙেলোক সামাজিক ভাৱেও অতি সচেতন। ভাৰতীয় জনতাৰ সামাজিক স্থিতিৰ বাবে ভেঙেলোকে এক প্ৰচণ্ড বিদ্বেষৰ পোষকতা কৰে। স্বাধীনতা লাভৰ দুবছৰ কালছোৱাতো যে দাবিতল্লি ভাৰতীয় জনগনৰ অৰ্থনৈতিক পৰিবৰ্তন নহল, অৱস্থাৰ সমস্যাটোৱেই সমাধান নহল—তাক দেখি এই কবিদল কষ্ট হৈ পৰিছে। ভেঙেলোকৰ ক্ৰোধৰ তিত্তিও সহজে অহুমেয়। এই সকল তৰুণ কবি মাৰ্ক্সী হৰ্ষনত বিশ্বাসী আৰু বিদ্বেষৰ পথেই স্থিতিৰ পথ বুলি ভেঙেলোকৰ নিশ্চিত ধাৰণা। ভেঙেলোক অধিকতৰ বাস্তৱ সচেতন আৰু প্ৰাচীন আচাৰ অহুঠান, ধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু ঐতিহ্যৰ প্ৰতি ভেঙেলোক বীড়ন। জীৱনে ভেঙেলোকক এই চৰম নিষ্ঠাৰ সত্যটো শিকাইছে, যে, কুখ্যাতৰ কুখ্যাত বিশ্বাস কৰা ন'হলে বাকী সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক অহুঠান সমূহৰ কোনো মূল্য নাই। সমাজ সচেতন এই তৰুণ কবিদলক আধুনিক কালৰ উৰ্দ্ধ সমাজ সচেতন কবিসকলৰ লগত বিভাজন পাৰি। আধুনিক উৰ্দ্ধ কবিতাতো বন, বজাৰ, চৰ্দ্দাৰ জাক্ৰি, বাঘছৰ, কৈজ আৰু কিবাক আদি তৰুণ কবি এয়ে সমাজ সচেতন হৈ বিদ্বেষৰ দাপ্তৰ তলাই আৰু মাৰ্ক্সী হৰ্ষনৰ প্ৰতি আত্মত্যাগ কৰাই কবিতা ৰচিছিল। এইদল আধুনিক অসমীয়া তৰুণৰ প্ৰেম,

সৌন্দৰ্য আৰু আদিৰ প্ৰতি প্ৰজ্ঞা আৰু বিশ্বাস কম। তেওঁলোকে প্ৰাচীন আৰুৰ্বাৰ্যৰ মূলোচ্ছেদ কৰিবলৈ বিচাৰে। আংগিকৰ ক্ষেত্ৰতো এই কবিদলে কবিতাক সৰলীকৰণ কৰিবলৈ বিচাৰিছে। অনাড়ম্বৰ সৰল ভাষা, গভীৰ হৃদয়বীৰ্য আৰু অকৃত্ৰিম পদ্ধতিভাৱে তেওঁলোকে কবিতাক জনতাৰ ওচৰ চপাবলৈ বিচাৰিছে। তেওঁলোকৰ বক্তব্যও direct আৰু স্পষ্ট। জ্যোতি-প্ৰসাদ, অমূল্য বৰুৱা, কাজী নজৰুল ইছলাম, সুকান্ত, নাজিম হিফনে, পাবলো নেৰুৱা, ইভটুচেংকো আদি দেশ বিদেশৰ কবিসকলৰ আৰ্হি, আৰুৰ্ব আৰু হৰ্শনো এই কবিদলে গ্ৰহণ কৰিছে।

হৰপ্ৰিয়া বাককিয়াল

সমাজসচেতন ভকণ কবি সকলৰ ভিতৰত হৰপ্ৰিয়া বাককিয়াল এটি সুখপ্ৰসূত নাম। তেওঁৰ কাব্যদৰ্শন সম্পূৰ্ণভাৱে মাৰ্ক্সী ভাৱধাৰাৰে সিক্ত। সাম্যবাদী কাব্য চিন্তা তেওঁৰ বিলাস নহয়, ইয়াক জীৱন বৃত্তৰ পৰিপূৰক বুলিহে তেওঁ গ্ৰহণ কৰিছে। সেইবাবে তেওঁৰ কবিতা কৃত্ৰিমতাহীন—সিৰোৰ তেওঁ নিজ অন্তৰৰ গভীৰৰ পৰা ওলোৱা, প্ৰাণাঞ্চলৰ নিয়ন্ত্ৰিত কৃষি পৰিয়ালৰ (দেউতাক অস্ত্ৰে মূল-শিক্ষক আছিল) পৰা ওলাই অহা এই ভকণ কবিৰে গায়ৰ জনতাৰ বোঁৰ আৰু বেহ-ৰূপ, তেওঁলোকৰ বৈজ্ঞানিক, হতাশা, নিৰাশা আৰু অৰ্থ নৈতিক শূন্যতা ভালদৰেই বুজি পায়। আৰু সেইবাবে এওঁ মূলতঃ প্ৰাণাজীৱনৰ আধাৰতে কবিতাৰ ভিত্তি তৈয়াৰ কৰিছে—হৰপ্ৰিয়াৰ কবিতাৰ ভিত্তি—সামগ্ৰ জনজাগৰণৰ জনতাৰ, আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ আৰু নতুন সমাজ ৰচনাবোৰ ভিত্তি। তেওঁ নতুন পুৰাণৰ আগমনৰ বাবে অধীৰ আগ্ৰহেৰে প্ৰজ্জ্বলি চলাইছে আৰু জনতাকো নতুন জাগৰণৰ বাবে প্ৰস্তুত হ'বলৈ উচটাইছে :

* * *

“সিঁহঁতৰ ফুলনি শুনি ব'বৰ সকাহ নাই
কাঁচিকটাৰীবোৰ সোনকালে উলিয়াই আন
এৰা ওলাপা কৰি কাল কটোৱাব
সময় নহয়।

জানিনি। উকখা জুপুৰীটোড আক

কিমান দিন থাকিম ?

পচা চালৰ সুবঙাবে আকাশৰ ডবা

কিমান লেখিব ?

নতুন বৰপন কেতিয়া হ'ব ?

সেয়া শুনিছ, সিহঁতৰ টান যুঁঠিব হাতুৰীৰে

আলিত শিল ডঙাৰ লক্ষ ?

ব'ল ব'ল আমাৰে' ব'বৰ সময় নাই

অনাহাবে মৰা সোনটোৰ চিতাৰ জুইৰে

কলিজাত দিছো শান।

এতিয়াব'ল, উভটি অহাৰ বাটত

আমি মাথো গাম জাগৰিনি গীত

নতুন পুৰাৰ।"

(উভটি অহাৰ গীত, বাহেকীয়া কবিতা

জাহ্নবাৰী ৭৪)

• ড জনগণৰ যুক্তি ওপৰৰ পৰা পৰা বস্তু নহয়—নাইবা কোনো
প্ৰদত্ত বস্তুও নহয়—জনগণে নিজে নিজে নিজৰ হাতৰ
জিক'লে খুলি আগবাঢ়িব লাগিব।

"No saviour from on high deliver

No trust have we in prince or peer,

Our own right hands the chains must

Chains of hatred, greed and shiver fear"

কবি বাককিয়ালে জনগণক সেইবাবে নিজৰ যুক্তিৰ বাট নিজে ঠিক কৰিবলৈ
উৎসাহ দিছে। কিন্তু এই পথ নিবংকুশ নহয়। সংজ্ঞাবী জনতাই হেজাৰ
বিপদ বিধিনি নেঙচিহে উকিট লক্ষ্যত উপনীত হ'ব পাৰে—

"বাবে বাবে উকুটি খায়ো আগবাঢ়িছো,

যোবন যুক্তিৰ পান সোৱা

যেহনতী জনতাৰ বুকুৰ ভেৰেবে বন্ধিত

সোঁ ধন পাৰ্জাকাব জগাইব।

বন্ধু ।

এইযাই সোনালী সময়
সৃষ্টিৰ কঠিমা'তলীত মুক্তিৰ বীজ সিঁচিবলৈ
বলে বলে এলাই অহাৰ ।” (স্বীকাৰাঙ্কি)

আৰু

‘মোৰ জনতাৰ হাতত হাত মিলাই
দাঁড়ি ন'লো এটোবা কোৰ আৰু কাঁচি
নতুন জোখৰ
কঠুত কঠু মিনাই গাই দিলো
পুৰাতীৰ টোপনি তঙা শুকবন
তেজোদীপ্ত গীত
হয়তো পাহাৰৰ শিখৰত
ধমকি ব'ব এতিয়াই
বুৰ্জোৱাৰ কাষান”

(জাগৰণ, আমাৰ প্ৰতিনিধি ১৪৩)

কেৱল ৰাজনৈতিক শ্লোগান বোৰক ছন্দৰ ক্ৰেমত বান্ধি পেলালেই সিবোৰ আধুনিক বা প্ৰগতিবাদী কবিতা হ'ব নোৱাৰে। কাব্যিক ঐশ্বৰ্য আৰু বৰ্ণনাৰ চাকতাৰ মাজেদিয়ে সিবোৰে পাঠকৰ অন্তৰত ঠাই পাব পাৰে। আৰু পাঠকৰ অন্তৰত দাঁক বহি, তেওঁলোকক অনুপ্রাণিত কৰিব পাৰিলেহে কবিতা সাৰ্থক হৈছে বুলি ক'ব পাৰি। জনতাৰ অন্তৰৰ দাবী কবিতাৰ অন্তৰৰ দাবীৰ সৈতে এবীভূত হ'লে কবি আৰু জনতাৰ কেনে একাদ্বীয়তা গঢ়ি উঠে, তাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় কচিয়াৰ কবি মাধৱভট্টৰ জীৱনত। এই জন কবিৰে তেওঁৰ কবিতা এটাত লিখিছিল—

“With Lenin in our heads

And a gun in our hands” ইত্যাদি।

সেই সময়ৰ বিপ্লবী বেঙু হাৰ্মিৰ আগত কবিতাটি পঢ়ি শুনাওঁতে, সৈনিক এজনে ভাতে আৰু ছলাইন যোগ দি, কবিতাংশ এনেকুৱা কৰি পেলালে—

“With Lenin in our heads

And a gun in our hands

And your poems in our hearts
Camrade Mayakovsky !"

জনতার প্রকৃত স্বরূপ উপলব্ধি কবি, তেওঁলোকৰ আশা-আকাংক্ষাক নিভাজ-ভাবে ডাঙি ধৰিব পৰাৰ বাবেই মাস্তাকভস্কিৰ কবিতাৰ ইমান আদৰ অক সাধাৰণ সৈনিক এজনৰো তান প্ৰতি ইমান আগ্ৰহ। আশা হয়' কবি বাক্কিয়ালে কাব্যচৰ্চাৰ গতি অব্যাহত ৰাখিব পাৰিলে, এদিন তেওঁৰ কবিতাই জনতাৰ আশা আৰু ভাবাৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰিব পাৰিব। ইতিমধ্যে তেওঁতকৈ তকনতৰ কবিসকলৰ দুই এজনৰ ওপৰত হৰপ্ৰিয়াৰ প্ৰভাৱ স্পষ্টকৈ ফুটি ওলাইছে

দিলীপ ফুকন

সমাজ সচেতন তকন কবিসকলৰ ভিতৰত দিলীপ ফুকন বোধহয় আটাইতকৈ বলিষ্ঠ শিল্পী। মাস্কীৰ জীৱনামশ গ্ৰহণ কৰি তাক কবিতাত ৰূপায়িত কৰাত তেওঁ সাৰ্থক হৈছে শোষিত সৰ্বস্বাৰা শ্ৰেণীৰ প্ৰতি কবি ফুকনৰ সমবেদনা আৰু সমৰ্থন অতিশয় তীব্ৰ। 'আনহা'ত পুঞ্জিপতি শোষক শ্ৰেণীৰ স্বৰূপ তেওঁ বঢ়িমাকৈ বুদ্ধি উঠিছে। "কুৰুৱাবাহীত এদিন" নামৰ কবিতাত কবি ফুকনে ধৰ্মবিপণিৰ হোতা সত্ৰাধিকাৰ এজনৰ চাহ আৰু ধানকলৰ ঘৰ, ঘৰ আৱাজৰ বিপৰীতে লাওলোৱা তকনৰ হতাশাৰ ভোৰতাল বজায় শুনাই পাঠকক মুগ্ধ কৰিছে।

কুৰুৱাবাহীত এদিন

"মুখেৰে শংখ ফুকি
পেটালে গছকি ধৰে
জাসতে ডকতে পৰি পৰি কান্দে .
'গোপাল গোবিন্দ বহু-নন্দন'
এতিয়া ইয়াত কেৱল
ধৰ্ম আৰু পুৰাই, অষ্টোপাটী বাহৰে চেপি ধৰা
সত্ৰাধিকাৰৰ চাহ আৰু ধানকলৰ ঘৰ, ঘৰ, আৱাজ

আক,

লাওলোৱা ভকতৰ আশাৰ ভোৰভালভ
 বাজি উঠে হতাশাৰ ভগা-চিগা কোৰ,
 অন্ধতা আৰু দৈন্ত্যতাৰ প্ৰকাশ-প্ৰকাশ ।
 নতুন দিনৰ আকাখাবে
 প্ৰস্তুতি চলাই
 দিনটোলে ওলাই যাব
 জালহ পেট আৰু ফটা জোতা পিন্ধা
 জখলা মূৰীয়া পাৰ্টিৰ ল'ৰা
 পুৰাতোই
 আশাৰ ফেটুন আৰু দাবীৰ নিচান আঁৰি
 ওলাই যাব শেভাষাত্ৰা
 মেহনতী জনতাৰ
 কণ্ঠকাটি নিৰ্গত হব
 “নাঙল যাব—মাটি তাৰ ।”

অসমৰ সত্ৰাধিকাৰ সকলৰ কাৰো কাৰো চাহ বাগিচা ধানকল আছে ।
 এওঁলোকৰ মাজত ধৰ্মপতি আৰু পূজিপতিৰ নিষ্ঠুৰ ভূমিকালোৱা লোকৰ সংখ্যা
 কম নহয় । এই কবিতাত কবি ফুকনৰ প্ৰকাশিকা শক্তি বৰ জোৰাল ।
 মেহনতী জনতাৰ হৈ মাত মাতিবৰ বাবে তেওঁ সাহস আৰু আত্ম-বিশ্বাস
 পৰ্যাপ্ত ভাবে পাইছে । সমকালীন কুৰ্মিব্যৱস্থাৰ নতুন পাতনি চলি থকা
 সময়তে দৈয়া-বনাকলত চলি থকা কৃষক বাইজৰ ওপৰত হোৱা নিৰ্যাতনৰো
 তেওঁ বাস্তৱ ছবি আঁকিছে—“নিশ্বাসৰ জুইত গঢ়া নাঙলৰ কাল” কবিতাত,

“ভোকৰ ভাপত যবে পেটৰ পোৱালী
 ডাঙনাত হাবি-ভাঙি উলিয়ালো মাটি
 পিচে—
 ভোক লাগিলেই হেণ্ড কাক্, আমাৰ
 জীয়াই থকাৰ অপৰাধ
 কি বুৰ্খ চৰকাৰ ।
 দলে দলে খেদি আছে গ্ৰহবীৰ দল

লাঠি-গুলী বেয়নেটেৰে আমাৰ পিঠিত কৰে
'ভূমি-সংস্কাৰ'।

কোনো সাৰ্থক কবিয়ে তেওঁৰ যুগ আৰু সময়ৰ দাবী এবাই চলিব নোৱাৰে—
বাস্তৱক পিঠি দিও ফুৰিব নোৱাৰে। দিলীপ ফুকন সজাগ শিল্পী আৰু সমাজ
পৰিবৰ্তনৰ গতি ধাৰাত বিশ্বাসী। সেয়ে তেওঁ, তেওঁৰ চৰিত্ৰ এটিৰ মূখ্যেদি
'জুখুনি গাঁৱৰ লাহৰী ধৰৰ' নামক কবিতাত ডাঙৰীয়া সকলৰ লগত প্ৰত্যক্ষ
সংগ্ৰামৰ আহ্বান দিছে—

“গমি চাইছেনে? মহাজন ডাঙৰীয়াই আমাৰ
পোনাইতৰ মূৰবোৰ খালে।
বজাই ফাঁচিত দিলেও দিয়ক, বৰগীত
দিলেও দিয়ক। এইবেলি পখাৰনে’ আহোঁতেই
মই হলে ডাঙৰীয়াৰ ভিড়টো বেপিম ॥”

দিলীপ ফুকনৰ শব্দ চয়ন বৰ্ণাৰ্থ আৰু কৃত্ৰিমতাহীন। তেওঁৰ ভাষা সবল আৰু
সাধাৰণ মানুহৰ মূখৰ ভাষা।

যতীন্দ্ৰ কুমাৰ বৰগোহাঞি

‘সাতটা নিহত শিশুৰ পক্ষক্ষই’ নামৰ কবিতাবে শিৱাতিৰ ক্ৰমবৰ্দ্ধমান
উচ্চভালে আগবঢ়া কবি যতীন্দ্ৰ কুমাৰ বৰগোহাঞিৰ কবিতাৰ সংখ্যা কম,
কিন্তু এই কবিতাটো লিখাৰ আগে-পাছে একো নিলিখা হেতেনো আধুনিক
অসমীয়া কবিতাত তেওঁৰ স্থান স্থায়ী হৈ বুলিহেঁতেন। ‘সাতটা নিহত শিশুৰ
পক্ষক্ষই’ আধুনিক সত্যতাৰ এক চূড়ান্ত দলিল বুলি দাবী কৰিব পাৰে।
অন্তাৰব্ৰীজৰ তলত পৰি থকা সাতটা নিহত শিশু বায়ু, ভীষ্ম, চিখে, লালা,
জিগন, চোখে, ছানাই কবিক ভবাই তুলিছে। নাটকীয় বিভাগ বীতিত
প্ৰতিটো চৰিত্ৰই নিজৰ বক্তব্য কৈছে। বায়ুয়ে কৈছে—

“সেৱা মোৰ ভূতে পোৱা যা।
জন্মতে মোক নৰ্মমাৰ ধৰ্ম আৰু গলীৰ বিশ্বাসত
হলিয়াই দি পলাই গৈছিল।

অন্ধকাৰত শতাব্দীৰ মল-মুত্ৰ জুৰ্গন্ধৰ ওপৰত

আৰু তখন যুথৰ প্ৰায়ই মোক বিন্ধ কৰিছে দংশনত।”

প্ৰত্যেকটি চবিত্ৰ আমাৰ সমাজ আৰু সমাজ্যৰ অস্তিত্ব আৰু কণ্ঠকৰ প্ৰতীক। এই নিহত শিশুসমূহৰ পদশব্দই কবিক ব্যক্ত আৰু চিন্তিত কৰি তুলিছে। কাৰণ, এই শিশুবোৰক এক ভয়ঙ্কৰ বৰ্ণমানৰ পৰা গুৰুত্বৰ ভবিষ্যতৰ হাতত সন্পৰ্ণ কৰা হোৱাৰ আশংকা আছে কবিতাৰ দৰে, লোক সন্পৰ্ণৰ ওপৰতেই। কবিতাৰ উপস্থিতি হৈছে—

“সাতটা নিহত শিশুৰ মেলাযুথৰ বিক্ষোৰনেৰে

সাজি দিছে মোৰ কবিতাৰ ককটেল।

অভাৱজীৱৰ তলত সাতটা নিহত শিশুৰ নিশ্বাসত

সাতটা নগ্ন শিশুৰ টোঁচা গাত গা লাগি আছে।

সাতটা নগ্ন শিশুৰ টোঁচা হাতে স্পৰ্শ কৰিছে।

সাতটা নিহত শিশুৰ পদশব্দই জনতাৰ নিহত অন্ধকাৰ

জলাই দিছে মোৰ স্বদেশ মোৰ পীড়া

মোৰ যুত্ম নীৰৱ উপত্যকাৰ দংশন।

কবিতাটোৰ প্ৰাণীকী তন্ত্ৰিষ্ণু সহজ বোধগম্য। কবি বৰগোহাঁই সমাজ পৰিবৰ্তনত বিশ্বাসী। আৰু সেই পৰিবৰ্তনৰ বাবে, তেওঁ, এক বিপ্লৱৰো পায়কতা কৰে। পাহৰি নাৰাবি (জনতাৰ কবিতা, আহাৰ ১৮৯৯) নামৰ তেওঁৰ শেহতীয়া কবিতাত কবি বৰগোহাঁই য়ে মুক জনতাক বিপ্লৱৰ বাটলৈ সাজু কৰিছে, এইদৰে—

“পাহৰি নাৰাবি সময় বুজি শোষকহঁতে

গোটেই দেশেই কবিতা পাৰে হীন পোতাশাল

সিহঁতে ভাৱে লেখক-পায়ক শ্ৰমিক কৃষক

সকলোবোৰেই মহাকাল।

মুক জনতা পাহৰি নাৰাবি এই ইতিহাস চকুলোভৰা,

পাহৰিলে তোৰ জনজীৱনৰ ন ইতিহাস নহ’ব গঢ়া।”

জীৱ বাজ বৰ্ষণ

ভাৱৰ সূক্ষ্ম গঢ়নভকৈ কাব্য কোশলৰ ওপৰতহে অধিক গুৰুত্ব দি কবি জীৱবাজ বৰ্ষনে তেওঁৰ কবিতা সমূহ সজাইছে। কিন্তু সেয়ে হলেও তেওঁ, ব

কাব্যত পাঠ সৰ্বট নাই সিবিলাকে পাঠকক সহজ ভাৱেই আকৰ্ষণ কৰিব পাৰে। তেওঁৰ বৰ্ণনাকৌশলত আপানী কবি ফুলত ঘেহনতী দেখা যায়। কলা চিত্ৰৰ গঢ় দিয়াতো তেওঁ ওস্তাদ। তেওঁৰ ইচ্ছাজাল কবিতাৰ পৰা লোৱা তলত চিত্ৰখিনিয়েই তেওঁ বৰ্ণনা নৈপুণ্যৰ পৰিচয় দিব :—

“জলকা চকুৰে আমিভো নেপালো দেখা
একলা ঢুকলাকৈ উমি উমি গলি যায়
প্ৰতিপদ, বিতীয়া আৰু তৃতীয়াৰ জোন।
বাতিপুৰা
নাৱৰ টিঙত উঠি কোনো নাহে,
শব্দৰ ধোৱীৰ আঙঠি
ফুল হৈ ফুলি বয়
বাগানে বাগানে।”

ৰোমাণ্টিক ইঞ্জিয় আৱিৰ্ভাৱৰ স্তৰৰ পৰা তেওঁৰ কাব্য মুক্ত নহয়। অতি সাম্প্ৰতিক ভাৱে সকলৰ সমাজনৈতিক চিন্তাৰ পূৰ্ণ আভাস এটি তেওঁৰ কবিতাত ধৰাধৰিলৈ এভিয়াত বাকী। তেওঁৰ সুবিজ্ঞতা কাব্য কৌশলৰ লগত সুসংহত ভাৱৰ সময় হ’লে তেওঁৰ কবিতা অধিক উপভোগ্য হৈ পৰিব বুলি আশা কৰিব পাৰি।

অশোক কুমাৰ বৰঠাকুৰ

ৰোমাণ্টিক ইমেজ, শব্দৰ সাংগীতিক লয় আৰু আবেগ-বিহ্বল ভাৱৰ মধুৰ সংযোগ হৈছে, কবি অশোক কুমাৰ বৰঠাকুৰৰ কবিতাত। তেওঁৰ সজ্জিয়াৰ আকাশত পাখিমেলি উৰি যোৱা বগলী জাকৰ বৰ্ণনা গাঁচাকৈয়ে মনোৰম।

“বগা বগা বগলীৰ জাক উৰি উৰি যায় পাখি মেলি,
চাৰিগিনে নীলিম আকাশ আৰু ক্লান্ত এক আবেলিৰ বেগি।
অবিহাৰ সবল পথেৰে বেন নাৱিকৰ গতিৰ সন্ধান,
নীলাত সাগৰ ছবি যেতিয়া বাজিছে কোনো বন্দৰৰ গান।
সাগৰৰ সীমাহীন পাৰৰ মাজতো দিশে দিশে পোৱা যায়,
ঘাটৰ টুকুৰাখাই সেউজীয়া ধীপে থাকিবৰ ঠাই।

কবিত্বৰ কাৰাগাৰ গ্ৰেম নামে আৰ এক ঘনিষ্ঠ ২২ দ্বাৰ ,
 তৰাৰ শ্বেত নতুন পোছক, আকাশৰ অ'কাশ দখাৰ ।
 নকলেও হয় যে, এই কবিতাৰ গতি আৰু প্ৰকৃতি বোম টিক কাঁপতাৰ
 সমধৰ্মী । অজ্ঞা যি সকল কবিৰ কবিতাত বোমাতিক ডাণব বাৰ প্ৰকাশ
 ঘটিছে, তেওঁলোকৰ সবহভাগবেই কবিতাত অতীতৰ স্বপ্ন, স্মৃতি, বিবাদ
 অনিশ্চয়তা, কলঙ্কিত জনক হেৰুৱাব আশংকা আহিয়ে কুমুদিত 'বসে'

পুতুল হাজৰিকা

নিপীড়িত জনগণৰ মুক্তি সংগ্ৰামৰ স্বাৰ্থত সাহসেৰে আত্মা সগ ব'ব-
 বলৈ ওলোৱা কৰি পুতুল হাজৰিকাৰ দৃষ্টি নিবদ্ধ হৈছে অত্যাচাৰী জ্বলটোৰ
 গোষণ আৰু ছৰভিসন্ধিত । তেওঁ জনতাৰ শত্ৰু বোৰক চিনিয়ায় আৰু নি-
 পায় এমুঠিমান দালাল আৰু সামন্ত ভূস্বামীৰ গোষণত শিঙ হোৱা জনতাৰ
 মুক্তি পথ । এই পথ কবিৰ মাত মুক্তিৰ বড়া পথ । কবিৰ বাবে কাঁপও
 মৰ্য্যবিস্তৰ স্বপ্নলি বিলাস নহয়—তেওঁৰ কবিতা বাস্তৱ আৰু সিখলাক
 মেহনতী মাগুহৰ উত্পত্ত বক্তবে ওপ্ত ।

কমাৰৰ হাতুৰীৰ কোবাল শব্দত

গুনো মই কবিতাৰ ছন্দ ।

কবিতাৰ বাবে মই বুটলি আনো

সেই শব্দ

যি শব্দ মেহনতী মাগুহৰ

উত্পত্ত বক্তবে ওপ্ত ।

নতুন দিনৰ কবি মই

কবিতা মোৰ ।

নিপেষিত মাগুহৰ মুক্তিৰ স্বপ্নেৰে আবৃত ।

আনহে নেলাগে গ্ৰেম, সৌন্দৰ্য আৰু জীৱন খাৰাৰ অস্তিত্বও কেৱল বিপ্লৱৰ
 বাবেহে । তেওঁৰ গ্ৰেমৰ পতাকাখনো "সংগ্ৰামত নিহত জনৰ হৃদয় বক্তবে
 বক্তোজল" হৈছে দেখা গৈছে । মানুহীয়া আৱৰ্ণত বিধাসী কবি পুতুল
 হাজৰিকাৰ ভৱিষ্যত সন্ধাননা আশাবে উজল ।

বকিকুল হুছেইন

‘কাৰখানাব ধোঁৱাব গোন্ধৰ’ পৰা অনুপ্ৰেৰণা লৈ, ‘শ্ৰমিকৰ হাতুৰীৰ ইম্পাত সহাবিত’ সহাবি দিব পাৰিছে কবি বকিকুল হুছেইনেও। ডেওঁ দেশৰ বাবে আৰু জনতাৰ বাবে এক নতুন ভৱিষ্যৰ উমান পাইছে। কৃষক, শ্ৰমিকৰ ঐক্যৰ পোষকতা কৰা কবি হুছেইনে নিষ্পেষিত জীৱনলৈ নতুন প্ৰাণ বন্তাৰ আগমন অধীৰ আগ্ৰহেৰে আপেক্ষা কৰিছে

“কিয়ে এক অসীম প্ৰেৰণা পাওঁ
কাৰখানাব ধোঁৱাব গোন্ধ আৰু
শ্ৰমিকৰ হাতুৰীৰ ইম্পাত সহাবিত
বান্ধে। তোমালোকৰ সোনালী সন্নিৱিতি
আজি হাতত বল বান্ধি কৰিছে। পণ
এই বেলি একেলগে সকলোটি গোটখাই
নিষ্পেষিত আমাৰ জীৱন জোঁৱাবত
তুলিম গ্ৰীষ্ম নদীৰ বান।’ (গ্ৰীষ্ম নদীৰ বান)

ডেওঁৰ কবিতাতো মেহনতী জনতাৰ মুক্তিৰপ্ন সমুজ্ঞ। আশা হয়, এই তৰুণ কবিজনৰ কাব্যকৰ্মই গভীৰ নিষ্ঠা আৰু ঐকান্তিক আগ্ৰহেৰে মেহনতী জনতাৰ আশা আকাজক ৰূপ দিব।

অতুল শইকীয়া

অতুল শইকীয়াই বেছি কবিতা লিখা নাই, কিন্তু কম সংখ্যক কবিতাৰ যাজেদিয়েই ডেওঁ জনগণৰ চেতনা আৰু উদ্দীপনাক সকল ৰূপত প্ৰকাশ কৰিবলৈ সন্মত হৈছে। বিশ্বত (১৪, ভগ্ন) প্ৰকাশ পোৱা ডেওঁৰ ৰঙাশিঙা : ৰঙাশিঙা এটি সাহসী কবিতা। বন্ধৰ বিপ্লৱী কবি কাজী নজৰুল ইচলামে এদিন এহাতে ডবোৰাল আৰু এহাতে বাঁহী লৈ বিপ্লৱৰ আখৰা দিছিল।

“I am a poet—a revolutionary,
I have my flute in my one hand
And a sword in the other”

নজকলৰ আৰ্হিতে অভূত শইকীয়াই এহাতে বঙশিঙা আৰু আনহাতে বঙ-
শিঙা তুলি লৈছে। কিন্তু কবিয়ে জানে যে বৰ্তমান মূহুৰ্ত্তত যেটি প্ৰয়োজন হৈছে
খঙশিঙাবহে। কাৰণ এইটো তেওঁলোকক জাগ্ৰত কৰাৰ সময়। সেই তেওঁলোক
যি সকল দৈন্ত্ৰ, হতাশা, অভাৱ, অন্ধসংস্কাৰ, সামাজিক বৈষম্য, উৎপীড়ন আৰু
অভ্যাচাৰত ভুগি ভুগি চেতনাহীন নিজ্জালু।

“আজি লৈছো তুলি

মোৰ খঙশিঙা

তেওঁলোকক জগাই দিবৰ বাবে

নহলে শবীৰৰ আই আৰ্হে সোমাই পৰা কীটবোৰে

তেওঁলোকক খাই শেষ কৰিব।”

কবী হাজৰিকা

উদীয়মানা লিখিকা কবী হাজৰিকাৰ বাবে কাব্য-কৃষ্টি হয়তো
অৱসৰ বিনোদনৰ এটা সাৰ্বক উপায়হে সেয়ে হলেও, মুঠমৈ কবিতা
কেইটিৰ যাজেৰে তেওঁ উজ্জল ভবিষ্যতৰ প্ৰতিভা দিব পাৰিছে। তেওঁৰ
কাব্যবীতি ইমাজিষ্ট-ইমেপ্ৰেছনিষ্ট কাব্যবীতি। ভাৱ-মন সৰু সৰু স্তৰকেৰে
তেওঁৰ কবিতাবোৰ সম্পূৰ্ণ হয়। যিহি যিহি শব্দৰ সঘন উপস্থাপনেৰে তেওঁ
কাব্যিক ইন্দ্ৰজাল তৈয়াৰ কৰিব পাৰে। তেওঁৰ—অবস্তাৰ পৰা (নীলাচল,
অক্টোবৰ ১৯৭৫) নামৰ কবিতাৰ এটা উদাহৰণ দিব গুজিছো।

“অবশ্যৰ পৰা অবশ্যলৈ যাওঁ

কপালী আন্ধাৰে জাল পতা বাতি,

চুলিৰ আগত গাঁঠি বাৰি খোৱা সোৱালী

সোহৰ টোপাটোপে সৰে, জিলিবিজি

কৰে দুখৰ আলোকজতা

দীপৰ দৰে নিৰ্জনতা

উদাহত মৈ আলহুসে হোওঁ অমাল বনৰ

জোনাকৈ বেবেখা বাটি; মোৰ চিৰ দিন

মোৰ চিৰকাল দুখৰ ছায়াই পৰি

কবি ভোলা অবশ্যৰ বেন
সপোন চাৰিনী বাতি।

সঞ্জীৱ কুমাৰ কলিতা

সঞ্জীৱ কুমাৰ কলিতাও পৰিবৰ্তন প্ৰয়াসী কবি। কিন্তু তেওঁ পৰিবৰ্তন বিচাৰে, গাৰে, শক্তিকে। বিপ্লবৰ বক্তেৰে। শাসক আৰু শোষক দলৰ বিপক্ষে direct action ৰ বাবে সাজু হৈ কবি কলিতাই বাইজক হাডবাউল দি মাতিছে।

আজীৱন ভোৰ ভোকেৰে
সিহঁতৰ ভৰাল ভৰাইছ
ভোকৰ জুইত আজি সিহঁতক জলা
বাইজ গুনচোন গুন এবাৰ
বাতৰি আহিছে ধুমুহা অহা। * *
আজীৱন আমাৰ ভ্ৰম আৰু ভোকেৰে
সিহঁতৰ নাৰ্ছট শৰীৰ ঢাকিছো
আজি ভেজৰ নদীত নৌকা বায়
বাইজ, ওলাচোন ওলা এবাৰ
কাৰ কিমান শক্তি চায়।

(নতুন পৃথিৱী)

ভেজৰ নদীত নৌকা বায় কৃষক-শ্ৰমিক, আৰ্জুনৰ বৃত্তি বিচাৰিব খোজা কবিৰ সংখ্যাও বৰ ডাকৰ নহয়। কবি কলিতাও সেই উগ্ৰ ভাৱাৰ্ণবে কবি।

মোহন কৃষ্ণ মিশ্ৰ

জাপানী কবিতাৰ আৰ্হিৰ সৰু সৰু স্তৰকেৰে মোহন কৃষ্ণ মিশ্ৰই তেওঁৰ কবিতা সজুৱা কৰিছে। দৰ্শনৰ দুসংহত বিভাসকে তেওঁ ভাৱৰ বিকৃতিতকৈ অধিক কোব দিয়ে। যাকে যাকে তেওঁৰ কবিতা esoteric হৈ গৈ পাঠকৰ অন্তৰত সহজে কিয়া কবিতা নোহোৱা হৈ পৰে। নেহতীয়া ভাবে

লিখা ভেঙেব ছই এটা কবিতাত সাহায্যী ভাবচিত্তাৰো প্ৰকাশ দাঙিছে।
বিপ্লৱৰ ভাষা আৰু প্ৰয়োজনীয়তা কবি যিহেই যুক্তি উঠিছে। ভেঙে জনতাৰ
হাততো বাক্যৰ গোধ পাইছে।

“এতিয়া অৱসাদ আৰু যুদ্ধৰ উন্মাদনাৰ উৰ্ধত যিসকল
যিসকল বহু কাৰখানাত দামত উজলি আছে,
যিসকলে প্ৰথৰ ব’দত হাতত কাঁচি লৈ থাকে সংহত শক্তিৰ,
এইসকল হাতত বাক্যৰ গোধ
সময়ত বাক্য নিজেই জলাব লাগিব।”

(উত্তৰণ, আমাৰ প্ৰতিনিধি, শাৰদীয় ১৮৩৬, পৃ ১৩৩৩)

নিপীড়িত জনতাক বিপ্লৱৰ পৰলৈ এনেদৰে উত্তৰণ কৰাবলৈ বিচাৰিছিল,
এদিন বাংলাৰ কবি সুকান্তয়ো—

“আজকে ভাঙাৰ স্বপ্ন—অন্তায়েৰ দস্তকে ভাঙাৰ
বিপদ ধ্বংসেই যুক্তি—অন্ত পথ দেখি নাকো আৰ।”

(অনন্তোপায়)

গায়ত্ৰী কোঁৱৰ

গায়ত্ৰী কোঁৱৰৰ কবিতাত সমাজ চৈতন্যতক বোমাটিক ভাৱ ঘনতা আৰু
ইষেক নিৰ্ভৰ বচনামলীৰ প্ৰকাশহে বেছি। শব্দৰ সাংগীতিক লয় আৰু
আবেগ বিচ্ছল ভাষাৰ মধুৰ সংযোগ হৈছে কবি কোঁৱৰৰ কবিতাত।
প্ৰেম, স্বপ্ন, বিবাদ আৰু জীৱনৰ পূৰ্ণতা আৰু অপূৰ্ণতাৰ ছবি ভেঙে কবিতাত
বিভাজিত। বোমাটিক ভাৱ প্ৰঘনতা আৰু ইষেক নিৰ্ভৰতাৰ মধুৰ প্ৰকাশ
ভেঙে—“মোৰ পৃথিৱীত কেৱল ভেঙে” কবিতা।

মোৰ পৃথিৱীত কেৱল ভেঙে

ভেঙেৰ জলাশয় ছটি মনৰীল আৱণ্যক চহু

পূৰ্বভিত্ত অন্তৰ পৃথিৱী ভবিষ্যত, প্ৰভাতী পথীৰ স্নেহ,

যেবৰ কাঁকেদি সৰি আছে সোণালী বহুৰ ব’দ।

ভেঙেৰ কবিতাৰ পটভূমি আৰু প্ৰকাশবীতি বোমাটিক কবিসকলৰ
স্বকৰ্মী।

গৌতম প্ৰসাদ বৰুৱা

‘অকল্পিত’ৰ কবি গৌতম প্ৰসাদ বৰুৱাই লিখা কবিতা সমূহত প্ৰাকৃতিক চৈতন্যৰ ইন্দ্ৰিয় লাগাই বুলি কথা। তেওঁৰ একান্ত প্ৰকৃতি প্ৰেম আৰু বিশ্বত উপলব্ধি আৰু উজ্জ্বলিত এটা metaphorical ভাষাহুত্বৰ বিস্তাৰে কবিতা বোৰৰ সৰহটাই আগুৰি আছে। আনহাতে ব্যক্তিগত প্ৰেম প্ৰণয়ৰ ভাৱ অল্পভাৱে সিবোৰত মিহলি হৈ আছে। তেওঁ ‘পূৰ্বকবি অপ্ৰমাদী’ সকলৰ পৰা লব্ধ চম্ভন আৰু কবি প্ৰসিদ্ধিও গ্ৰহণ কৰিছে। লব্ধক ভাৱ নিৰ্জন্ম ব্যঞ্জনৰ পাগ শালত পগাবৰ চেষ্টা কৰিয়ে কৰিছে। আৰু সেই বাবেই তেওঁৰ কবিতা বোৰত চিত্ৰ ধৰ্মীতা লক্ষ্য কৰা যায়, আনহাতে সিবোৰৰ মিল বোম্বাষ্টিক কাব্যৰ লগত অধিক আমি বৰুৱাৰ শেষ ছবি কবিতাৰ এটি স্তবক পাঠকলৈ আগবঢ়োৱা।

তুমি আহিলা অকল্পিতী
সেউজী নিশ্চলতা গছকি
মৃণাল লাৱনী বৰন ক্লান্তিত ব্ৰহ্মমান
বুকুত হিলোল লুণীয়া জোহাৰৰ
প্ৰেম আয়নাতে প্ৰতিচ্ছবি
পকা ভিমকৰ অস্ত ধনি
দিক্ বলয়ত লুকা ভাকু খেলে
উষাৰ হেতুল বহন সানি।

কবিৰ এই উন্নয়নৰ আনন্দ বি দৰে সহজ সবল সেই দৰেই সি বতৰ্ভূতও।
কবিৰ এই বুদ্ধ দৰ্শকৰ ভূমিকাই তেওঁৰ বৰ্ণিত বিষয়ক অধিক সুৱাসী কবি
ভোলে।

আনন্দেশ্বৰ শৰ্মা

আনন্দেশ্বৰ শৰ্মাৰ কবিতাইও নতুন পৰিবৰ্তিত জনতাৰ পোষকতা কৰে।
কবিয়ে সহায় ব্যৱস্থাৰ পৰিবৰ্তন বিচাৰে। তেওঁৰ ‘ভিত্তি আৰু আশা’
নামৰ কবিতাত এক নতুন জনত প্ৰজিষ্ঠাৰ আশা বিস্তাৰ। দুখ, লাঞ্ছনা
আৰু অপমান দিবত লৈ বুজি বুজি কৰীহোৱা জনতাৰ সাহসৰ চিত্ৰ তেওঁৰ

কবিভাৱ আছে। জৰ্ণালজ্যেষ্ঠ (নতুন পৃথিৱী মে, ১৯৭২, পৃ ১৮) কবিভাৱ
কবিৰ উক্তি :—

“আমাৰ ইতিহাসৰ পাতে পাতে আছে
জীৱনৰ বহু স্বাক্ষৰ।
দখ আৰু লাহুনা, অপমান আৰু গজনা
আৰু সমগ্ৰ সংগ্ৰাম আৰু সংগ্ৰামৰ মাজেদি
আমাৰ জন্ম হয়
এটা মৃত্যুজয়ী ছু সাহস
আৰু সূৰ্য্যৰ দৰে উত্তপ্ত আৰু উজল
এটা কঠোৰ অংগীকাৰ।

কবি সেইবাবে পৰাজিত হ’বলৈ নিবিচাৰে—তেওঁ সৰ্বহাৰা শ্ৰেণীৰ আত্ম-
প্ৰতিষ্ঠাৰ সংগ্ৰামৰ এজন নিৰ্ভীক সৈনিক।

মিকু সিং ৰাজপুত

বিষয় বস্তুৰ বৈবিধ্য আৰু বৈচিত্ৰ্যৰে মিকু সিং ৰাজপুতে তেওঁৰ কবিতা-
বোৰক সজাইছে। এবচন এ আৰু শব্দৰ গতিচকল পৰিবেশনা তেওঁৰ
কাব্যধাৰাৰ ছুটি নিত্য সম্পদ। ব্যক্তিগত শ্ৰেয় শ্ৰীতি কাকণ্যৰ চৰি বিদৰে
তেওঁৰ কবিতাত আছে, সেই একেদৰেই হতাশা, ক্ষোভ, মানি আৰু ব্যৰ্থতাৰ
কৰুণ চিত্ৰও তেওঁ আঁকিছে। লোট চিটি এণ্ডিষ্ট্যানৰ দৰে কবিভাৱ এটি
কঠোৰ বিজ্ঞপৰ স্মৰণ সদা বৰ্তমান। গুৱাহাটী মহানগৰীৰ ওপৰত লিখা
তেওঁৰ উক্ত কবিতাৰ বিজ্ঞপৰ গতি চাওক—

“গুৱাহাটীৰ বয়স কিমান ? নেজানো। মোৰ বয়স ২৮;
১৯৭৪ চন। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অগ্ৰয়োজনীয় লান্ডক ডিগ্ৰী,
পেণ্টৰ ওপৰত শুকছাৰ্ট, এমুখ দাঙি মোৰ বলিয়ালি।
কেলি বজাৰত খাবী খাবী বিপনিৰ সন্ধ্যাশোভা
বাস্তাৰ কাষত মোৰ মোৰ তৃষ্ণা, বাতি ছপৰলৈকে
জ্বাৰোৱনৰ দগ্ধদগ্নিত হসমীয়া সংস্কৃতিৰ কঁকনি
নতুন ৰাজধানীৰ চৰকাৰী পত্ৰত ফাইলৰ বিকৃতি

হৈচ কোলাহল কটকি মননীয় মুখাময়ীৰ সমুখত
 কেইশমান থলুৱা বকৰ যন্তৰণ চৰম-পত্ৰ
 ইয়াৰ মাজত বিন টকটেৰে থুব বেছি
 নলবাৰী—গুৱাহাটী।”

(স্বামীৰ প্ৰতিনিধি—১৪১২, পৃ ১৩৩৭)

ভকণ বকৱা

১৯৪৭ চনৰ মাজ ভাগৰে পৰা বৰমানীলাক গভীৰ নিষ্ঠা আৰু চৰম
 ঐক্য প্ৰকাশৰ লিপি থকা কবিসকলৰ ভিতৰত ভকণ বকৱা অন্যতম। ডেঙৰ
 সাম্যবাদী আদৰ্শৰ কবিতাৰ সত্য। কম কিন্তু হমাজিষ্ট কবিতাৰ আৰ্হিত
 লিখা এলানি মধুৰ আৰু ভাৱগৰ্ব কবিতাৰ ডেঙৰ শিল্পী। বজ্জলুৱত, দুয়োপাৰে
 মোৰ মই, দুয়োপাৰে মই মোৰ, এদিন প্ৰেম, ‘এখন দীঘল হাতৰ যাদু’
 আদি কবিতাবোৰ ভকণ বকৱাৰ লেখত লবলগীয়া কবিতা।

১৯৪৭ চনৰ ২-বাজী বিভাগৰ অধ্যাপক চিৰঞ্জীৱ জৈনে কলকাতা ছাত্ৰ
 যন্ত্ৰণাত কণ্ঠ চৰ্ছাত প্ৰবৃত্ত হয়। সাম্প্ৰতিক ডেঙৰ কবিতাৰ এটি নাতি-
 পহুং সংকলন কৌশলী বৰকৰ অদীত প্ৰকাশ হৈ ওলাইছে। বিভিন্ন আলোচনী
 আৰু বাতৰি ক’বত আৰু আকাশবাণীৰ জৰিয়তে, এই কবিতাবোৰ পূৰ্বতে
 প্ৰচাৰিত হৈছিল। এই সংকলনৰ কবিতা সমূহত কবিৰ কৌশলী হাতৰ
 কাকৰাৰ্য্য সহজে ধৰা পৰে। প্ৰতীক আৰু চিত্ৰকল্পৰ কচিসম্মত আৰু বৰ্ণাৰ্থ
 ব্যৱহাৰে ডেঙৰ কবিতাসমূহক ওজস্বীতা প্ৰদান কৰিছে। ডেঙৰ লব
 সংস্থাপনৰ গতি আৰু কোণল বিচিত্ৰ। কবি জৈনৰ লব ব্যৱহাৰৰ বিশিষ্ট ভঙ্গী
 দেখি কবি নৱকান্ত বৰুৱাইয়ো প্ৰশংসাৰ বাণী শুনাইছে। প্ৰতীক আৰু
 চিত্ৰকল্পৰ সু-সমাবেশৰ জৰিয়তে ডেঙৰ আত্মিক কৌশলৰ অৱতৰণা কৰে।
 আনহাতে জাপানী কবিতাৰ দুখৰাণী গঠনৰ আৰ্হি পৰিগ্ৰহণ কৰি কবি জৈনে
 ডেঙৰ পাঠকসকলক নিজৰ কাব্য চেতনাৰ সঙ্গত একাত্মীয়তা ভৈয়াৰ কৰাত
 অবিহনা বোলাইছে।

‘হৃদয় যৌব জবাজীৰ্ণ ঘব
বহুশক্তিকার ধূলিৰে ধূসৰ
এক বত মাথো তলমি বয়
অকৰিত যুগ্মৰ মৃতদেহবোৰ’

আক’

‘অহৰহ বক্তৃত জীয়াই ৰাখিছো
ডাক্ষিণ্য কাধৰ কাড়হীন খেজু’

ইত্যাদি শ্লোকবোৰে শুভৰ কাব্যকৌশলৰ আৰু বাহকৈ প্ৰতীকী ৰূপ-
কল্পৰ আভাস দিয়ে। প্ৰাণ্য আৰু পান্চাত্যৰ অনেক কবিৰ কবিতাত দেখা
গোৱা আত্মিক বিবাদ আৰু নিঃসঙ্গ ‘চৈতন্য’ জৈনৰ কবিতাতো বিৰাজমান।
বিষয় বস্তুৰ ফালৰ পৰা নিভাস্ত চিনাকি বস্তু সম্ভাৰেৰে ভেট, ভেটৰ কাব্যক
সম্বন্ধ কৰিছে। জৈনৰ কবিতাৰ সম্পৰ্কিত অধ্যক্ষ ত্ৰৈলোক্য গোস্বামীৰ মন্তব্য
প্ৰাণধানযোগা “ক্ল্যাতিপ্ৰসাদ”, “বক্তৃপলাপ” “আকনো কিমান দিন”, “শীত”,
“জালুকবাৰী”, “আগন্তুক”, “বেলৰ ৰাতি”, “বৰ্ষা”, প্ৰভৃতি কবিতাবোৰৰ মাজেদি
এটা ভিন্নমুখৰ প্ৰতিফলিত হৈছে। আনবোৰ কবিতাৰ দৰে এইবোৰ আত্ম-
চৈতন্য সৰ্বস্ব নহয়। এইবোৰত বাস্তৱতাৰ মুকুত বাস্তৱ উঠা মূৰৰ প্ৰতিফলিত
প্ৰতিগোচৰ হয়। সমাজ সচেতনতাৰ স্বাক্ষৰো এইবোৰে বহন কৰিছে।
দেশৰ মাটিত গঢ়ি উঠা অনৈক্য, শোষণিত জনতাৰ মান মুক বেদনা, শিক্ষিত
মূৰক-মূৰতীৰ সপোন আৰু বাস্তৱতাৰ সংঘাত, মানৱজাতিৰ অত্যাচাৰৰ মুকুত
জলি থকা অশান্তিৰ দীপশিখা, জীৱনৰ দ্ৰাৱ নিঃসঙ্গ বেদনা প্ৰভৃতিৰ চৈতন্য
বাস্তৱমুখী চিন্তাধাৰাৰ ভেটিত জীপ লোৱা ভাবৰ মুকলিত ফুলকলি, বহিৰা-
সিক্ত নহলেও চিত্তাকৰ্ষক।”

নাহেল্ল পাছন

মঠ আৰু সন্তৰ পশকত কবিতা লিখি সুখ্যাতি অৰ্জন কৰা কবি সকলৰ
ভিতৰত নাহেল্ল পাছন এটি সুখক্ৰম নাম। সাধাৰণী সমাজ সচেতনা আৰু
ভাব লগে লগে চিত্ৰকল্পবাৰী বোধাত্মিক ভাৱাবেগ, এই দুই বীতিৰ কবিতাই
ভেঙে লিখিছে। আৰু দুয়োবীতিৰ কবিতাতেই কবি পাছনে স্বাক্ষৰ লাভ

কবিবলৈ সমৰ্থ হৈছে। চিত্ৰকল্পনাৰী কবিতা হিচাপে লুইভৰ আবেলি
(লেখক কবিতা, ১২৬ঃ) অতিশয় চাকচিহ্নৰ সমাবেশত গঢ়ি উঠা লুইভৰ
বুকুত লুকুৱাব মাৰ হোৱাৰ দৃষ্ট চাই কবি পাত্ৰনৰ অন্তৰ্ভূত হৈছে

“অসাৱধান ছোৱালী জনীৰ
কপালৰ বঙা সেমুৰ বিয়পি
পৰিছে
আকাশে পানীয়ে তাৰ নং
টুকুৰা টুকুৰা বং বোৰ
পানীৰ কাগজত বিয়পিছে
ঠিক যেন
নতুনকৈ আঁকিবলৈ শিকা
ভাইটিৰ ছবি
গছৰ পাত বোৰক লাগি আছিল
অকমান তাৰ বং ***”

চিত্ৰ গঠনৰ এনে চাকচাই পাঠকৰ মনত স্থায়ী স্মৃতিভূতি দিবই দিব।
সমাজ সচেতনতাৰ চৰি হিচাপে “ভিক্ৰমগড়ত কাৰ্ফিউঃ ৫ আগষ্ট” বৰ
সাৰ্থক কবিতা। লেখকৰ সবল হাত আৰু বলীষ্ঠ প্ৰকাশভঙ্গী প্ৰশিধান যোগ্য।
ভিক্ৰমগড়ত ধাঙা আন্দোলনত বন্দী হোৱা ছাত্ৰ সকললৈ উৎসৰ্গা কৰা, এই
কবিতাত কবিয়ে সংঘ আৰু ইকনমি দেখুৱাই দিবলমাত্ৰ ৬৩টা শব্দৰে সৈতে
এখন কৰণ অথচ মধুৰ চিত্ৰ আঁকিছে।

“কালি মাত্ৰ আটাইতকৈ বৃঢ়
মাহুহ জনৰ
মুহূৰ্ত্তন শুকুতাৰ
পৰি আহু
মানকটা—শান্তি পাবা—খলিয়ামাৰী
আৰু বিহাবাৰী।
খট্ট—খট্ট—খট্ট
মুত বুকুৰ ভূতটোৱে
মিলিটাবী হৈ মুৰি ফুৰিছে

গদিয়ে গদিয়ে
 আঁকাৰে হ, ফাৰে ।
 ন শিল্প পুনঃ পল্লব তলেদি
 এজাক আঁক'ব নৈ গৈছিল
 ওবাণমত সই ব ভিৰ নদীয়েদি
 এজাক অনায়াসী দিলে কন্দন
 নিহমেটকা হৈ উঠি গৈছিল ।
 ভূতৰ ভয়ত উঠি লোৱা মেটেকা
 চাবল আমি কেনেও ওপাই
 অহা নাছিলো
 কিন্তু
 আমাৰ সকলোৰে অসম্ভৱ ভোক
 লাগিছিল ।”

কুখৰ বাজত্ব দৰাচৰতে চয়তানৰ বাজত্বতকৈও ভয়ানক—সেই বাবে আধুনিক
 যুগৰ কবিসকল কুখৰ বিৰুদ্ধে সঠিক হৈছে । কেৱল অসমীয়া কবিভাঙে নহয়,
 সমকালীন ভাৰতীয় কবিতাৰ সকলো ভাষাত কুখৰ বিৰুদ্ধে তীব্ৰ বিৰোধাভাৱ
 হৈছে । আধুনিক বাংলা কবি বৈষ্ণৱনাথ চক্ৰৱৰ্তীয়ে তেওঁৰ কুখৰ কাব্য
 ন্যমৰ গ্ৰন্থত স্পষ্ট শব্দক নিৰ্ভীক ভাৱে বৈছে—

“কুখৰ আশ্বিন বড় ভয়ানক—

ইতিহাস তাই বলবে

ভোঁৱনা তোমাৰ ভয়ানক দশ

তিৰদিন যেনে চলবে ।

ইতি বৃষ্ণৰ পুনি কানাকানি,

কৰাসী দেশৰ কোন এক বানী

কটিৰ বদলে কেঁক কিনি খেতে

দিয়েছিলো পৰামৰ্শ ।

কুখিত জনতা তাৰ ‘গিলেটিন’

বিবে তুলেছিলো হৰ্ষ ॥ (পৃ ১১)

ত ক.

“জগৎৰ মিছা — ন মন হি হিলে

অগোছ নতুন হুন্দ

জামানৰ নীচৰ আঁহুটিয়ে পাড়

মত মূলৰ নতুন

ত নি নতুন নতুন নতুন

জামানৰ নতুন

নতুন নতুন নতুন —

কবিতা (পাৰ্বা নতুন) ” (পৃ ৩০)

আশিস দত্ত

আধুনিক জীৱনৰ ক্ষয়িষ্ণুতাৰ প্ৰতি সামাজিক বৈষম্য আৰু অপচয় ভীষ-
ভাবে প্ৰকাশ হৈ উঠিছে আশিস দত্তৰ কবিতাত। নালিয়াপুলৰ পসাবিনী,
শ্ৰেয়ঃ কাম, আৰু এটা অকিঞ্চিতকৰ বাহিনী, ডেওৰ কবিতাবোৰৰ
ভিতৰত প্ৰচুৰ জ্ঞান পাবৰ যোগ্য। কবিৰ পক্ষে সমাজক বুজাব দৰ্কাৰ—
সমাজৰ বিষয়ে পৰিষ্কাৰ জ্ঞান ন, কিন্তু সমাজ বিৰুদ্ধে বুদ্ধি কঠিন। কবি
দত্তই সমাজৰ কায়াট কয় ভালদৰে চিনিপায়। আৰু সেইবাবে ডেওৰ
কবিতা বেচিধৰণে বাস্তৱবাদী হৈ পৰিছে। কাব্যশৈলীৰ ক্ষেত্ৰটো কবি দত্তৰ
প্ৰতিভা আদৰ্শগীৰ। শব্দ, যেনে নিক শব্দ চক্ৰৰ ব্যৱহাৰতো ডেওৰ পাৰ-
দৰ্শিতা লক্ষণীয়। শ্ৰেয়ঃ কাম নামৰ কবিতাত ডেওৰ শাস্ত্ৰিক আৰু ছান্দিক
কৌশল সহজ চকুত পৰে—কামৰ পাকল সবলতাই যাহুহৰ জীৱনলৈ-আনি
দিয়া যুগলীয় বীৰ্য্যদাতাৰ পি আঁকি কবি দত্তই কৈছে

ইপিনে এতিয়াও সত্ত্বৰ নিশা জগা

বেহঁচ চেপাহৰ কুৰুশাস,

চুপ পাত্ৰৰ ভীৰু অক্ষৰ।

যুগ্য আশ্ৰিত কি ইতিহাস।

হাতেৰে দুটি নিয়া বহুৰা নুখ সোন

নটীৰ টাটকীয়া নুপুৰ নিকন—

পৃথিবী ছায়াপ্ৰেতে দিলে যে সকলোকে
 বজা কববৰ সৰ্বনাশ,
 অনেক কুখা আৰু বহুত নাটনিৰ
 অন্ধ গলিঘৰ নৰকবাস।”

শুনাতিবাম চৌধাৰী

জীৱনানুগত্য আৰু সোঁন্দৰ্যৰ আৰাধনা কৰি শুনাতিবাম চৌধাৰীৰ কাব্য-
 কৰ্মৰ মূলধন। গছৰ, এখন ছবি, উদ্ভবায়ণ আদি তেওঁৰ ভাল কবিতা-
 বোৰৰ অন্ততম। উদ্ভবায়ণ কবিতাত—কবিয়ে অৱশ্যে সাম্যবাদী ভাৱদৰ্শৰ
 পোষকতা কৰিছে। অল্প বহুজন কবিৰ দৰে শুনাতিয়েও বিশ্বাস কৰে, ‘ম’,
 পৃথিবীৰ অৰ্বলৌলুপ দানববোৰৰ নিধনৰ সঁময় সমা।ত।

* * *

আৰু মই বেন সেই দিনলৈ জীয়াই থাকো—

যিদিনত আমাৰ সমাজৰ বক্তৃতিপাত্ৰ পিণাচ অৰ্বলৌলুপ

দানববোৰৰ নিধন হ’ব সমাজৰ বহুমলাবে’ৰ

মৰি প্ৰেৰ হ’ব আৰু দ্ৰোণদীৰ বশুহৰা, কুটপাশাৰ

অস্ত হ’ব।

কবিৰ এই আশা মহত্তম আশা। যুগ যুগ ধৰি কবিসকলে সামাজিক জ্ঞানৰ
 প্ৰতিষ্ঠা আৰু সামাজিক উন্নয়নৰ প্ৰশমনৰ আশাই কৰে। তাহানিৰ দিনতে
 কবি Words worth য়ে আশা কৰিছিল—“that the time is appoa-
 ching when the evil will be systematically opposed, by men of
 greater powers and with far more distinguished success” কবি
 শুনাতিয়েও ভাষাস্বৰূপ একে আশাই কৰিছে। অৱশ্যে তেওঁৰ আশাবাহিত
 যাদুৰীৰ চেতনা বিৰাজমান।

চৈতন্যজিন আহমৰ

আধুনিক নাগৰিক জীৱনৰ অভিযান্ত্ৰিক নাইবা, সাম্যবাদী পৰিৱৰ্তনৰ
 প্ৰয়াস দুয়োটাৰে বা আঁতৰত থাকি, প্ৰকৃতিৰ ছাঁদাছবি চাই বুকু হৈ পৰা

কবি হ'ল চৈইছদ্দিন আহমদ। 'জুজু বিহংগল, বন্দী আকাশ', 'দিবাকল্প', 'বান্ধেতু : সন্ধিয়া', 'জ্যোতি' আৰু 'হে বসন্ত' আদি আহমদৰ ভাল কবিতাবোৰৰ অন্তৰ্গত। প্ৰকৃতি, প্ৰেম, বন্ধুত্ব, অতীত স্মৃতিৰ বোধন আদি বিভিন্ন আৰু বিচিত্ৰ ভাৱানুভূতিৰে ভেঁৰ কবিতাবোৰ সমৃদ্ধ হৈছে। কবিতাৰ গঠন কৌশল/ভা চৈইছদ্দিন আহমদৰ নিপুণ হাতৰ চানেকি দেখা যায়। ভেঁৰৰ শব্দ গাঁথনিও সমকালীন অনেক কবিৰ তুলনাত সৰল আৰু সহজ বোধ্য। আনহাতে চিত্ৰধৰ্মী ছোৱা বাবে, ভেঁৰৰ বৰ্ণিত বিষয়ৰ মহিমা বাঢ়িছে, সিবোৰে পাঠকৰ মন সহজেই আকৰ্ষণ কৰিব পাৰে। পৰ্ব বচনা আৰু পৰ্ববিস্তাৰতো কৃত্ৰিমতাহীন সুৰ্দৰীতি ভেঁৰ পৰিগ্ৰহণ কৰিছে।

"ব্যাস্তিহীন আকাশৰ নীলিম পৰ্দাত আঁকিলো বহুতো ছবি

ষাটৰ কাঠিৰে আৰু উদ্ধাৰ সৰণ বেখাবে

এতিয়া অস্পষ্ট হ'ল সেই ছবি সীমাহীন ধূসৰতা লাগি,

উবিল বস্ত্ৰপাখী, সবিল বস্ত্ৰবিধী

সেউজ পিপাসী মোৰ সুৰভিত্ত হৰিণী বনৰ।"

(জুজু বিহংগল)

এনেধৰণৰ বৰ্ণনাৰ আদিকাই অৱশ্যে কবিতাৰ বোম্বাষ্টিক ভিত্তিৰ দৃঢ়তা প্ৰকাশ কৰে। চৈইছদ্দিন আহমদক নিৰাপদে উভিয়া কবি অনন্ত পাটনায়কৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি। পাটনায়কেও সাম্যবাদী সমাজ চেতনাৰ পৰা আঁতৰি আহি গীতিময় শব্দচয়ন আৰু প্ৰাকৃতিক জগতৰ অৱতাবাৰে এক নতুন স্মৃতিৰ কবিতা তৈয়াৰ কৰিছে।

আনিচ্ উজ জামান

সাম্প্ৰতিক ভাৰতীয় কবিতালৈ এজন হলেও আনিচ্ উজ জামানৰ কবিতাত স্বকপাৰ্ণত সমাজ সচেতনতাৰ ধৰণ কম। ভেঁৰ কবিতাত বোম্বাষ্টিক ভাৱন ইচ্ছামিষ্ট চেতনাৰে প্ৰভাৱ পেটি। কিন্তু ভেঁৰ এজন শক্তিমান কবি। শব্দৰ বৰ্ণনা প্ৰয়োগ, ইকনমি আৰু সাংগীতিক ব্যঞ্জনা ভেঁৰ আৱদ্ধ কৰিব পাৰিছে। ভোম্বালোকৰ লুখৰ লৈ (নীলাঙ্গল, অক্টোবৰ, ১৯৭৫) নামৰ কবিতাত ভেঁৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ ওপৰত এটি পুনীয়া ব্যঞ্জনা বৰি কৰিছে।

“ভোমালোকৰ হৃদবোৰৰ দ্বন্দ্বনা +

নিৰ্জন বাতিৰ বুকুত থাকে

দুৰৈৰ পাহাৰত ঠেকা খাই

যোৰ চৌপনিত নামে

গোমোঠা বতৰৰ ধোঁৱাৰ বেগাত

চিলনীৰ জীয়েক হৈ আগতে গৰে

এতিয়া যাবা কঠৈ

অকলে এৰি থৈ

ভোমালোকৰ সাতামপুকুৰীয়া হৃদৰ নৈ ।”

ডেওঁৰ শেহৰ কালৰ কবিতা ছটামানড জামানে সমাজবাদৰ কালে উদ্ভব
কৰাৰ চেষ্টা কৰিছে। সংলাপত প্ৰকাশ হোৱা ডেওঁৰ জুৰি কবিতাত
(সংলাপ, ১ম ব, ১ম স.) এনে চিন্তাৰ আভাস পোৱা যায়।

“আই, তোৰ আঁকাৰৰ হাতখন ডাঙি দিলো

কেচুৱা পকৰাবোৰ বগাই আহি এতিয়াহে পোহৰ দেখিব,

ইমানপৰে সিহঁতে উমান নেপাইছিল

এক নতুন চেতনা লগ্ন হোৱাৰ কথা।

আচমা আহমদ

সাম্যবাদী ভাবাদৰ্শক আপোন বুলি ডবা যি কেইগৰাকী মুষ্টিমেয় মহিলা
নিখিকা সাম্প্ৰতিক ওলাইছে তাৰ ভিতৰত আচমা আহমদো অন্তৰ্ভুক্ত।
ডেওঁৰ পথো বিপ্লৱৰ পথ। শোষণৰ বিৰুদ্ধে কবিতাৰ হাঠিয়াৰ লৈ, ডেওঁ
জনতাৰ মিছিলত যোগ দিছে। বঙ্গলাকাডৰ মাগুহন নিহল ছিঙাৰ গান
গাই গাই কৰিয়ে সেই চৰম মুক্তিৰ দিনৰ বাবে জনতাক প্ৰস্তুত কৰিবলৈ
বিচৰিছে। দৈয়াডৰ জয়জীৱী আৰু কুবিজীৱী মাহুহৰ নিবন্ধ দেখিব লগত,
পুলিচৰ ক্ষমতাৰ সংঘৰ্ষ দেখি, উচ্ছ্বেদিত কৃষকদলৰ কাষচাপি কবি আহমদে
কেছে—

“এতিয়া ইয়াত বাকদৰ গোছ

ভেজোঁৱোৱা পখাৰত

বিস্ফোৰণৰ গান।

কেনে'কনো পাহৰে। বাক
ভাই-ভনীহঁতৰ কৰণ আৰ্হনাথ ।”

মুভাৰ সাহা

মুভাৰ সাহা ফাটিকাৰী জনতাৰ কবি তেওঁ বিপ্লৱৰ পথ চিনি পাব আৰু কোন পথেৰে গ'লৈ শোণিত, স্নিষ্ট জনসাধাৰণে আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ উপায় পাব, তাৰে দিক্ নিৰ্দেশ বাৰ সাহস কবিৰ আছে। দাৰ্জবাৰী আদৰ্শ, কৰ্মপদ্ধতি আৰু চেতনা প্ৰসাৰত তেওঁৰ কাব্যিক অৱদান উল্লেখনীয়। ‘অভিযাত্ৰী’ কবিতাত তেওঁ নিবিড় শ্ৰমৰ বিনিময়ত দেশক নতুন কৰাৰ প্ৰয়াস পাইছে। ‘প্ৰস্তুতি’ কবিতাত তেওঁ ৰাজপথত ভীৰ কৰা নাৰ্হট শিশুৰ দলক সমাগত ফাটিকাৰী বাৰ্হাবহ বুলি জাননী দিছে। তেওঁ পূৰ্বসূৰী কবিসকলৰ অক্ষম নিৰ্দিষ্টতাৰ সমালোচনা কৰিছে বৰি বজুৰ প্ৰতি নামৰ কবিতাত (চিত্তাৰ বুকুৰ চৰাহ, ২ ব, ১৫ স.)

“তুমিতো গোৱানাহ

বোকাৰ লেটি পেটি বন্ধুৰ

ঘামত নিগৰি অহা ওজন কাকি,

অবাঞ্ছিত শোষণৰ বন্ধন ॥

অন্তৰ্ভাৱ কৰা নাই

কলসী পৃথিৱীৰ অফুট হুনিয়াহ ।”

পুলিন শৰ্মা

পুলিন শৰ্মাৰ কবিতাৰ সখা কম। কিন্তু কমসংখ্যক কবিতাৰ মাজেদ্বিও, তেওঁ জনগণৰ চৈতন্য উদয় কৰিব পৰা কেইটিমান ভাল কবিতা লিখিছে। যুগে যুগে বৰ্দ্ধিত হৈ অহা জনতাৰ প্ৰতি তেওঁৰ অসীম স্নেহ। সৰল অৰ্থচ সৰল জনতাক তেওঁ ধোলা হাতিয়াৰ লৈ ৰাজস্ব বৰ্গৰ বিপৰীতে ঠিৰ কৰাইছে।

“এনেকৈ সৰ্বকলত আঙুলিৰ ফাঁকে ফাঁকে

যেতিয়া বঙা ফুল ফুলে

নিয়মিত ভাব নবর অং

ভেনেইকেনে খোলা হাতিয়াৰ লৈ টিমৰঙা

দিয়ে সবল সবল জনতা খেতিয়া

দেৱাল আছে, দেৱাল ডাঙে, বাঁহজ ৭ ডোমাৰ।”

(প্ৰতিশ্ৰুতি, ছেপ্টেম্বৰ ১৯৭৪)

খাহ আলম

প্ৰমিত-কৃষক-সৰ্বহাৰা প্ৰণীৰ প্ৰতি তীব্ৰ সহানুভূতি জুনাৰ, তেওঁলোকক মুক্ত-বিনয়ৰ প্ৰয়োজনৰ কথা কবিতাৰ ডাঙৰ কবলৈ আগবাঢ়ি আহিছে, কাব খাহ আলমে। তেওঁ ‘জুই ফুৰা ফুলাব বতৰ চিনি পাইছে। হুৱতো তেওঁ ডাঙৰ, যে বজাৰত বিপ্ৰবৰ জগতত সজ্জনগণৰ মুক্তি চেতনা’ ব্যক্তৰত কপ পাব।

জুই ফুৰা ফুলাব বতৰ

আজু ককাৰ দিনৰ শিৱ শৰীৰ

দুসৰ বহুত ভাগি পৰিহীন

ভাগি পৰিছিল বজাৰ কণ্ঠৰ

শোষণৰ সহস্ৰ আঁচোৰত

অত বিহত আমাৰ দেহ।

কিছ আলি

পুৱাৰ দগ মগীয়া স্কুৱৰ উন্নত

পুৱণি ঘাঁবোৰ শুকুৰাই

ককালত ন’কে টঙালী বান্ধিছে।

আমাৰ বজাৰটি

একো একোটি নতুন স্কুৱ

বঙা পতাকা আৰু কেইটো

মুৱৰ ওপৰৰ আকাশ

এখন বঙা আকাশ

ঠিক উত্তৰৰ আকাশৰ দৰেই বঙা।

ঐতিহ্যৰ বস্তব .

বঙা বঙা জুই ফুল ফুলাৰ বস্তব ।

পুৰণি ঘাৰোৰ গুৰুৱাই, ককালত নতুনকৈ টঙালি বাজি কৰি খাহ-আলমে
ভাৰতীয় শোহিত জনতাক সাহসৰ বাট দেখুৱাইছে ।

পৰমেশ শীল

সমাজ সচেতনতা আৰু জনতাৰ প্ৰতি দৰদ পৰমেশ শীলৰ কবিতাসমূহৰ
মূল বক্তব্য । তেওঁৰ শব্দচয়ন আৰু প্ৰকাশভঙ্গীৰ এটি নিজস্ব বৈশিষ্ট্য আছে ।
‘ফুল ফুলে মাথো ফুল’ কবিতাত তেওঁৰ উজ্জ্বল সঁচাৰণা বৰ্তমান । তেওঁৰ
সমাজ সচেতনতা অন্তৰৰ গভীৰ নিষ্ঠাৰ পৰা ওলোৱা আৰু কবিতা বক্তব্যও
স্পষ্ট আৰু সহজবোধ্য ।

মেঘালী ফুকন

মেঘালী ফুকনৰ কবিতাত সাম্যবাদী সূৰ আৰু প্ৰকৃতিৰ সুৰ সূৰ
একেলগ হৈ বাজিছে । জনজীৱনৰ মৰ্যবেদনাৰ প্ৰতি গভীৰ সহানুভূতি
মেঘালী ফুকনৰ কবিতাৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য । তেওঁৰ কবিতা বীতিবহন নহয়,
অথচ সিৰোবৰৰ ঠাংগিক সূৰ আৰু আপান হৃদয়ৰ মাধুৰ্য্যৰে তেওঁ কবিতা-
ধোৰ বসাল কৰি উলিৰ পাৰিছে । “হৃদয়ৰ সুৰভাৰে গ্ৰীষ্মক” চাই তেওঁ
এই মনোৰম গুৰুটো লিখিছে —

“সোণাকৰ হাঁহুণী ভাণত মোৰ হৃদয়
হেমন্তৰ আঁঠোৰত ক্ষত বিক্ষত
বৰষুণৰ প্ৰতিটো টোপালত আহোনলে’
বাট চাই থকা এখন সুখ
ককণাকোমল, যত্নশীলতাৰ, মোৰ মাতৃৰ ।”

কেশৱ গগৈ

সমকালীন বাঙ্গালী আৰু সমাজনীতিৰ আলোচনাতোৰে নিজৰ কবিতাৰ
উপাদান বঢ়োৱা অন্তৰ্ভুক্ত একমুখক কৰি কেশৱ গগৈ । তেওঁৰ জনগণৰ অৰ্থ-

নৈতিক আৰু সামাজিক শক্তিব পোষকত্ব কৰে। সমসাময়িক জীৱন আৰু চৰকাৰী নীতিৰ সূচ-কাৰাজ চাই কবি বিমোহিত পৰিছে। তেওঁ ভাবে বৰ্তমানৰ চৰকাৰে এক কৃত্ৰিম অভিনয় কৰি কৰি জীয়াই আছে—জনগণৰ সুখ-সুবিধা, আশা-হেপাইব এতি চৰকাৰ উদাসীন।

“একো নহয়

বিধান সভাৰ যজ্ঞস্থান

মন্ত্ৰীৰ শপত গ্ৰহণ

বহিৰাগতক চাকৰি দিয়াৰ

ৰাজধানীত মাটি কিনাৰ

ভ্ৰমণ বানচ বৃদ্ধি কৰাৰ

দামী ঠিকাদাৰৰ মৃত্যুত

ঘৰিয়ালৰ চকুগানী

শোকসভা, প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ

(আ'। দেশপ্ৰেমৰ কিষে কাৱনা ॥)

একো নহয়

মাত্ৰ কিছুমান কেণ্টাল

কথা আৰু লিখনিৰ ভৰবা ভৰবি

চৰকাৰী ভাৰতীয় ৰিপৰ

জ্ঞান পূজাবী

জনসাধাৰণৰ সংগ্ৰামৰ অংশীদাৰৰূপে কবি জ্ঞান পূজাবীও উল্লেখযোগ্য। জনসাধাৰণৰ বুকুৰ স্পন্দন আৰু কণ্ঠৰ ধ্বনি তেওঁৰ কবিতাতো ধ্বনিত হৈছে। যি নৈৰাত্মক হুঁতুগা আৰু হতাশাই জনগণৰ জীৱন হেঁচাৰি ৰাখিছে, তাক তেওঁ বুলি পায়। গাঁৱৰ কৃষক-শ্ৰমিক সকলৰ শক্তি-প্ৰয়াসী কৰিয়ে, তেওঁলোকক প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ বাটটোও চিনাই দিব খোজে। এই প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামত (direct action) জনতাৰ হাতিয়াৰ হ'ল চিঞাৰি কাঁড় আৰু কাঁচি।

গাঁৱৰ যাজ্ঞহৰোৰ আহিলেই হয়

শীতৰ নখৰ আঁচোহত ঘোলাৰ পৰি ঘোয়া

গবখীয়া ল'বাহোৰ (হাতত বাক সিইতে
 চিঞাৰি কাঁড় লৈ আহিবনে ?)
 চিকমিকনিও সেইয়া বাক কাঁচি নে ধাননি
 দপ দপনিও ঢৌ খেলি ডাৰবৰ স'তে
 উকুৰাই পতাকা কুঁৱলী নেওচি
 অথবা পতাকাত উৰুৰি খাই পৰা ব'হালি ।
 (বিভিন্ন ৰূপৰ কবিতা)

হিতেন শৰ্মা

বিচিহ্নবৰ্ণৰে অসংকত গতিচক্ৰণ এই পৃথিৱীৰ সৌন্দৰ্য আৰু ইন্দ্ৰিয় গ্ৰাঙ্ক-
 ৰূপে কৰি হিতেন শৰ্মাক অল্পপ্ৰাপিত কৰিছে। অতৰৰ আলোক পৰি
 কৰিব চকুৰ আঁঠুৰ ওপতগনে এক নতুন বস্তুময় ৰূপত ধৰা দিছে।
 জাগতিক দুখ-বেদনা, আনন্দ-উৎসবে কৰিক সীমিত পৰিসৰৰ মাজতে অসীম
 বহুস্তৰ সন্ধান দিয়ে। কবিতা বাবে কবিতা হ'ল জাগতিক উপলব্ধিৰ আধাৰ।
 ডেউৰ বাবে কবিতা হ'ল—

“বনৰীয়া বাজাইছব দৰে
 গাঁতুৰি যায় ছন্দৰ সৰীসৃপ
 সমিধৰ শিপাৰ ভিতৰেৰে
 বজলী গন্ধাৰ ধুঁৱলি জোনাকৰ সাগৰলৈ
 ছন্দৰ লৌহ চিৰিয়েদি বাগৰি যায়
 অমোঘ প্ৰাৰ্থনাৰ স্নিগ্ধ কাকণ্য” (এটা কবিতা)

কবি শৰ্মাৰ উপলব্ধি গভীৰ আৰু সিবিলাকৰ ব্যাপ্তিও বিস্তৃত। ডেউৰ
 উপলব্ধিৰ মূল হ'ল 'concentration', concentrationয়ে কাব্যিক
 উপলব্ধিক গভীৰৰ পৰা গভীৰতৰ কৰি, ডাক নতুন গাঁচত গঢ় দিয়ে—যি গঢ়
 সাধাৰণ মানুহৰ বাবে হাতে চুৰি নোপোৱা। এই বিষয়ত T S Eliot
 অব মন্তব্য চাবলগীয়া। ডেউ কৈছে—It is concentration and a new
 thing resulting from the concentration, of a very great number
 of experiences which to the practical and active person would

not seem to be experiences at all " (Selected Essays) "চোকাড হাউলি থকা বিয়ল্লিৰ জনৈকা মহিলা" কবিতাত কবিৰ এই concentra-
tion বৰ স্পষ্ট হৈ উঠাইছে। এই কবিতাত "অগোপনীয় সূৰ্য বনলতা
সেন"ৰ দৰে মনোহাৰিণী মহিলাৰ দেহাবয়বৰ সৌন্দৰ্য্যপান কবি কৰি, সেহে
পাঠকে আৰিহাৰ কৰে, যে, এই মহিলা গৰাকী অস্ত কোনো নহয়—আকাশৰ
নীলাত চোকাড হাউলি থকা অন্তৰ্হিত হ'ব ধৰা দৃক্যটিহে। এনে উপলব্ধিৰ
সমুদ্ৰযাত্রাৰ সেহ পাঠকে পুলকিতবা বন্দবত নিৰ্ভৰ আশ্রয় বিচাৰি পায়।
কিন্তু এই সকলোবোৰৰ উৰ্দ্ধত, ডেউৰ কবিতাৰ যি ঐগতিশীল সূৰ, সিহে
বৰ লক্ষণীয়। কবিয়ে অস্ত দহজন কবিৰ দৰেই বিপ্লবৰ যাজেদি অহা
পৰিবৰ্তন বিচাৰে। সোণালীদিনৰ সূৰ্য্যি, ডেউও তনিবলৈ পাইছে আৰু
সেইবাবে ডেউৰ ইম্পাত কঠিন বাহত দুশাসন বধৰ প্ৰতিভাৰ আধৰা
কৰিছে—

"অতিক্ৰম অনেক যত্নায়িত দিন,
দুয়োভৰি মোৰ পৰিছে ভাগবি
ভাগিও নাই দুহুৰ্তবো আহনি
ইম্পাত কঠিন বাহত মোৰ দুশাসন বধৰ প্ৰতিভা।
তমা হৃদয়ৰ বক্তাক্ত শব্দবোৰ ভাঙিপাতি
গঢ়ি লৈছো হাতৰ হাড়ুৰী,
হাড়ুৰীৰ কোবে কোবে দুশাসনৰ বাজহাড় পৰিব উকৰি
সুন্দৰত তনিছো মই সোণালী দিনৰ সূৰ্য্যি
যত্নায়িত দিনবোৰ পাৰ'হ পাৰগৈ মই
সোণালী সূৰ্য্য নবা নদীৰ স্নায়ল চাপৰি।"

সমাজ সচেতন এই কবিদলৰ কোড, হতাশা আৰু বিপ্লব সচেতনতাৰ কাৰণ
অতি স্পষ্ট। ডেউলোকে চকুৰ আগত যিখন সমাজ দেখিছে, যি সমাজ
ব্যৱহাৰ বাস্তৱ প্ৰতিপালিত হৈছে, তাৰ প্ৰতি ডেউলোকৰ গভীৰ অনাস্থা—
কাৰণ ডেউলোকে জানে যে ওপৰৰ পৰা নাহি অহা কোনো লোকেই ডেউ-
লোকৰ অৰ্থাৎ জনসাধাৰণৰ দুখ-দৈন্য অৱসান ঘটাব নোৱাৰে।

"No saviour from on high deliver

No trust have we in prince or peer ;

Our own right hands the chains must shiver
Chains of hatred, greed and fear "

এই তৰুণ কবিসকলৰ চকুৰ আগত নানান প্ৰভাৱণা স দাঙি হৈছে। নীল-বৰগীয়া শিয়ালৰ নিচক ধুঁতালি দেখি দেখি এই কবিসকল অভিষ্ট হৈছে। বাচিয়াৰ বিদ্ৰোহী কবি Ivtuchenko-ৰ দৰেই ডেওঁলোকেও নীলবৰগীয়া শিয়ালজাকক কবলৈ বিচাৰে।

Telling lies to the young is wrong,
Telling them that God's in the
Heaven and all's well with the
World is wrong ,
The young know what you mean
The young are people

ডেকাবোৰো মানুহেই—“The young are also people” এই কথাৰ উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰাৰ বাবেই শাসকদলে তৰুণ সংগ্ৰামী সকলক হীন চকুৰে চায়, কিন্তু এই তৰুণ কবিসকল আজি দৃঢ়প্ৰতিজ্ঞ। ক্ষমতাৰ জড়তা নাশ কৰি এই কবিসকলে জনতাৰ মুক্তি বিচাৰি সাধু হৈছে।

ওপৰত আলোচনা কৰা কবিসকলৰ উপৰিও আৰু অনেকজন তৰুণ কবিৰে যোৱা কেইবছৰ মানৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে (১৯৭৭) প্ৰকাশ হোৱা আলোচনীবোৰকত ভূমুকি মাৰিছে। এই সকলৰ ভিতৰতো ভৱিষ্যতৰ উজ্জল সম্ভাৱনা বৰ্তমান। তেনে নতুন পথিক জনচেৰেকৰ নাম এই প্ৰসংগতে উল্লেখ কৰিলোঁ। ডেওঁলোক হ'ল—গৰিমা গগৈ, হাবমুজ আলি, বাম বায়, ভদ্ৰ দত্ত, বাৰেন্দ্ৰ কলিতা, মুহুলকুমাৰ দাস, মনোবৰ্জন শৰ্মা, হৰেকৃষ্ণ দাস, নিবৰ্জন চেতিয়া, বিমল বৰা, অমৰ দে, তৰুণ ৰাজধোৱা, শূণাল চৌধুৰী, মুকুট সিংহ কুকন, সুনন্দ দাস, সনজ্ঞা তাঁতি, খগেন্দ্ৰ ভৰালী, স্বামী বৰুৱা, অৰণ বৰপূজাৰী, অচলা দত্ত, সত্যবৰ্জন কলিতা, পুণ্ডৰীকাক ভৰালী, সবিতা কৌৱৰ, কোমেশ্বৰ বনিকৰ, কমল শৰ্মা (ৰাশা), শোভা বনিকৰ, জাহ্নবী বৰুৱা, সংহিতা শালিনী বৰুৱা, লাহৰী দেৱী গোস্বামী, বাম গোস্বামী, মাধুৰ্য ঠাকুৰ, নীলিমা বৰা, প্ৰদীপ গগৈ, হিৰেন বিকাশ গগৈ, বীণালিমা বৰুৱা, ডিব্বেশ্বৰ বড়া, মনজিৎ সিং, পদ্ম পাটন, বিৰিকি-কুমাৰ

যেবি, পদ্মবীল গগৈ, অৰণী চক্ৰৱৰ্তী, বতীৰ বৰা, মহেন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য, পৰম
সোম্বাৰী আদি অলপজন কবি। হানাতাৰত ডেঙলোকৰ কবিতাৰ সম্বন্ধ
আলোচনা সম্ভৱ নহ'ল।

সাম্প্ৰতিক পটভূমি / এটি টোকা

ভকণ কবিতালৰ হাড়ত কবিতাৰ ভাৱ আৰু প্ৰকাশবীৰ্তি অধিক সবলভব
হৈছে। প্ৰতীকৰ ব্যৱহাৰ কমি গৈছে আৰু দুৰ্বোধ্যতা ভালেখিনি কমিছে।
প্ৰতীকৰ উজ্জল বৰ্ণালি খেলি খেলি কৰি নীলমণি ফুকন আছে, কিন্তু ডেঙৰ
প্ৰভাৱ ভকণসকলৰ ওপৰত কীৰ্তি, জাপানী কবিতাৰ আৰ্হিৰে সৰু সৰু কবিতা
যবম-উমালকৈ লেখি যশস্তা পোৱা কৰি হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ আদৰ্শৰে কেইবা-
জনো ভকণ কৰিয়ে গ্ৰহণ কৰিছে। এই সময়ছোৱাৰ কবিতাত কৃত্ৰিমতাৰ মাজা
হাস হোৱাটোও অসম কবিতাৰ কাৰণে এক ভুল-লক্ষণ। কৰ্মিত সবলতা
(studied simplicity) বিটো কৃত্ৰিমতাতকৈও অধিক বেয়া প্ৰয়োগ কৰাৰ
হেতুকে দুই-এজন ভকণ কবিৰ কবিতা অৱশ্যে বসোত্তীৰ্ণ হ'ব পৰা নাই।

কবিতাৰ কৰ্মক্ষেত্ৰও মহানগৰৰ পৰা আপেক্ষিকভাৱে সৰু চহৰ আৰু
গাঁৱলৈ বিয়গিছে। বছৰেচৰেৰে আগলৈকে মহানগৰী গুৱাহাটী আৰু
অন্ত ভাঙৰ ভাঙৰ নগৰবোৰৰে কবিতাৰ কৰ্মক্ষেত্ৰ আছিল, কিন্তু যোৱা
কেইবছৰমানত বোকাখাট, যৰাণ, তিনিচুকীয়া আদিৰ দৰে সৰু সৰু
চহৰবোৰেও কবিতাৰ সৃষ্টিত ভাল ইচ্ছাৰ যোগাইছে। যোৱা তিনি-চাৰি
বছৰত বোকাখাটৰ পৰাই বহুতো কবিতাৰ আলোচনী ওলাল। কেইবা-
জনো প্ৰতিভাশালী ভকণ কবিৰ জন্ম হ'ল। আশা কৰিসকলে সৰ্বভাৰতীয়
শিশু বীৰুতি লাভ কৰাটোও উল্লেখযোগ্য কথা। নিৰ্ভলপ্ৰভা বৰদলৈ আৰু
নীলমণি ফুকনে (কৰ্মিত) সৰ্বভাৰতীয় বীৰুতি আৰু সন্মানৰ অধিকাৰী
হৈছে। কৰি নগেন ঠাকুৰে ছোভিয়েট দেশ বটো পোৱাটোও উল্লেখযোগ্য
কথা। একেধৰেই পৰেশমল বৰুৱাৰ কবিতাই মহাশেপীৰ অজুৰাৰত প্ৰচাৰ
লভাটোও সন্মানৰ আৰু আমাৰ কবিতাৰ বিজুতিৰ পৰিচায়ক। কৰি
জ: মহেন্দ্ৰ নেওগৰ Under One Sky নামৰ কাব্যগ্ৰন্থই মহাশেপীৰ কাব্য-
বনিক আৰু সমালোচক সকলৰ হাড়ত উচ্চতৰৰ প্ৰশংসা লাভ কৰিছে—
ইও প্ৰকাৰভাৱে অসমীয়া আধুনিক কবিতাবেই দৌৰদৰ ইতিহাস।

হয়

যোৰা দশকৰ অসমীয়া কবিতাৰ চিত্ৰকল্প

(১৯৬১-১৯৭০)

‘ইয়েকনিৰ্ভৰতা’ আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ এক বিশিষ্ট লক্ষণ। চল্লিশৰ দশকৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে ইয়েক বা চিত্ৰকল্পৰ সূচকীয় প্ৰয়োগে আধুনিক কাব্যবীৰ্য্যৰ নৈৱিক স্বাচ্ছন্দ্য আৰু প্ৰকাশবীৰ্য্যৰ স্বাৰ্থ্য হান কৰিছে। বৰ্তমান দশকতো (১৯৬১-১৯৭০) চিত্ৰকল্পৰ সঘন ব্যৱহাৰে আগৰ কেইটা দশকৰ দৰেই অসমীয়া কবিতাক সহানে সম্বন্ধ কৰিছে। আৰু এই কালছোৱাৰ কেইবাজনো কবিৱে ইয়েক গঠনৰ কিছুমান অভিনৱ কৌশলো আৱিষ্কাৰ কৰিছে। এই কৌশলত চিত্ৰবৰ্ণিতা আৰু ধ্বনি স্বাৰ্থ্য উভয়ৰে নিটোল সমাবেশ হৈ একজোৰী অভ্যুত্থানিক ইয়েকৰ সৃষ্টি হৈছে। আনহাতে এই দশকত বচিত হোৱা ইয়েকসমূহ অধিক সবল আৰু অধিক সহজবোধ্য হৈ উঠিছে। সহজবোধ্য হুলি, এই বাবেই কৈছো যে ইয়াৰ আগৰ (অৰ্থাৎ পঞ্চাশৰ) দশকটোত ইয়েকক অলপ বিশেষ ধৰণৰ বিস্তাৰেৰে গঠন কৰি, ডাক প্ৰতীকৰ স্তৰ পোঙৰা হৈছিলগৈ—যাৰ বাবে কবিৰ বৰ্ণিত বিষয়ৰ জটিলতা বাঢ়িছিল। কিন্তু বাটৰ দশকত ভেঁনে ব্যৱহাৰ ক্ৰমাৎ কৰি অহাটো শুভ লক্ষণ। আন এটা শুভ লক্ষণ হ’ল যে কেৱল আধুনিক কবিতাৰ প্ৰবীণ লিখকসকলেই নহয়, নবীন লিখকসকলেও ইয়েকৰ সুপ্ৰয়োগ কৰিবলৈ লিখিছে।

॥ চুই ॥

স্বাভাৱিক কবিতাত বিষয়ে এটা ইয়াকিষ্ট সম্প্ৰদায় গঢ় লৈ উঠিছিল, ঠিক ভেঁনেধৰণৰ এটা স্বয়ং সম্পূৰ্ণ সম্প্ৰদায় আমাৰ কবিতাত গঢ় লৈ উঠা নাই, বৰং আমাৰ প্ৰায় সকলো কবিৱেই চিত্ৰকল্পৰ বিভিন্ন উপচাবেৰে আধুনিক অসমীয়া কবিতাক পুট কৰিছে। বোধ্যাত্মিক দৃশ্যতে চিত্ৰকল্পৰ প্ৰয়োগেৰে অসমীয়া কবিতাই এক বিশিষ্ট ৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিছিল। সুদৰ, সুন্দৰ আৰু চাকচিক্যকল্পসমূহে কেইবাজনো কবিৰ কাব্য নিৰ্মাণ কৈলীৰ পৰিচয় দিছিল। কবি বৰ্ণীৰ দুৰৱাৰ কবিতাৰ পৰা এটা উদাহৰণ জাতি ধৰিছো।

ঐতিহাসিক পুৰাণ কবিলে
বাহনিক মাঝে স্কন্ধাই,
জালিকটা বিহাব আচল
চোডালঙ পাৰি বই বাহ ।

অধ্যাত্মপ্ৰাসিক মিল মন্দৰ হৃদয় আৰু চিত্তৰ চাকজাই পাঠকৰ মনত
সন্মোহনীয় সৃষ্টি কৰি তুলিব পৰা এই পংক্তিৰ আকৰ্ষণ মহাবাক্যময় ।
বোধ্যাত্মিক কবিসকলৰ ইয়েক গঠনৰ বি আহি তাক আধুনিক প্ৰতিভাৰ কবি-
সকলেও গ্ৰহণ কৰিলে আৰু চিত্তকল্প নিৰ্মাণৰ কৌশল পৰিৱৰ্তন আৰু পৰি-
বৰ্দ্ধন কৰি নতুন নতুন ইয়েকৰ সংখ্যা বঢ়ালে । তদুপৰি মহাবেশ্বৰ ইলালিটি
কবিসকলৰ প্ৰভাৱো আহি আধুনিক অসমীয়া কবিতাত সোৱাল । 'বিসকল
কৰিয়ে চিত্তকল্পৰ সঘন সমাবেশেৰে নিজৰ কাব্যবাহনৰ গঢ় দিছিল, তেওঁলোকে
মহাবেশ্বৰ কবি বোভেলোৱাৰ, মাল'য়ে, এলবা পাউণ্ড, হিউন, এৰি ল্যাকেল,
হিচ্কা তুলিটল আৰু টি এচ এলিয়ট আদি কবিসকলৰ পৰা নতুন আহি
আৰু নতুন অধ্যাপনা গ্ৰহণ কৰিলে । কল স্বৰূপে, বোধ্যাত্মিক কবিসকলৰ
স্বগতকৈ অধিক প্ৰতিভাশালী ইয়েক নতুন কবিসকলৰ হাতত সৃষ্টি হ'ল । চিত্তকল্প
দশকতকৈ পঞ্চাশৰ দশকত, পঞ্চাশৰ দশকতকৈ বাঠিৰ দশকত অধিক হৃদয় হৃদ-
আৰু নিটোল ৰূপৰ চিত্তকল্প গঢ়ি উঠিছে ।

ভিন্নি

'ইয়েক' বা চিত্তকল্পৰ স্বৰূপ উপলব্ধি কৰি থাকিব কবি যবান্ট ক্ৰটে
কৈছিল—"Saying One thing and meaning another"—'কোৱা হ'ব
এটা আৰু তাৰ অৰ্থ হয় আন এটা ।' নিজৰ দৃষ্টি, উপলব্ধি আৰু অৱতীৰ্ণত
কবিসকলে এটা স্বৰূপৰ ওপৰত অল্প এটা বিশেষ ৰূপ আৰোপ কৰি ইয়েকৰ
সৃষ্টি সূচক কৰি তোলে । ইয়েকৰ গঠনত উপমা আৰু ৰূপকৰ বৰ প্ৰয়োগ
আৰু সেইবাবে কেতিয়াবা উপমা উপমা বা ৰূপকে ইয়েক বুলি তুলকৈ ভাবি
সোৱাৰ উপাধিবনো বিৰল নহয় । উপমা বা ৰূপকৰ কৌশলৰ মাজেৰে সৃষ্টি
কৰিলেও চিত্তকল্পত এনে এটা স্বৰূপ বসবন বৈচিত্ৰ্য থাকিব লাগে বিটোৱে

এটা Suggested meaning বা বাস্তবার্থৰ জৰিয়তে কৰিব বৰ্ণিত বিবৰ বস্তুক পাঠকৰ অন্তৰলৈ লৈ যায়। ইমেজৰ স্ফুৰ্ত্তাৰ ওপৰত এই Suggestiveness বাড়ে। যি বস্তুৰ কৰিয়ে বিশেষ ৰূপ আৰোপ কৰে—যেই বিশেষ ৰূপ সহজে কবিতাৰ উপলব্ধি প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাৰ বস্তু হ’লে আৰু তেওঁৰ দৃষ্টিৰ স্ফুৰ্ত্তা তীব্ৰ হলে সাৰ্থক ইমেজ সৃষ্টি হোৱাত সহায়ক হয়। তদুপৰি ইমেজ-নিৰ্ধাৰী—কৰিয়ে শব্দৰ স্ফুৰ্ত্তাৰ কৌশল আৰু আলাংকাৰিক অভিব্যক্তিৰ কৌশল আৱদ্ধ কৰিব লাগে। “The good writer, it can be repeated, does not use images loosely His sharp delicate perceptiveness, and his care to express exactly what he perceives, help to make for him images which have a particular relevance, Whether simple or complex”^{*} ইমেজৰ আকৰ্ষণ কেৱল অল্পভূতিতে সীমিত নহয়—বুদ্ধি আৰু অল্পভূতি দুয়োটাতে ইমেজে ক্ৰিয়া কৰে। আধুনিক কবিসকলৰ ইমেজ সৃষ্টিত সেইবাবে বুদ্ধি আৰু অল্পভূতিৰ দুয়োটাৰে সমান প্ৰাৱল্য। পাঠক সকলৰ কালৰ পৰাও সেইবাবে অল্পভূতি আৰু বুদ্ধি দুয়োটাৰ সুপ্ৰয়োগতহে ইমেজক জ্বলন্ত কৰিব পাৰি। চিত্ৰ এখন চাবলৈ যিহেৰে দৰ্শকৰ চকু, মন আৰু বুদ্ধিনিষ্ঠাৰ প্ৰয়োজন, একেদৰেই চিত্ৰকল্পৰ উপভোগৰ বাবেও পাঠকৰ চকু, মন আৰু বুদ্ধিৰ একান্ত সমাহাৰ খুউব প্ৰয়োজন।

চাৰি

বাঠিৰ দশকত যি সকল কৰিয়ে, ইমেজ বা চিত্ৰকল্পৰ স্ফুৰ্ত্তা প্ৰয়োগেৰে, অসমীয়া কবিতাক বৰ্জিত কৰিছে, সেইসকল হ’ল—নৱকান্ত বৰুৱা, মহেন্দ্ৰ বৰা, নীলমণি কুকন (কনিষ্ঠ), নিৰ্মল প্ৰভা বৰদলৈ, হীৰেন দত্ত, হীৰেন ভট্টাচাৰ্য্য, নীলিমা দত্ত, ভবেন বৰুৱা, নিত্যা দত্ত, বাম গগৈ, বিজন লাল চৌধুৰী, বীৰেন বৰ গৌহাই, জ্ঞান দত্ত, কেশৱ মহন্ত, দিনেশ গোস্বামী, নাহেন্দ্ৰ পাটন, বীৰেশ্বৰ বৰুৱা, মহিম বৰা, সুশীল শৰ্মা, ৰমেন ঠাকুৰ, গৰেশ মজুমদাৰ আদি ডালে কেইজন কৰি। আধুনিক অসমীয়া কবিসকলৰ

^{*} H Coombes অব Literature and criticism (1964, London) পৃষ্ঠা—
পৃ ৩০ ত্ৰুটি।

জ্যেষ্ঠ কবি হেঁচ বকরাৰ বি কেইটা কম সংখ্যক কবিতা এই দশকৰ আদি ভাগতে প্ৰকাশ পাইছিল, সেইবোৰতো ইমেজৰ প্ৰাধান্য আছে—একেদৰে কবি বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ (যি জনে এই দশকত কবিতা সৃষ্টিতকৈ কথা সৃষ্টিতহে আগোন প্ৰতিভাক ব্যস্ত ৰাখিছে) বি কেইটা কম সংখ্যক কবিতাৰ সৃষ্টি হ'ল—তাৰ মাজতো চিত্ৰকল্পৰ কলা-কৌশল সূক্ষ্মৰ ভাৱে পৰিস্ফুট হৈছে। ষাঠিৰ দশকত কাব্য সৃষ্টিৰ পাতনি মেলা তালে কেইজন ডকৰ কহিয়েও চিত্ৰকল্পৰ সূচকৰ প্ৰয়োগেৰে পাঠকৰ উদ্যৰ চেনেহ আহৰণ কৰিব পাৰিছে। এই কবিসকলৰ কবিতাত ইমেজ নিৰ্ধান কাৰ্য্যত কেনে কলা-কৌশল পৰিগ্ৰহণ কৰা হৈছে—কেনে উপাদানেৰে সিবোৰ নিৰ্মিত হৈছে আৰু পাঠকৰ ওপৰত সেই ইমেজ সূক্ষ্মৰ প্ৰভাৱ কেনে, তাক বিচাৰ কৰাই আমাৰ এই প্ৰবন্ধৰ উদ্দেশ্য।

নিৰ্মাণ কৌশল

আলোচ্য দশকৰ কবিসকলে যিবোৰ কৌশলেৰে ইমেজ নিৰ্ধান কৰিছে, সেইবোৰ হ'ল যথাক্ৰমে—উপমাৰ বিদ্বৃতি, ৰূপকৰ বিদ্বৃতি জ্ঞান্য কল্পনাৰ (auditory imagination) বিদ্বৃতি, সূক্ষ্ম শাণিক ইজ্ঞানলব কৰ্ণ, objective Co-relative পদ্ধতিৰ ব্যৱহাৰ আৰু ছান্দিক প্ৰয়োগৰ নতুন কৌশল।

ইমেজৰ গঠনৰ বাবে উপমা এটি অভ্যাসকৰী কৌশল কিন্তু শুদ্ধ উপমায়োঁট ইমেজ হ'ব নোৱাৰে। উপমাৰ মাজেদিয়েই আগবাঢ়িলেও ইমেজৰ মাজত এটা বস ঘন, সূক্ষ্ম আৰু অনিৰ্ঘটনীয় ব্যাঞ্জনিক অৰ্থ প্ৰতিষ্ঠা হয় আৰু সেই অৰ্থই পাঠকৰ মনত উপমাতকৈ অধিক বাধ্যৰ সঞ্চাৰ কৰে। আমাৰ আলোচ্য দশকৰ কবিসকলৰ কবিতাত এই উপমাৰ বিদ্বৃতি বটাই ইমেজৰ সৃষ্টি কৰা কাৰ্য্য বৰ জনপ্ৰিয় হৈছে, আৰু এই কৌশলৰ সাৰ্থক শিল্পী হ'ল—কবি নৱকান্ত বৰুৱা, মহেন্দ্ৰ বৰা, হীৰেন ভট্টাচাৰ্য্য, নিৰ্ঝল প্ৰভা বৰদলৈ, হীৰেন দত্ত আদি। কবি মহেন্দ্ৰ বৰাৰ কবিতাৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰা উদাহৰণ এটোৱে কথাটো বহুলাই দেখুৱাব খুজিছো। এটা দৃক সূচক-সুনিৰ লগত আকাশৰ জোনটোৰ ফুলনা কবি, উপমা বটাই আৰু

উপমাৰ ওপৰত অধিকত্ৰ প্ৰয়োগ কৰি, ভেঁট বিয়োক ইমেজটো তৈয়াৰ কৰিছে।

যই কি ভাবিছো জানা জোনটোৰ কথা
জোনটো কিজানি ৰূপেৰে তৈয়াৰী
সক এটা বুন বুন
আলাসতে আছে এনেয়ে ওলমি
কঁপি কঁপি বাজে বতাহে জোকাৰি গ'লে
সন্ধ্যা তেতিয়া লাহে লাহে আহে নামি।

মহেন্দ্ৰ বৰা/অঙ্ক উপমা, বছৰৰ কবিতা, '১৩৬৫, পৃ ৮৫)

উদ্ধৃতাংশত উপমাৰ বিকৃতিৰ সীমা হ'ল—‘আলাসতে আছে এনেয়ে ওলমি’ পৰ্য্যন্ত—এই ওলমি থকাটো জোন আৰু বুন বুন দুয়োটাৰে সাধাৰণ ধৰ্ম কিত্ত তাৰ পিছৰ অংশটো হ'ল উপমাৰ অধিকত্ৰ। এই অংশত উপমেয় উপমান দুয়োৰো ব্যাপ্তি চেৰাই গৈ এক নতুন আৰ্ণী অভিজ্ঞান দাঙি ধৰা হ'ল—বতাহে জোকাৰি গ'ল কঁপি কঁপি বাজে (ক) আৰু সন্ধ্যা তেতিয়া লাহে লাহে নামি আহে (গ) (ক) অংশত বুনবুনিক বতাহে জোকাৰি গ'লে বাজে কিত্ত সাধাৰণ (অকাব্যিক) দৃষ্টিত জোনটো মেৰাঁজে আৰু (খ) অংশত আক'শত জোন ওলমিলে সন্ধ্যা লাহে লাহে নামি-আহে কিত্ত বুন বুনটো ওলমিলে সন্ধ্যা নামি লাহে। কিত্ত কৌশলী কবিৰ হাতত (ক) আৰু (গ) উভয়তে উপমাৰ্খৰ বিকৃতি ঘটি (ক) আৰু (খ)-ৰ প্ৰতিটোৱেই জোন আৰু বুন বুন দুয়োটা ক'ত্ৰকে পথৰ পথিক কৰি তুলিছে। উপমাৰ এনেধৰণৰ বিকৃতিয়েই ইমেজৰ প্ৰভাৱ অনেক গুনে বঢ়াই তোলে।

উপমাৰ ধৰে ৰূপকৰে, বিকৃতি ঘটাই ইমেজ তৈয়াৰ কৰা এটা সহজ আৰু বহুজন গ্ৰাহ পথ। ৰূপকৰ কলা-কৌশল উপমাটকৈ অধিক জটিল আৰু ভেদান্তৰ প্ৰধান হোৱা বাবে ৰূপকৰ জৰিয়তে সিদ্ধ হোৱা ইমেজৰ অৰ্থ-বিকৃতিও অলপ কঠিনতাৰ মাজেদি গৈছে সিদ্ধ হয়। পাঠকৰ দৃষ্টি সংবেদন-শীলতা আৰু বৰ্ণিত বিৱৰণ ওপৰত সামগ্ৰিক অন্তৰঙ্গতাৰ জৰিয়তেহে ৰূপকে তাৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি ইমেজৰ দাবীলৈ উঠিব পাৰে। এটা উদাহৰণেৰে কথোটো পৰিস্কাৰ কৰি ক'ব খুজিছো :

মেঘ / নিত্যা বস্তু

(বছৰৰ কবিতা, ১৯৬৫, পৃ ৩৩)

সাগৰখন আকাশত ওলমি আছিল
 ঘোঁৰা বাতি টুকুৰা টুকুৰ হৈ
 ভাগি পবিল। পানী গঁতলিত—
 এলাক ভেকুলীৰ বোনাহলে
 মনত পেলাই দিলে এটা দীঘল বাটৰ কথা
 এটা বাট—এটা ভগা পুলৰ মোহনাত
 বিহ মেটেকাৰ ওপৰত
 জঁপিয়াই পৰা
 কিছুমান দৰিকণ। মাছ।

মেঘৰ ওপৰত সাগৰৰ ৰূপকল্পক আৰোহণ কৰি তৈয়াৰ কৰা এই ইমেজৰ নিৰ্মাণ কৌশল বৰ বলিষ্ঠ হাতৰ চিনাকি। কবিতাটোৰ প্ৰথম অংশৰ ৰূপক সিদ্ধ ইমেজ দ্বিতীয়াংশত অধিক জটিল হৈ পৰিছে—তাৰ বন আৰু লুচুৰ লুচুৰ গাঠনিৰ বাবে। মেঘ আকাশত সাগৰ হোৱাৰ ৰূপকল্প বৰ কঠিন নহয়। কাৰণ জাগতিক ভাৱেই আমি নীলাকাশে নীলদৰণীয়া সাগৰক চুই থকা দেখিছো। সেইবাবে বাতিৰ আকাশত বৰষুনেৰে ভৰ গৈ থকা ডাঙৰক সাগৰ কল্পনা কৰাৰ ৰূপক এক প্ৰকাৰ সহজবোধ্য, কিন্তু ভগা পুলৰ মোহনাত বিহ মেটেকাৰ ওপৰত জঁপিয়াই পৰা কিছুমান দৰিকণ। মাছ ৰে সৰ্বহাৰা জনতাৰ ৰূপক ভাক বুজি পাবলৈ অভ্যস্ত সবেদনশীল, ইমেজ-দৰ্শী পাঠকৰো সময়ৰ প্ৰয়োজন। এনেধৰণৰ ৰূপকৰ অজবাবুজা ভেদ কৰিবলৈ পাঠকৰ দৃষ্টি আৰু তীব্ৰ অনুকৃতিৰ প্ৰয়োজন—যাক কব পাৰি ‘Sharp visual perception’ একেধৰণৰ ৰূপকাত্মক ইমেজৰ সংগঠন এটা Hilda Doolittle-ৰ কবিতাৰ পৰা দেখুৱাব খুজিছো।

Whirl up, sea—

Whirl your pointed pines,

Splash your great pines

On your rocks

Hurl your green over us—

Cover us with yours

এই কবিতাংশত H D -ৰ মনৰ আত্মকৃত্তিক সংবেদন শিলা আৰু সাপৰব
ৰূপকৰ অবিয়তে ইবেজৰ পতীৰতালৈ আগবাঢ়িছে।

শ্রাব্যকল্পনাৰ বিজুতি (Auditory Imagination) হ'ল আলোচ্য দৰ্শকৰ
ইবেজ সৃষ্টিকাৰ কবিসকলৰ তৃতীয় কোঁশল। Auditory Imagination
বা শ্রাব্যকল্পনাৰ বিজুতি মানে কি তাক এনিয়ট চাহাবৰ ভাষাবেই কৈছো—
“What I call the auditory imagination is the feeling for syllable
and words penetrating below the conscious level of thought
and feeling, invigorating every word”

শ্রাব্যকল্পনাৰ বিজুতিৰ কোঁশল আয়ত্ব কৰি বচিত হোৱা কবিতা হীৰেজনাৰ
দত্তৰ কবিতা এটাৰ পৰা উদাহৰণ এটা ভাঙি ধৰিব খুজিছো—কবিতাটিৰ নাম
আধোঁস (মণিৱীপ, ৬ষ্ঠ বৰ্ষ ৩৭ সং, জাহ্নৱাবী ১৯৬৬ পৃ ১২২)।

পুৱাতে চপাই আনে কত ধুবনিৰ পখী
আধোঁসৰ সোণোৱালী খানে
আৰু মাটি মূখী ববাব টেঙাৰ দৰে
বেলিটোৱে কুঁৱলী হেঁচুকি
পৃথিবীলৈ ধোঁ খাই আহে,
মনৰ বাটৰ ধূলি ক্ষত্বেক জিলিকে।
ভপত আশাবে স্কীত দাৰনী আধোঁসে
মাজনিয়া মেটমৰা ডাঙৰিৰ মূপৰ বজায়
আৰু ক্লেমৰ দামৰ এই সোণোৱালী বোকাবোৰ
কুঁৱলীৰ দৰে বগা সাজপানী হয়,
শাবী শাবী পক গাড়ী দূৰৰ দামৰ পৰা
উভতি আহোঁতে
কামুক কিবিলি পাৰি দৰীৰ দ্বৰম কৰে
বেগবোৱা কত গাবোৱানে।”

শ্রাব্যকল্পনাৰ বিস্তৃতি যিটো এই কবিতাংশত ইবেকৰ কেনে সুচক্ৰব কাককাৰ্য্য প্ৰকাশ হৈছে চাওঁ আহক। আধোনৰ সোণোহালী ধানে দুবৰ্ণিৰ পৰীক চপাই অনাটো বৰ সহজ কল্পনা কিন্তু যাটী দুখী বৰাব টেঙাৰ দৰে পৃথিবীলৈ দো খাই অহা বসিটোৰ বৰ্ণনা—(‘তাকে’ কুঁহলী হেঁচুকি হেঁচুকি) নিশ্চয় কল্পনাৰ বিস্তৃতিৰ লক্ষন। একেদৰে দ্বিতীয় আধোনৰ কীতোহৰা কপটো কেনে বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ। তাতোকৈও তাৎপৰ্যপূৰ্ণ আধোনে বেতিয়া যেটমৰা ডাঙৰিৰ হুপুৰ বজায়—তাকো আকৌ মাজনিশা। প্ৰথম পৃষ্ঠিতে অলপ বিসঙ্গতিপূৰ্ণ বেন লাগিলেও শ্রাব্যকল্পনাৰ হস্তনিহিত ইমেজ বিশ্লেষণ কৰি চাব পাবিলে মাজনিশা বজা যেটমৰা ডাঙৰিৰ হুপুৰৰ দৰে আমাৰ কানতো পৰেহি। দিনান্তৰ ক্লাস্তিৰ শেষত, মাজৰাতি টেপনিয়ৈ হেঁচা মাকি ধৰাৰ পৰত, বিয়লি কান্ধৰ ভাবত কঢ়িয়াই অনা, ডাঙৰিৰ শীতিচক্ৰলতা তেতিয়া ক্ষণে ক্ষণে ক্ৰমকৰ অৰ্ধচেতন কানত বাজি থাকে। একেদৰেই পূৰ্বতী বাতিৰ আধোনৰ কুঁহলী ঠেলি আগবঢ়া গৰু-গাড়ীৰ গানোৱানৰ কামুক কিবিলি গা-গৰম কৰাৰ সময় বুলি পাঠকে এই কবিতাটো পঢ়াৰ পাছতহে গম পাব। শ্রাব্যকল্পনাৰ বিস্তৃতিৰে ইমেজ গঠনৰ পাবদৰ্শীত কম সংখ্যক কৰিয়েহে আৱদ্ধ কৰিছে। নীলিমা দত্ত, নিৰ্ভল প্ৰভা বৰদলৈ, নগেন ঠাকুৰ, বীৰেন বৰ গৌহাই, কেশৱ মহন্ত, বীৰেন্দ্ৰ বৰুৱা আদিয়ে আলোচ্য দলকত শ্রাব্য-কল্পনাৰ বিস্তৃতিৰে ইমেজ গঢ়িছে। T S Eliot চাহাবৰ বহুকথিত objective co-relative পদ্ধতিৰ ব্যাপক প্ৰয়োগেৰে ইমেজ গঠন কৰাৰ কোশলো আলোচ্য দৰ্শকৰ কবিসকলে আৱদ্ধ কৰি লৈছে। Objective co-relative-ৰ সংজ্ঞা ব্যাপক।

“Set of objects,

a situation,

a chain of events

Which shall be the formula

of that particular emotion

Such that when the external facts,

which must terminate in sensory experience,

are given

the emotion is immediately evoked.”

আত্মতুষ্টিৰ বিকাশৰ পাবস্পৰ্শকে মূলধন কৰি লৈ গঠিত হোৱা ইমেজৰ আচুৰ্য্যৰে ভালেকেইজন কবিৰ কাব্যবন্দী চহকী হৈছে। এই গছভিৰ প্ৰয়োগেৰে বচিত এটি প্ৰসাৰান্ত ধুনীয়া কবিতা হ'ল নৰকান্ত বৰুৱাৰ শব্দীয়াস্ত সজ্জা। ইদেও গঠনৰ ইয়ান নিপুন চাকতা অস্ত কৰিব ক্ষেত্ৰত যুগ কম। শুধাছাটাত শব্দীয়া-পাহাৰৰ কাষেটি বগাই বোৱা বেল লাইন যি এবাৰ দেখা পাইছে, তাকে এই কবিতাৰ ইমেজে স্থায়ী শ্বৰাতুষ্টি দিবটো দিব।

শব্দীয়াস্ত সজ্জা

নৰকান্ত বৰুৱা

“এচপৰ আকাশৰ সোণ

থহি পৰি বহু চুবৰিত,

জোনাকীৰ চুট জ্বলি-শি

নিমাত জুহুকা চতৰিত।

ইঞ্জিনৰ ডাঙাসু তালত

মনে মনে সঁহাৰি জনায়,

সজ্জা আহি বেলৰ আলিৰ

পাহাৰৰ সিপাৰে লুকাই।”

বেলৰ আলি বগাই বগাই সজ্জা আহি পাহাৰৰ সিপাৰে লুকাই পৰাৰ ইমেজ অবিশ্বৰণীয়। জোনাকীৰ জ্বলি-শি আহি সকলোৰেই দেখিছে। কিন্তু সিহঁতৰ চতৰিত থকা নিমাত জুহুকাৰ আৱিষ্কাৰ কৰিছে নৰকান্ত বৰুৱাইহে। সাৰ্থক কৰিয়ে সাৰ্থক ইমেজৰ জৰিয়তে এইদৰে আমাৰ পৰিদৃশ্যমান জগতখনৰে নিত্য নতুন বস্তু সত্তাৰৰ আৱিষ্কাৰ কৰে।

উপৰোক্ত কৌশলসমূহৰ শৰে শৰে ছান্দিক বিজ্ঞাসৰ অভিনৱডাকো বোপ দি কেইবাজনো কৰিয়ে ইমেজৰ স্তম্ভৰ গঠন কৰিছে। ইমেজৰ ওপৰত ছন্দসজ্জাৰ আৰু সৌষ্ঠৱৰ প্ৰভাৱ বৰ বেচি। এই কাৰণেই যে ছন্দৰ স্তম্ভৰ বিজ্ঞানে ইমেজৰ আত্মতুষ্টিক এটা নিৰ্দিষ্ট বিন্দুত concentrate কৰাৰ সুবিধা দিয়ে। Concentration image-ৰ বৰ নিকট আৱৰ্তী। আলোচ-

কবিতাৰ অসমীয়া কবিসকলে টকা আৰু হাইকুৰ ছাত্বিক বিকাশৰ ক্ষেত্ৰেই
ডেউলোকৰ ইমেজৰ সোঁতৰ বচাইছে—বিশেষকৈ কবি হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ
কবিতাত আৰু নীলমণি ফুকনৰ কবিতাত। হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ অৰ্থ জ্ঞেয়
কবিতাৰ পৰা এটা উদাহৰণেৰে কথাটো স্পষ্টকৰ কৰিব খুজিছো।

এটি কপালী হাঁহ
হুৱয় হুৱত
লুকাই আছেহি
বাৰটি মাহ।
য'ত
হেঙুলী বেলিয়ে
দিয়েহি আবেলি লাহ ॥
কপালী এটি হাঁহ

॥ পাঁচ ॥

ইমেজ নিৰ্ধাৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া আলোচনা কৰি অঁটাই এতিয়া ইমেজৰ উপাদান-
সমূহৰ কথা কব খুজিছো। আলোচ্য কালৰ কবিসকলে ইমেজসমূহৰ কেঁচা
মাল সংগ্ৰহ কৰিছে বিভিন্ন প্ৰান্তৰৰ পৰা। সবহ ভাগ ইমেজৰ আভাৱ হ'ল
প্ৰকৃতি—কিন্তু প্ৰকৃতিক বাদ দিও বিজ্ঞান বাজনীতি আদি নানা ক্ষেত্ৰৰ পৰা
ইমেজবোৰক কৰণ কৰা হৈছে।

বাজনীতিৰ পৰা উদ্ধৃত 'ইমেজ'

উল্লেখ্য পৰিবেশন পালে বাজনীতিৰ বি কোনো কথাই (নাসিলে সি
বিমানই তুচ্ছ নহওক,) ইমেজৰ উপাদান হৈ উঠিব পাৰে। পূব পাকিস্থান
আৰু ভাৰতৰ মাজত পাৰস্পৰিক শত্ৰুতা চলি থাকোঁতে সীমান্তৰ জাতিবিদ্বেষ
আৰু ভুত্বাৰাণী নামৰ গাঁও দুখনৰ অৱস্থা আৰু সেই দুখন গাঁও ভৱিষ্যতে
ভাৰত ৰে পাকিস্থান কাৰ ভাগত পৰিব ভাক লৈ হোৱা অনিশ্চয়তা ইমেজ
অ. ক.—১৩

পঠনৰ বাবে ধনীয়া আৰু উপযুক্ত উপাধান বুদ্ধি প্ৰতীত হৈছে কবি বাম গগৈৰ
কবিতাত :

‘এতিয়া

এতিয়া মাখন মই নীৰৱে কান্দিছো

কিনো,

মোৰ জীৱনৰ আজি

লাঠিটোলা—ডুমুৰাবী কঁপে থৰ থৰ।’

(ব্যক্তিগত বাম গগৈ নৱগুণ, জুলাই, ১৯৬৫)

বাজনৈতিক চেতনাবে সযুগ হোৱা সত্তৰৰ দশকৰ কবিতাৰ ইমেজো একে-
দৰেই বৰ বলিষ্ঠ। এই ইমেজটোলৈ মন কৰকচোন—

“‘মোৰ ভেজৰ মাৰ্জেদি অহৰহ হোহোৱায় বৈ থাকে ভিয়েটনাম।’ কবিৰ
স্পৰ্শকাণ্ডবতাই কৱিক এনে এটি দৃষ্টি দিছে যে ভেঙে নিজৰ ভেজৰ উভলতে
ভিয়েটনামবাসীৰ মুক্তিযুদ্ধৰ উত্তাল ভৱঙ্গ অম্লভৱ কৰিছে।

॥ প্ৰকৃতি ॥

ইমেজ গঠনত প্ৰকৃতিৰ দান সৰ্বোচ্চ। আগতে উদ্ধৃতি দিয়া কবি হীৰেন্দ্ৰ
নাথ দত্তৰ কবিতাটিৰ ইমেজেই তাৰ প্ৰমাণ। প্ৰকৃতি অসমীয়া পাঠকৰ
চিনাকি বস্তু। গতিকে প্ৰকৃতি আশ্ৰয়ী ইমেজে পাঠকৰ মনত প্ৰভাৱ বিস্তাৰো
কৰিব পাৰে। বহাগৰ শালনিৰ বত চিত্ৰিত হোৱা—বিজনলাল চৌধুৰীৰ
এই কবিতাটি চাওক

বৰ্ষাৰ আকাশে আহি পখীৰ কণ্ঠৰ স’তে

মিলাব আগোন নুব,

নিখো বহুৱাৰ দলে সাব পাই

নীল ঘন নীলিয়াৰ নীলাস্ত চাই চাই

নুখি নুখি ধাচি দিব হুহিব অঞ্জলি ,

আন্ধাৰ জাহাজবোৰ ছুবি যাব নীল সমুদ্ৰত,

জ্যোতিৰ পংগাই আহি থুই নিব বত আৱৰ্জনা,

শিহরিব বনে বনে বহু কিম্বদন্ত
বসন্তব নব দিগ্ধ বসন্ত সনা।

শালমি, স্বহাগন্ত বিজনলাল চৌধুরী

(মণিঙ্গীপ ৬ : ২, পৃ ৬৩১)

প্ৰকৃতিৰ উদাৰ ৰূপসৌন্দৰ্য্যৰ সবিস্তৃত বৰ্ণনাৰে লিখা একে জাতীয় কবিতা অনেক আছে—কিন্তু, এই কবিতাত প্ৰকৃতিৰ ৰূপকল্পৰ ওপৰত যেনে ধৰণৰ Concentration আছে, সি অনেক কবিৰ কাম্য বস্তু। একেধৰণৰ Concen-
tration অৰে প্ৰকৃতিৰ চিত্ৰসমূহৰ ওপৰত দোলাদি এটি ধুনীয়া ইমেজেৰে এটা কবিতা লিখিছে—নীলিমা দত্তই। কেৱল এটা ইমেজেৰে গোটেই কবিতাটি পৰিব্যাপ্ত কৰি এজুপি আঁহত গছত কৰিয়ে ৰূপহী অসমক Concentrate কৰিছে।

ৰূপহী ভাস্ম/নীলিমা দত্ত

(মণিঙ্গীপ ৬৮ ২২৮, পৃ ৬৩২)

প্ৰথম সূৰ্য্যৰ ভাপ
পৃথিবীৰ ধাঁহে ধাঁহে যিদিনা বিস্তাৰ হয়,
গ্ৰীষ্মৰ অগ্নিবানে যিদিনা দহন কৰে
আন্ত পথিকক,
ক্লান্তিৰ বাম মুচি কান্ধৰ হুৱলি গৈ
মনাই ককাই ইতে
ইয়াতে জিৰাৱ, সিদিনা
এই ভাল আঁহত উলতে
শান্তিৰ শীতল ছায়াত।

প্ৰকৃতিৰ লগত কবিৰ ব্যক্তিগত অভিজ্ঞতা, প্ৰকৃতিক বাহ্যি হোৱা অস্ত-
জাগতিক সৌন্দৰ্য্য, প্ৰেম আৰু ককণতা আদিক মিলিত কৰিও বৰ ধুনীয়া
ধুনীয়া ইমেজ গঠন হোৱাৰ উদাহৰণ দেখা যায়। কবি মহেন্দ্ৰ বৰাৰ জিঞা
পাখি কবিতাৰ পৰা (মণিঙ্গীপ ১ম, ৫-মাৰ্ছ ১৯৬৭, পৃ ৩৭৫) তুলি অৱা
এই দুটি উদাহৰণে যেন কবকচোন।

॥ ১ ॥

ধানৰ নবাত বহিল পখিলা এটি
আপ খাই গ'ল কোমল দুগনি পানি
মুখখাই গ'ল
এতিয়া এযুৰি কোমল ধুনীয়া আঁখি ।

॥ ২ ॥

জলিল মাটিৰ চাকি তুলসী তলত
গধূলিৰ চোভালত পাতল আঁহাৰ
বীণৰ তাঁৰত বাজে
মাথো এটি লহমাব কোমল গাছাৰ ।

ব্যাখ্যাৰ বাণেৰে এই পখিলাকোমল ইমেজ দুটি নষ্ট নকৰি সজ্জয়ী
পাঠকলৈ এৰিলো ।

ঐক্যভিৰ লগত সমসাময়িক বাজনীতি আৰু বাস্তবনীতিক সংযোগ কৰি
হেৰাফ বিখ্যাসে এখন ধুনীয়া চিত্ৰ আঁকিছে—**গুৰুতলি** (নৱমুগ, বঙালি বিহু
সংখ্যা ১৮৮২) নামৰ কবিতাত ।

‘লম্বোনীয়া মাকজনী ভেলেটী চকুৰে
বাট চাই থাকে
সি আহিব ।
উকঙা মদাবৰ কাঁইটে কাঁইট
ভোঙা ভোঙে ভেঙ
ফুল হৈ ফুলিল । সোঁৱা বসন্ত আহিল ।’

একেজি চাউলৰ বাবে ওলাই যোৱা ঘৰৰ একমাত্ৰ ল'ৰাটিয়ে ধাতু
আন্দোলনকাৰীৰ দলত থিয় দি পুলিচৰ গুলিত প্ৰাণ এৰিলে । তাৰ ভোঙা
ভোঙে বাজ আলিত পৰি থকা ভেজে এতিয়া মদাবৰ ফুল হৈ ফুলি বসন্তৰ
আগমনি ঘোষণা কৰিছে । এই ইমেজৰ ছ্ৰেটি চ'ল কৰিব মনত থকা দৃঢ়
বিশ্বাস, যে সৰ্বহাৰা বাইজ মদাবৰ ফুল । তাৰ জীৱনৰ কোনো দায় নাই ।
আৰু এই ভেজৰ পৰা ফুলি ওলোৱা মদাব ফুলৰ মূখ্যমুখিকৈ কৰিয়ে ঠিৰ
কৰাইছে, সেই নিহত কিশোৰৰ ভেলেটী মাকজনীক । যি এতিয়াও সি যুৰি
অহাৰ আশাতে পিৰালিত বহি বাট চাই আছে । আধুনিক কালৰ বোল-

চবির পৰিচালকে বাটত নিহত কিশোৰৰ জোড়া বাহি থকা ভেজ, কাঁইটৰ বাজোনে ফুলি থকা বসন্তকালৰ মদ্যৰ আৰু শিৰালিত বহি থকা মাকৰ কক্ষ আশাৰ চকুস্থলিক পৰ্যায়কৰে দেখুৱাই বি মটোজৰ হঠি কবিলেহেঁতেন, তাক কবি বিশ্বাসে কবিতাবেই দেখুৱাইছে।

ইয়েজৰ গভীৰতা

ইয়েজে যে কেৱল চিত্ৰখৰীতা দান কৰিয়েই আত্ম থাকে এনে নহয়—ইয়াৰ প্ৰভাৱ গভীৰ। ইয়েজৰ জৰিয়তে কবিতা মনোজগতৰ গভীৰ কোন্ড, দুডালা, গানি, নিৰ্বেশৰ সন্ধানো পোৱা যায়। 'আমাৰ আলোচ্যমকৰ' কবিসকলৰ কবিতাতো এনে গভীৰ উৎসৰ ইয়েজৰ হঠি হৈছে। আধুনিক জীৱন আৰু সমাজৰ নানান সংঘাত আৰু সংকটে মানুহৰ মনোজগত জটিল কৰি তুলিছে—এই জটিলতাৰ ৰূপে আহি ইয়েজৰ মাৰ্কেটিঙ আত্ম প্ৰকাশ কৰিছে। কবি বীৰেন্দ্র সোণাৱীৰ কবিতাৰ পৰা উদাহৰণ এটা লৈছো—কবিতাটোৰ নাম অন্ধবাৰী (বহুবৰ কবিতা, ১৯৩৫ ত গণিত, পৃ ১৮)।

* * * *

এইদৰে পথ অভিক্ৰম কৰি

আমি আহি পালো এক উল্লেখ্যক

প্ৰভাতৰ ফুসৰ আলোকত দেখা যায় ইন্দ্ৰজ

হুই এক মানুহৰ খোজ,

জনা যায় দীৰ্ঘ হা-হুতাশ, মিলৰ কাঠৰ কলকলনি

ভিবোতাৰ বিলম্ব।

বিশ্কাৰিত চকুৰে সিহঁতে আমাৰ কালে চাই চাই

কিবা এক দুৰ্বোধ্য ভাষাত পৰস্পৰে কথা পাতে।

মই যোৱা সহবাসীসকলক কওঁ,

তাইহঁত অলপ ব'ৰা ভাগৰ লাগিছে বুৰ।

কিন্তু কোনে কাৰ কথা জনে।

হাহাকাৰত কাৰো কথা কাৰো কানত মগৰে,

ঘৰীল মেহেৰে গাড়ীখন টানি টানি দৰবাৰীল আগবাঢ়ে।

আধুনিক সভ্যতাৰ বেদনাই কবিক উললি কৰাইছে যে এই পৃথিৱীখন এখন ক্ৰমান ভূবিহে আৰু ঋতুহৰ জীৱন ব্যাভাৱ পৰো ধৰমাত্মক পদৰ দৰে কৰণ। অৰ্থনৈতিক, নৈতিক আৰু ব্যক্তিগত সংঘাতে কবিক যন্তৰ গভীৰ হতাশা আনি দিছে—উপৰোক্ত ইয়েক নিৰ্ভৰ কবিতাটি ভাবেই সাক্ষী। চিন্তিব কৰি পেলোৱে নেকদান কবিতা এটাৰ এক অংশ ইয়াত উদ্ধৃত কৰিব খুজিছোঁ। জীৱনৰ প্ৰতি গভীৰ ভাৱে বীভৎস হৈ কৰি নেকদাইও কিছুমান বিক্ষিপ্ত ইমেজৰ জৰিয়তে নিৰ্ভৰ যন্তৰ ফোড, হতাশা নৈবাত্ত আৰু অশান্তিৰ পৰিচয় দিছে।

There are birds the colour of sulphur and horrible intestines
Hanging from the doors of houses that I loathe,
There are false teeth forgotten in a coffee-pot
There are mirrors
That must have wept for shame and fight
There are umbrellas everywhere, and poisons and navals,

ওপৰোক্ত কবিতাত উল্লেখিত বিভিন্ন বস্তুৰ সমাহাৰেৰে সংগঠিত হোৱা ইমেজবোৰে কবিক অস্তবব্যাক্ষৰ অশান্তিৰ পৰিচয় দিছে। আন্তৰিক অশান্তি আৰু জাগতিক সংঘাতৰ পৰিচয় দিবলৈ কবিয়ে Sulphur, intestine, false-teeth, mirrors, umbrellas, poisons আৰু navels অক ব্যৱহাৰ কৰিছে। কৰি নেকদান যন্তৰ হতাশা আৰু অশান্তিৰ এইবোৰে বিক্ষিপ্ত ইমেজবান্ধিৰে ৰূপ দিয়াৰ বিবৰণ আধুনিক কালৰ এজন আগশাৰীৰ কাব্য সমালোচক C M Bowra ই এইদৰে কৈছে—“This use of images is of great importance when the poet describes some purely mental state Images are more individual and more expressive than the abstract worlds whose place they take They give a sufficiently definite outline to states of mind which are perfectly vivid to the poet but for which no standard means of expressions is adequate They tell not only what the poet means intellectually, But all that he feels the complex of thought and emotion which is his †

† C M Bowra—The creative Experiment Macmillan 1967 p 9.

স্মৃতি

আধুনিক অসমীয়া কবিতা, ভূবোধতা আৰু পাঠকৰ সমস্যা

(১)

কল্প-সময়ে পৰা বৰ্তমানলৈকে অসমীয়া আধুনিক কবিতাৰ ওপৰত বিটো অভিব্যক্তি আটাইতকৈ বেচি হ'ল, সেইটো হৈছে ইয়াৰ ভূবোধতা। যুগ কৰ সংখ্যক পাঠকেহে আধুনিক কবিতাৰ জটিলতাৰ মাহাত্ম্য অতিক্ৰম কৰি, কবি সকলৰ বক্তব্য উদ্ধাৰ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিব পাৰিছিল। পৰিৱৰ্তিত পৰিৱেশ আৰু নতুন জ্ঞানবোধৰ লগত পাপৰুৱাই যি কবিতা আধুনিক কবিসকলে ৰচিছিল—সিবোৰৰ সম্যক উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰি, অনেক পাঠকে কটু মন্তব্য কৰিছিল আৰু অসমীয়া কবিতাৰ ভবিষ্যত ক্ৰমে আন্ধাৰ হৈ আহিছে বুলি ক'কা কবি বিৰূপ হৈ পৰিছিল। বোমাটিক ঐতিহ্যৰ পৰা আঁতৰি অহা যি কোনো কবিতাকে ডেঙলোকে সন্মেলন চকুৰে চাইছিল। আধুনিক কবিতাৰ ওপৰত পাঠকৰ এই বিৰূপ প্ৰতিক্ৰিয়াক কবি চৈয়দ আব্দুল মান্নিক, ধনীৰাকৈ প্ৰকাশ কৰিছে। ডেঙৰ “আন্ধাৰ কবিতা কোনোৱে হুজুৰে” শীৰ্ষক কবিতাত (বাৰুগুৰু, ফ্ৰেব্ৰুৱাৰী ১৯৫০ চন)।

“আন্ধাৰ কবিতা কোনোৱে হুজুৰে, হে কবি নৱকান্ত,
বুদ্ধিৰ দিলত ঠেকা ৰাই ৰাই অস্বস্তি হ'ল কান্ত।
হৰি বৰকাকতিৰ, হেৰ বৰুৱাৰ, মাহেন, বীৰেন ভট্টৰ,
কবিতাত যাবো কাৰচাকী আছে, ৰাই চিন ক'তো সত্যৰ।
আন্ধাৰ কবিতা কোনোৱে হুজুৰে, বুঢ়াই কোঁচাই নাক,
'পেৰেহেচিহ' দেখি জগিয়ায় গজলীয়া ডেকাক।
পাতকীভৰ কেঁচা অভিব্যক্তি ৰূপ-প্ৰেম হ'লিয়াই,
এই কবিতাদে পলিটিক্স অন্ধ আৱৰ্তি গায়।
বিহু মেঘৰ কবিতা বুজাব আছে জানো অসম
পাঁহৰ জ্বাই প্ৰতিবাদ হ'ল বৈ ন'ল নিষেধ।
দাৰ্জিলিং অন্ধ, পাণ্ডিত্য অন্ধ, ভাষা অন্ধ নাই,
সেই পাপজানি বুদ্ধিৰ বাবে কোনে কবি মৰে কট।

মেৰকাভব, গণেশ গগৈব, বতীয়া ছুৰবাৰ,
 কবিতাৰ হাৰ ডেকা পাতকৰ হিয়া কৰে ভোলপাৰ।
 বনোবৰা কুৰে ক'নট্ স্লেহড, বনুনাড ঘোৰে ভবি
 অকুত ভবাৰ মেখেলা পাতলি কলতত ব'ল পৰি।
 গণেশ গগৈ ববিলা—হয়তো বপ্ত-ভগ হল
 ছুৰবাৰ নাও আহিল উজাই-ভিৰুক বাটত ব'ল।
 আৰি ক'ত আৰ্হে। হেৰা হেমকাভ, বেস্তনৰ হোকাৰড ?
 নাড়িয়ে নাড়িয়ে কবিতাৰ শূৰ দিচিটীয়া লগোনত।
 পুলিচৰ বাৰ পিঠিত আয়াৰ—লিটাবেৰি পেন্সন,
 বাজন্তবনত কলিগতাৰ অভিনব আয়োজন। ***
 আয়াৰ কবিতা কোনোৰে ছুৰুজে, হেৰা আখাপেটি কৰি
 সপোন নোহোৱা, প্ৰণয় নোহোৱা শুকান জীৱন ছবি।
 আৰি জানো বুজো আয়াৰ কবিতা ? হেম, হৰি, নৱকাভ ?
 অকাইচুকত কোবিয়াই কান্দে উপত পীত, প্ৰশান্ত।
 এই পৃথিৱীৰ জোৰা শুলকিছে, বুজো আৰি হেমলেট,
 প্ৰতিকাৰ নাই, ফুলনিত নাচে মৰণৰ ভূত-প্ৰেত।
 বাজন্তবনত কালচাৰ খেলা, বক্ষিণ আফ্ৰিকাত,
 মালানৰ মালা ভিত্তিত শূয়াই নিগ্ৰ' শনিপাত।
 এটম বোম্বাত শূগ কঁপি যবে, কলমত কঁপে কাব্য,
 সেয়েহে আয়াৰ কবিতাৰ শূৰ—অবোধ্য, অজ্ঞাৰ্য।
 বৰ্তমানৰ প্ৰাণ বান্ধি বান্ধি, জীৱনৰ ছেৰে ছেৰে,
 আৰি লিখি বাওঁ শূগৰ লিপিকা, হয়তো ছুৰুজে কেৰে।

বোম্বাষ্টিক কবিতাৰ ভাৰ-চেডনাত শিক্তিত (trained) হৈ থকা পাঠকে
 হয়তো বোম্বাষ্টিক বপ্তালু জগতৰ পৰা নাহি আহি বাস্তব-কঠোৰ কবিতাৰ
 জগতখনক বৰকুৰি হেন দেখিছিল। সেইবাবেই আধুনিক কবিতাক সহজে
 মান লব পৰা নাছিল। বৰচলতে, মাহুৰৰ মন পাববৰ্তনশীল হলেও হঠাৎ
 অগ্ৰহি পৰা পৰিবৰ্তনক সবহ ভাগ সোকেই সহজভাবে গ্ৰহণ কৰিবলৈ টান
 পায়। আনহে বেসাথে, উত্তৰবিশ্বৰ শক্তিকাৰ শেহ আৰু বিশ্বৰ শক্তিকাৰ
 আৰি ভৰত গা কৰি উঠা অসহীয়া বোম্বাষ্টিক কবিতাৰ ধাৰাটোকে

জংকালীন পাঠক সমাজে সহজে গ্রহণ কৰিব নোৱাৰিছিল। বৈকল্পিক কাব্যৰ তত্ত্ব-বস বিৰোধ আদৰ্শবাদ পৰিহাৰ কৰি, বেতিয়া অসমীয়া কবিতাই গ্ৰেয়ৰ বিভাজন আৰু প্ৰকৃতিৰ স্তৰনবে বহুত আদৰ্শ সাৱটি ল'লে। ডেভিডাও সৰহভাগ পাঠক বিৰোধিতা পৰি বিৰোধকাৰী কবিতালৈ আকৰ্ষাণি আহিছিল। আনহে ৰেলাগে, অসম সাহিত্য সভাৰ তৃতীয় বাৰ্ষিক অধিবেশনৰ (বৰপেটা, ১৯১৮) সভাপতি ভাৰাবিহ পণ্ডিত কলিৰাম মেধি ভাট্টবীৰাই ডেউৰ ভাষণত এইদৰে কৈছিল—“অসমীয়া ভাষাত আজিকালি বহুত কবিতা ওলাইছে। স্কুল কলেজলৈ কিতাপ লিখা গ্ৰন্থকাৰত বাবে বাকী লেখকৰ ভিতৰত শতকৰা ১০ জনে হয় কবিতা নহয় নাট লিখে। ডেউলোকৰ ভিতৰত প্ৰকৃত কবি দুই একমহে পোৱা যায়। বেছি ভাগৰ কবিতাত—

“পুখুৰীত পানী নাই পাৰ কিমতে বুবে।

নিজৰাত পানী নাই বাজুহাঁহ কিমতে চৰে ॥”

কথা ৰাটে।

প্ৰকৃতি দেৱীৰ ওপৰি শুচাই অলৌকিক ৰূপ-লাৱণ্য প্ৰকাশ কৰা, স্বৰ্গীয় আভাৰ জিলিকনি দেখুৱা, অকল্পিতৰ কল্পনা আৱতানীয়া কৰা, অসম্ভৱক সম্ভৱ কৰা, বাস্তৱ ৰাজ্যত মায়াকানন সৃজন কৰা কবিতাৰ কাৰ। কবি কল্পনা ৰাজ্যত নিজ ভাৰত বিভোৰ হয়। স্বৰ্গৰ পৰা মৰ্ত্যলৈ আৰু মৰ্ত্যৰ পৰা স্বৰ্গলৈ চাইলয়, চাওঁতে চাওঁতে আপোনাক পাহৰি যায়। ডেভিডা নজনা হুতনা বস্তুৰ চিত্ৰ ডেউৰ লেখনীৰ পৰা ওলায় আৰু সূত্ৰত কাল্পনিক জগত আৰু উজ্জ্বল সৃষ্টি কৰে। এনে কবি অসমত বিৰল। সৰহ ভাগ কবিৰ “কহনি আছে বহনি নাই। পাচধান ৰায় তাৰ নটা নাৰ।” যিহান কবিৰ নাৰ জনো সিহান প্ৰকৃত কবি থকা হলে, যিহান কবিতা দেখে। সেইবিলাক প্ৰকৃত কবিতা হোৱা হ’লে, অসমীয়া সাহিত্যৰ আজি এনে ৰঙাল অৱস্থা নাথাকিলে হয়। আৰু এটা কথা আমি মন কৰিছো—বহুত কবিতা আমাৰ বুজিবৰ সাধ্য নাই। বহুতৰ আগন্তুকি ধৰিব নোৱাৰি আৰু আঁত বিচাৰি নাপায়। সৰহ ভাগ কবিতাক “অম্পট” বা ইংৰাজীতে থাক *mythic* বোলে, সেই সংজ্ঞা দিব পাৰি। কোনো কোনো কবিতাৱে মনৰ ভাষা ব্যক্ত নকৰি জন ওলোটা কৰে। সাধাৰণ কথাও কবিতাৰ ব্ৰৈলাত পৰি দূৰ্বোধ্য হয়। আমাৰ বহুত কবিতাই পুজাৰ দৰে কলত সবটকা কৰে কিন্তু তাৰ গ্ৰাণ

নাই। দুইতে ক'লে প'লে অসমীয়া বহুত কবিতাত একত কবিতা নাই।^{১০} এইয়া প'ল বোমাষ্টিক যুগৰ অসমীয়া কবিতাৰ ওপৰত সেইকালৰ সমালোচকৰ গ্ৰহাৰৰ নমুনা। চল্লিশৰ দশকৰ আধুনিক অসমীয়া কবিতাবো সৃষ্ণ কষ্ট সমালোচনাৰ চৈছিল। অৱন্তে, আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ এই জটিলতা আৰু দুবেপাতাৰ ওপৰত পাঠকৰ সহিষ্ণু দৃষ্টিৰ পোষকতা কৰা লোকে ছুই/চাৰিজন নাছিল। তেওঁলোকে আধুনিক কাব্যধাৰাৰ বা কবি সকলৰ পক্ষ লৈ মিথ্যাক পাঠকৰ কাষ চপাবলৈ বহু কৰিছিল। এই সহস্ৰাব্দী পাঠক সমালোচক-কবিদলৰ ভিতৰত আছিল জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা, হেমক বৰুৱা, নবকান্ত বৰুৱা, জ্ঞানানন্দ শৰ্মা পাঠক, হোমেন বৰ গোঁহাঞি, মাত্ৰ বৰা, দিলীপ বৰুৱা ইত্যাদি সকল। আধুনিক কবিতাৰ সমৰ্থনত কবি জ্যোতিপ্ৰসাদে দুটি অল্পময় কবিতা লিখিছিল— আজিৰ কবিতা আৰু আধুনিক কবিতা (দুইডৰ পাৰৰ অন্তিমবৰ্ত্ত সঙ্কলিত)। এই দুয়োটা কবিতাতে কবি জ্যোতিপ্ৰসাদে নিৰ্ণায়িকৈ দেখুৱাইছে, যে, প'লপ্ৰতি পৰিবেশত কবিতাইও ৰূপ সলাবলৈ বাধ্য আৰু ৰূপৰ পৰিবৰ্ত্তন হওঁও, শুণগত কাৰণত আজিৰ কবিতা বাস্তৱীকৰ দিনৰ কবিতাৰ সৈতে একে। আজিৰ কবিতাত কবিৰ বক্তব্য এও

আজিৰ কবিতা ভাই

পোজকঢ়া ছন্দেৰে যায় দিঠকলে

আহিলে ওলাই

পোজে খোজে নৱ গৱলাস

অভিনৱ চন্দ্ৰবিকাশ।

কল্পনাৰ ফুলনিও

সোণালী সপোন ৰেখি

অত দিন শুই থাকি

বহুৰ শুৱ শুৱনিও সোণ পাই

খেদে—

আকাশেদি উৰি যায়

বহুবিশাৰ,

জনে—

বাঞ্চে ধৰ, ধৰনিবে যেতিয়া'ৰ গান ।

ধূলি থৈ সোণবাৰ

কখন—

গাৰ পৰা যিটি থৈ

কুসুম-চন্দন ,

বেলৰে ফেঁইনৰ

বহুৱাৰ হুহুৱাৰ গাঁৱলৈ যায়,

শাক-ভাত যায় ।

সত্যতাৰ তুল দেখি

যতা সাজ পিন্ধি তাই

ককাৰিছে—

বিপ্লবী বিকুল

কম্পমান সাগৰৰ ইকুল-সিকুল ।

ধূলিলৈ নাযি যায়—

মাইনত নাযি চায়

কাৰখানা কেইবীত ভুৰুকিয়াই ,

সুন্দৰৰ ৰাজ্য দেখি ধানবান

কপালৰ গাঁথি যোপাকৈ আজি কবিতাৰ অভিমান ।

চকুত অলাই তোলে এক নৰজ্যোতি—

নতুন দিনৰ তাই নতুন পোছাক পিন্ধি

আজি ৰূপৰতী ।

ৰাজ্যিকী দিনৰে তাই

চিৰ নবীন৷

চিৰ যৌবনা

বুগায়েলতী ॥

এই কবিতাৰ অন্তৰালত থকা কবিতাৰ সজ্জাৰতা লক্ষ্যীয় । একেদৰেই জ্যোতি
এনেদৰে আধুনিক কবিতা নাথব কবিতাতো আধুনিক কবিতাৰ দ্বাৰ্ধবন্ধাব
বাবে হুজিছে । আধুনিক কবিতাই প্ৰাচীন ছাৰিক কোঁকল পৰিহাৰ কৰি,

নতুন ধৰণৰ ছন্দ-সজ্জা (কাবো কাবোৰ দতে “দাঁত-ভটা ছন্দ”) আদিৰে
সোৱা কাব্যিক বহুতো পাঠক আৰু সৰ্বালোচকে বিকল্পৰ চকুৰে চাইছিল।
ছন্দৰ প্ৰগতি হোৱা এই বিকল্প মনোভাৱৰ প্ৰতীক্ৰম কৰি আগবঢ়ালি
মনোবশৰৈ দিছে—

“ * * * তাই—

নানা অক্ষত আৰু অচিনাকি

ছন্দৰ বিহা পিছি পিছি লৈ—

আজি এই নতুন দৰিকাজো

বৰবিব—

অনাখাদিত মৌ-মধু,

তোষি নব-জগতৰ কোটি—

অভিলাষী মকৰন্দ

তাই ছন্দৰো ছন্দ।

ছন্দৰো অভ্যন্তৰৰ

উচ্চ গণিতৰ—

দুন্দ গণনাৰ যোজনাৰে গঢ়া-পিটা

ছন্দ বিহীনাৰূপে

বিচিত্ৰ অভিনৱ পদবন্ধে

আহে তাই

হাঁহে তাই

নিচিনো নিচিনো বুলি, চিনিলা চিনিলা আজি

ছুমি মোৰে কবিতা মাই

মাথো ৰূপ আহিছা সলাই।

(জুইতৰ পাবৰ অস্তিত্ব পৃ ৩৫-৩৬)

কবি সকলে নিজৰ কাব্য-কৰ্মৰ প্ৰতিৰক্ষা বিচাৰি (defence) এনেদৰে
লিখা কবিতাৰ সংখ্যা সবহ নহলেও, যি কেইটা কম কবিতা দৃষ্টি হৈছিল,
তাৰ প্ৰত্যেক পাঠকসকলৰ ওপৰত নপৰাকৈ বেধাছিল। কবিসকলৰ প্ৰতি
পাঠকৰ কট-কটাক অলপ নহয় অলপ কমিল। লগে লগে সৰ্বালোচকসকলে
কৰা আশাশ্ৰয় মত্তবাইও আধুনিক কবিতাক পাঠকৰ আগোন কৰাত আংশিক

ভাবে হলেও সকল হল। বিশেষকৈ বায়ম্বেল্ল একজন হোয়া কানারন বর্গ পাঠকব নতুন কবিতায় দুকলি চিহ্নি আক আদ্যাহবত একজন হোয়া কানারন দত্তব অনবীরা কবিতাব কাহিনীৰ সাধবনিৰ কংকই আধুনিক অনবীরা কবিতাক পাঠকব ওচৰ চপাই অনাত বব সহায় কবিলে। এই একগণ্ডে উল্লেখনীয় যে, যতি নাবায়ণ শৰীৰ সম্পাদিত আধুনিক অনবীরা কবিতা আক মহেন্দ্ৰ ববাব সম্পাদিত নতুন কবিতাইও কবিতাক জনপ্রিয় কবি তোলাত অনিহনা বোগালে। নতুন বীতিব কবিতাসমূহ একেলগে হাতত লৈ চাবলৈ পোষাত কবিতাব নতুন কপটো তুলনাতুলক ভাবে চাব পৰা হল। নতুন বীতিব এই কাব্যধাৰাব স্ৰষ্টা, পৰিবেশন আক জনপ্রিয়তা অৰ্জনব ক্ষেত্ৰত জগদী, বায়ম্বেল্ল আক আদ্যাহবৰ দান আটাইতকৈ বেচি। বিশেষকৈ বায়ম্বেল্লৰ কথা পাহৰিব নোহাবা—এইখন আলোচনীতে আটাইতকৈ বেচি সংখ্যক কবিতা আক কবিতাব সমালোচনা বচিত হৈছিল।

(২)

কবিতা কিয় দুৰ্বোধ্য বা জটিল হয়, তাৰ বিষয়ে আলোচনা কবিলৈ দৈ T S Eliotৰে ভেঙব The Use of Poetry গ্ৰন্থত কৈছে—"The difficulty of Poetry may be due to one of several reasons First, there may be personal causes which make it impossible for a Poet to express himself in any but an obscure way, while this may be regrettable, we should be glad, I think, that the man has been able to express himself at all Or difficulty may be due just to novelty Or difficulty may be caused by the reader's having been told, or having suggested to himself, that the poem is going to prove difficult And finally, there is the difficulty caused by the author's having left something out which the reader is used to finding, so that the reader, bewildered, gropes about for what is absent, and Puzzles his head for a kind of 'meaning' which is not there, and is not meant to be there."

Eliot চাহাবৰ এই নতুন আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ ক্ষেত্ৰতো সমানে প্ৰযোজ্য হ'ব পাৰে। শব্দ আৰু পদ বিভাসৰ নতুন বীজি, নতুন আঁঠি ব্যঞ্জনাব সংযোগ, উপমা, চিত্ৰকল্প আৰু প্ৰতীকৰ নতুন ধৰণৰ ব্যৱহাৰ, প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰু মহাদেশীয় প্ৰসিদ্ধি সমূহৰ (allusions) সঘন ব্যৱহাৰ, বৈজ্ঞানিক, বাজনৈতিক আৰু মনস্তাত্ত্বিক জগতৰ পৰা সংগৃহীত শব্দ আৰু চিত্ৰকল্পৰ ব্যৱহাৰ, অভিযৌক্তিক পৰিবেশৰ সংযোজনা, পাঠকৰ সৰ্বসাধাৰণ অভিজ্ঞতাৰ বাহিৰৰ বস্তুৰ বৰ্ণনা আৰু কবিসকলৰ নিজস্ব জটিল কৌশল আদি নানানটা কাৰণত আধুনিক অসমীয়া কবিতা জটিল হৈ আহিছিল। তদুপৰি ছন্দবীজিৰ গম্ভীৰ পদ্ধতিয়েও জটিলতাৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

শব্দ আৰু শব্দাৰ্থৰ অভিন্নৰ প্ৰয়োগৰ কথাটোকে ধৰা যাওক—কাব্য বচনাত শব্দই কবিৰ অতুলনীয় কাব্যকৰ্মৰ বাহিৰ উপাদান। ইংৰাজ সমালোচক আৰু কবি S T Coleridgeৰ মতে "Poetry after all is the best words in the best order" ইংৰাজ সমালোচকৰ দৰে প্ৰাচীন সংস্কৃত আলংকাৰিক সকলেও 'Best words in the best order' অৰ্থাৎ মহিমা বুজিছিল। তেওঁলোকৰ মতে—

যানেৰ শব্দান বয়মালপাৰ/
যানেৰ চাৰ্ধান বয়মুজিখাৰ//
ভেবেৰ বিভাস বিশেষভৰ্য্যৈ/
সংযোহমন্তে কৰয়ো' জগতি//

আধুনিক কালৰ কবি সকলবোৰ কাব্য নিৰ্মাণৰ বাহিৰ সমল এই শব্দই। এই শব্দকে নতুন নতুন বিভাসৰে, নতুন অৰ্থবহনক্ষম কবি তেওঁলোকে প্ৰয়োগ কৰিছে। 'চাৰি আলিত পুলিচ এটা বিয় হৈ আছে' বুলি ক'লে আমি সকলো পাঠকেই সহজে বুজি প্যুঙি কিন্তু সেই কথাটোকে কবিয়ে বেতিয়া তেওঁৰ নিজস্ব শব্দ-জ্ঞান আৰু ব্যঞ্জনাত বটুকাই কয়—"আলি-মোমোলাই কুচত বিয়ে পহৰীয়াক"—তেতিয়া, ঠিক তেতিয়াই পাঠকৰ আঙুল লাগে। কবিয়ে কিন্তু পাঠকক Camouflage কবিবলৈ বিচাৰি এইদৰে লিখা নাই—কবিয়ে নিজৰ কাব্যিক প্ৰতিভাৰ উদ্বেগত চাৰি আলিৰ কটাকটীৰ চিনটোত অগ্নি কুচৰ কল কলহে আবোপ কৰিছে আৰু পঠকে অলপ বুজি প্ৰয়োগ কৰিব পাৰিলেই এই কপকল্পৰ আভাস তেওঁৰ মনত সহজ হৈ পৰিব। একেধৰেই

‘বলি বাব প’ল’ এই সৰ্বজনগ্ৰাহ্য সহজ কথাটোকে কহিয়ে নিজৰ ভাবাবে
কয়—‘কুত্ৰতাৰ হাতৰ পৰা বহি পবিল দিনৰ হিবল্লয় কয় পাও’—ভেটিয়াও
পাঠক বম্বোৰত পৰে। দুয়োটা বাক্যতে শব্দ-শক্তিৰ অভিনৱ প্ৰয়োগ
হৈছে, এই অভিনৱ প্ৰয়োগ পদ্ধতিৰ প্ৰতি দ্বেহশীল আৰু উদাৰ হৈ পাঠকে
বিচাৰ কৰিব পাবিলেই অৰ্থৰ চুৰ্বেধ্যতা সহজে আঁতৰি যাব।

উপমা, ৰূপক, চিত্ৰকল্প আৰু প্ৰতীকৰ প্ৰয়োগাভিনৱৰ দ্বাৰা সংঘটিত
জটিলতাৰ কথা আগতেই কোৱা হৈছে। প্ৰতীক বহিও কৰি আৰু পাঠক
দুয়োৰে কাৰণেই কাব্যকৰ্মৰ এক টান কোঁশল তথ্যসিঙ সঘন অহুশীলনত
প্ৰতীকী ভাৱনতাও সহজ হৈ যাব পাৰে। তদুপৰি প্ৰতীক বস্তুটো
অসমীয়া পাঠকৰ বাবে একেবাৰে অচিনা বস্তু এটাও নহয়। অসমীয়া
কবিতাৰ অতি প্ৰাচীন ৰূপটোতে প্ৰতীক আছে। ‘ওপৰৰ পৰা পখিল
চিলা / গোটে গোটে মাহুহ গিলা // নাইবা একেজনী কলী পাই / বাটে
বাটে পানী যায় // ইত্যাদি প্ৰবাদ বা সাধবৃত্তে প্ৰতীকৰ আদিৰ ৰূপকল্প
অজ্ঞান কবিতাৰ পৰি। কাব্য বা সাহিত্যৰ কথা বাহ দিলেও, আমি আমাৰ
ব্যৱহাৰিক জীৱনতো অনেক প্ৰতীক ব্যৱহাৰ কৰি থাকোঁ। কাগজ আৰু
খাচুৰ মূদ্ৰাসমূহ, পতাকা, কুহ, বহীদৰ স্বত্বতন্ত্ৰ, দৰাঘৰে আমাৰ ঘৰৰ
ছোৱালীজনীক পিন্ধাই থৈ যোৱা আঙঠিটো, ফুল-কলেজৰ চাৰ্টিকিকেটবোৰ—
এই সকলোবোৰেই এটা নহয় এটা কৰাৰ প্ৰতীক। তাৰে কিছুমান সৰল
প্ৰতীক আৰু কিছুমান হ’ল অহুত্বিতৰ উল্লেখকাৰী। দেশৰ জাতীয়
পতাকাখন, বহীদৰ তন্ত্ৰ, দৰাই পিন্ধাই থৈ যোৱা আঙঠি এইবিলাকৰ
অহুত্বিতিক বিস্তাৰ কৰিব পৰা (evocative) ক্ষমতা থুব বেচি। কাব্য
সাহিত্যত ব্যৱহৃত হোৱা প্ৰতীকসমূহো evocative গুণ সম্পন্ন। কেৱল
অহুত্বিতিক বিস্তাৰতে কান্ধ নেথাকি, এই প্ৰতীকসমূহে বৰ্ণিত বিষয়ৰ ওপৰত
এক নতুন ধৰণৰ ব্যঞ্জনাও আনি দিয়ে। এই গ্ৰন্থৰ তৃতীয় অধ্যায়ত উল্লিখিত
কেশৱ মহন্তৰ ভাই কবিতায়েই আমাৰ উক্তিৰ সাক্ষী। আধুনিক অসমীয়া
কবিতাত ব্যৱহৃত হোৱা প্ৰতীকসমূহত দুটা বীতি থকা পৰে—এটা হল কবিতা
প্ৰতীকবাদী (মাৰ্গাৰে, পল জেলেবি, বোডলেয়াৰ) সকলৰ পৰা ইংৰাজী
আৰু বঙালী কবিতাৰ দ্বাৰা সৰ্বকি অহা প্ৰতীকৰ ৰূপসমূহ, আনটো হল
অসমৰ নিজা দাঁতিৰ পৰা উদ্ভূত প্ৰতীকসমূহ। মহাদেশীয় কবিতাৰ পক্ষ

প্ৰভাৱাৱিত হৈ অহা প্ৰতীকৰ উদাহৰণ হ'ল—‘মিচৰৰ ফিল্মৰ বাহি’ ‘বীচুৰ কুচলত বৰা পজাল’ ইত্যাদি, আনহাতে অসমৰ মাটিৰ সোন্ধ থকা প্ৰতীক হ'ল—“ভেৰীকলা”, “বুঢ়ী আইভাৰ বড়হবে গজা বন নহকৰ ফুল”, “অবশ্যত জলা বাৰ আকমেচেকাৰ চকু” ইত্যাদি (‘সোৱা আৰু পৃথিৱীৰ কাব্যগ্ৰন্থ ত্ৰৈব্য’)। এই দুই বীতিৰ প্ৰতীকৰ সনাসনি প্ৰভাৱত পুঠি হোৱা বাবে আধুনিক কবিতা এটা পঢ়োতে পাঠকে মহাদেশীয় কাব্যৰ কবীচা প্ৰতীকবাদী কবিসকলৰ কাব্যৰপৰা অসমীয়া মানুহৰ স্ব-চোতাল আৰু বালি-চাপৰিত ফুলা বনবীয়া ফুলৰ পাচে পাচে ঘোঁৰিৰ লগা হয়। সেইবাবে পাঠকৰ কট হয় বেচি—দুৰ্বোধ্যতা হয় অধিকতৰ। ইয়াবোপৰি ভালে কেইজন অসমীয়া কবিয়ে ভেঙেলোকৰ কবিতাত *personal symbolism* ব্যৱহাৰ কৰিছে। এই *personal symbol* অৰ সৰল পৰিবেশন কটৰ কাৰ। আনহে নেলাপে *The S Eliot* ৰ দৰে মহান কবিয়েও এই বীতিৰ *symbol* ৰ ব্যৱহাৰত সকলতা লাভ কৰা নাছিল বুলি কোনো কোনো সমালোচকে ওজৰ তোলে। মহাদেশীয় সাহিত্যত *symbol* বা প্ৰতীকৰ বিষয়ে অপাৰ চিন্তা-চৰ্ছা হৈছে এই প্ৰসঙ্গত উল্লেখযোগ্য যে কেৱল *symbol* অৰ অৰ্থ বিচাৰিয়েই *Dictionary of Symbols* (Wallace Fowlie) অৰ দৰে বৃহৎ গ্ৰন্থ তৈয়াৰ কৰা হৈছে। কিন্তু আমাৰ সাহিত্যত প্ৰতীকৰ মূল লক্ষণসমূহৰে আলোচনাত্মক গ্ৰন্থ এখনো নাই। বিশ্বৰ কাব্যমেলাত কিছুমান প্ৰতীকৰ কিছুমান নিৰ্দিষ্ট অৰ্থ আৰু সঙ্গতি আ হ—(meaning and association) উদাহৰণ স্বৰূপে বড়া সূৰ্যৰ বা Red-Sun অলৈকে আঙুলিয়াব পাৰি। বিশ্বৰ সকলো প্ৰান্তৰে মেহনতী জনতাৰ মুক্তি আৰু আশাৰ প্ৰতীক হৈ এই সূৰ্যৰ জিনিষ আছে। আমাৰ কবিতাতো একে অৰ্থতে বড়া সূৰ্যৰ প্ৰতীক গ্ৰহণ কৰা গৈছে। Private বা Personal symbol ব্যৱহাৰ কৰা কবি সকলক কবিতাৰ দুৰূহতাৰ মূলতে আছে, ভেঙেলোকৰ প্ৰতীক ব্যৱহাৰৰ স্বাধীনতা Private Symbol ব্যৱহাৰ কৰা কবিয়ে প্ৰতীকৰ conventional অৰ্থ নলৈ নিজৰ অৰ্থত গ্ৰহণ কৰে—এনেদৰে প্ৰতীকৰ ব্যাখ্যা কাৰ্যত পাঠক আৰু কবিৰ মূৰ্তি—বিবোধ হোৱা স্বাভাৱিক আৰু সেউ বিবোধৰ পৰিপত্তি হ’ল জটিলতা আৰু দুৰ্বোধ্যতা। বস্তু বিলাকৰ গুণ, ক্ৰিয়া, সংগতি আদিৰ ভাৱ জ্ঞান নহলে Private Symbol ৰে বিভ্রান্তিৰহে সৃষ্টি ক’বৰ পাৰে। অৱশ্যতে এখন অসমীয়া কবিয়ে পাঠকৰ মনক ব’বৰ ভাপৰ প্ৰতীক হিচাপে ব্যৱহাৰ

কবিহে। ব'হৰ ভাগৰ প্ৰতীক হিচাপে গাভৰুৰ জনপ্ৰিয়, বি সহায় অস্বা-
স্থ্য। বস্তু-কিয় ব্যৱহাৰ কৰিব লগা হ'ল, সি আঘাত অজ্ঞাত। এনে
ব্যৱহাৰে কাব্যক কৃত্ৰিমভাৱে দিহে আৰু অবস্থা জটিলতাৰ সৃষ্টি কৰে।

(৩)

গভাঙ্গন ছন্দবীতিয়ে অসমীয়া আধুনিক কবিতাক বোম্বাষ্টিক যুগৰ কবিতাৰ
তুলনাত বহুটা বেনে দেখুৱাইছিল। স্পন্দিত গন্ত আৰু দৃষ্টক ছন্দৰ বীড়িক
প্ৰথমেই পাঠক সকলে বৰ সহজে ল'ব পৰা নাছিল। কিন্তু যোৱা পৰ্য্যন্ত
বহুৰ ধৰি হোৱা (১৯৪০-১৫) এই সজাৰ ছন্দবীতি বৰ্ত্তমানে পাঠকৰ আপোন
হৈ পৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত কবি নবকান্ত বৰুৱাই কৰা প্ৰচেষ্টাও প্ৰশংসনীয়।
কবি বৰুৱাই দৃষ্টক ছন্দৰ সপক্ষে লিখা প্ৰবন্ধ সমূহে কবিতাৰ ছন্দবীতিৰ প্ৰতি
পাঠকৰ অৱস্থা ভৱ জীভবোৱাত সমৰ্থ হৈছিল।

অসমীয়া পাঠকৰ কোনো সম্যক সাহিত্যাত্মনীনৰ গভতি (literary
training) নথকাৰ বাবেও আধুনিক কবিতা ব্ৰহ্মাত পাঠক সমূহ নানান
সমস্যাৰ সম্মুখীন হয়। স্বকপাৰ্শ্বত অসমীয়াৰ কোনো নিৰ্দিষ্ট কাব্যতত্ত্ব
(Assamese School of Poetics) নাই আৰু কাব্যৰ তাত্ত্বিক দিশটোত
আমি এতিয়াও সংকুচিত অলম্ব্যৰ তত্ত্ব আৰু পশ্চিমীয়া সাহিত্য সমালোচনাৰ
দৃষ্ট সমূহতে দৰল লব লাগে। অসমীয়া সাধাৰণ পাঠক শ্ৰেণীটোৰ জ্ঞান আৰু
থববৰ (Knowledge and information) বিদ্বৃতিও বৰ বহল নহয়।
'কোবিতাত কবাসত্বৰ ককাল' বুলি আধুনিক কবিৱে ক'লেও উচপ খাই উঠা
পাঠক আমাৰ ভিতৰত আছে। দন্দৰ ব্যক্তনাথৰ্মী ইংগিত বুলি বস এহণ
কৰিব পৰা পাঠকৰ সংখ্যাও কম। তুল-কলেজৰ সাহিত্য-শ্ৰেণীত কবিতা
নিখিকিলে আমাৰ পাঠক সকলে কবিতা শিকাৰ উপায় নাই, কিন্তু, ছবৰ
বিহৰ বে আজি পৰ্যন্ত আধুনিক অসমীয়া কবিতাক তুল-কলেজৰ পাঠ্য কৰাৰ
ব্যৱস্থা হোৱাই নাই। কবিতাৰ আলোচনা সজা, কবিতাপ্ৰেমীৰ জ্ঞান,
কবিতাৰ বেকৰ্ট আদি আজিও আমাৰ নহল। এনে অৱস্থাত কবি আৰু
পাঠকৰ আত্মীয়তা স্থাপনেই বা হয় কেনেকৈ? তদুপৰি আমাৰ আধুনিক
কবিতাৰ উপযুক্ত ক্ল্যাংকন কবি, নিৰ্বোধক পাঠকৰ চকুৰ আগত তাতি ধৰি
প্ৰচাৰ কৰিবলৈ আমাৰ দাক্ষত কোনো শ্ৰেণীৰ (G S Fraser), দীৰ্ঘিত
F R Leavis), তুল' (George Bullough) নাইবা দীৰ্ঘিত জিপাটী নাই।

এইটোও কম পৰিভাষৰ কথা নহয়। আৰু এটা কথা কৈ এই অধ্যায়ৰ সামৰণি দাখিল কৰিছো। আধুনিক কবিতাৰ প্ৰতি দৰ্ভীৰ মোহ থকা আৰু কাণ্ডে নান কিনিব খোজা জনচেৰেক কবিৰে (১) কেৱল শব্দৰ কাৰচাৰিৰে এবিধ কবিতাৰ নিৰ্চিনা বন্ধৰ জন্ম দিছে। এই শ্ৰেণীৰ কবিতা শব্দৰ কেটেগৰি বাহিৰে একো নহয়। অপৰিণামদৰ্শী এই ভাষাকষিড কবিদলৰ হাতত কবিতাই যি কৃত্ৰিমৰূপ পৰিগ্ৰহণ কৰিছে, সি আধুনিক কাব্যবীৰ্য্যৰ বাবে সৰ্বনাশৰ বাৰ্তাহে আনিছে। তেওঁলোকে মনত বধা উচিত যে, কেৱল শব্দ কিছুমান আগ-ওঁৰি নোহোৱাকৈ সজাই দিলেই কবিতা নহয়। কবিতা এক বৃহত্তৰ কলা। আৰু এই কলাৰ আধাৰ কেৱল কিছুমান শব্দৰ সমাবেশেই নহয়—ই ভাৰতক বেচি, অনেক কিবা। এই বিষয়ত Elizabeth Drewৰ মন্তব্য মনত ৰাখিব লগীয়া। “Of poetic speech we might use Donne’s image of molding metal on a forge, and say that the poet takes words to batter them, to break, blow, burn, and make them new, or that he has the power both to remint the old coinage of traditional use and to issue new currency. But the best metaphor is Eliot’s one of growth. Poetry arises and takes its own specific form out of the formless flux of life

“Out of the slimy mud of words out of the sleet and
hall of verbal imprecisions,

Approximate thoughts and feelings, words that have
taken the place of thoughts and feelings,

There spring the perfect order of speech, and the
beauty of incantation ”

(Poetry, A modern Guide, p 83)